שו״ת · אחרונים

דברי ישעיה

רבי ישעיה אלגאזי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

דברי ישעיה

רבי ישעיה אלגאזי

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/דברי-ישעיה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611160902 של הספרייה.

תוכן העניינים

הקדמה 4
סימן א 13
סימן ב 19
סימן ג 26
סימן ד 36
סימן ה 43
סימן ו 56
סימן ז 58
סימן ח 62
סימן ט 63
סימן י 69
סימן יא 75
סימן יב 80
סימן יג 85
סימן יד 88
סימן טו 95
סימן טז 103
סימן יז 109
סימן יח 119
מפתחות 119

הקדמה

יודע הצפונות, ומגלה התעלומות, אדון הנפלאות, יודע המחשבות, וזוכר חסדי אבות, עליך השלכתי מנעורי, פנעי העת וחצי עוני השיגוני, אליך דלפה עיני, עוררה חסדיך על בן אפרתי, לחזות בנעימת תורתך כל מגמתי, בך לבדך תקותי, הנה אל ישועתי, היום באתי לחלל שמך, להביע תהלתיך, אשר בזכות אבותי הקדושים, שנתנו לבם וראשם בתורתך, שמה חלקי מיושבי ביתך, ונתת לי חלק בתורתך, שזה תכלית בריאת העולם, בשביל התורה שנקראת ראשית, כמו שאמרו חכז"ל צל תיבת בראשית, שהתורה הקדושה תמיד נקראת ראשית, כי מי יאמר שהגיע לכוונת תכלית שבה, וכן בכל המצות ועבודת ה' יתב"ש, מי יאמר שהשלים עבודתו יתב', כי ידוע שימי האדם לא נקראים ימים, כי אם אותן ימים שיש בהם חפץ ותכלית, אשר השלים בהם עבודתו יתב', כמו שאיתא בזוה"ק עה"כ ואברהם זקן בא בימים, שבא בכל הימים אשר הי' חי על פני האדמה, כי בכל יום נתוסף לו עבודה קדושה וטהרה כפי רצון הבורא יתב', ועי' בשלה"ק ע"ז הכתוב ואברהם זקן בא בימים וז"ל, מזה הפסוק יוצא מוסר גדול, שצריך האדם לראות, שכל יום מימי חייו, יעשה בהם טוב ולא רע, ואז יש מציאות חיות לזה היום, ויראת ה' תוסיף ימים, כלומר, שכל יום ויום, יש בו חיות, מחמת מעשה הטוב שנעשה בהם, אבל שנות רשעים תקצורנה, כלומר אפי' שנים רבות, דפי שלא נחשב לחיים אמתים, מאחר שלא פעל בהם טוב עכ"ל השלה"ק, וכמאמר חז"ל בברכות (י"ח ב'), צדיקים אפילו במיתתם נקראים חיים, מחמת שבחייהם נתנו מחשבותיהם ומעשיהם בתודה ובעבודת ה', ובאו בימים חיים, ע"כ גם במיתתם נקראים חיים, מהם לא מתו אלא חומר העכור, אבל רוחם ונשמתם היא חי, ולהיפוך רשעים, אפילו בחייהם נקראים מתים, שחייהם אינם חיים אמתים, כי אין שום חיות בנשמתם, וימיהם לא נקראים ימים, כי אין שום מציאת חיות בימיהם, ע"כ גם בחייהם נקראים מתים, וכ"ש לאחר מיתתם, כי מובא בספרים הקדושים, שהפלוסופים הקדמונים, שחקרו בשכלם, בענין השארת הנפש, שנשאר חי וקיים, אחרי פטירת האדם, ואמרו, כי השכל שהיא נשמת האדם, ניתן בידו וברשותו, לכל אשר יחפוץ האדם יטנו, ע"ד הציור, אם ילכו שני אנשים יחדיו ביער, לשוח בין אילנות, ואחד ישאל מחבירו, על עץ מעצי היער, כמה יוכל להאריך, שנות קיום העץ הזה, אם השני חכם, צריך להשיב לו, כי קיומו תלוי בהדברים שיעשו ממנו, אם יעשו ממנו עצי שריפה, לא יומשך קיומו אלא עד שישומו אותו בתוך האש, אמנם אם יעשו ממנו נסרים, לעשות מהם כסאות ושלחנות, אז יהי' קיומו איזה שנים, ואם יעשו מהם כסאות יקרות הצבועות בצבעים נאים, ומכוסות במשי וארגמן, ובכל

יום ויום, ינקו אותם משמץ אבק ועפר, אז יוכל לעמוד, כמה עשיריות שנים, ובאם יעשו מהם ארגז קטן, מקובץ באבנים טובות, אשר ארגז כזה מונח ומוצנע בחדרי חדרים, יוכל לעמוד שנים הרבה מאוד, ואבות לבנים ינחילו, כן הוא נמי נשמת האדם באדם, כי השכל שהוא החיות והמחשבה שבאדם, יכולין לעשות ממנו מה שירצה, כי באם יתחכם האדם באומנות, נמצא דלקח שכלו ומניחו באומנות, ומי שעוסק תמיד להרבות אוצרות ועסקי העוה"ז, נתפזר שכלו בענייני עוה"ז, כמאמר החכם, המקום יצילנו מפזור הנפש, וכן מי שעוסק תמיד באכילה ושתי', נותן חיותו בדוממים וצומחים, וכן בכל הדברים, וכל העניינים, בכל אשר מהרהר, שם נותן שכלו ונשמתו, ומי שנותן תמיד מחשבתו באלקית יתב"ש, שם נשמתו, וניתן הבחירה בידו, שיוכל להטות שכלו ומחשבתו, אל כל אשר יחפוץ, ממילא המשכיל חושב תמיד באלקית שהוא חי וקיים, וממילא יש לו גם השארת הנפש, והנפש ג"כ חי וקיים, משא"כ מי שמניח שכלו שהיא נשמתו, בעסקי העוה"ז, שהם דברים כלים ונפסדים, ממילא נעשה גם נשמתו דבר נפסד, כי איך יוכל להיות חי וקיים, מאחר שבעצמו נתנו, במקום המיתה, דהיינו בדברים כלים ונפסדים, כ כ"ז חקרו הפלוסופים, אכן לפי שיטתם, הכחישו במציאת התורה, ונטו מדרך האמת, כי אמרו, וכי אפשר שיעסוק האדם בדיני שור ובור, תם ומועד, וכן בכל ענייני תוה"ק, המדברים מעניני כלים ונפסדים, ועי"ז יהי' לו השארת הנפש, ולכן ברחו הפלוסופים אלו למדבריות, והתחילו לעסוק רק באלקית לבד, והעמיקו להשיג איכות אלקית, בחשבם, שעי"ז שאינם מהרהרים רק באלקית שהוא נצחיי, ממילא נותנים את נפשם ושכלם. בדבר הנצחיי, משא"כ עסק התורה לא יועיל שיהי' להם השארת הנפש, כ"ז נשתטו הפלוסופים, אמנם המהר"ל ז"ל הכה על קדקדם ואמר, כי באמת העוסק בעסקי העוה"ז, יפה הם אומרים כי נשאר שם נפשו בדברים כלים ונפסדים, אך בזה פיהם דיבר הוה, וימינם ימין שקר, באמרם כן על עסק תוה"ק כי אין דמיון זה לזה. כי כל בר דעת, כשעושה איזה פעולה, עושה זאת. לאיזה תכלית, וכוונת עוסק בתורה, היא ג"כ, מחמת שהקב"ה נתן את התורה, וצוה ששור תם ישלם ח"ג, ומועד נזק שלם, ולכן רוצה ללמוד. בכדי לדעת את רצון ה', או כדי לעשות רצון ה', שצוה לעסוק ולהנות בה כל יסי חיינו, ולכן אף שפרט הענין שעוסק בו, השור ובור, דבר נפסד היא, אבל כוונה הכללית חיא באלקים חיים, א"כ ממילא בתורתו שלומד, הוא נותן נפשו בדבר הנצחיי, שהוא דבוק בהקב"ה שהוא חיי וקיים לעד ולנצח נצחים, כל זה מובא בספרים, הרי חזינן, שעיקר תכלית של האדם, שכל ימי חייו יתדבק מחשבותיו בתוה"ק, שהיא דבר הנצחיי, וכבר אמרו חכז"ל בקדושין (פ'). שאין תחילת דינו של האדם, אלא על דברי תורה, דאיתא

שם ר' יוסא אומר, גדול תלמוד, שקדם לחלה ארבעים שנה, וכו', וכשם שהתלמוד קודם למעשה, כך דינו קודם למעשה, כדרב המנונא, דאמר רב המנונא, אין תחלת דינו של אדם, אלא על דברי תורה, שנאסר פוטר מים ראשית מדון, וכשם שדינו קודם, כך שכרו קודם למעשה וכו', וכן איתא בסנהדרין (צ"ט ב'), אמר ד' אלעזר, כל האדם לעמל נברא, שנאמר כי האדם לעמל יולד, ואינו יודע אם לעמל פה נברא, אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו, הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין אינו יודע אם לעמל תורה, ואם לעמל שיחה, כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה חזה מפיך, הוי אומר לעמל תורה נברא וכו', ולכאורה בריך להבין, מה צריך להשמעינן דלעמל תורה נברא, ולא לעמל שיחה, פשיטא דקאי על עמל תורה, וכי שיחה עדיף מתורה, וכתב היע"ד ע"ז, שעיקר הספק היא שם, אם תלמוד גדול, או מעשה גדול, והפירוש הגמ' היא כך, אינו יודע, אם לעמל פה נברא, היינו לימוד התורה הוא עיקר, או לעמל מלאכה נברא, חיינו מעשה עיקר, כשהוא אומר כי אכף עליו פיהו, הוי אומר לעמל פה נברא, ועדיין אינו יודע, אם לעמל תורה. או לעמל שיחה, היינו או תורה עיקר, או תפלה עיקר, תפלה נקרא שיחה, כדאמרינן ויצא יצחק לשוח בשדה, אין שיחה אלא תפלה], כשהוא אומר לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, הוי אומר לעמל תורה נברא היינו תורה עיקר, כי באמת אם אין תורה, אין תפלה בכוונת ע"ש, וזה כבר נשאר לחכמים בש"ס קדושין (ס') הנ"ל. אם תלמוד גדול, או מעשה גדול, ואח"כ נענו כולם ואמרו. תלמוד גדול, שהתלמוד מביא לידי מעשה ע"ש, בא וראה כמה גדול כח התורה, תורה מגינה מכל מיני פרעניות. בעולם הזה ובעולם הבא, כדאיתא בסוטה (כ"א), את זו דרש ד' מנחם בר"י (משלי ו'), כי נר מצוה ותורה אור, תלה הכתוב את המצוה בנר, ואת התורה באור, לומר לך, מה נר אינו מאיר אלא לפי שצה, אף מצוה אינה מגינה אלא למי שעה, ומה אור מאיר לעולם, אף תורה מגינה לעולם ע"ש, ואיתא שם עוד, עבירה מכבה מצוה, ואין עבירה מכבה תורה, ואיתא בברכות (ה'), אמר רשב"ל כל העוסק בתורה, יסורין בדילין הימנו וכו', ואיתא שם בדף (ט"ז), כל המשביע עצמו מדברי תורה ולן, אין מבשרין אותו בשורות רעות, שנאמר ושבע ילין בל יפקד רע ע"ש, ואיתא בסוטה (מ"ט). א"ר יהודה בריה דר' חייא, כל העוסק בתורה מתוך דוחק, תפלתו נשמעת וכו', ר' אחא בר חנינא אומר אף אין הפרגוד ננעל לפניו, ד' אבהו אמר, משביעין אותו מזיו השכינה וכו', ואיתא בע"ז (י"ט ב'), כל העוסק בתורה, נכסיו מצליחין לו ע"ש, וידוע מאמר חז"ל בפתיחתא רבתי דאיכה מצינו שויתר הקב"ה על ע"ז וכו', ולא ויתר על מאסה של תורה וכו', ר' הונא ור' ירמי' בשם ר' חייא בר אבא אמרו כתיב ואותי עזבו ואת תורתי לא שמרו, הלואי אותי

עזבו, ותורתי שמרו, מתוך שהי' מתעסקין בה המאור שבה הי' מחזירין למוטב, ועונש מהביטול תורה היא מלאה בכמה מקומות בש"ס, ע"כ חיוב על כל האדם, שיקבע עתים לתורה, ויתקדש לבו וראשו בקדושת התורה, ועי"ז נתפשט הקדושה בכולה, דאיתא בתמורה (י"א) ובהרמב"ם הלכות מעשי הקרבנות (פט"ו הל' ב') האומר לבה או ראשה של זו עושה הואיל ודבר שהנשמה תלוי בו, הוי כולה עולה ע"ש, ואיתא בחולין (קל"ה) נמי דבקדשי מזבח, אף שאמר בפירוש חוץ מגיזה וכחישה, אפ"ה פ"ק בכולה ע"ש א"כ לפי מה דאמרינן דבקדושת הגוף, אף שאינו מקדיש אלא אבר אחד, ונתערבה הקדש וחולין ביחד אפ"ה פ"ק בכולה והוי וכולה קודש, א"כ ה"ג אם אדם קובע עתים לתורה, ומקדיש עת לקדושת התורה, אף שאינו לומד אלא פעם אחת ביום, או בשבוע מחמת טרדותיו, וביום או בשבוע, נתערבה הקדש וחולין ביחד. תורה ועסקי העוה"ז], אפ"ה אמרינן פ"ק בכולה, והרי היא לנו כמו שעוסק בתורה כל היום, כמאמר חז"ל בחגיגה (ה'), דאמר ר"ב, כל העוסק בתורה לשמה אפילו יום אחד בשנה מעלה עליו הכתוב: כאילו עסק כל השנה כולה, כדאיתא ביומא (ל"ט) אדם מקדש עצמו מעט, מקדשין אותו הרבה, מלמטה, מקדשין אותו מלמעלה וכו' ובזה יהי' ניחא נמי הא דאיתא בשבת (ס"ג), דאיתא שם, דאמה רבא בר ורב שילה, מאי דכתיב אודך ימים בימינה, בשמאלה עושר וכבוד, אלא בימינה אורך ימים איכא עושר וכבוד ליכא, אלא. למיימינים בה, אורך ימים איכא, וכ"ש עושר וכבוד, למשמאילים בה, עושר וכבוד איכא, ואורך ימים ליכא, וכתב שם רש"י מיימינים בה, עוסקים לשמה, משמאילים, שלא לשמה, ע"ש, ולכאורה צריך להבין מה שייך לשון ימין ושמאל, לענין לשמה ושלא לשמה, וגם צריך להבין, השכר מהלימוד לשמה, שיהי' לו אריכת ימים ושנים, ועושר וכבוד בעוה"ז, וכי לאיש כזה שכר ישבו וחפצו היא לעסוק בתורה לשמה, כדי לעשות נחת להבורא יתב"ש, שייך לו השכר שיהי' לו עוה"ז שהיא אינו נצחי', זה השכר נחשב, למי שלומד שלא לשמה ע"מ לקבל פרס, אבל לא למי שעוסק בתורה לשמה, וגם השכר מהלימוד שלא לשמה שיהי' לו עושר וכבוד ואריכת ימים ליכא, דאם אין לו אריכת ימים, מה יועיל לו עושר וכבוד. שיעזוב דאחרים חילו, אולם עתה ניחא שפיר, דהפירוש הגמ' היא כך. למיימינים בה, למי שלומד לשמה, היינו שהתורה לו עיקר כיד ימין שלו, כמו שיד ימין שלו, היא העיקרת העוסקת בכל הדברים, ויד שמאל אינה, אלא לעזרת יד ימין שלו, כדי שעי"ז יוכר לעסוק בימין, כך התורה היא העיקרת לו, והא דעוסק בעוה"ז, אינו אלא כדי שעי"ז יוכל לעסוק בתורה, אז אף שאינו לומד אלא פעם אחת ביום או בשבוע מחמת טרדותיו, אפ"ה אמרינן פ"ק בכולה, וקדושת אותו יום נתפשט ומקדשת

כל עתותיו, שלא הי' יכולת בידו לעסוק בתורה, ונחשב לו, כמו שעסק כל היום, או כל השבוע, בקדושת התודה, דידוע שימי האדם, לא נקראים ימים, כי אם אותן ימים שיש בהם חפץ ותכלית שהשלים בהם עבודתו יתב"ש, ע"ז קאמר הגמ' למיימינים בה, למי שלומד לשמה, אריכת ימים איכא, היינו שאף אותן ימים שלא הי' יכול לעסוק בתורה, נחשב לו כימים חיים, כמו שתשלים בהם עבודתו יתב"ש, וכ"ש זוכה לעושר וכבוד אבר למשמאילים בה. מי שעוסק בתורה דמצות שלא לשמה, היינו שהתורה אינה לו אלא כיד שמאל שלו, כמו שיד שמאל שלו, אינו אלא ספל ליד ימין כך התורה אינה לו אלא טפל לעסקי העוה"ז העיקר הוא לו עניני העוה"ז, ורק שלומד ג"כ, מתקות שכר וכדומה, עושר וכבוד איכא, שאין הקב"ה מקפח שכר כל ברי', אבל אריכת ימים ליכא, היינו שאין לו שכר רק עבור ימים שעסק בתורה, אבל אין בכח אותן ימים להתפשט קדושה גם על שארי ימים שלא עסק בתורה, שיהי' נחשב כימים חיים כמו שעסק בהם בתורה, ויהי' נוטל שכרו גם עבורם:

ועתה אומר ברוך לה' הרועה אותי מעודי עד היום הזה, שהחייני והגיעני לזמן הזה, לראות פרי יגיעתי, זכיתי ליתן מחשבותי בדבר הנצחי' [שהיא תורה הקדושה], ולשלוח תולדות מחשבותי על פני חוצות ישראל, ויה"ר מלפני אבינו שבשמים, שיהי' לרצון אמרי פי, והגיון לבי לפניו יתב', וימצאו חן בעיני כל רואיהם. למען אזכה, להיות שבתי בבית ה' לאורך ימים, ואגודה באהלך עולמים, כדרשתם ז"ל יבמות (צ"ו), שיהי' אחרי אריכות ימי, שפתותי וכו', כשיעברו הוגי תורה בספרי, ונזכר שמי בדברי תורה, קראתי חיבורי דברי ישעיה, כי שמי בקרבו, (עי' בהקדמת הרוקח ז"ל, שכתב שם, שכל אדה צריך לרשום שמו בספרו, כמו תנא דבי אליהו, מתחיל ויגרש, וכו', ויגרש בגמטריא כמו תנא דבי אליהו:

לטוב ולזכר עולם, אזכיר את כבוד אאמור"י, הגאון הגדול המפורסם הצדיק סוע"ה וכו' מרן ר' ארי' ליב זצ"ל, בהרב הגאון ר' אהרן זאב זצ"ל, אבד"ק יענדזאווע, נפטר ביום כ"ב אלול תרע"ב.

וכ' א"מ, הרבנית, הצדיקת, צנועה ומפורסמת בכשרון מעשיה, מרת רייבע, בת המופלג ויא"מ מו"ה שמעון ליב ז"ל ממלאווע, נפטרה בשנת תרנ"ב י"ז שבט מנוחתם בעיר יענדזאווע, פלך לאמזא, תנצב"ה.

אאמור"י זצ"ל, ישב שם על כסא הוראה, שלשים שנה, הוא הי' מפורסם בפי כל, עוד מנעוריו, בשם "מלאווער עילוי", צדקתו וענותנותו, הי' עד להפליא, כל אשר בא אליו, עם כולם השתעשע ועצה טובה קא משמע לן, הי' אב נאמן מגן ומחסה ליתומים, הי'

מלמד זכות ומליץ טוב על כל ישראל, עי' בשבת (פ"ט) בעת שאמר הקב"ה בניך חטאו לי, הי' יצחק אבינו מלמד זכות על ישראל, ואמר כמה שנותיו של אדם, שבעים שנה, דל עשרים שנה דלא ענשת עלייהו, וכו', ועי' בפסחים (פ"ז) דאיתא שם, שה' מקפיד, על מי שמקטרג על ישראל, דאיתא שם, אמר ר' יוחנן משום רשב"י מאי דכתיב אל תלשן עבד אל אדוניו פן יקללך ואשמת, וכתיב (משלי ל') דור אביו יקלל ואת אמו לא יברך, משום דאביו קלל, ואת אמו לא יברך, אל תלשן, אלא אפי' דור שאביו יקלל, ואת אמו לא יברך, אל תלשן עבד אל אדוניו, מנא לן מהושע, וכתב שם רה"י ז"ל ע"ז, אפילו דור רשעים, שאביהם יקללו, אל תרשן, שהדי הושע נתפס על שהלשין את ישראל, ואע"ג שחטאו ע"ש], דבריו עשו רושם למעלה, [עי' בפ"י שכתב שדיבור כל איש, עושה רושם קצת למעלה, ומבורר פמליא של מעלה, אם הוא סניגור מעורר סנגורים, ואם הוא מקטרג, להיפוך ח"ו, וכ"ש דיבור של צדיק, עי' בב"ק (נ'), דאיתא שם, במעשה מבתו של נחוניא חופר שיחין, שנפלה לבור גדול, והודיע לר' חנינא בן דוסה, למד עלי' זכות, אמר דבד שאותו צדיק מצטער בו, יכשד בו זרעו, ועי"ז עלתה מן הבור, ובנו שר נחוניא, מת בצמא, לפי שלא הי' מי שילמד עליו זכות), ולמטה אצל כל אחד ואחד, עוד עתה כשאני מדבר עם האנשים שהי' מכירים אותו, עומדים ומספרים רוב גדלו בתורה וצדקתו אשר ראו עינם, הוא הי' נו"ב בתשובות עוד עם הגאון הגדול ר' יצחק אלחנן זצ"ל, ועם עוד גאוני פולין וליטא. רק הרבה תשובות נאבדו וגם בהתשובות הנשארים היא חסר באמצע ומלבד זה הוא מטוששט מאוד ואי אפשר להעתיקם דק שלשה תשובות שיכולתי להעתיקם מחמת ששני תשובות כבר נדפסו בהמאסף, ותשובה שלישית נמצא בין הכתבים של מחותנו הגאון הג' ד' יוסף לעווינשטיין ז"ל הגאבד"ק פראצק שתי' מסודר יפה] נתתי בחיבורי להיות לזכרון עולם.

ואחרי פטירת זצ"ל מור"י זצ"ל נמנו וגמרו אנשי עיר יענדזאווע להושיב את אחי הרב הגאון הג' הקדוש וכו' מו"ה דוב בעריש ז"ל על כסא הרבנות למלאות מקום אאמור"י זצ"ל להיות רועה נאמן ולקיים תחת אבותיך יהי' בניך. גם הוא הי' עוד מנעוריו בקי בש"ס ופוסקים כמו שהעיד עליו אאמור"י זצ"ל [עי' בתשו' (סי' ה')] וגם צדקתו וקדושתו עד הי' להפליא, ובשנת תרע"ה יום ב' דר"ח אלול בהמלחמה הגדולה שהי' אז, בעת שהרוסים נסוגו אחור מפולין שרפו אז [אנשי חיל הרוסים הנקרא קאזאקים] כל העיר יענדזאווע, והאנשים משם, הי' מגורשים על השנות, ושכבו שם, וסבלו עני' קשים ר"ל, ואחי הגאון הקדוש ז"ל, לא יכול לראות היסורים מהאנשים וטף חלשים דשם, הלך עם עוד חמשה בעה"ב משם, לעיר טשיזעווע [הסמוך לשם], הביא עגלות עבור האנשים

החלשים דשם, שיהי' יכולים לנסוע משם, למקום אחר, כדי להצילם מרעב וכפן וצרות שסבלו אז, ולא באו בחזרה ר"ל, ולא נודע מה נעשה בהם, ואחר חקירה ודרישה, בא ערל אחד מכפר הסמוך לשם שהי' מכירם, וסיפר, איך שהוא בעצמו ראה, שהקאזאקים הרגו אותם במ"מ ר"ל, וקברו אותם בשדה זו, ובמקום זה, ופתחו הבור ומצאו אותם מונחים יחד ר"ל, ונפלו אותם משם, והי' קוברים אותם על בה"ת מעיר יאנדזאוול. היא"צ מאחי הגה"ק ז"ל, היא ביום ב' דר"ח, א' אלול תנצב"ה.

לכן ממעמקים קראתי אל ה', שזכות אבותי הקדושים, יגן עלי, שלא יהי' לי ח"ו, עוד שום צרות ועגמ"נ כל ימי חיי, והשי"ת ישלח רפואה שלמה, לביתי הרבנית היקרה ת', היא בת הרה"ג ר' כתריאל גארדאן נ"י מצאמזא, ויהי' לי, ולכל ב"ב, אריכות ימים ושנים טובים, ונזכה לרוות נחת, מבתי היחידה ת' ולראות בנים ובני בנים, עוסקים בתורה לשמה, ולא ימוש התורה מפי, ויקוים בנו, התורה מחזרת על אכסניא שלה, ויתרומם קרננו, ועד זקנה ושיבה בל יעזבנו, ויושיענו בכל ענינינו וחפצינו, ונזכה לעלות לציון ברנה א"ס.

כו"ח שנת תרפ"ו **ישעיה אלגאזי** אבד"ק **אשעצק** והגליל.

א) אמר המחבר, הנני להביא בזה בנוגע למקור משפחתי, מאשר העתקתי ממגילת היוחסין של מחותני הרב הגאון הגדול המפורסים צדיק וחסיד וכו' כקש"ת מוהר"ר יוסף זצוקל"ה לעווינשטיין אבד"ק סעראצק, וז"ל:

מחותני הרב הגאון הגדול מוהר"ר ארי' ליב אלגאזי האבד"ק יענדזיווי [הובא בשו"ת דברי מלכיאל] היה מפורסים בילדותו בשם העילוי מסלאנים, ודרש לבר מצוה שלו בביהכנ"ס דק' סלאנים, בן הגאון מ' אהרן זאב אבד"ק בוטען חדש, ודומ"צ דק"ק סלאנים, חתן הגאון מ' ארי' ליב אבד"ק וואלפא, [דודו של הגאון מ' אברהם צבי אייזנשטט אבד"ק ברעסטאוויטש בעל פתחי תשובה], בן הג"מ אליעזר אבד"ק אמסטיבאווי בע"ס חמדת הימים על דרוש, נכד הגאון מ' ארי' ליב אבד"ק וואלפא בגליל הוראדנא, חתום בפנקס הוראדנא בשנת תנ"א בועד חאמסק, ונבחר בשנת ת"פ לשליש בד"ת שהי' בין נבחרי בריסק ונבחרי ראזינאי (פנקס ראזינאי), ובס' דעת קדושים צד מ"ט כ' שהיה בן הגאון רשכבה"ג מ' משלם זלמן מירלש אבד"ק אה"ו [חותנו של רבינו הגאון בעל חכם צבי זי"ע] בן הג"מ יעקב דוד ניימארק מירלש מחריפי ווינא, בן הג"מ נפתלי הירש אבד"ק פולדא, בן הג"מ יעקב קאפיל אבד"ק ניימארק, בן הג"מ אהרן העליר אבד"ק וואלרשטיין, שהיה בן אחותו וחתנו של הג"מ משה הלוי העליר אבד"ק וואלרשטיין, זקינו של התוס' יו"ט ז"ל, ונזכר יהושע למעלה ראש במגילת יוחסין שכ' מחו' ש"ב יד"נ הרב הגאון הג' וכו'

מוהר"ר צבי יחזקאל שליט"א מיכלזאהן אבד"ק פלונסק הנדפס בסו"ס גלגולי נשמות להרמ"ע דפאנו, ובראש ס' עין הבדולח ובראש ס' צבא רב:

ב) הנ"מ אליעזר אבד"ק אמסטיבאווי הנ"ל, אשתו הרבנית מרת פריידל בת הראש המרומם מוה"ר משה, חתן הגאון מ' משה אבד"ק קאפיגהאגין בן הגאון מ' יוסף אבד"ק טיראספאלי, קאסווא, פעלץ בע"ס ראש יוסף על הש"ס, בן הגאון מ' יעקב אבד"ק פינטשוב, נכד הגאון דשכבה"ג רבינו יעקב פאלאק, רבו של המהר"ם פאדבה והרבי ר' שכנא מלובלין, ועי' לקורות היהודים מלובלין, וסיפור נפלא אודותיו בקונט' תפארת צבי בראש ס' עטרת צבי להגאון ר' צבי הירש אבד"ק האלברשטט זצ"ל:

ג) הגאון בעל ראש יוסף [הנ"ל אות ב'] היה חתן הגאון רשכבה"ג מוה' משה קרעמער אבד"ק ווילנא בהרב מ' דוד ז"ל. וכ' בס' עיר ווילנא צד ט', הגאון ד' משה קרעמער היה מילידי קראקא (כלילת יופי עד ע"א), על דבר כנויו "קרעמער" מספרים בווילנא כי קבל משרת רבנותו להיות בלא שכירות, כי די לו מחיתו במה שאשתו משתברת בחנותה אשר החזיקה, אכן כאשר היה אהוב לכל אנשי עירנו, בעבור זה חפצו להנאותו ויקנו כל בני עדתנו סחורה בחנות הרבנית במיטב כספם, ויהי כראות הרב כי ברחבת ידים תתנהל אשתו אשת החיל את הוצאת ביתם, וישאל אותה הרב, מאין דהם זאת (כי ירא פן מקבלת היא שכירות בלא ידיעתו), ותספר לו כי יש לה פרנסה רבה בשופי מכל מפלגות אנשים, ויקח הרב גליון ויעש חשבון סדר הוצאותיו בכל שבוע ויצו עליה, אם תדע בערך פדיונה כי יש לה משכורתה די להוצאות ביתו כחפצו, אף בחצי יום הראשון בשבוע תסגיר החנות כל ימי השבוע, כי גם אחרים צריכים פרנסה והוא לא יחפוץ יותר, וכן היה, ועוד מספרים ממנו נסים ונפלאות אותות ומופתים, ונקרא ר' משה ר' מאיר קרעמערס מקראקא כנראה מהסכמתו על ס' זרע אברהם (זולצבאך תמ"ה) ועי' עיר תהלה צד קנ"ח:

הגאון ר"מ קרעמער כנראה היה ג"כ מבית דינו של הג"מ אברהם עפשטיין אבד"ק בריסק, והובא בשו"ת פני יהושע סי' ס"ג, ובא בהסכמה על ס' האשל, בהיותו בהתוצדות אסיפת הרועים בק"ק סעלץ בשנת תל"ג, ועל ס' רקם שמואל (וויניציאה תנ"ד) ושם חותם "פה דרך העברה ק"ק פינטשוב ועל ס' דברי חכמים בשנת הנ"ל בהתוצדות קדש פה ק"ק חאמסק ביחד עם רבני ליטא, ובק"ק הנ"ל בשנת תל"ט על ס' קנה חכמה, ונדפסו ממנו חדושים בס' דרוש שמואל, ובס' אור ישראל להג"מ ישראל הבא אבד"ק שקלאב שם בהקדמתו מביא מה ששמע מפי המוכיח הגדול המושלם הרב המופלא מו' יצחק

בן החסיד המופלא המפורסם כמהור"ר יעקב ראטנער ז"ל, שם הוא מעורר ומוכיח על ברכת ציצית למה לא יברכו על טלית קטן, וכותב ואומר:

וכדומה כי הש"ץ עומד לפני התיבה עד ב"ש בלי ציצית ותפילין, ושאלתי לכמה רבנים קשישאי והשיבו לי, כך הוא נהוג מקדמת דנא, אבל שמעתי שהגידו בשם הגאון המפורסם. מחותני הרב ד' משה במוהר"ר דוד שהיה בסוף ימיו מרביץ תורה בק"ק ווילנא, היה אומר דרך מוסר, אל תפנו אל האובות, שאמרו, זהו מן האבות, ודפח"ח:

הגאון ר"מ קרעמער הוא ראש דמשפחה רבה וגדולה, וממנו יצאו רבנים ומחברים:

דמשק אליעזר, דברי ר' אליעזר, זרע ישראל, עטרת ישועה, זבחי רצון, ועוד, ובנו הרב ר' אליהו חסיד דומ"צ בווילנא (היה חתן הג"ר פתחיה בהגאון באר הגולה ז"ל), הוא זקינו של הארז האדיר גאון הגאונים רבינו אליהו מווילנא ז"ל ש ומ"מ הגאון ר"מ קרעמער ביום ב' כ' חשון בשנת תמ"ח בווילנא, וסביב קברו נשערה מאד כי שלש אמות מכל עבריו לא הניחו שום אדם שמה, ובאותה שנה מצאתי הסכמה על ס' חובת הלבבות עם פי' מנוח הלבבות (זולצבאך תנ"א):

משלשה דייני עירנו באין חתימת הרב מפני הצדיק שנאסף, נוסח מצבתו בס' קריה נאמנה, וצאצאיו מובאין בה' תולדות אנשי שם להגרד"ט אפרתי:

וכ' בס' עליות אליהו דכ':

הגאון ד"מ קרעמער. זה אשר כתב עליו חתנו הגאון ר' יוסף אבד"ק סעלץ ואח"כ ראב"ד בק' טיקטין בהקדמת ספרו ראש יוסף:

בהיותי מרביץ תורה בק"ק ווילנא מפוארה עיר ואם בישראל שהי' שם חמי מ"ו הגאון הגדול מו' משה קרעמער ז"ל אב"ד ור"מ מרביץ תורה בישראל כידוע ומפורסם גודל מעלתו בכל מיני מעלות וגדולות בנגלה ובנסתר ממש השכינה שורה עליו וכו' כידוע ומפורסם ומחזיק ישיבות גדולות וכו' ע"ש, וראיתי על מצבת קבורתו בווילנא כ' מימיו נאמנים היו שותים כל הגולה מורנו ורבנו גאון עוזנו מחמד עינינו הגאון הגדול אב"ד ור"מ מ' משה ב"מ דוד אור תורתו היתה זורחת בכמה קהלות קדושות ומה ק"ק ווילנא, וראיתי (ת"י הה"ג ר' חיים נחמן פרנס זצ"ל) את החגורה אשר אזר הגאון ר"מ קרעמער, מרוקם עליו פתוחי אותיות נדבה מהחברה הקדושה שמוקלער להגאון מו"ה משה בן מוהר"ר דוד ז"ל אב"ד ור"מ דק"ק ווילנא בשנת א"מ כתבנו בספר 'ג'א'ו'ל'ה 'ו'יש'ו'ע'ה לפ"ק והוא שנת תל"ד:

ד) **הג"מ** משה קרעמער [הנ"ל אות ג'] הי' חתן התייר הגדול צדיק נשגב פורט דמדינה וד"א מהור"ר שלמה זלמן מבריסק [עי' ציר ווילנא צד ל"ד, רל"ה, והובא בהק' שו"ת כנסת

יחזקאל לחתנו הגאון ז"ל], בן הג"מ יואל אבד"ק ביחאב, בן הג"מ ארי' יהודא ליב אבד"ק זאמושטש, סטאבניץ, בריסק. קדאקא בעל שו"ת שאגת ארי' וקול שחל, [שהיה המשולח דד"א להמשיח השקר שבתי צבי שר"י], בן הג"מ שמואל נפתלי הירץ אבד"ק פינטשוב, שהובא כמ"פ בשו"ת גאוני בתראי, ובב"ח החדשות, בן הגאון מאורן של ישראל רבינו יואל סירקס בעל הב"ח ז"ל, והג"מ יואל מביחאב הי' חתן הג"מ שמואל העליר, בן הגאון מאורן של ישראל רבינו בעל תוס' יו"ט ז"ל, והג"מ שמואל העליר הנ"ל, היה חתן הג"מ אברשקי אבד"ק ווראניק, בן הגאון מ' שאול וואהל מבריסק, בן הגאון מ' שמואל יהודא קאצינעלינבוגין אבד"ק פאדבה בע"ס י"ב דרשות דמהר"י מינץ בן הגאון מ' מאיר אבד"ק פאדבה בעל שו"ת מהר"ם פאדבה, חתן הג"מ אברהם מינץ אבד"ק פאדבה, בן דבינו יהודא מינץ בעל שו"ת מהר"י מינץ מגזע רש"י ז"ל, ועי' במג"י בסוף ס' גלגולי נשמות, ובראש ס' מאמר מרדכי:

ה) **הג"מ** שלמה זלמן מבריסק [הנ"ל אות ד'] היה חתן השר וטפסר צדיק נשגב מ' לייזר קצין (זקינו של הר"ר אליעזר אבי הבעש"ט הק' זי"ע], בן הקצין המפורסם צדיק נשגב שר וגדול בישראל מ' משה לייזרלס, בן הרב החסיד מ' אליעזר מקראקא, חתן רבינו מהרש"ל, ועשה הקדמה לישש חולין, והקדמה בשו"ת אבי אמו המהרש"ל ז"ל:

הג"מ ארי' ליב אבד"ק וואלפא בהג"ד אליעזר [הנ"ל אות א'] הי' חתן הנ"מ אליעזר אבד"ק בריסבאוויטש:

סימן א

פסחים (מ"ו א') כיצד מפרישין חלה בטומאה בי"ט ר"א אומר לא תקרא שם חלה עד שתאפה וכו' ור' יהושע אומר לא זה הוא חמץ שמוזהרין עליו בבל יראה וכו', וקאמר שם בגמ' דפליגי בטוה"נ ממון, דר"א סבר טוה"נ ממון ור' יהושע סבר טוה"נ אינה ממון עי"ש בגמ':

והקשו האחרונים, לפמ"ש הר"י ז"ל בפסחים (כ"ט ב') בתוס' ד"ה ר"א שהמשהה חמץ על מנת לבערו אינו עיבר עליו באותו שהי' אי מבערו אח"כ, קשה אי נימא כהר"י ז"ל א"כ אמאי קאמר ר"א דעובר בבל יראה על חלה טמאה שהחמיצה, הא המשהה ע"מ לבערו איני עובר עליו בב"י אי מבערו אח"כ, א"כ ה"נ אף אם יחמיץ אינו עובר עליו בב"י אי מבערו במוצי"ט:

ונראה לי לתרץ בזה, וקודם נקדים לתרץ קושי' תשו' פנ"י, בתשו' פנ"י הקשה שם על מתניתין הנ"ל, למה קאמר ר"א לא תקרא שם חלה קודם עד שתאפה וסמיך אהואיל,

הלא איכא תקנתא בביטול, דיבטל הטוה"נ מהחלה קודם שתחמיץ ולא יעבור על ב"י וכו' עי"ש:

ונראה לי לתרץ בזה, לפום ריהטא רציתי להקשות, על הא דקאמר הגמ' דטעמא דר"א דעובר בב"י על חלה טמאה שהחמיצה אע"ג דלאו דידי' היא, משום דאית לי' טוה"נ בחלה, הא לפי מאי דקאמר רש"י שם דעיקר' טוה"נ היא שרשאי לתתה לכל כהן שירצה וליטול דבר מועט מאוהבי של כהן בשביל שיתן לו עי"ש, א"כ קשה מה טוה"נ יש לו דהא כיון דחלה שהחמיצה לאחר הפסח אסור בהנאה א"כ לא ימצא שום אדם שיתן לו כלום עבור החלה שאסורה בהנאה ולא יכול להנות ממנה לא בפסח ולא לאחר פסח, וכיון דאין לו בה טוה"נ א"כ אמאי עובר בב"י, ואח"כ מצאתי קושי' זו במקור חיים (סי' תמ"ח) עי"ש:

ונראה לי לתרץ, דהא דחמץ לאחר פסח אסור בהנאה אינה אלא משום קנסא, היכי דהשוה החמץ לאחר הפסח ועבר עליו בב"י קנסינן ואסרינן לי' בהנאה, אבל אם השהה חמץ שהי' מותר להשהות בפסח ולא עבר עליו בב"י הרי מותר בהנאה לאחר פסח, עי' בסי' (תמ"ז י"ב), א"כ בחלה טמאה נמי כן היכי דעבר בב"י בזה שהשהה חלה הנ"ל אסורה בהנאה לאחר פסח, אבל היכי דלא עבר בב"י בשהיתה מותר בהנאה לאחר פסח, והתוס' בב"מ (ל') ד"ה אף עובד דניחא לי' הקשה שם וז"ל, וא"ת עלה עלי' זכר אמאי פסולה הא ודאי לא ניחא לי' להפסיד פרה שדמי' יקרים בשביל דבר מועט, וי"ל דאם היתה כשירה הי' ניחא לי' ולכך אין להכשירה עי"ש, הרי חזינן מהתוס' אע"ג דעתה שפסלינן לה ודאי לא ניחא לי', וכיון דלא ניחא לי' צריך להכשירה, אפ"ה פסלינן לה דאם נכשירה הרי יהי' ניחא לי', וכיון דיהי' ניחא לי' הרי ממילא צריך להיות פסולה, ע"כ צריך להחמיר:

ועתה לפי"ז יהי' מתורץ שפיר קושי הנ"ל בנד"ד נצל"כ, אע"ג דעתה שאמרינן דעובר בב"י על חלה טמאה שהחמיצה א"כ ממילא אם השהה אסורה בהנאה לאחר פסח משום קנסא, וכיון דאסירה בהנאה הרי ממילא אין בה טוה"נ דהא לא יכול לקבל כלום עבורה, וכיון דאין לו בה טוה"נ א"כ ממילא צ"ל דאינו עובר בב"י דהא לאו דידי' היא, אפ"ה אמרינן דעובר בב"י, דאם נאמר דאינו עובר בב"י א"כ מותרת בהנאה לאחר הפסח, וכיון דמותרת בהנאה הרי ממילא אית בה טוה"נ וכיון דאית בה טוה"נ א"כ ממילא עובר בב"י, ע"כ צריך להחמיר:

ועתה יהי' מיושב שפיר קושי' תשו' פנ"י שהקשה דיקרא שם חלה קודם ולא יאפה את החלה ביו"ט וקודם שיחמיץ יפקיר הטוה"נ שיש לו וממילא לא יעבור בב"י דהא לאו

דידי' היא, דזה אינו, דהא עתה דאמרינן דעובר בב"י על חלה טמאה, א"כ לפי"ז אף אם יפקיר ונימא דהוי הפקר מ"מ יהי' אסור להשהות החלה שהחמיצה עד לאחר הפסח, ואם ישהה יהי' אסיר בהנאה לאחר הפסח, [דהא איתא בסי' (תמ"ח) חמץ שנמצא בבית ישראל אחר הפסח אסור אעפ"י שביטלו כדברי ר' יוחנן בירושלמי, ואפילו ודאי ביטול בפני עדים לא מהני], וכיון דאחר הפסח יהי' אסורה בהנאה א"כ ממילא בעת שהפקיר אין לו טוה"נ להפקיר, דהא בפסח ודאי אסורה בהנאה ולאחר הפסח נמי אסורה בהנאה אם ישהה, וכיון דאסורה בהנאה א"כ ממילא לא יכול לקבל כלום עבורה וא"כ ממילא אין לו טוה"נ להפקיר, ואין לומר כיון דאין לו טוה"נ להפקיר א"כ אמאי עובר בב"י דהא לאו דידי' הוא, דזה אינו, דהא אם נימא דאינו עובר בב"י משום דלאו דידי' היא הרי יהי' מותרת בהנאה, וממילא יהי' לו טוה"נ מש"ה אזלינן להחמיר ואמרינן דעובר בב"י כמש"ל, א"כ לפי"ז דעתה שפסקינן ואמרינן דעובר בב"י א"כ אף אם יפקיר ונימא דהוי הפקר הרי יהי' אסור להשהות חלה הנ"ל עד לאחר הפסח דהא מחויב בחוה"מ לבערו כמו שכתב הר"ן במוצא חמץ בביתו ביו"ט אף שביטלו מחויב בחוה"מ לבערו [עי' לקמן בתשובה זו] וכיון דאסור להשהות א"כ ממילא אין לו טוה"נ להפקיר:

אולם עוד צריך לעי' בזה. דבאמת צ"ל דהא דפסקינן דעובר בב"י משום דאזלינן להחמיר היא דוקא היכי דלא הפקיר דמוכרח לומר דעובר דאי נימא דאינו עיבר הרי יהי' לו טוה"נ. וצריך לעבור מש"ה אזלינן להחמיר, אבל היכי דהפקיר אדרבא צ"ל להיפוך דאינו עובר דאי נימא דעובר בב"י הרי יהי' אסורה בהנאה לאחר פסח ולא יהי' לו טוה"נ וממילא אינו צריך לעבור, מאי אמרת דאי נימא דאינו עובר הרי יהי' מותרת בהנאה לאחר פסח ויהי' לו טוה"נ וצריך לעבור, ז"א דהא אף אם יהי' מותרת בהנאה לאחר פסת נמי אינו צריך לעבור דהא כיון דהפקיר הטוה"נ עוד קודם שהחמיץ הרי אין לה טוה"נ והחלה לאו דידי' וממילא אינו עובר, וכיון דממ"נ צ"ל דאינו עובר, א"כ קושי' הפנ"י בתוקפה דיפקיר הטוה"נ שיש לו וממילא לא יעבור בב"י ממ"נ, ועוד דאי נימא דמתני' מיירי בי"ט אחרון של פסח ודאי קושי' הפנ"י בתוקפה דהא הת"ה כתב, דהא דכתב הר"ן במוצא חמץ בביתו בי"ט יכפה עליו כלי ואף בביטלו מחויב לאחר י"ט לבערו היא דוקא במוצא חמץ בימים הראשונים דמצי לשורפו בחוה"מ אבל במוצא בימים האחרונים שאז אסור לשרפו בי"ט מותר לאחר פסח אם ביטלו עי"ש, א"כ לפי"ז בנד"ד בהאופה עיסה טמאה אם נימא דמיירי בי"ט אחרון של פסח ולא מצי לבערו בי"ט. אם הפקיר הטוה"נ ואם נימא דיכול להפקיר והוי הפקר, ודאי לאחר פסח יהי' חלה טמאה מותרת בהנאה דהא לא עשה שום איסור בזה שלא ביער את החמץ, דהא לא יכול לבערו בי"ט, וכיון

דלאחר פסח מותרת בהנאה הרי יש לו טוה"נ להפקיר, ע"כ צ"ל דהוי הפקר וממילא הי' יכול להפקיר דהא הי' לו טוה"נ להפקיר, אע"ג דאם נימא דלא הוי הפקר, ונימא דאסורה בהנאה לאחר פסח, א"כ ממילא לא הי' יכול להפקיר דהא אין לו טוה"נ, אפ"ה כיון דאם נימא דהוי הפקר הרי יש לו טוה"נ ע"כ צ"ל דהוי הפקר וממילא הי' יכול להפקיר, דצ"ל דבזו הרגע שהפקיר נעשה לו טוה"נ להפקיר וכן מצאתי בהרשב"א שכתב כן, דאיתא בב"ק (ס"ז) הגנב והגזלן הקדישן הקדש ותרומתן תרומה משום דאיכא יאוש ושינוי השם דמעיקרא חולין והשתא הקדש, והקשה הרשב"א בחידושיו דאכתי היני חייל הקדש הא הקדיש דבר שאינה שלו, וכתב משום דאיכא יאוש ושינוי השם דמעיקרא חולין והשתא הקדש קנאה הגזלן בזה. השינוי וקנייתו והקדשו באין כאחד עי"ש:

הרי חזינן מהרשב"א אע"ג דהתם דבעת שהקדיש לא הי' יכול להקדיש דהא לאו שלו הוא ועיקר הקנין בא בזה דאמרינן דהוי הקדש [דאי הוה אמרינן דלא הוי הקרש הרי אין כאן שינוי השם לקנות וממילא לא הי' יכול להקדיש] אפ"ה אמרינן כיון דאי נימא דהוי הקדש הרי איכא שינוי השם לקנות אמרינן הקדש וקנייתו באין כאחד אמרינן בזו הרגע שהקדיש נעשה שלו, וכיון דנעשה שלו היא ממילא הי' יכול להקדיש דהא שלו היא א"כ לפי"ז בנד"ר נצל"כ אע"ג דבעת שהפקיר אם היינו חשבים כמו שהיא קודם שהפקיר הרי אין לו טוה"נ להפקיר דאם הי' שב ואל תעשה ולא הי' מפקיר הרי הי' אסורה בהנאה לאחר פסח א"כ ממילא אין לו טוה"נ להפקיר, אפ"ה דעתה שהפקיר אמרינן דאי ניחא דהוי הפקר הרי מותרת בהנאה לאחר פסח, ואית לי' טוה"נ להפקיר, אמרינן דהוי הפקר, וממילא הי' יכול להפקיר דהא הי' לו טוה"נ, וכיון דיכול להפקיר א"כ לפי"ז קושי' הפנ"י בתוקפה דיפקיר הטוה"נ שיש לו וממילא לא יעבור בב"י:

אולם זה אינו, דהא עיקר טוה"נ היא בזה שיכול לקבל מעות עבורו אחר פסח כמש"ל א"כ הלא אף אי נימא דהוי הפקר ומותרת בהנאה לאחר פסח, מ"מ אחר הפסח לא יכול לקבל כלום עבור החלה טמאה, דכיון דהפקיר הטוה"נ א"כ אחר הפסח אינו יכול לזכות בטוה"נ בחזרה, דבמאי יקנה זכות טוה"נ בחזרה מן ההפקר, דבקנין שעשה בהחלה לא מהני לקנות זכות טוה"נ מן הפקר, כיון דטוה"נ לא הוי זכות בגוף החפץ רק זכות מבחוץ הוא א"כ כיון דלא יכול לזכות בהחלה דהא ישראל הוא אינו זוכה נמי בטוה"נ, כמו שכתב רבינו יוסף הלוי ז"ל בהך דמנה אין כאן משכון אין כאן דאינו קונה משכון במשיכת החפץ כיון דגוף החפץ אינה זוכה לא מהני משיכה שיקנה בתורת משכון, עי' בנ"י רפ"ק דבב"ח, [הקצוה"ח סי' (ע"ב) הביאו] א"כ ה"נ כן כיון דאינו קונה שלו, וכיון דאינו יכול לזכות בטוה"נ שלו אחר הפסח א"כ אינו יכול לקבל כלום עבורו דהא

הפקר הוא, וכיון דאינו יכול לקבל כלום עבורו אחר הפסח א"כ ממילא אף אם נימא דהוי הפקר ומותר בהנאה לאחר הפסח מ"מ אין לו שום טוה"נ להפקיר, ועוד דהא כשם שהמפקיר אינו יכול לזכות בטוה"נ שלו אחר הפסח הרי ישראל אחר נמי אינו יכול לזכות בטוה"נ מהחלה טמאה הנ"ל כמובן, וכיון דאין שום ישראל יכול לזכות בטוה"נ מן ההפקר הרי ממילא לא הוי הפקר לכהנים נמי דהא הפקר דומה כשמיטה שהוא הפקר לכל אדם:

ועוד דאף אי נימא דר"א סבר דהפקר לעניים לחוד נמי הוי הפקר וא"כ הכא נמי הוי הפקר לכהנים לחוד, או אף אי נימא דמ"ד דסבר דטוה"נ ממון סבר דטוה"נ הוי ממון גמיר בגוף החפץ ויכול לזכות בטוה"נ בחזרה מן הפקר, מ"מ כיון דאי נימא דטוה"נ הוי ממון גמור בגוף החפץ ויכול לזכות בטוה"נ מן ההפקר הרי ישראל אחר נמי יכול לזכות בטוה"נ הנ"ל, וכיון דכל אדם יכול לזכות בטוה"נ הנ"ל הרי לא עדיף הוא מאיש אחר וממילא לאו שלו, כיון דאחר נמי יכול לזכות בטוה"נ הנ"ל, וכן משמע מתוס' פסחים (מ"ו ב') ד"ה הואיל, דכתבו שם דאטו נחשב חמץ של נכרי כשלו הואיל אי בעי קנה לי' עי"ש, הרי חזינן מתוס' דלא אמרינן הואיל אי בעי קנה לי' הוי שלו א"כ ה"נ כן, וכיון דקודם שהפקיר ולאחר שהפקיר לאו שלו הוא א"כ ממילא אין לו טוה"נ להפקיר.

ועוד דאף אי נימא דאין צריך להפקיר הפקר גמור רק בביטול הלב סגי, כמו שכתב הפנ"י שם, א"כ אין צריך לזכות בטוה"נ בחזרה ואחר הפסח בלי שום זכי' נמי דידי' הוא א"כ אית לי' טוה"נ נמי לא קשה, דאף אם נימא דהוי ביטול ומותרת בהנאה לאחר פסח ויכול לקבל בהחלה גופ' הרי אינו קונה נמי בטוה"נ מעות עבורו מ"מ בפסח גופ' אין לו שום טוה"נ דבפסח אסורה בהנאה ושום אדם לא יתן לו כלום עבור החלה בפסח והא דעובר בב"י היינו כיון דיכול לקבל מעות עבורו אחר פסח א"כ אף בפסח הוי כשלו משום בפסח אית לי' גורם לממון ולענין ב"י קיי"ל דדבר. הגורם לממון כממון דמי מש"ה עובר בב"י, א"כ לפי"ז בביטול הטוה"נ אף אי נימא דהוי ביטול ויכול לקבל מעות עבורו אחר הפסח, מ"מ בזה דהוי ביטול ומותרת בהנאה לאחר הפסח מ"מ לא יהי' לו ברגע שביטל אלא גורם לטוה"נ, וכיון דאין לו אלא גורם לטוה"נ מש"ה אינו יכול לבטל, דלכל הדברים פסקינן דדבר הגורם לממון לאו כממון דמי וכ"ש דדבר הגורם לטוה"נ ודאי לאו ממון היא, וכיון דאינו יכול לבטל א"כ ממילא עובר בב"י דאי נימא דאינו עובר הרי יהי' מותרת בהנאה ויהי' לו טוה"נ וצריך לעבור כמש"ל, ועתה ליכא לתרץ כמש"ל, דאף דיהי' מותרת בהנאה לאחר פסח נמי אינו צריך לעבור כיון דביטל הטוה"נ עוד קודם שיחמיץ, זה אינו, דהא אינו יכול לבטל כיון דאין לו אלא גורם לטוה"נ:

ועתה יהי' מתורץ שפיר קושי' האחרונים שהקשו לפי דעת הר"י ז"ל שסבר דהמשהה ע"מ לבערו אינו עובר עליו באותה שהי' כשמבערו אח"כ א"כ אמאי עובר עליו בב"י דז"א, דצ"ל בדעת הר"י ז"ל שסבר דהא דהמשהה אינו עובר עליו באותה שהי', הוא דוקא היכי כשמבערו וקיים העשה בזמן שהחמץ הי' שלו בעת שהי' עליו חיוב עשה דהשבתה אז אמרינן דאינו עובר על ב"י למפרע, אבל היכי דקיים עשה דהשבתה בזמן שנסתלק ממנו חיוב העשה הנ"ל אז ודאי לא תיקן הלאו דב"י שעבר כבר והרי זה דומה לו כמו שביער החמץ לאחר הפסח דלא תיקן הלאו דב"י שעבר כבר א"כ ה"נ כן, דהא הלאו דב"י היא ניתן לעשה א"כ היכי דקיים העשה בזמנה תיקן הלאו:

ועתה יהי' ניחא שפיר, דלפמש"ל דמש"ה עובר בב"י על חלה שהחמיצה אע"ג דאין לו בה טוה"נ דהא אסורה בהנאה לאחר פסח, אפ"ה עובר, דאי נימא דאינו עובר הרי יהי' מותרת בהנאה ויהי' לו טוה"נ וצריך לעבור מש"ה עובר בב"י, א"כ לפי"ז צ"ל דמשעבר עליו בב"י ברגע הראשונה שהחמיצה ונאסרה בהנאה הרי נסתלק ממנו הגורם לממון שהי' לו, דאחר הפסח אינו יכול לקבל כלום עבור החלה שהחמיצה דהא אם ישהה לאחר הפסח ולא יבער החלה הרי לא יתקן הלאו דב"י שעבר כבר וכיון דלא יתקן הלאו דב"י א"כ ממילא אסור בהנאה לאחר הפסח, וכיון דלאחר הפסח אסור בהנאה א"כ ממילא אף בפסח אין לו גורם לממון [דהא כתב הרא"ש בנדרים (פ"ה א') היכי דאסר את כל הכהנים בהנאה אין לו בהם טוה"נ והוי כאינם שלו עיי"ש א"כ ה"נ כן] וכיון דמרגע הראשונה שהחמיצה ונאסרה בהנאה נסתלק ממנו הגורם לממון שהי' לו א"כ ממילא נסתלק ממנו חיוב עשה דהשבתה מכאן ולהבא נמי דהא החלה לאו דידי' היא אלא בעת שהי' לו גורם לממון בחלה הנ"ל הרי ממילא הי' לו חיוב עשה דהשבתה, אבל ברגע שנסתלק ממנו הגורם לממון הרי נסתלק ממנו עשה דהשבתה מכאן ולהבא נמי, ולא דמי לכל חמץ דאמרינן אע"ג דעבר בב"י ונאסרה בהנאה אפ"ה איסור הנאה אין מפקיע החמץ מרשותו ומשום זה עובר בכל רגע בב"י, כמ"ש התוס' בפסחים (כ"ח) ד"ה וחמץ, דחמץ חמור מנותר דניתר אינו עובר אלא פעם אחת אבל חמץ עובר בכל שעה בב"י, דזה אינו דדוקא. גבי חמץ דגוף החמץ היא שלו אמרינן שפיר אע"ג דאסור בהנאה לבעלים וא נו ברשותו אפ"ה לענין ב"י עשאו הכתוב כאלו הוא ברשותו ובזה שנאסרה בהנאה לבעלים לא יצא החמץ מרשותו דאיסור הנאה לא מפקיע החמץ מרשותו, אבל בחלה טמאה אינו כן דהא באמת אינו צריך לעבור על חל הנ"ל דהא הקדש הוא רק מחמת שיש לו גוחה לממון בחלה נחשבת כשלו, א"כ הרי ברגע שנאסרה. בהנאה לכל ארם ונפקע ממנו הגרל"מ שהי' לו א"כ ממילא נפקע ממנו עשה דהשבתה מכאן ולהבא נמי,

והרי זה דומה לו כמו שקבל אחריות על חמצו של עכו"ם ובתוך יו"ט נפקע אחריות מעליו דליכא עשה דתשביתו מכאן ולהבא כמו שכתבו האחרונים א"כ ה"נ כן וכיון דבתוך יו"ט נפקע ממנו עשה דתשביתו א"כ אם ביער את החלה הנ"ל במוצ"ט ודאי לא תיקן הלאו דב"י שעבר כבר בעת שהי' לו גורם לממון בחלה הנ"ל והרי זה דומה לו כמו שביער את החמץ לאחר יו"ט:

ועתה ניחא שפיר דהא דאמרינן דהמשהה ע"מ לבערו אינו עובר עליו באותה שהי' כשמבערו לבסוף, הוא דוקא בחמץ שלו דבעת שקיים העשה דהשבתה אז הי' ממון דידי' ועוד לא נפקע ממנו עשה דהשבתה אז אמרינן שפיר אם ביער את החמץ וקיים העשה תיקן הלאו, אבל בחלה טמאה אינו כן דבעת שביער את החמץ הרי כבר נפקע ממנו עשה דהשבתה דהא לאו ממון דידי' הוא כמש"ל, הלכך אף דביער את החמץ לא תיקן הלאו כמובן. הלכך סבר ר"א שפיר לא יקרא שם חלה קודם שתאפה:

סימן ב

בחולין (ל"ט ב') ובהרמב"ם (פ"ב משחיטה הט"ז) איתא שם, שחטה ואח"כ תשב לזרוק דמה לעכו"ם הרי זה אסורה מספק שמא הוכיח סופו על תחילתו ע"ש, וכתב הכרו"פ (סי' ד' סק"ב) וז"ל, דאף להרמב"ם דפוסק כרשב"ג דאמרינן הוכיח סופו על תחילתו אינו אלא ספק ז"מ, מש"ה לענין אכילה דיש לה חזקת איסור אמרינן דשחט לע"ז ואסורה באכילה, ולענין הנאה דיש לה חזקת היתר אמרינן להיפוך ומותרת בהנאה עי"ש, וקשה מהא דאמרינן בחולין (ט') לא בדק מאי, ר"א בן אנטיגנוס משום ר"א ברבי ינאי אמר טריפה ואסורה באכילה, במתניתא תנא נבילה ומטמא במשא, במאי קמיפלטו בדרב הונא כו', ומר סבר בחזקת איסור אמרינן ובחזקת טומאה לא אמרינן ע"ש, ולהלכה פסקינן כמתניתא דמטמא במשא ג"כ, הרי חזינן כיון דלאכילה אסורה משום חזקתה הרי ממילא מטמא במשא ג"כ אע"ג דהי' לה מחיים חזקת טהרה, ואיך כתב הכרו"פ להיפוך דאסורה באכילה משום ח"א ומותרת בהנאה משום חזקת היתר הנאה, קושי' זו נשאלתי מחכם אחד ואח"כ מצאתי שהגאון ר' צבי אורינשטיין ז"ל הקשה קושי' זו וכתב שם שאישתמיט מהגאון בעל כרתי פלתי גמרא הנ"ל, ונ"ל לישב בזה, דתוס' בחולין (צ"ו) ד"ה פליגא דהאי סימני' הקשו שם וז"ל, וא"ת והאיך מחזירין שטר חוב בסימנים, והא אי אתו סהדי ואמרו וכו', וי"ל דלא דמי שטר שאין אדם מוחזק בו שיאמר שלו הוא מהדרינן שפיר, אבל ממון שביד הבעלים אין להוציא ע"י סימנים, דה"נ לא הוה מפקינן חפץ מיד הבעלים אי אתו סהדי ואמרי ההוא חפץ דהאי סימני' והאי סימני'

דפלני' הוא ע"ש, וצ"ל דטעמם אף שאין אנו מפקיעין ממון ע"י סימנים כיון דאיכא חזקת ממון כנגדו, מ"מ לענין השטר חוב כיון דעתה אין אנו דנין על הממון כי אם על הניר ממי נפל, ולענין הניר מהני סימנים כיון דאין שום אדם מוחזק בו הרי ממילא אף דאח"כ יוציא ממון על ידו לא איכפת לן כלום, כיון דכבר החזקנו ע"י סימנים בעת שלא היתה שום חזקה כנגדו שהשטר שלו הוא הרי הוא לנו כאלו ידעינן בודאי שממנו נפל וממילא יכול להוציא אח"כ ממון ע"י, וכן כתב הישועות יעקב חלק אה"ע (סי' קע"א) וז"ל רוב שכבר דניתי עליו והחזקנו דהדבר כן היא משום הרוב, אז אם בא עוד הפעם לפנינו לדון על דבר זה לענין אתר, אף דלענין זה שאנו דנין בו כעת לא מהני רובא כגון, לענין ממון או בפ"נ, מ"מ כיון דכבר דניתי עליו והחזקנו דהדבר כן משום רוב החלטנו אותו כודאי דלא מקרי רוב רק ודאי ומהני אח"כ אף לענין ממון ופ"נ דלא מהני רוב עי"ש, ולפ"ז צ"ל לענין תרי חזקות המתנגדות זו לזו נמי כן, היכי דעל חזקה אחת הצרכנו לדון עלי' מקודם ואח"כ בא לפנינו לדון על חזקה השני' הסותרת חזקה הראשונה, כגון בנד"ד על חזקת איסור אכילה הי' דנין עלי' מקודם עוד משעת פרכס אם לא נשחטה כראוי ואסורה באכילה או להיפוך, אבל על חזקת טהרה עוד לא הי' דנין עלי' כלל אם מטמא במשא או לא אלא לאחר מיתה, דבעת שהבהמה פרכסה אף אם לא נשחטה כראוי נמי אינו מטמא במשא, כמ"ש הרמב"ם (בה' שאה"ט פ"ב ה"א) ע"ש, אמרינן שפיר כיון דעל חזקת איסור אכילה הי' דנין עלי' מקודם והחזקנו דלא נשחטה כראוי משום חזקתה החלטנו כודאי לא נשחטה כראוי ומהני אח"כ אף לענין זה שתטמא במשא ג"כ, ולא מצי אח"כ חזקת טהרה לסתור חזקה הראשונה אף לענין טומאה שיטהרנה מלטמא במשא משום חזקתה, כמו דאמרינן בסימנים כיון דכבר דניתי עליו במקום דמהני סימנים, כגון על הניר שאין שם שום חזקה כנגדו והחזקנו שהשטר שלו הוא הרי ממילא מהני אח"כ אף במקום דלא מהני סימנים כגון להוציא ממון על ידו דאיכא חזקת ממון כנגדו, וכן ברוב נמי אמרינן כן כיון דכבר החזקנו דהדבר כן משום רוב מהני אח"כ אף במקום דלא מהני רוב, א"כ ה"נ כן כיון דכבר החזקנו דלא נשחטה כראי משום חזקתה הרי ממילא מהני חזקה זו אף לענין טומאה דאיכא חזקה כנגדה:

ועתה יהי' ניחא שפיר התם במתניתא הי' דנין על חזקת איסור אכילה מקודם והחזקנו דלא נשחטה כראוי הרי ממילא מטמא במשא נמי, הי' דנין על חזקה אחת מקודם אלא על שניהם בב"א, דהא לאחר שחיטה משחשב לזרוק דמה לעכו"ם נולד לנו הספק על שניהם על אכילה ועל הנאה מש"ה מוקמינן כל אחד לפי דיני אסורה באכילה משום חזקת איסור, ומותרת בהנאה משום חזקת היתר הנאה:

אולם לכאורה עוד יש להקשות על תרוצי הנ"ל, לפמ"ש הכרו"פ בספרו מטה יהונתן בגליונת היו"ד (סי' ק"י ג'), והקשה על הא דאמרינן דאם לקח' הא"י ממקום קבועות שלא בפנינו כל דפריש מרובא פריש. מאו"ח בסי' תל"ט סס"א בט' ציבורין של מצה ואחד של חמץ ובא עכבר ונטלה שמשמע שם דאם לקח העכבר ממקום קביעות אף שלא נטל בפנינו אפ"ה מקרי קבוע ככל קביעות א"כ מ"ש עובד כוכבים מעכבר, ותירץ שם וז"ל, בשלמא התם שאני דמיד שנטל עכבר חל עליו חיבת ביעור, ואף שלא נטל בפנינו מ"מ השתא כשנודע לנו הספק א"כ עיקר השאלה על שעת נטילתה ואז היתה קבוע לכך הי' צריך שיטול העכבר אחר שפירש, אבל הכא בעובד כוכבים כשלקחו מן המקולין לקח לעצמו, א"כ על אותו שעה לא חל על ישראל שום ספק דהא העכו"ם לקח לעצמו ולא נולד ספיקא לישראל אלא השתא כשרוצה ללקחו מן העכו"ם ואז חל הספק ואז הוי פירש אמרינן כל דפריש מרובא פריש ע"ש, הרי סבר הכרו"פ היכי דהספק נולד לנו מקודם ואח"כ נתודע לנו מספק הלז ובעת לידת הספק הצרכנו לדון עליו לא אזלינן בתר ידיעת הספק אלא מעת לידת הספק, דהא כתב דבעכבר אזלינן מעת לידת הספק ועת שנטל ממקום הקביעות משום דבשעת נטילתה הי' לנו אז נפ"מ אם חמץ או מצה נטל, א"כ לפ"ז נסתור תרוצי הנ"ל, דהא לפי מה שתירצתי לעיל היכי דעל חזקה אחת הצרכנו לדון עלי' מקודם אזלינן בתר חזקה הראשונה א"כ הכא בכרו"פ הי' צריך להיות אף באכילה מותרת, דהא משחט בה פורתא הרי מספקינן לה אם נשחטה לע"ז ואסורה בהנאה, אבל על אכילה עוד לא הי' דנין עלי' כלל אם מותרת באכילה אלא לאחר שחיטה, וקודם ששחט בה לגמרי לא הי' לנו אז שום נפ"מ אם שחט לע"ז ואסורה באכילה, דהא אף לא שחט לע"ז נמי אסורה באכילה קודם גמר שחיטה, וכיון דעל חזקת היתר הנאה הצרכנו לדון עלי' מקודם והחזקנו שלא שחט לע"ז משום חזקתה הרי ממילא צריכה להיות אף באכילה מותרת דהא החזקנו שלא שחט לע"ז משום חזקת היתר הנאה, אף דבעת ידיעת הספק הצרכנו לדון על שניהם בב"א על אכילה ועל הנאה דהא לאחר שחיטה נתודע לנו מהספק הלז ואז הי' הספק על שניהם בב"א לא איכפת לן כלום, והא הכרו"פ סבר היכי דאית לן נפ"מ בעת לידת הספק לא אזלינן בחר ידיעת הספק כמש"ל:

אולם זה אינו, דהא אף שדניתי משחט בה פורתא אם שחט לע"ז והחזקנו דלא שחט לע"ז משום חזקת היתר הנאה לא היינו מחזקינן לה משום חזקתה אלא על פורתא ששחט לא שחט לע"ז, אבל על הנשאר שעוד לא שחט לא החזקנו משום חזקתה שלא ישחוט לע"ז ויהי' מותרת בהנאה, דהחזקה לא מעכב את השוחט מלשחוט לע"ז, וכל

רגע ורגע שדנין עלי' באמצע השחיטה אם שחט לע"ז לא אדע אלא דעתה ברגע זו מותרת בהנאה דחתיכה זו ששחט לא שחט לע"ז, אבל אם יהי' בגמר זביחה מותרת בהנאה לא אדע כלל, א"כ לפ"ז אף שדניתי. מששחט בה פורתא אם שחט לע"ז והחזקנו דלא שחט לע"ז ועתה מותרת בהנאה מ"מ בגמר שחיטה הצרכנו לדון עלי' עוד אם לא שחט לע"ז ומותרת בהנאה ואז הצרכנו לדון על שניהם בב"א על אכילה ועל הנאה, מש"ה אמרינן לענין הנאה דאף בגמר שחיטתו לא שחט לע"ז משום חזקתה, ולענין אכילה כיון דאית לה חזקת איסור אמרינן דבגמר שחיטתו שחט לע"ז ואסורה באכילה, לכאורה יש להקשות על תרוצי הנ"ל שתירצתי דבמתניתא הי' דנין על חזקת איסור אכילה מקודם עוד משעת פרכס, דהא אף אם נשחטה כראוי נמי אסור לאכול ממנה קודם שתצא נפשה, כמבואר ביו"ד (סי' כ"ז) בשר שחתך מפרכסת אסור לאכול ממנה עד שתצא נפשה, וכיון דאסורה באכילה בשעת פרכס א"כ לא הי' לנו שום נפ"מ אף לענין אכילה אם נשחטה כראוי או לא אלא לאתר שתצא נפשה, ואז דניתי על שניהם בב"א על אכילה ועל טומאה, וכיון דלא דניתי על ספק אחד מקודם, א"כ קשה אמאי לא מוקמינן כל אחד לפי דינו, דיהי' אסירה באכילה משום חזקת איסור וטהורה מלטמא במשא משום חזקת טהרה, ונ"ל בזה, הש"ך ביו"ד (סי' כ"ו) כתב בשם הרשב"א ז"ל דמותר ליתן לעכו"ם בשר מבהמה שנשחטה כראוי אף שנחתך בעוד שמפרכסת, אבל היכא דלא נשחטה כראוי אסור ליתן לעכו"ם בשר שנחתך קודם שתצא נפשה, וטעמא היכא דנשחטה כראוי דמותר לישראל מותר נמי לעכו"ם דליכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, אבל היכא דלא נשחטה כראוי דאסורה לישראל אסור נמי לעכו"ם משום אמ"ה דלא שייך לומר מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, והתבואות שור בסי' הנ"ל כתב בשעת הדחק מותר להאכיל להעכו"ם בשר שנחתך מבהמה שנשחטה כראוי בעוד שמפרכסת אף קודם שתצא נפשה אף דלישראל אסור משום לא תאכלו על הדם מ"מ לעכו"ם מותרת, וטעמא דכיון דאהני האי שחיטה לישראל להוציאה מן אמ"ה מהני נמי לעכו"ם דלית בו משום אמ"ה ולעכו"ם ליכא איסור משום לא תאכלו על הדם ע"ש:

ועתה לפ"ז יהי' ניחא שפיר התם במתניתא הי' דנין עלי' משעת פרכס אם נשחטה כראוי ומותר לישראל וכיון דמותר לישראל מותר נמי לעכו"ם לאכול אף קודם שתצא נפשה דבעכו"ם ליכא איסור משום לא תאכלו על הדם, או לא נשחטה כראוי ואסורה לישראל וכיון דאסור לישראל אסור נמי ליתן לעכו"ם משום אמ"ה דלא שייך לומר מי איכא מידי דלישראל שרי ולעכו"ם אסור, והחזקנו דלא נשחטה כראוי משום חזקת איסור, וכיון דהחזקנו משעת פרכס דלא נשחטה כראוי הרי ממילא לאחר מיתה מטמא במשא נמי,

אבל בכרו"פ דניתי על שניהם בב"א כמש"ל מש"ה פסקינן על כל אחד לפי דינו, ועוד לפי דעת הפוסקים שסברו דאיסור לא תאכלו על הדם אינו אלא מדרבנן, אף לישראל גופ' נפ"מ אם נשחטה כראוי או לא כמובן:

ובזה יהי' מיושב נמי קושי' תוס' על רש"י בביצה (כ"ה), הגם שעוד לא צרפתי בכור הבחינה מ"מ לפום ריהטא נכון לומר כן]. בש"ס הנ"ל קאמר ר"ה בהמה, בחי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה וכו', ופי' רש"י דאם אירע ספק בשחיטתה נעמידנה על חזקתה ואסורה עד שיודע לך ברור שנשחטה כראוי, והקשה עליו תוס' וז"ל, פירש רש"י בחזקת איסור אמ"ה, ולא נהירא דא"כ למה לי עד שיודע במה נשחטה כיון דחזינא שמתה א"כ לא שייך בה איסור אמ"ה דאיסור אמ"ה לא שייך אלא מחיים לכן נ"ל דחזקת איסור ר"ל דחזקת אינו זביחה ע"ש בתוס', אבל לפמש"ל אתי שפיר, אף דאיסור אמ"ה לא שייך לאחר מיתה, מ"מ כיון דכבר דניתי עליו משעת פרכס בעת שהי' לה חזקת אמ"ה והחזקנו דלא נשחטה כראוי משום חזקה הנ"ל הרי היא לנו כאלו ידעינן דלא נשחטה כראוי וממילא אסורה אף לאחר מיתה נמי אעפ"י דחזקת אמ"ה כבר חלף והלך לו, ועתה כתב רש"י שפיר שצריך לדעת אם נשחטה כראוי, אבל היכא דאיכא ספק, אסורה משום חזקת אמ"ה, אף דלאחר מיתה ליכא חזקת אמ"ה, מ"מ כיון דעיקר הספק נסתפקנו בשעת פרכס ואז הי' לנו חזקת אמ"ה:

אולם עוד צריך לעי' בזה שתירצתי דצריך לילך אחר חזקת איסור אכילה כיון דכבר דניתי עליו מקודם, והבאתי ראי' מתוס' חולין ומישועות יעקב הנ"ל, ובאמת לא דמי כלל להחם, דהתם בשטר חוב הרי נתברר לנו ע"י סימנים שהשטר שלו, דאי לא"ה מנא הוה ידע ליתן הסימנים, מש"ה אמרינן שפיר כיון דכבר דניתי עליו והחזקנו ע"י סימנים בבירר גמור שהשטר שלו הוא הרי היא לנו כאלו ידעינן בודאי שממנו נפל וממילא יכול להוציא אח"כ ממון ע"י, וכן ברוב הנ"ל דהרוב מברר לנו דהדבר כן הוא אמרינן שפיר כיון דכבר נתברר לנו ע"י רוב דהדבר כן הוא הרי היא לנו כאלו ידעינן בודאי שכן הוא וממילא מהני אח"כ אף במקום דלא מהני רוב, אבל בנד"ד דהחזקת איסור אכילה לא מברר לנו כלל דלא שחט כראוי, דהחזקה הנ"ל לא מעכב את השוחט מלשחוט שחיטה הגונה דנימא כיון דאית לה חזקת איסור אכילה מסתמא לא שחט שחיטה ראוי, אלא עיקר הטעם כיון דספיקא הוא לנו אם שחט כראוי לא נוציא הדבר מחזקתו אבל החזקה הנ"ל אינו מצד בירר שמברר לנו איך הדבר, וכיון דאינו מצד בירור צ"ל אף דכבר דניתי על חזקת איסור אכילה והחזקנו דלא שחט כראוי משום דלא מפקיעין הדבר מחזקתו

אפ"ה לענין טומאה צ"ל כיון דאית לה ח"ט לא נוציא הדבר מחזקתו וצריך לטהרנה מטומאת משא:

ועוד דהא מתוס' חולין (י"א א') ד"ה מנא הא מילתא נמי לא משמע כן, דתוס' כתב שם וז"ל, ולמאי דמפרש רבינו חיים כהן דהא דרובא עדיף לא ילפינן מסברא אלא ילפינן מפרה אדומה דאזלינן בתר רובא אף דאיכא חזקה כנגדו דאוקי גברא שמזין עליו בחזקת טומאה אתי שפיר הכא ע"ש, א"כ לפ"ז אם נימא דרוב שכבר דניתי עליו הרי היא לנו כאלו ידעינן בודאי שכן הוא ומהני אח"כ אף במקום דלא מהני רוב, א"כ קשה, היכי ילפינן מפרה אדומה דרובא עדיף מחזקה כיון דאזלינן בתר רוב אף דאיכא חזקת טומאה כנגדו דאוקי גברא שמזין עליו בחזקת טומאה, הא מצי למידחי ולומר מש"ה אזלינן בפרה אדומה בתר רובא כיון דכבר דניתי עליו בעת עשית פרה הנ"ל אם היא טריפה ופסולה לפרה אדומה דחטאת קרי' רחמנא או להיפוך והחזקנו משום רובא דכשירה הרי היא לנו כאלו ידעינן בודאי דכשירה ומהני אח"כ אף במקום דלא מהני רוב כגון היכי דאיכא חזקת טומאה של גברא שמזין עליו כנגדו, אלא ע"כ צ"ל דלא אמרינן דרוב שכבר דניתי עליו הרי היא כודאי ומש"ה ילפינן שפיר דרובא עדיף מחזקה, דאי לא"ה לא הוה יכול להוציא גברא מחזקת טומאתו [כמדומה לי שראיתי באחרונים שכתבו נמי כן בדעת תוס' חולין (י"א) הנ"ל דסברו דלא אמרינן דרוב שכבר דניתי עליו הרי הוא כודאי]:

ע"כ נראה לי לתרץ בזה, דהש"ס שמעתא (ד' פרק ג') כתב שם באחד ששחט שבעה בהמות ואח"כ נמצא באחת שניקב בית הכוסות ונתערבו הטריפות בכשירות וקודם שנולד הספק נמכר חצי' של בהמה אחת בחזקת כשירות והביא שם בשם הפר"ח דסבר דחצי' שפירש מותר מטעם כל דפריש מרובא פריש וחצי' השני אסורה:

והקשה שם מש"ס חולין הנ"ל דפסקינן כיון דאסורה באכילה מטמא במשא נמי, ותירץ שם וז"ל, דהתם אין הספק בא אלא מחמת שחיטתה אם נשחטה כהוגן או לא, וכל שלא נשחטה כהלכה ממילא מטמא במשא כדין מתה, וכיון דעל ספק שחיטה אנו דנין שלא נשחטה מחמת חזקה שאינה זבוח ממילא מטמא במשא, ומש"ה קאמר מ"ס בחזקת איסור קיימא והשתא מתה, והיינו כיון דקיימא בחזקת שאינו זבוח ואנו דנין שלא נשחטה כראוי א"כ השתא מתה ומטמא כדין מתה, אבל נדון דידן דספק העצמית אם כשירה או טריפה בכל הבהמה היא בכל חלק וחלק ולכן אינו מכריע הרוב שבמקצתו שפירש להתיר הנשאר כיון דבמקצת הנשאר ג"כ ספק מחמת עצמו עכ"ל ע"ש, א"כ לפ"ז בנד"ד נצל"כ, התם במתניתא כיון דמתה לפניך וכל מתה מטמאה במשא א"כ

עיקר הטהרה תלוי בשחיטה, דהא כשם שהשחיטה מתרת לאכילה כך מטהרה לענין טומאה נמי, וכיון דהספק נולד בשחיטתה והיינו מחזיקינן לה משום חזקת אינו זבוח דלא שחטה כראוי הרי ממילא מטמא במשא נמי, אבל התם בכרו"פ הרי היתר הנאה לא תלוי בשחיטה והשחיטה היתה כראוי, רק נולד לנו ספק איסור אחר [ספק שמא שחט לע"ז] על אכילה ועל הנאה, א"כ הרי ספק העצמיות על כל אחד בפני עצמו [על אכילה ועל הנאה] מש"ה מוקמינן כל אחד לפי דינו דאסורה באכילה משום חזקת איסור ומותרת בהנאה משום חזקת היתר הנאה, כמו דאמרינן בנתערבו הטריפות בכשירות ופירש דהוי הספק על כל חתיכה וחתיכה בפני עצמו כהנ"ל אע"ג דהאיסורים הם ממין אחד, וכן בחזקת האם דמהני לבת הוי הספק על כל אחד בפני עצמו כמו שכתב הש"ש שם, א"כ ה"נ בנד"ד אע"ג דגוף אחד הוא מ"מ האיסורים הם שני מינים מש"ה אסורה באכילה ומותרת בהנאה.

ועוד נראה לתרץ בדרך היותר מרווח, דהתם במתניתא בלא בדק בסימנים כיון דמתה לפניך וכל חי' שמתה מטמאה הרי ממילא איתרע חזקת טהרה שהי' לה מקודם, דהחזקת טהרה לא הי' לה אלא מחיים ולא לאחר מיתה, אלא עיקר באת להתיר ולהוציאה מידי טומאתה בתיקון השחיטה, וכיון דעל השחיטה גופה היא ספק שמא לא שחט כראוי ודאי דבספק שחיטה זה אינו יכול להוציאה מטומאתה, וכ"ש עתה שיש לה חזקת איסור אכילה נמי ודאי הוי נבילה ומטמא במשא, [זה כתבתי לפי הסברא ואח"כ מצאתי שהרשב"א בחידושיו כתב כן לפרש בטעמא דמתניתא שמטמא במשא הוא משום דבספק תיקון שחיטה אינו יכול להוציאה מטומאתה ע"ש] אבל התם בכרו"פ דבזה שמתה לפניך לא איתרע חזקת היתר הנאה שהי' לה מקודם, דבין חי' ובין מתה מותרת בהנאה, אלא עיקר ספק הוא אם שחט לע"ז ובא עלי' איסור אחר מעלמא או לא, מש"ה אמרינן שפיר כיון דאין אחד עדיף מחבירו מוקמינן כל אחד לפי דינו, לענין אכילה דהי' לה חזקת איסור ובשחיטה זו אתה בא להוציאה מחזקתה ולהתירה באכילה אמרינן שפיר הגם דהשחיטה היתה כראוי ורק דהספק הוא אם בא עלי' איסור אחר מעלמא דשחט לע"ז] או לא, מ"מ כיון דנולד לנו הספק על השחיטה גופ' שמא שחט לע"ז הרי הוא ככל ספק בשחיטה ולהחמיר, אבל לענין הנאה דיש לה חזקת היתר הנאה מקודם, ולא תלוי בשחיטה, אלא אתה באת להוציאה מחזקתה ולאוסרה מחמת ספק אתר שמא שחט לע"ז הרי ספק זה דומה כשאר ספק טריפות שנולד אחר שחיטה, ואינו יכול להוציאה מחזקתה וממילא מותרת בהנאה.

סימן ג

אחרונים הקשו על הפוסקים דסברי דהא דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה היינו מדרבנן מגמ' ב"ק (ע"א) גבי טביחה ומכירה בשלמא שוחט לע"ז שחיטה שאינה ראוי' כו' אלא שבת למ"ד מעשה שבת דרבנן שחיטה ראוי' הוא ואמאי פטור מתשלומי דו"ה, ופרשו שם התוס' דשוחט לע"ז אתי' כמ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה, וא"כ מוכח להדיא דדאורייתא הוא דאי דרבנן אמאי ניחא טפי משוחט בשבת ע"ש, ונ"ל דאחרונים כתבו דאדם יכול לאסור דבר הפקר מה"ת, דעיקר הטעם שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו הוא משום שרשות בעלים מעכב שלא יוכל לאסור כדאיתא בחולין (מ"א) דיכול לאמר לאו כל כמינך שתיאסור ייני לאונסי, משא"כ דבר הפקר שאין עליו בעלים, ואיתא בב"ק (סז.) הגנב והגזלן הקדישן הקדש ותרומתן תרומה דמעיקרא חולין והשתא הקדש, והקשה הרשב"א דאכתי היכי חייל הקדש הא הקדיש דבר שאינה שלו, וכתב משום דאיכא יאוש ושינוי השם דמעיקרא חולין והשתא הקדש קנאה הגזלן בזה השינוי וקנייתו והקדשו באין כאחד עי"ש, וכן כתב ה"ה על הא דמקדש אשה בגזל אחר יאוש דמקודשת אע"ג דקיי"ל יאוש בלבד אינו קונה הכא שהיא ביד האשה הרי יש כאן יאוש וש"ר וכיון שקנתה היא אף הוא קונה אותה עכ"ל עי' בא"ע (ס' כ"ח), וצ"ל דטעמא דסבר נמי דקנייתו וקנייתה באין כאחד:

ועתה לפי"ז י"ל כיון דשחט לע"ז ואסרה בהנאה מדרבנן [דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה מדרבנן] הרי נעשה הפקר, עי' בתוס' ב"ק (ע"ב) ד"ה דאי ס"ד שכתב כן דתקרובות ע"ז אפי' אינה אסורה אלא מדרבנן חשיב הפקר,] והפקר יכול לאסור מה"ת כמש"ל הרי ממילא אסורה מה"ת דאיסור מדרבנן ואיסור מה"ת באין כאחד, כמו שכתב הרשב"א דקנייתו והקדשו באין כאחד א"כ ה"נ כן, והכא בנד"ד עדיף טפי מהרשב"א הנ"ל, דהתם אם נימא דלא הוי הקדש הרי אין לו במה לקנות דאין כאן שינוי השם ועיקר הקנין בא בזה דאמרינן דהוי הקדש אפ"ה אמרינן הקדש וקנייתו באין כאחד כ"ש בנד"ד דאף אם נימא דאין אסורה מה"ת אלא מדרבנן נמי נעשה הפקר והפקר יכול לאסור מה"ת ודאי אמרינן דהפקר ואיסור מה"ת באין כאחד והוי שפיר שחיטה שאינה ראוי' משום דאסורה מה"ת:

ובזה יהי' מתורץ שפיר קושית התוס' בחולין (מ"א) דהגמ' פריך שם על ר"נ ור"ע ור"י דסברו דאין אדם אוסר דש"ש מהך דהמטמא והמדמע והמנסך וכו' ומשני שם הגמ' דמיירי באית לי' שותפות בגוה, והקשה בתוס' שם כיון דמיירי באית לי' שותפות בגוה ולא נאסור חלק חבירו אלא משום שמעורב בשלו א"כ היינו מדמע עי"ש, ולפמש"ל אתי

שפיר, כיון דחלק חבירו אסור בהנאה משום שמעורב בחלקו הרי נעשה היין הפקר והפקר יכול לאסור הרי, ממילא אסור חלק חבירו. נמי מטעם מנסך דהפקרו ואיסורו באין כאחד:

ובזה דאמרינן דחלק חבירו נמי אסור מטעם מנסך יהי' מיושב נמי קושי' זו, דלכאורה קשה דאחרונים כתבו הא דאמרינן בישראל המנסך יין של חבירו לצעורי קמיכוין אין אנו מחזיקין לודאי לצעורי אלא ספק היא אם לצעורי או לנסך קמיכוין ולכך אם הי' יכול לאסור של חבירו במעשה מה"ת לא הו"א לצעורי קמיכוין משום דהוי ספק דאורייתא שמא למנסך קמיכוין וספק דאורייתא לחומרא רק דר"נ וסייעתו דקאמרו בל"ב שם דבישראל אמרינן לצעורי קמיכוין היינו משים דסברו דגם למ"ד א"א דש"ש אינו יכול לאסור אלא מדרבנן ועתה דהוי ספיקא אם לנסך קמיכוין ואסורה מדרבנן או לצעורי קמיכוין ומותרת לגמרי הוי ספק דרבנן ולקולא עי"ש, וכתב רש"י על תירץ הגמ' שם בישראל מומר וז"ל וה"ה דמצי לאוקמי בדאית לי' שותפות בגוה וכו' ולהבין סברת רש"י אמאי באית לי' שותפות לא אמרינן לצעורי קמיכוין צ"ל דטעמא כיון דבאית לי' שותפות נאסר חלק חבירו מה"ת משום תערובות יין נסך א"כ עתה דהוי ספיקא אם לצעורי או לנסך קמיכוין הוי ספק דאורייתא ולחומרא מש"ה לא אמרינן לצעורי קמיכוין:

וא"כ לפי"ז קשה דהראשונים כתבו בנתערב יין נסך ביין כשר כשמוכר לנכרי כל היין חוץ מדמי יין נסך אינו אסור אלא מדרבנן עי"ש, וא"כ אם נימא במנסך יין שיש בו שותפות אינו אסור חלק חבירו אלא משום שמעורב בשלו קשה, במנסך יין שיש בו שותפות אמאי משלם עבור יין של חבירו ימכור כל היין לנכרי חוץ מדמי יין נסך ולא יהי' המעות אסורין אלא מדרבנן אף אם ידעינן בודאי דלמנסך קמיכוין ועתה דהוי ספיקא שמא לצעורי קמיכוין הוי ספק דרבנן ולקולא והמעות מותרין:

ואין לומר כיון דלענין היין דהוי ספק דאורייתא מחזיקינן דלמנסך קמיכוין ואסור בהנאה א"כ ממילא לענין המעות נמי [אע"ג דלא נהנה מיין נסך דהא לא נוטל מעות אלא עבור חלק יין כשר והמעות אינן אסורין אלא מדרבנן אף אם ידעינן בודאי דלמנסך קמיכוין ועתה דמספקינן שמא לצעורי קמיכוין הוי ספק דרבנן ולקולא אפ"ה] צ"ל דלמנסך קמיכוין ואסור בהנאה דלא להוי תרתי דסתרי לענין היין נימא דלמנסך קמיכוין ולענין המעות נימא דלצעורי קמיכוין:

זה אינו דהא הפר"ח (בסי' פ"ו סק"י) כתב דביצה מספק תרנגולת נבילה אעפ"י שהיא אסורה מחמת ספק דאורייתא אפ"ה הביצה מותרת משום דהו"ל ספק דרבנן ולקולא דהא הביצת נבילה אינה אסורה אלא מדרבנן וטעמא משום דהו"ל ב' גופים נפרדים

הביצה והתרנגולת לכך אסרינן התרנגולת ושרינן הביצה כל אחד לפי דינו אף דהוי תרתי דסתרי א"כ ה"נ כן אע"ג דלענין היין אמרינן דלמנסך קמיכוין אפ"ה לענין המעות דאינו אלא ספק דרבנן אמרינן לצעורי קמיכוין ומותר וכיון דהמעות מותרין אמאי חייב לשלם, אבל לפמש"ל כיון דנאסור חלק חבירו משום שמעורב בשלו הרי נעשה הפקר והפקר יכול לאסור הרי ממילא אסור חלק חבירו נמי מטעם מנסך אתי שפיר דלא שייך להתיר במכירת כל היין חוץ מדמי יין נסך דהא חלק חבירו נמי אסור מטעם מנסך:

ועתה מצי לומר בפי' רש"י נמי כן דה"ק רש"י דמצי לאוקמי בדאית לי' שותפות בגוה וכיון דאית לי' שותפות ונאסור חלק חבירו משום תערובות הרי נעשה הפקר והפקר יכול לאסור מה"ת הרי ממילא אסור חלק חבירו נמי מה"ת מטעם מנסך אי הוה ידעינן בודאי דלמנסך קמיכוין ועתה דהוי ספיקא שמא לצעורי קמיכוין הוי ספק דאורייתא ולחומרא ולא אמרינן לצעורי קמיכוין ומש"ה חייב לשלם:

אבל עוד צריך לעי' בזה:

דהנה בפסחים (כ"ט) בהך דאוכל חמץ של הקדש במועד מעל קאמר הגמ' דפליגו בדבר הגורם לממון כממון דמי דמ"ד לא מעל קסבר דבר הגורם לממון לאו כממון דמי עי"ש:

והקשה בזה הפנ"י שם, הא הכא בחמץ של הקדש לאו גורם לממון אלא ממון גמור כיון דחמץ של הקדש מותר להשהותו לכתחילה ולאחר המועד הוא מותר לגמרי א"כ מה טעם יש בזה לומר דהלה יאכל וחדי ומעות של הקדש להיכן הלך, וכתב שם דלענין הקרן פשיטא דממון גמור וחייב לשלם הקרן להקדש והא דקתני היש אומרים לא מעל היינו לענין דפטור מחומש ואשם וכו' עי"ש בפנ"י, הרי חזינן דסבר דאיסור הנאה שיכול לבוא לידי היתר לאח"ז הוי ממון גמור ולא הוי הפקר ומש"ה חייב לשלם הקרן להקדש:

וכן הר"ן בע"ז (מ"ג) כתב וז"ל ולא רצה להגבי' עד שיבטלנה העכו"ם משום דאי מגבי' לה מקמי הכי הרי היא ע"ז דישראל שאינה בטילה עולמית ואע"ג שאסורה בהנאה ואין בה דין ממון אפ"ה כיון שיכולה להתבטל ע"י עכו"ם מצי זכי בה, הרי כתב הר"ן נמי דאיסור הנאה שיכול לבוא לידי היתר הרי יש בו דין ממון אף קודם שהותרה ויכול לזכות בה א"כ לפי"ז כ"ש לא נפקע מרשות בעלים ולא נעשה הפקר אם יכול לבוא לידי היתר לאחר זמן א"כ לפי"ז חזרה קושיתי לדוכתא אמאי חייב לשלם ימכור כל היין לנכרי חוץ מדמי יין נסך ויהי' מותרת משום ספק דרבנן ועתה לא מצינן לתרץ כיון דנאסור חלק חבירו משום שמעורב בשלו הרי נעשה הפקר והפקר יכול לאסור הרי ממילא אסור חלק חבירו נמי מטעם מנסך ואין כאן שום יין כשר, זה אינו דהא אם נימא דיכול למכור היין חוץ מדמי יין נסך והמעות מותרין הרי מעולם לא נעשה היין הפקר, דהא איסור הנאה

שיכול לבוא לידי היתר לא הוי הפקר כמש"ל, וגם קושית התוס' דא"כ היינו מדמע נשאר לדוכתא:

ונ"ל לתרץ בזה, דלכאורה יש להקשות על הא דמשני הש"ס חולין דמתני' דמטמא והמדמע מיירי באית לי' שותפות קשה דאי מיירי באית לי' שותפות אמאי במזיד חייב לשלם הא התוס' בב"ק (ק' ע"ב) ד"ה חייב באחריות כתב היכי דגם להמזיק מגיע פסידא לא שייך ת"ח שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חבירו ופטור בהיזק שאינו ניכר עי"ש א"כ ה"נ במנסך את היין הרי יהי' יין שלו נמי אסור וכיון דגם לו מגיע היזק קשה לימא לי' הרשל"פ דהא הכא לא שייך ת"ח הנ"ל, ונ"ל לומר דמש"ה חייב לשלם ולא יכול לפטור בטענת הרי שלך לפניך דיהנה מן האיסור דאם ישפוך היין יהי' חייב לשלם עבור ההיזק ועתה יפטור ביין זה, לכאורה עלה על לבי לדחות זה, דהא כשם שאסור להמזיק ליהנות מן האיסור כך אסור להניזק נמי ואם נימא שהמזיק צריך לשלם עבור היין נמצא שהניזק יהנה מן האיסור דהא מדינא פטור המנסך לשלם דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק ועתה יקבל מעות עבור יין איסור, וכיון דס"ס כל אחד ואחד יהנה מן האיסור צריך לאוקמי אדינא ויפטור בטענת הרשלפ"נ, וכן הקשה התומים בשם כנה"ג אמאי בספק דיני ממונות אזלינן בתר המוחזק הא הוי ספק גזל ביד המוחזק וספק איסורא לחומרא, ותירץ הכנה"ג בשלמא גבי איסור אי אזלינן לחומרא הרי נפקע האיסור אבל בממון אף אי נימא דהמוחזק חייב לשלם אין אנו מפקיעין מידי איסור גזל דהא יהי' ביד כנגדו ספק גזל שמא המעות של המוחזק ולכך היכי דקיימא ממונא תיקם עי"ש א"כ ה"נ צ"ל כן כיון דכל אחד ואחד יהנה מן האיסור ואיסור לא נתבטל לוקמי אדינא וליפטור בהשל"פ, אולם זה אינו דהא מש"ס ע"ז (נ"ט ב') ומתוס' שם משמע דשרי' ליקח מעות עבור יין שנסכו דדמי הזיקו קשקיל ולא דמי יין נסך עי"ש, הגם דתרוצי הנ"ל דיהנה מן האיסור עוד לא צרפתיו בכור הבחינה מ"מ נכון לתרץ כן, אמנם קושי' הנ"ל בתוקפה ימכור כל היין לנכרי חוץ מדמי יין נסך וכו':

לכאורה יש לתרץ דמש"ה לא אמרינן דמותר למכור היין חוץ מדמי יי"נ משום דרוצה בקיומו של איסור, דהא איתא ביו"ד (סי' קל"ב) ישראל שהי' נושה בעכו"ם מנה ואמר לו הנכרי המתן לי עד שאמכור יי"נ שיש לי אסור משום דרוצה בקיומו של איסור כדי שיוכל לגבות החוב עי"ש, א"כ ה"נ בנד"ד דאי נימא דמותר למכור היין חוץ מדמי יין נסך הרי הנגזל רוצה בקיומו של איסור דהא אף דהמעות מותרין משום ספק דרבנן אפ"ה לענין היין דהוי ספק דאורייתא מחזיקינן דלמנסך קמיכוין ואסורה בהנאה כמש"ל ואי נימא דמותר למכור היין חוץ מדמי יין נסך הרי הנגזל רוצה בקיומו של איסור דאם ישפוך

קצת מיין שותפות הרי גם לחלקו נשאר פחות ולא יתנו לו כ"כ כדמעיקרא וא"כ רוצה בקיומו של איסור שלא יאבד היין של שותפות הנאסרות משום ספק דאורייתא מש"ה אסרינן לימכור היין והמזיק חייב לשלם עבור ההיזק, ועתה דאמרינן דאסור למכור היין חוץ מדמי יי"נ לא יוקשה קושית התוס' דא"כ היינו מדמע דמצינן לתרץ כמש"ל כיון דנאסר חלק חבירו משום שמעורב בשלו הרי נעשה הפקר וכו' ואסור חלק חבירו נמי מטעם מנסך דהא היין לא יבוא לידי היתר לעולם:

אמנם זה אינו, דהא בש"ס ע"ז (נ"ט ב') הנ"ל, אמר רב אשי, נכרי שניסך יינו של ישראל מותר ליקח מעות מהאי נכרי דנסכו דדמי הזיקו קשקיל ולא דמי יי"נ וכו' עי"ש, וכתב הר"ן והרשב"א אע"ג דעכו"ם לא יהיב לו דמים אלא א"כ יהיב לי' ישראל חמרא לא מיחסרה מש"ה דמ"מ הרי הוא מחויב לי' דמי נזקו ומשום תשלומי נזק שקיל להו לדמים ולא משום תורת מכר עי"ש:

והתוס' שם כתבו דגבי ישראל המנסך חייב לשלם אף אם לא יתן לו היין דהא היין אסור בהנאה ואין שוה לו כלום, ואמינא לפי מה דמסיק הגמ' דבישראל אמרינן לצעורי קמיכוין א"כ במנסך יין שיש בו שותפות אף שחייב לשלם לו עבור ההיזק דהא על היין הנ"ל אית בו ספק איסור שמא כיון לנסך אפ"ה אין עליו חיוב לשלם אלא אם יתן לו היין דהמנסך יכול לומר תן לי היין ואשלם לך לדידי מותר בהנאה לא נתכוונתי אלא לצעורי ואם לא יתן לו היין אינו מחויב לשלם לו עבור ההיזק:

ועתה לפי"ז קשה על הא דאמרינן דאסור למכור היין חוץ מדמי יי"נ קשה הא עתה נמי רוצה בקיומו של איסר דאם ישפוך קצת מיין שותפות הרי גם לחלקו נשאר פחות וא"כ המנסך לא ישלם לו אלא עבור יין הנשאר דיאמר לו תן לי כל היין ואשלם לך, וכיון דס"ס רוצה בקיומו של איסור, א"כ אמאי חייב לשלם ימכור כל היין לנכרי חוץ מדמי יין נסך, ועוד דהא מש"ס ע"ז (נ"ט) הנ"ל משמע דלא אמרינן כאן רוצה בקיומו של איסור דאל"כ היכי שרי למשקל מעות מהאי נכרי דנסכו הא התם נמי רוצה בקיומו של איסור כמובן, ועוד מלבד זה נמי קוש' התוס' הנ"ל אינו מיושב בתירוצי שכתבתי לעיל, דהא התוס' ב"ק (ס"ט א') ד"ה כל שלקטו כתבו נהי דהנגזל אינו יכול לתבוע מן המחזיק בה אחר יאוש מ"מ כיון שכל אדם אסור להחזיק מפני שהיא צריכה להגזלן לפטור מן הנגזל ואם זכה בה אחר חייב לשלם דמים להגזלן לא חשיב כהפקר לפטור מן המעשר עי"ש א"כ לפ"ז הדרא קושי' התוס' הנ"ל לדוכתא דהא לא יכול לומר כיון דנאסור חלק חבירו משום שמעורב בשלו הרי נעשה הפקר דהא כיון דהנגזל צריך את היין לגבות בו ההיזק הרי לא חשיב כהפקר, דהא דאיסור הנאה הוי הפקר היינו כיון דאסור בהנאה הרי אין

לבעלים זכות בה יותר מאחר והוא שוה לאחר ולא יכול לעכוב לשום אדם שלא להנות ממנו שלא כדרך הנאתו עי' בהצל"ח בהשמטות אבל הכא כיון דלהנגזל יש זכות בהיין יותר מאחר דצריך לגבות ההיזק ביין זה הרי לא נעשה הפקר כמו דאמרינן אף שהגזלן לא קנה אח הדבר מ"מ כיון שהוא צריכה לו לפטור מן הנגזל לא חשיב כהפקר לפטור מן המעשר א"כ ה"נ כיון שהנגזל צריך את היין לגבות בו ההיזק לא חשיב כהפקר לענין איסור הנאה, וא"כ ממילא קושי' תוס' הנ"ל א"כ היינו מדמע בתוקפה:

ונ"ל ליישב בזה, דהנה הרא"ש בפרק הגוזל עצים (צ"ה) כתב וז"ל אע"ג דקאמר דמי פרה העומדת לילד ודמי רחל העומדת ליגזוז דמשמע דשמין כמה היתה שוה אחד קודם ללידתה והרחל סמוך לגיזתה והכי הוה מסתבר וכו' מיהו אינו משלם אלא כמו שהיו שוין בשעת הגזילה דכל היכא דקנה גוף הגזילה בשינוי ואינו מחויב לשלם אלא דמי חזרה השומא לשעת הגזילה וכו' ואע"ג דאם הוציאה הנגזל מן הגזלן קודם לידה וגזיזה הי' נוטל בהמתו כמו שהוא דברשותו אשבח וכו' השתא מיהו דילדה וגזזה ונשתנית הגזילה משלם כשעת הגזילה וכל השבח שהשביח משעת הגזילה ואילך הוי של גזלן ולא דמי לחברה או שתי' דהתם איבדה מן העולם דבאותה שעה נעשה גזלן אבל הכא דהגזילה בעולם אלא שנשתנית וקנאה באותה שינוי משלם כשעת הגזילה עי"ש:

וצ"ל דסבר דעיקר הקנין התחיל משעת הגזילה משעה שגזל ונתחייב באונסין רק יש לו חיוב להחזיר החפץ לבעלים מש"ה אינו שלו היא קודם השינוי ולאחר השינוי דנסתלק ממנו החיוב מלהשיב החפץ לבעלים משום דצריך כעין שגזל הרי קנה למפרע בקניינו שעשה משעת גזילה ונעשית שלו עוד קודם השינוי משעת הגזילה מש"ה השבח שהשביח משעת גזילה ואילך הוי של גזלן

וכן השטמ"ק בב"ק (ל"ג) ד"ה ולר' עקיבא קדיש כתב שם וז"ל וא"ת והאמר ר' יוחנן גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינן יכולין להקדיש וכו' אלמא חזינא דהנגזל שהיא שלו אינו יכול להקדיש לפי שאינו ברשותו א"כ הנזק שמעולם לא בא ברשותו היאך יכול להקדישו, וי"ל דאחר שגבאו ובא ברשותו ולא קבל הדמים אנו רואין כאלו מעיקרא כשהקדישו הי' כבר בא ברשותו, וכן בגזל נמי אם הקדישו הנגזל ואח"כ העמיד הגזלן בדין והוציאו מידו ה"נ דקדיש וכו' עי"ש:

הרי חזינא מהשטמ"ק דסבר אף כשהקדישו קודם שבא לידו בעת שלא הי' יכול להקדיש אפ"ה אם אח"כ בא לרשותו אנו רואין כאלו מעיקרא כשהקדישו הי' כבר ברשותו וחל ההקדש למפרע א"כ לפי"ז יהי' ניחא שפיר בנד"ד:

דתוס' ב"ק (ס"ח) כתב דקונה הגזל בשינוי דטביחה, ואף אם נימא דטביחה לא הוי שינוי אפ"ה בטבח לע"ז הוי שינוי, דהרמב"ן ז"ל בדיני דגרמי שלו הקשה על הא דאמרינן בב"ק (צ"ט) דטבח שאינו אומן שקלקל חייב לשלם הא הוי היזק שאינו ניכר דאינו ניכר אם קלקל בשהי' ודרסה וכדומה, ותירץ דכיון שלא שחט כראי' השחיטה עצמה היא ההיזק שאין זו שחיטה אלא במתיז ראשה בסייף והרי ניכר בין חי' לשחיטה עכ"ל:

ודקדקו האחרונים מדבריו דהשוחט בהמת חבירו לע"ז לענין אכילה הוי היזק ניכר שחייב לשלם עבור שאסרה באכילה ולענין הנאה הוי היזק שאינו ניכר דאינו ניכר אם אסרה בהנאה או לאו עי"ש:

והתוס' בגיטין (נ"ג ב') ד"ה גזל היא כתב דהיזק ניכר הוי שינוי לקנות דכתב דאי היזק שאינו ניכר שמי' היזק א"כ חשיב כאילו הוא ניכר ואין לך שינוי גדולה מזה לקנות והנאת הגזלן בשינוי עי"ש

והר"ן והרא"ה סברו דהשוחט בהמת חבירו לע"ז אסורה באכילה לכ"ע דנהי דלא אסר לה אלא דלא שרי לה עי"ש

ועתה יהי' מתורץ שפיר קושית האחרונים. דצ"ל כיון דשחט לע"ז אף שאינו שלו ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אפ"ה נאסרה באכילה דנהי דלא אסר לה אלא דלא שרי לה וכיון דנאסרה באכילה הרי עשה לו היזק ניכר כמש"ל והיזק ניכר הוי שינוי כמ"ש התוס' וכיון דהוי שינוי הרי נסתלק ממנו החייב מלהחזיר הבהמה לבעלים וכיון דנסתלק ממנו חיוב השבה לבעלים הרי ממילא קנה למפרע משעת גניבה ונעשית שלו עוד קודם השחיטה מש"ה יכול לאוסרה שפיר מה"ת כמו דאמרינן בהק"ד אם הקדיש קודם שבא לידו ואח"כ בא לרשותו חל ההק"ד למפרע א"כ ה"נ כן כמובן:

אמנם עוד צריך להתבונן בזה, הא מהרא"ש משמע היכי דאיבדה מן העולם לא אמרינן שינוי קונה למפרע ומש"ה בתברה או שתי' משלם כדהשתא א"כ ה"נ כיון דשחטה לע"ז הרי איבדה מן העולם וכיון דאיבדה מן העולם א"כ ממילא לא אמרינן שינוי קונה למפרע וא"כ ממילא אין יכול לאוסרה בהנאה מה"ת דהא לא הי' שלו בעת שנשחטה לע"ז:

וע"ד חידוד עלה על לבי לישב בזה, לפום הסברא רציתי לומר הא דטביחה הוי איבדה מן העולם הוא דוקא היכי דאסרה בהנאה בשחיטה זו ששחט לע"ז, כיון דאסורה בהנאה ואין יכול להנות ממנה כלום דמי כתברה או שתי' והוי איבדה מן העולם, אבל היכי דלא אסרה בהנאה אף דאסורה באכילה כיון דמותרת בהנאה ויכול למכור ולהנות ממנה לא הוי איבדה מן העולם, והתוס' בב"מ (ל') ד"ה אף עובדה דניחא לי' הקשה שם על הא דקאמר הגמ' לענין פרה אדומה דעלה עלי' זכר פסולה משום דניחא לי' והק' שם וז"ל

וא"ת ועלה עלי' זכר אמאי פסולה הא ודאי לא ניחא לי' להפסיד פרה שדמי' יקרים. בשביל דבר מועט, וי"ל דאם היתה כשירה הוי ניחא לי' ולכך אין להכשירה עי"ש, הרי חזינן מהתוס' אע"ג דעתה שפסלינן לה הרי ודאי לא ניחא לי' וכיון דלא ניחא לי' הרי צריך להכשירה אפ"ה פסלינן לה דאם נכשירה הרי יהי' ניחא לי' וכיון דיהי' ניחא לי' הרי צריך להיות פסולה ע"כ צריך להחמיר:

ועתה לפי"ז יהי' ניחא שפיר הכא בשוחט בהמת חבירו לע"ז נמי צריך לומר כן אע"ג דאם נימא דאסורה בהנאה הרי איבדה מן העולם והיכי דאיבדה מן הע לם לא אמרינן שינוי קונה למפרע וכיון דלא אמרינן שינוי קונה למפרע א"כ ממילא אינו יכול לאסור בהנאה מה"ת דהא לאו שלו היא אפ"ה אסרינן בהנאה דאם נימא דאין יכול לאוסרה בהנאה א"כ ממילא לא איבדה מן העולם בשחיטתו ששחט לע"ז אף דאסרה באכילה לא איכפת לן כלום כמש"ל וכיון דלא איבדה מן העולם א"כ ממילא קנה למפרע בשינוי דטביחת ע"ז וכיון דנעשה שלו עוד קודם שחיטתו הרי ממילא יכיל לאוסרה שפיר מה"ת:

ואין להקשות כיון דמדרבנן יכול לאוסרה בהנאה אף שאינו שלו א"כ הרי איבדה מן העולם בשחיטתו ששחט לע"ז ואסרה בהנאה מדרבנן וכיון דאיבדה מן העולם הרי ממילא לא קנה למפרע בשינוי דטביחה וא"כ ממילא אינו יכול לאוסרה בהנאה מה"ת, אך זה אינו דצ"ל לפי הסברא דדוקא היכי דאיבדה מן העולם ע"י היזק ניכר כמו תברה או שחי' דעתה נעשה גזלן יותר ממעיקרא היא דלא אמרינן שינוי קונה למפרע אבל היכי דעשה היזק שאינו ניכר אף דאיבדה מן העולם עי"ז ועשה לו כך שלא יוכל להנות ממנה כלום מ"מ לא הוי כמו תברה או שתי' ואמרינן שינוי קונה למפרע כיון דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק הרי לא עשה לו כלום ועתה לא נעשה גזלן יותר ממעיקרא, כך צ"ל לפי הסברא, ואחרונים דקדקו מהרמב"ן ז"ל הנ"ל היכי דשחט לע"ז ואסרה באכילה ובהנאה לענין אכילה הוי היזק ניכר דהא ניכר לכל אדם מה שעשה דבתחילה תי' היתה והשתא מחה, ולענין הנאה הוי היזק שאינו ניכר, דהא דאסורה בהנאה אינה משום שמתה לפנינו דהא נבילה מותרת בהנאה אלא עיקר איסור הנאה היא משום שחשבה לע"ז ובבהמה אינו ניכר אם חשב לע"ז או לאו משו"ה הוי היזק שאינו ניכר לענין הנאה עי"ש, וכיון דלענין הנאה הוי היזק שאינו ניכר יהי' ניחא שפיר, דמשום שאסרה באכילה לא איבדה מן העולם עי"ז כמש"ל, אלא עיקר איבדה מן העולם היא משום שאסרה בהנאה ואיסור הנאה הוי היזק שאינו ניכר דלא שמי' היזק א"כ נמי לא איברה מן העולם עי"ז, כן עלה על לבי לישב דרך חידוד, אולם באמת איתא בראשונים דטביחה נמי כתברה או שתי' דמי ומשלם כדהשתא כשעת היוקר, ע"כ צריך לחלק ולומר אף דלענין

תשלומין משלם כדהשתא אפ"ה לענין לאסור אמרינן דהוי שלו ממעיקרא ויכול לאוסרו בהנאה מה"ת, דלפמש"ל דהרא"ש סבר דעיקר הקנין התחיל משעת גזילה וכו' ולאחר השינוי דנסתלק ממנו החיוב מלהשיב החפץ לבעלים הרי קנה למפרע בקניינו שעשה משעת גזילה ונעשית שלו עוד קודם השינוי הרי ממילא בשינוי דטביחה נצל"כ כיון דע"י טביחתו נתבטל ממנו החיוב מלהשיב הבהמה לבעלים הרי נעשית שלו למפרע ויכול לאסור דמ"ש שינוי דטביחה משינוי דממילא, דבשלמא לענין תשלומין אמרינן שפיר כיון דהוציאה מן העולם ע"י טביחתו הרי הוסיף בגזילה ועתה נעשה גזלן יותר ממעיקרא מש"ה אי בעת טביחתו היתה שוה יותר ממעיקרא משלם כדהשתא כשעת היוקר משום שעתה הוסיף בהגזילה שהוציאה מן העולם, או כדכתב הקצ"ח (סי' צ"ד) שחייב בעת השבירה מטעם מזיק עי"ש, אבל לענין לאסור לא שייך לומר כן, דהא עי"ז שהוסיף בגזילה ועשה בה שינוי מעשה בידים לא נעקר קניינו שהי' לו בה משעת גזילה כמובן, מש"ה אמרינן שפיר דנעשה שלו למפרע ויכול לאסור, ועוד לפמ"ש השטמ"ק הנ"ל דאם הקדיש קודם שבא לידו ואח"כ בא לרשותו חל ההקדש למפרע א"כ הכא ודאי צל"כ דחל האיסור למפרע דהכא הא עדיף טפי משטמ"ק הנ"ל דהכא בנד"ד הרי יש קצת קנין להגזלן בגוף החפץ אף קודם השינוי כמש"ל דעיקר הקנין התחיל משעת גזילה וכו' והא דמחויב להשיב את הגזילה היא לאו משום דלית לי' שום קנין בהגזילה רק דהתורה רמי' עליו חיוב להשיב את הגזילה דהא אף לרב דאית לי' בסנהדרין (ע"ב) שהגזלן קונה את הגזילה לגמרי נמי מחויב להשיבה לבעלים, וכן משמע מהריטב"א [הובא בשטמ"ק במ"ל (מ"ג)] דיש קנין להגזלן בגוף הגזילה, וז"ל איתבר ממילא וכו' וא"ת כיון דגזלן הוא ומחויב באונסין למה אינו משלם כשעת האונס דשואל כשעת האונס הוא משלם כדמוכח בשמעתין לקמן, וי"ל דשואל לא קני כלל ולא אפקע מרשות בעצים כי הבעלים יכולין למכרה ולהקדישה הלכך חיובו על שעת האונס אבל גזלן משעת גזילה אפקה מרשות בעלים למכירה ולהקדש וכיון שכן על ההיא שעתה בעינן לחיובו כל דלא עביד בה מעשה אחרינא והא פשיטא ולא אתא רבא לאשמועינן אלא דינא דתברה או שתי' עכ"ל עי"ש, הרי חזינן מהריטב"א שכתב דמש"ה משלם כשעת הגזילה משום דבשעה שגזל אפקה מרשות בעלים וקנה אז בהגזילה קצת קנין שיוכל לעכב על הנגזל מלהקדישה ולא דמי לשואל משום דשואל לא קני כלל הרי סבר דיש קנין להגזלן בגוף הגזילה אף קודם השינוי וכיון דיש קנין להגזלן בגוף החפץ אף קודם השינוי וכ"ש לאחר השינוי דאפקה מרשות בעלים לגמרי ונפטר מלהשיב הבהמה לבעלים ודאי חל האיסור למפרע:

ועתה יהי' מתורץ שפיר קושי' תוס' חולין (מ"א א') על רש"י שפירש לא מיבעי' עומדת דכשהגבי' והרביצה קנאה בהגבהה ונעשית שלו וכו', והק' שם תוס' הא אף דאגבי' נמי לא קנה דהא גזל ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינן יכולין להקדיש וכו', ועוד מאי פריך מהמנסך והא מנסך מכי אגבי' קנה וכו' עי"ש:

ועתה ניחא שפיר דהא לפי מה דאמרינן דהשינוי אינה קנין בפני עצמו אלא כיון דעל ידי השינוי נפטר מלהשיב החפץ לבעלים הרי קנה החפץ בקניינו שעשה בשעת גניבה, א"כ לפי"ז היא דוקא היכא דעשה קנין מקודם שנשתנה שייך לומר דנעשית שלו עוד קודם השינוי. אבל היכא דלא עשה קנין בשעה שגנב לא שייך לומר דנעשית שלו משעת גניבה במה קנה דהא לא עשה שום קנין קודם בשעת גניבה:

ולפי"ז יהי' ניחא שפיר דה"ק רש"י לא מיבעי' היכי דכשהגבי' קודם ואח"כ שחט לע"ז ועשה שינוי בזה שאסרה באכילה דנסתלק ממנו החיוב מלהשיב הבהמה לבעלים ודאי יכול לאסור בהנאה אף אם נימא אין אדם אוסר דש"ש דהא נעשית שלו עוד קודם שחיטתו משעה דאגבי', אלא אף דלא אגבי' קודם שחיטתו דלא נעשית שלו קודם ששחט לע"ז אפ"ה יכול לאסור דאדם אוסר דבר שאינו שלו ע"י מעשה:

ועתה לא קשה מגזל ולא נתייאשו הבעלים שאינו יכול להקדיש דהא התם לא הי' שינוי שיפטור מחיוב השבה, וקושי' שני' מאי פריך מהמנסך והא מכי אגבי' קנה נמי לא קשה דהגמ' פריך שפיר אי נימא א"א דש"ש אמאי חייב לשלם הא היין מותר, ואין לומר כיון שהבי' קודם שניסך ואחר כך אסרו בהנאה אף דלא הוי שינוי דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק אפ"ה כיון שנאסר בהנאה הרי נפקע שם בעליו ממנו ואינו מחויב להשיב לו היין בחזרה והנגזל אינו יכול לתבוע מהמנסך אלא עבור ההיזק דדוקא אחר אינו רשאי להחזיק בהיין כיון דצריך לגבות ההיזק מן הגזלן ביין זה, אבל הגזלן גופא ודאי פטור מלהשיב לו היין בחזרה דהא בו אין שייך טעמא הנ"ל וכיון דנסתלק ממנו חיוב השבה הרי נעשית שלו למפרע ויכול לאוסרו אף אי נימא אין אדם אוסר דש"ש, זה אינו דהא אם נימא א' א"א דש"ש הרי היין לא נאסר בהנאה ולא נפקע שם בעליו ממנו, בשלמא בשוחט לע"ז אף אי נימא אא"א דש"ש מ"מ נאסרה באכילה בשחיטתו ששחט לע"ז משום טעמא דנהי דלא אסר לה אלא דלא שרי לה וכיון דנאסרה באכילה הרי פשה לו שינוי וא"כ נעשית שלו משעה דאגבי' ויכול לאוסרו, אבל הכא לא מצי למימר הכי מש"ה פריך שפיר הגמ' אי נימא אין אדם אוסר דש"ש אמאי חייב לשלם הא היין מותר ומשני הגמ' לעולם אמרינן אא"א דש"ש הכא במאי עסקינן דאית לי' שותפות בגוה דנאסור חלק חבירו משום שמעורב בשלו וכיון דנאסרה חלק חבירו משום תערובות יין

איסור הרי נפקע שם בעליו ממנו ונפטר מלהחזיר היין לבעלים וכיון דנתבטל ממנו חיוב השבה הרי נעשית שלו משעה דאגבי' עוד קודם שנסכו ויכול לאסור אף חלק חבירו מש"ה חייב לשלם:

ובזה יהי' מתורץ שפיר קושית התוס' דא"כ היינו מדמע, דהא חלק. חבירו נמי אסור מטעם מנסך כמובן:

סימן ד

שאלה אשה שבדקה עצמה בעד הבדוק ומצאה דם על העד, והיא יש לה חולי המרידין שמוציאה דם מפי הטבעת, ובאותו יום יצא דם ממקום המרידין, ורק ספק אם נגעה במקום המרידין:

תשובה, הנה הט"ז ביו"ד (סי' ק"צ סקכ"ג) כתב וז"ל, ע"כ נראה לי באשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה ע"י איזה סיבה ובדקה עצמת שלא בשעת וסתה בעד הבדוק ובשעת הבדיקה נגעה גם שם דתולה בה שלא בשעת וסתה, דאין כאן ספק דאורייתא כיון שלא הרגישה ביציאת דם מן המקור עכ"ל, ומשמע לכאורה מדבריו דדוקא היכא דידעה בודאי דנגעה במקום המרידין, דאם הוה לה ספק אם נגעה הוה ס"ס לאיסורי, שמא לא יצא אז דם מהמרידין ואת"ל יצא שמא לא נגעה במקום המרידין ודם מקור היא וטמאה לבעלה, אכן לפע"ד נראה דאפילו בספק נגעה נמי תולין וטהורה לבעלה והט"ז לא דוקא נגעה קאמר, אינו ממעט רק אם ברור לה שלא נגעה, דהא הט"ז כתב להכשיר משום דהוי ספק דרבנן, והמל"מ פ"ח מה' אבות הטומאה כתב שם, דממקואות (פ"ב מ"ב) מברטנורא שם. ומתוס' עירובין (ל"ה ב') ד"ה ספק לא טבל, משמע דבספיקא דרבנן אזלינן לקולא אף דאיכא ס"ס להחמיר, ואף שהיא מפקפק לדינא אם נסמוך ע"ז אבל השער המלך (בה' מקואות כלל ה') הוכיח מהרמב"ם ז"ל ומעוד ראשונים דבספיקא דרבנן אזלינן לקולא אף דאיכא ס"ם להחמיר, ואף אם נימא דהט"ז לא ס"ל כן, דגם המל"מ לא רצה לסמוך ע"ז, מ"מ בנד"ד [כיון שפי הטבעת ופי שפת הרחם סמוכים מאוד ואפשר לדם לזוב לאו"מ, הרי יכול להיות ס"ס להיפך נמי, שמא נגעה במקום המרידין, ואף אם נימא דלא נגעה שמא נתלכלך שפת הרחם מהמרידין שיצא, ודם זה בא על העד] אזלינן לקולא להתיר אשה לבעלה:

ומתחילה נתרץ דברי הט"ז, דלכאורה יש להקשות על דבריו, מהתוספתא (פ"ג) דנדה, דאיתא שם וז"ל, דם היוצא מהחדר אם ידוע שהיא דם מכה טהור, ואם לא ספק דם החדר ספק דם מכה טמא ע"ש, הרי מבואר מהתוספתא שאין תולין בשום דבר משום

דרוב דמים היא מן המקור, ואיך כתב הט"ז דתולין דהדם היא מבית הרעי, דלפי הסברא צ"ל דהתוספתא נמי איירי בלא הרגישה, דאי הרגישה הרי ידוע מן המקור ולא שייך לשון ספק דם החדר ספק דם המכה, ועוד דאי נימא דמיירי בהרגישה א"כ האיך קאמר התוספתא אם ידוע שדם זה יוצא מן המכה טהור היא, הא לפי שיטת התה"ד שסבר דמחמת הרגשה לבד הרי היא טמאה אעפ"י שלא ראתה דם, א"כ ה"נ אף אם נימא דדם מכה היא מ"מ כיון דהרגישה צריכה להיות טמאה מחמת הרגשה לבד, אלא ע"כ צ"ל שהתוספתא מיירי בלא הרגישה, ואפ"ה בספק דם החדר ספק דם מכה טמא, ואיך כתב הט"ז דתולין דהדם היא מבית הרעי, [הגם דראי' זו יש לדחות קצת, מ"מ לפי הסברא צ"ל דהתוספתא מיירי בלא הרגישה] וגם קשה מהתוספתא הנ"ל על הרשב"א בתשובה, שכתב דתולין במכה אף שלא הי' ידוע אם המכה מוציא , דם משום דמעמידין אותה על חזקת טהרה, ובהתוספתא איתא דדוקא אם ידוע שהיא דם מכה טהור אבל בספק דם מכה טמא:

ונ"ל לתרץ בזה, דלכאורה קשה, דאיתא בנדה (כ"א) המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה וכו', וקאמר שם ר' יוחנן לא נחלקו אלא שהפילה ואינה יודעת מה הפילה, ר' יהודא סבר זיל בחר רוב חתיכות, ורבנן סברו לא אמרינן רוב חתיכות מד' מיני דמים טמאים הן וכו', והקשה הרשב"א בחידושיו וז"ל, אמאי לרבנן טהורה לגמרי ותהוי כמחצה על מחצה, ותירץ לכך לרבנן טהורה משום דיש לה חזקת טהרה, דאשה בחזקת טהורה עומדת, ואח"כ דחה תירץ זה, דהא ודאי חתיכה הפילה וכיון דמחצה חתיכות מד' מיני דמים טמאים הן נפקע איתתא מחזקתה, וכעין שאמרו למעלה גבי שלא בבית עכ"ל הרשב"א ז"ל:

ולפי הסברא צ"ל, דרצה לומר כמו שכתב על הגמ' הנ"ל (י"ת ב') בסוגיא דתינוק הנמצא בצד עיסה, שכתב שם בחידושיו וז"ל, תינוק שנמצא בצד עיסה, פי' רש"י וז"ל, תינוק שאינו ודאי טמא, אלא מפני שרוב תינוקות מטפחין באשפה ששם שרצים ונבילות, מחזקינן לי' שנטמא והוא בודאי נגע בעיסה כיון שבציקו בידו עכ"ל רש"י ז"ל, ואינו פי' רש"י מחוור, דאי ודאי נגע בעיסה מאי חזקת עיסה יש כאן דהא מדנגע בה נפקע לה עיסה מחזקתה והוי כתינוק עצמה, וכעין שאמרו למעלה גבי שליא בבית דכיון שהשליא בבית נפקע לה בית מחזקתה והוי לי' כשליא עצמה עכ"ל, הרי חזינן מדבריו דטעם שליא בבית כיון דבית נגע בשליא הוי כשליא עצמה, וכשם שהשליא טמאה משום דלית לה חזקת טהרה כן הבית טמא אע"ג דאית לה חזקת טהרה כיון דנגעה בשליא, וכיון דהרשב"א מדמה אשה שהפילה לשליא בבית, ע"כ נמי כיון דחתיכה הפילה הוי אשה

כחתיכה עצמה, וכמו שהחתיכה טמא משום דלית לה חזקת טהרה כך האשה טמאה אע"ג דאית לה חזקת טהרה כיון דנגעה בחתיכה, כך צ"ל בסברת הרשב"א, א"כ לפ"ז הרי הרשב"א סותר את דבריו. דבתשובה שם כתב ספק דם מכה ספק דם מקור טהור משום דמעמידין אותה על חזקת טהרה, ובהמפלת חתיכה כתב דטמאה מספק משום דאין לה חזקת טהרה, ע"כ צ"ל דהרשב"א בהמפלת חתיכה מיירי לענין טהרות, מדמדמה אותה לשליא בבית ושם ודאי לענין טהרות מיירי א"כ ה"נ כן, [וכן משמע מתוס' שם (כ"א) ד"ה ורבנן סברי דמוקי נמי מתניתין לענין טהרות] ולענין טהרות סברתו טובה כיון דחתיכה הפילה הוי אשה כחתיכה עצמה, כמו שהחתיכה טמאה מספק משום דלית לה ח"ט כך האשה טמאה אע"ג דאית לה חזקת טהרה כיון דנגעה בחתיכה הרי נטמאת מהחתיכה, וממילא אם נגעה אח"כ בטהרות הרי מטמא את הטהרות ג"כ כמו החתיכה:

ועוד הא תוס' סוטה (כ"ח ב') ד"ה ברה"ר ספיקא טהור, כתבו בספק ראתה מקודם או לא, דלעולם הוי ספק טומאה ברה"י אפי' נולד ספק ראייתה ברה"ר ע"ש, א"כ ה"נ בחתיכה הפילה צריכה להיות טמאה מחמת ספק טומאה ברה"י, אבל הרשב"א בתשובה מיירי להתירה לבעלה דלא שייך האי טעמא לומר כמו שהדם טמא מספק כך צריך לטמא את אשה ג"כ לבעלה משום דנטמאת מהדם, דנדה לא בשביל טומאה נאסרה לבעלה רק כמו שאר איסורי עריות, [עי' בב"ק י"א בתוס' ד"ה אין מקצת שליא בלא ולד שמבואר שם דלאוסרה לבעלה לא ילפינן מסוטה אלא אף ברה"י ספק ספיקא מותר, אף דלגבי טהרות ברה"י ס"ס טמא משום דמסוטה ילפינן, אפ"ה לבעלה מותרת משום דנדה לא בשביל טומאה נאסרה], וכיון דנדה לא בשביל טומאה נאסרה לבעלה הרי ממילא לא שייך טעמא הנ"ל נמי לומר דלבעלה יהי' אסורה משום ספק טומאה ברה"י כמובן, לפיכך היכי דנסתפקנו אם ראתה דם מכה או דם מקור שפיר צ"ל אע"ג דלענין טהרות היא טמאה משום דנגעה בדם, או משום ספק טומאה ברה"י, אפ"ה לבעלה מותרת משום דיש לה חזקת טהרה, וגם לא הוי ספק טומאה ברה"י כהנ"ל, אמרינן דדם מכה היא, דלא משום נגיעה דנגעה בדם אסרינן לה לבעלה שיהי' שוה לדם עצמה, והתוספתא נמי איירי לענין טהרות, ולענין טהרות הוא טמאה מטעמים הנ"ל, ולכך כתב שפיר התוספתא ספק דם החדר ספק דם מכה, טמא, וממילא לא קשה נמי על הט"ז דהט"ז מיירי להתירה לבעלה דיש לה חזקת טהרה, מש"ה תלינן דהדם הוא מבית הרעי, כמו שכתב הרשב"א בספק דם מכה ספק דם, מקור דטהירה לבעלה א"כ ה"נ כן, [הגם דזה עוד לא ברור לי בודאי דהרשב"א בהמפלת חתיכה מיירי לענין טהרות מ"מ מצי לאוקמי כן דלשון הרשב"א משמע כך] ואין להקשות כיון דלענין טהרות מחזיקינן שהדם טמא הוא משום

דלית לדם חזקת טהרה א"כ האיך אנו מחזיקינן לענין להתירה לבעלה שדם טהור הוא הא הוי' תרתי דסתרו ממ"נ אם הוא דם טמא טמאה לבעלה נמי משום ראית דם טמא, ואם היא דם טהור טהורה לטהרות ג"כ, זה אינו דהא אמרינן בכתובות (י"ג ב') אמר ר' אלייעזר לדברי המכשיר בה פוסל בבתה, דאמה דיש לה חזקת כשרות כשירה לכהונה ובתה דלית לה ח"כ פסולה לכהונה, ואף דר"י דהלכתא כוותי', קאמר לדברי המכשיר בה מכשיר ג"כ בבתה, הרי כתבו האחרונים דלא משום דקסבר דחזקת האם מהני לבת ג"כ, רק דמכשיר לבת משום טעם אחר, [עי' בפנ"י (בפ"ב) דכתובות ואין רצוני להאריך בזה] א"כ חזינא אף דהוי תרתי דסתרי, אם אני פוסל בבתה הרי מחזיקינן שנבעלת לפסול א"כ ממילא צריכה להיות אמה ג"כ פסולה, אפ"ה לא חיישינן לזה, א"כ בנד"ד נמי כן, אף דלכאורה יש לדחות ראי' זו, דהתם בכתובות הם שני גופים האם והבת, לכך מכשירינן האם ופסלינן הבת משום דלית לה ח"כ, אבל הכא הא האשה הוי גוף אחד א"כ האיך יכול להיות באשה עצמה דלטהרות תהי' טמאה ולבעלה תהי' טהורה, זה אינו, דהא הכא הדם והאשה נמי שני גופים הן, דהא לפמש"ל דהא דטמאה לטהרות הוא העיקר טעם כיון דנגעה בדם הרי נטמאת מהדם והוי כדם עצמה א"כ הא עיקר ספק על הדם לענין טהרות, ועל האשה להתירה לבעלה מש"ה אמרינן שפיר אף דהדם טמא מספק משום דלית לה ח"ט אפ"ה לבעלה כיון דאית לה חזקת טהרה מחזיקינן שדם טהור הוא ומותרת, ועוד דאף אם נימא דהכא נמי הוי גוף אחד, וכ"ש לפמש"ל דהא דטמאה לטהרות הוא העיקר טעם משום ספק טומאה ברה"י ולא משום דנגעה בדם א"כ עיקר הספק על האשה בין לטהרות ולבעלה והוי גוף אחד ואיך יכול להיות שטמאה לטהרות ולבעלה טהורה, זה אינו, דהא איתא בטהרות (פ"ו) המסוכן ברה"י והוציאוהו לרה"ר והחזירוהו לרה"י כשהוא ברה"י ספיקו טמא כשהוא ברה"ר ספיקו טהור ר' שמעון אומר רה"ר מפסקת עיי"ש, וקיי"ל כחכמים, א"כ חזינא אף כשהוא ברה"י בחזקת מת אפ"ה כשבא אח"כ ברה"ר הרי הוא בחזקת חי' אע"ג דסתרי אהדדי מ"מ מוקמינן כל אחד לפי דינו ואין אחד מכריע את חבירו, א"כ בנד"ד נמי כן אע"ג דלטהרות מחזיקינן שדם טמא הוא אפ"ה לבעלה מותרת כהנ"ל:

ועוד דהא הכרו"פ ביו"ד (סי' ד' סק"ב) בשחט סתם ואח"כ חשב לזרוק דמה לעכו"ם הרי זה ספק ז"מ, כתב שם, באכילה אסורה משום דיש לה חזקת איסור אכילה מחזיקינן שבשעת שחיטה נמי חשב לע"ז והוי ז"מ, אבל על הנאה דיש לה חזקת היתר מחזיקינן שלא שחט לע"ז ומותרת בהנאה ע"ש, הרי חזינן אף דהוי תרתי דסתרי דאם אסרינן באכילה הרי מחזיקינן שבשעת שחיטה חשב לע"ז א"כ ממילא צריכה להיות בהנאה

ג"כ אסורה אפ"ה לא אמרינן כן, אלא באכילה דיש לה חזקת איסור מחזיקינן שבשעת שחיטה נמי חשב לע"ז, ובהנאה דיש לה חזקת היתר אמרי' דלא חשב בשעת שחיטה לע"ז א"כ ה"ה בנד"ד נמי כן לטהרות טמאה, ולבעלה מותרת כהנ"ל:

ועוד נוכל לתרץ לפמש"ל דהרשב"א בתשובה איירי לבעלה והתוספתא והרשב"א בחידושיו מיירי לענין טהרות, לפי מה שכתבו האחרונים דהרשב"א מיירי דראתה בלי הרגשה יהי' ניחא, דהא מדאורייתא אף דם מקור אינו מטמא לבעלה אלא בהרגשה, [עי' ש"כ (סי' קפ"ג ס"ק ב') ובט"ז (סי' ק"צ ס"ק א')] והשתא דמספקא לן אם הוי דם מקור או דם מכה הוי ספיקא דרבנן ולקולא, אבל הרשב"א בהמפלת חתיכה והתוספתא מיירי לענין טהרות ולענין טהרות אף אם נימא דמיירי בלא הרגשה אפ"ה טמאה מה"ת, וראי' לזה שדם מקור מטמא מה"ת אף בלי הרגשה הוא מנדה (ס"ב). דקאמר הגמ' שם והתני ר' חייא דם נדה מעביר עליו ז' סימנים וכו' ע"ש בגמ', אם נימא שדם נדה בלי הרגשה אינו מטמא דבר תורה א"כ קשה מאי הקשה הגמ' שם הא יכול לתרץ שר"ח איירי בלי הרגשה, אלא ע"כ צ"ל שדם מקור מטמא מה"ת אף בלי הרגשה, [הגם שראי' זו עוד לא צרפתי בכור הבחינה מ"מ לפום רהיטא מ"ל כן] ועי' בתשו' ר' עקיבא אייגר (סי' ס"ב) שסבר נמי כן שדם מקור מטמא מה"ת אף בלי הרגשה ע"ש, וכיון שדם מקור מטמא מה"ת אף בלי הרגשה א"כ לפ"ז השתא דמספקא לן אם הוי דם מקור או דם מכה הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא:

לכאורה יש להקשות, הא אנן קיי"ל מקור מקומו טמא, וכן פסק הרמב"ם ז"ל (פ"א מה' מו"מ) וא"כ אפי' דם מכה שבמקור ג"כ מטמא, ואיך כתב התוספתא אם ידוע שהם מכה טהור, ודוחק לומר דהתוספתא ס"ל מקור מקומו טהור, זה אינו, דמ"ל כמו שכתב הסד"ט (בסי' קפ"ח) לפי שיטת הרמב"ן והר"ן ז"ל לחלק דאף דמקור מקומו טמא, היינו דם נדה שבמקור אבל לא דם מכה שבמקור דמקור אינו מטמא בנגיעה, וגם שאר אחרונים כתבו כן לתרץ בזה דברי הרמב"ם, שלכאור' סותרין אהדדי (דבפ"א מה' מו"מ) כתבו דהדם הוא מאבות הטומאה דמקור מקומו טמא, (ובפ"ח מה' א"ב הל' י"ד) פסק דאם ראתה, מחמת מכה שבמקור הדם ג"כ טהור, ולפי הנ"ל ניחא ואין רצוני להאריך בזה:

אולם עוד צריך לעי' בזה, הא כתבו אחרונים היכא דנולד ספק על מילתא דאורייתא ודרבנן כאחד אנו מחמירין בשניהם, א"כ לפ"ז בנד"ד נצל"כ כיון שמטמאינן האשה לטהרות משום ספיקא דאורייתא א"כ ממילא אסורה לבעלה ג"כ אף דאינו אלא ספק דרבנן, אך זה אינו, דהא הפר"ח (בסי' פ"ו ס"ק י') כתב דביצה מספק תרנגולת נבילה אעפ"י שהוא אסורה מחמת ספק דאורייתא אפ"ה הביצה מותרת משום ספק דרבנן אף

דהוי תרתי דסתרי, וגם המשנה למלך כתב כן, דהא המשנה למלך בפ"ט מה' אישות דין ו' כתב, בהאומר לשליח צא וקדש לי אשה פלונית ומת השליח אינו אסור אלא בעריות דאותו אשה אבל לא בשניות דאותו אשה, משום דבעריות הוי ספיקא דאורייתא ולחומרא, אבל בשניות הוי ספיקא דרבנן ולקולא ע"ש, הרי חזינן מדבריהם אף דהוי תרתי דסתרי אפ"ה מחמירינן בספק דאורייתא ומקילינן בספק דרבנן, א"כ בנד"ד נמי כן דאף שטמאה לטהרות משים ספק דאורייתא אפ"ה מותרת לבעלה משום ספק דרבנן, ואי לחלק הא התם הוי ב' גופים נפרדים, אבל בנד"ד הא האשה הוי גוף אחד ולא יכול להיות שטמאה לטהרות משום ספק דאורייתא וטהורה לבעלה משום ספק דרבנן, דז"א, דהא הכא נמי ב' גופים נפרדים הם הדם והאשה, דהא דטמאה לטהרות הוא העיקר טעם כיון דנגעה בדם הרי נטמאת מהדם והוי כדם עצמה אבל העיקר ספק היא על הדם לענין טהרות, ולבעלה דלא משום נגיעה אסרינן לה אלא משום ראית הדם, עיקר הספק על האשה אם ראתה דם טמא או לא, לכך אמרינן שפיר אף שהדם טמא לטהרות משום ספק דאורייתא, אפ"ה לבעלה, מותרת משום ספק דרבנן:

ועוד דאף אם נישא דהכא בנד"ד נמי הוי גוף אחד כיון דהאשה עצמה טמאה לטהרות וטהורה לבעלה, אפ"ה כיון דהאיסורים אינם ממין אחד דלטהרות טמאה משום טומאה ולבעלה אסורה משום איסור עריות (דנדה לא בשביל טומאה נאסרה לבעלה רק כמו שאר איסורי עריות כמש"ל) מוקמינן כל אחד לפי דינו, אסרינן לטהרות משום ספק דאורייתא ומותרת לבעלה משום ספק דרבנן, כמו בביצה מספק תרנגולת נבילה ובעריות והשניות מחמירינן בספק דאורייתא ומקילינן בספק דרבנן אעפ"י דהאיסורים הם ממין אחד אפ"ה כיון דב' גופים נפרדים הם מוקמינן כל אחד לפי דינו, א"כ לפי"ז בנד"ד נמי כן, דאף אם נימא דגוף אחד הוא אפ"ה כיון דהאיסורים אינם ממין אחד צריך לאוקמי' כל אחד לפי דינו, דמה לי אם ב' גופים נפרדים הם ואיסור הוא ממין אחד, או דהאיסורים נפרדים וגוף אחד הוא דמ"ש הא מהא, ועוד דהא הצמח צדק (בסי' פ"ז) והסד"ט (בסי' קפ"ז ס"ק י"ד) כתבו, דלענין רואה דם מ"ת דאינו אלא מדרבנן סמכינן אסברת מרדכי ומחזיקינן שדם מכה הוא, אבל לענין ז' נקיים דספק דאורייתא הוא, אמרינן דדם מקור וצריכה ז' נקיים, א"כ ה"נ כן:

ועוד מצי לתרץ את הרשב"א שלא יהא מוקשים אהדדי בזה, דמ"ל ולומר דהתם בספק דם מכה ספק דם מקור הרי יכול לתלות ולומר שאין כאן ריעותא כלל והדם זה היא דם מכה, מש"ה לא אתי ספק ריעותא ומרע לח"ט ומותרת לבעלה, אבל בחתיכה הפילה אין לנו לתלות ולומר שאין כאן ריעותא כלל כיון שודאי חתיכה הפילה וחתיכה הוא ספק

דם טמא ואין לה מכה שיכול לחלות שדם מכה הוא לכך איתרע ח"ט מן האשה, ונכון לפי הסברא, היוצא לנו בנד"ד צ"ל כך, דאחרונים כתבו לתרץ שלא יהא דברי הט"ז (סי' ק"צ ס"ק כ"ג) סותרים את דבריו (בסי' הנ"ל ס"ק כ"ט) שמשמע מדבריו שטמאה מה"ת אף שלא הרגישה, ותרצו, דהט"ז ס"ק כ"ג מיירי במקום שיכול לתלות נמי שבא מבית הרעי א"כ פשיטא דבלא הרגישה לא תלינן דארגשה ולאו אדעתה דהא לא שייך קרוב ומצוי שבא מהמקור דהא מצוי כמו כן שיצא מבית הרעי וכו', אבל במקום דאין לחלות והו"ל קרוב ומצוי שבא מהמקור מה בכך שלא הרגישה תלינן דארגשה ולאו אדעתה דלענין מעלמא יש קרוב ומצוי ולענין חזקה שאין דם בא אלא בהרגשה אמרינן דבאמת ארגשה ולאו אדעתה ואינו סותר החזקה עכ"ל, עי' בסד"ט (סי' קפ"ג ס"ק ב') ובהת"ד (סי' ק"צ ס"ק כ"ז) ובהשואל ומשיב מהדו' קמא ח"א (סי' קנ"ג):

ועתה בנד"ד היא כך, דאם הי' לה וסת קבוע והבדיקה הי' שלא בשעת וסתה פשיטא דמותרת לבעלה דהא אין דם מקור מצוי לה כלל, [דאין אורח בא אלא בזמנו, ומחמת חזקה זו כתב המרדכי [הובא בסי' קפ"ז] ברואה מ"ת, דתולין דהדם טהור הוא ע"ש, ועי' במהרש"א כתובות (ט') ד"ה אומר שכתב דדם נדה לא שכיח כלל שלא בשעת וסתה, ועי' בסד"ט (סי' קפ"ז ס"ק י"ד) ד"ה בש"כ ס"ק (כ') שכתב בשם הר"ן ועוד פוסק דאף למ"ד וסתות דרבנן אפ"ה מוקמינן אחזקת טהרה מדאורייתא כיון דאין עלולה לראות דם עד שעת וסתה ע"ש] ודם המרידין מצוי לה דהא באותו יום יצא דם ממקום המרידין, ולפי דעת האחרונים הנ"ל היכא דלא הרגישה ודם זה יש לתלות שבא מעלמא לא אמרינן דארגשה ולאו אדעתה, כ"ש הכא שמצוי לן יותר לתלות בהמרידין ודאי לא אמרינן שמא ארגשה ולאו אדעתה:

אלא אמרינן שבודאי לא הרגישה וכיון דלא הרגישה א"כ אינו אלא ספק דרבנן וגם יש לה שני חזקות חזקת טהרה וחזקת היתר לבעלה פשיטא דמותרת, אלא אפי' אין לה וסת קבוע נמי יש להתירה, דהא הח"ד (בסי' ק"צ ס"ק י"ח) והתשו' רע"א (סי' ע"ח) חולקים על הט"ז ומתירים בנגע בבית הרעי אפי' בשעת וסתה שיש לה חזקה אורח בזמנו בא א"כ כ"ש בנד"ד שלא שייך חזקה הנ"ל דהא אין לה וסת קבוע ודאי צריכה להיות מותרת, ואף בנד"ד מיירי שמספקינן אם נגעה במקום המרידין, אפ"ה כיון שהב"י שהט"ז הנ"ל הביאו כתב היכא דאיכא למיחש שמא בא הדם בעד זה מחמת שנתעסקה סמוך למקום שהעד שם במיני דמים תולין אפי' יותר מכגריס ועוד וכו' ע"ש א"כ הכא כיון שביום הבדיקה נפתח המרידין ואפשר לדם לזוב לאו"מ הרי יכול להיות שנגעה במקום המרידין, ואף שלא נגעה מ"מ יכול להיות שנתלכלך שפת הרחם מהמרידין ודם זה בא

על העד כמש"ל [עי' בחת"ס חיו"ד (סי' קפ"ד) שכתב שם שאם תצטרך לבדוק עצמה באותו זמן תקנח עצמה תחילה חיצוני הרחם במוך ותשליכהו ולא תעי' עליו כלל ע"ש, וטעמו כיון שסמוכים מאוד ודאי נתלכלך גם שפת הרחם מהחרידין] ע"כ לכאורה צ"ל, אף באין לה וסת קבוע נמי תולין שדם המרידין הוא ומותרת, אך דזה צריך עי' קצת, אבל ביש לה וסת קבוע ושלא בשעת וסתה ודאי תלינן בהחרידין ומותרת, עי' בתשו' מהרי"א יהודה יעלה חיו"ד (סי' רל"ב) שכתב שם לענין אשה שדחקה עצמה לנקבים גדולים ושוב קנחה א"ע ומצאה דם כתב שם דכיון שאנסה א"ע ביותר יצא הכרכשתא, קרוב הדבר שיצא עמה קצת דם מבית הרעי, והוי נמי ס"ס, דה"ט דהט"ז כמבואר בסד"ט רס"י קפ"ג, ומה גם שלא בשעת וסתה שפיר תלינן וטהורה ע"ש, הרי חזינן אף שאינה רגילה להוציא דם מבית הרעי ולא ראתה שום דם מבית הרעי קודם אפ"ה מתיר שם, א"כ כ"ש בנד"ד שבאותו יום יצא דם ממקום המרידין ויש עוד צדדים להיתר ודאי תלינן וטהורה:

סימן ה

שאלה אשה שיש לה ימים של צער, שמוצאת על העד קרטין אדומים או שחורים, אין יכולים לבדקם מחמת קטנותם, וכשנלקטים מן העד לא ניכר בעד שום רושם אדמימות או שחרות, ולעולם לא מצאה על העד כי אם בזוית אחד, והרופאים שראו באותו מקום בכלי הבטה, שפטו שיש לה בזוית שחין, יש שם כמין זיעה, וזאת הזיעה נתיבש, פעמים נעשה שחור ופעמים נעשה אדום והקרטין הנ"ל היא מזה:

תשובה. **הנה** אחרונים נסתפקו בהבדיקת קרטין, אם הא דהצריכו, חכמים לבדוק היא משום דהוי ספק השקול אם ברי' או דם הן והבדיקה היא מן הדין, או אמרינן דרוב בריות הן שצורתן מוכיחות עליהן והבדיקה אינה אלא לחומרא ונראה לי לומר דאף אי אמרינן דהוי ספק השקול, מ"מ הבדיקה אינה אלא לחומרא, אך קודם אטייל לבאר את הדין אם ע"י ראיית הקרטין שראתה בימי טהרתה, איתרע חזקת טהרתה או לא, הריטב"א בקדושין בפ' י' יוחסין כתב, אההיא דהרי בוגרת לפנינו] דטעמא דשליא בבית הוא משום דרוב שליות יש להם ולד, הא דלא אמרינן אוקי מיעוט שליות שאין להם ולד, לחזקה דבית שהיתה בחזקת טהרה, משום דכיון. דהוה שליא בבית נפקא לה בית מחזקתה, ולא אמרינן אוקי אחזקתה. אלא בספק נגע, אבל בודאי מגע לא ע"כ, [הובא במשנה, למלך ה' טומאת מת (פכ"ה)], וכן הרשב"א בחידושו בנדה (י"ח) נמי כתב כן, בסוגיא דתינוק הנמצא בצד עיסה, דחה פי' רש"י, שכתב דהא דתינוק מטפחין באשפה, מיירי שהתינוק ודאי נגע בעיסה, וכתב ואינו מחוור פי' רש"י, דאי ודאי נגע בעיסה

מאי חזקת עיסה יש כאן, דהא מדנגע בה נפקא לה עיסה מחזקתה, והוי כתינוק עצמה, וכעין שאמרו למעלה גבי, שליא בבית, דכיון שהשליא בבית נפקא לה בית מחזקתה והנ"ל עכ"ל:

וגם הרמב"ן בחידושיו בסוגיא הנ"ל נמי הקשה על פי' רש"י כן וז"ל, ואינו נכון פי' רש"י, דאי ודאי נגע בעיסה למה אין שורפין את התרומה, הרי רוב זה כרוב שליא שעשאוהו כודאי, דהתם נמי איכא למימר דרוב שליא בולד, ומיעוט בלא ולד, ובית בחזקת טהור עומד, סמוך מיעוטא לחזקת בית ואיתרע לי' רובא דלא שרפינן עליו אח התרומה, אלא כיון דהשליא בבית הוא אין חזקת בית כלום, אלא הרי הבית כשליא עצמה, ורובא ומיעוטא בתר רובא, אזלינן, א"כ הנ"ל, עוד כתב שם הרמב"ן שאין חזקת הבית כלום שהרי נגעה ונעשית. כמוהו עכ"ל, וכן הר"ן בחידושיו לנדה שם נמי כתב כן ע"ש, הרי חזינן מדבריהם, כיון שהבית ודאי נגע בשליא הרי איבדה הבית חזקת טהרתה, והוי כשליא שאין לה חזקת טהרה, אבל רש"י לא סבר כן, דעל הא דתינוק הנמצא בצד עיסה כתב רש"י, דרוב תינוקות מטפחין באשפה, אבל ודאי נגע בעיסה, ואפ"ה לא איתרע חזקת טהרה של עיסה לרבנן נמי, כדאיתא בנדה (י"ח) ובקדושין (פ'), וגם בחולין פ"ו נמי אמרינן שיש להעיסה חזקת טהרה לומר סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע לי' רובא ע"ש, וגם מהתוס' נמי משמע כן שלא סברו כהריטב"א וסייעתו, דהתוס' בנדה (י"ז ב') ד"ה אין שורפין עליו את התרומה הקשו שם, כיון דלא ילפינן מסוטה נוקי אשה בחזקת טהרה ונטהר אפי' ברה"י ע"ש. א"כ אם נימא דתוס' כשיטות הנ"ל ס"ל, שכתבו כיון דהבית ודאי נגע בשליא הרי איבדה חזקת טהרה, קשה מאי מקשה:

שהאשה תהי' טהורה משום דאית לה חזקת טהרה הא כיון דהאשה ודאי נגעה בהדם, הרי נעשית כדם עצמה ואיתרע חזקת טהרתה כמו שליא בבית, אע"כ צ"ל דתוס' לא סברו כן, אלא אע"ג דאשה נגעה בדם ולדם אין לה חזקת טהרה, אפ"ה אשה אית לה חזקת טהרה, ומש"ה מקשה שפיר, ומהתוס' שם (י"ח) ד"ה למעוטי רובא נמי משמע כן, שהקשו שם וז"ל, וא"ת והלא גם בהני שלשה דברים איכא חזקה דטהרה ושורפין משום רוב ע"ש, א"כ אם נימא כהריטב"א וסייעתו קשה, הא בהני דברים איתרע חזקת טהרתם, אלא ע"כ צ"ל דהתוס' לא סברו כן, אלא אע"ג דבית נגע בשליא אפ"ה לא איתרע חזקת טהרה כהנ"ל, וגם מהתוס' שם (כ"א) ד"ה ורבנן סברי נמי משמע כן, שהקשו שם ונימא, דהוה פלגא ופלגא ויהא ודאי טמא ברה"י, אע"ג דאיכא חזקת טהרה וכו' ע"ש, הרי משמע מתוס' שם שיש לה חזקת טהרה, ועיקר קושיתו אינה אלא משום ספק טומאה ברה"י, א"כ חזינא דתוס' לא סברו כהריטב"א, דהא הכא ודאי נגעה בהחתיכה,

וחתיכה אין לה חזקת טהרה, אפ"ה סברו תוס' שיש להאשה חזקת טהרה, א"כ חזינא דלא סברו כהשיטות הנ"ל, א"כ לפ"ז בראתה הקרטין נצל"כ, להריטב"א וסיעתו כיון דנגעה בהקרטין, ולהקרטין אין להם חזקת טהרה, הרי ממילא איתרע חזקת טהרה מן אשה נמי, ולרש"י ותוס', אע"ג דנגעה בהקרטין, אפ"ה לא איתרע חזקת טהרה מן אשה: **ולכאורה** רציתי להביא ראי' להריטב"א וסייעתו מהא דתנן בש"ס הנ"ל (כ"ד), המפלת שפיר מלא מים, מלא דם, מלא גנונים, אינה חוששת לולד, והקשה הש"ס בשלמא דם ומים לא כלום הוא, אלא גנונים ניחוש שמא ולד הוה וניחותא וכו' ע"ש, וקשה מאי פריך הגמ' וניחוש שמא ולד הוי ויהי' טמאה טומאת לידה, הא כיון דיש להאשה חזקת טהרה ע"כ צ"ל דאינה ולד הוי, וטהורה מטומאת לידה, אע"כ צ"ל כהריטב"א, כיון דנגעה בדם דהא אדא לפה"ק בלא דם, ולהדם אין לה חזקת טהרה, הרי ממילא איתרע חזקת טהרה מן אשה נמי, אולם זה אינו דאף אי נימא כרש"י ותוס' שסברו. היכי שנגעה בדם לא איתרע חזקת טהרתה, אפ"ה הכא פריך שפיר הגמ' שתהי' טמאה טומאת לידה משום ספק שמא ולד הוה ונימוח, דאף אם נימא דאינו ולד, אפ"ה טמאה טומאת נדה משום דאין פה"ק בלא דם, וכיון דטמא:

משום נדה, הרי ממילא צריך לטמאנה משום ספק ולד נמי, דהא אמרינן בנזיר (ח'), בהאומר הרני נזיר מלא בית מלא קופה, וספיקא הוא, אם מלא בצק אמר, ונזירת אחת קבל עליו, או מלא חרדל אמר ונזיר כל ימיו, אמרינן שם, כיון דאפילו בצק אמר, על כרחן חייב לנזירות אחת, וכיון שאתה מורידו לנזירות, ממילא לאחר שלשים יום לא מצי להסתלק מנזירתו, משום דהא יש ספק שמא חרדל אמר, ונזיר כל ימיו, א"כ ה"נ כן, כיון דסוף כל סוף טמאה משום נדה, הרי ממילא צריך לטמאנה אח"כ משום ספק ולד נמי, וגם מש"ס נזיר (ס"ג) משמע כן, דאיתא שם, ירד לטבול במערה, ונמצא מת צף על פי המערה טמא, נמצא משוקע בקרקע המערה, ירד להקר טהור, ליטהר מטומאת מת טמא, שחזקת טמא, טמא, וחזקת טהור, טהור, שרגלים לדבר ע"ש, וכתב הרמב"ם שם וז"ל, ופירש רגלים לדבר, שהענין יצא לדבר שאין לו תכלית, כל זמן שנלך אחר האפשרות, ואמנם העיקר, כשנתקיים איזו ענין שיהי', נניחהו בחזקתו, עד שיבא דבר מבואר שיבטל מזאת החזקה, וכל דבר שיהי' בו ספק ואפשרות אתר, הרי זה לא יסתלק החזקה, [הובא בתוספת יו"ט שם], וכתב שם, דלהרמב"ם הרגלים לדבר הוא טעם, למה נילך אחר החזקות וכו' ע"ש, הרי חזינן היכא דהי' טמא מקודם וטבל, ונולד ספק אם בא עליו טומאה אחריתא בעת טבילתו, אמרינן, אע"ג שטיהר א"ע מטומאתו הקודמת בטבילתו שטבל, אפ"ה כיון דמספקינן אם בא עליו טומאה אחרת, לא מפקינן מחזקתו

הקודמת, ומחתינן לי' לטומאה אחריתא, א"כ ה"נ כן, כיון דטמאה משום נדה, הרי ממילא אית לה חזקת טומאה בסוף ימי נדתה נמי, ועכ"פ חזקת טהרה ודאי לית לה, וכיון דאין לה חזקת טהרה, הרי ממילא צריך לטמאנה אח"כ משום ספק ולד, [הגם דכל זה לא צרפתי בכור הבחינה, מ"מ נכון לומר כן]:

אמנם יש להביא ראי' להריטב"א, מהא דתנן בנדה (י"ח), תני ר' חייא, דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו את התרומה וכו', וקאמר רש"י שם, משום דודאי טמאה מחזקינן לה ע"ש, ולכאורה קשה אמאי טמאה ודאי, אמאי לא נימא סמוך מיעוט דם מן העלי' לחזקת טהרה של אשה, ואיתרע לי' רובא, והוי פלגא ופלגא, ולא יהא אלא ספק טומאה, ואמאי טמאה ודאי, אלא ע"כ צ"ל כהריטב"א וסייעתו, כיון דהדם טמא מספק משום דאין לו חזקת טהרה, הרי ממילא אזלא נמי חזקת טהרה מן האשה, כמו שליא בבית

ועתה לפי מה שהבאתי גם מהש"ס ראי' להריטב"א וסייעתו, דבזה שנגעה בדם איתרע חזקת טהרתה, ולפ"ז צ"ל בראתה הקרטין נמי כן, דאיתרע חזקת טהרתה כהנ"ל:

אולם עוד צריך להתבונן בזה, דבאמת צ"ל דאף להשיטות הנ"ל נמי לא איתרע חזקת טהרה לענין בעל, אך מקודם אתרץ את דברי הרשב"א שלא יהא מוקשים אהדדי, [הגם דזה כתבתי בתשובה הקודמת, מ"מ אכפול עוד הפעם מה שנצרך לענייננו] בשליא בבית כתב כיון דהשליא בבית נפקא לה בית מחזקתה, וכן בהמפלת חתיכה נמי כתב כן, דאיתא בש"ס הנ"ל, המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה וכו', והקשה הרשב"א בחידושיו וז"ל, אמאי לרבנן טהורה לגמרי, ותהוי כמחצה על מחצה, ותירץ לכך לרבנן טהורה משום דיש לה חזקת טהרה, ואח"כ דחה תירץ זה, דהא ודאי חתיכה הפילה, וכיון דמחצה חתיכות מד' מיני דמים טמאים הן, נפקא איתתא מחזקתה, וכעין שאמרו למעלה גבי שליא בבית עכ"ל:

וכתבתי [בתשובה הקודמת], דכוונת הרשב"א לומר, כיון דודאי נגעה בחתיכה, וחתיכה טמאה מספק, הרי ממילא אזלא נמי חזקת טהרה מן אשה כמו שליא בבית, ובספק דם מכה ספק דם מקור, כתב הרשב"א בתשובה דטהורה משום דמעמידין אותה על חזקת טהרה, אע"ג דודאי נגעה בדם אפ"ה אשה טהורה משום חזקתה, הרי כתב הרשב"א להיפוך, ותירצתי, דהתם בשליא בבית דמיירי לענין טהרות, דמשום נגיעה דנגעה הבית בשליא מטמאינן לבית, לפיכך כתב שפיר, כיון דהשליא טמאה, הרי ממילא צריך לטמא הבית נמי, כיון דנגעה בהשליא, וכן בהמפלת חתיכה כיון ומדמה אותה לשליא בבית, ושם בשליא מיירי לענין טהרות, ע"כ צ"ל דה"נ מיירי לענין טהרות, ולענין טהרות

סברתו טובה, כיון דחתיכה הפילה ונגעה בהחתיכה, הוי אשה כחתיכה עצמה, כמו שהחתיכה טמאה מספק משום דאין לה חזקת טהרה, כך האשה טמאה אע"ג דאית לה חזקת טהרה, כיון דנגעה בחתיכה, אבל בספק דם מכה ספק דם מקור מיירי לבעלה, דלא משום נגיעה דנגעה בדם אסרינן לה לבעלה, דנדה לא בשביל טומאה נאסרה לבעלה, אלא משום איסור בפני עצמו, כמו שאר איסורי ערות, [כמו שכתבתי בתשובה הקודמת] לפיכך היכי דנסתפקנו אם הוי דם מכה או דם מקור, שפיר צ"ל, אע"ג דלענין טהרות היא טמאה משום דנגעה בדם, אפ"ה לבעלה מותרת, משום דהיתה לה חזקה שאינה רואה דם, דלא משום נגיעה דנגעה בדם אסרינן לה לבעלה שיהי' שוה לדם עצמה, לפיכך אף דהדם טמא מספק, אפ"ה אשה מותרת משום חזקת שאינה רואה דם, לכאורה יש להקשות, איך יכול להיות שטמאה לטהרות ולבעלה תהי' מותרת, הא כיון דלטהרות מחזקינן שדם טמא הוא, א"כ ממילא צריכה להיות אסורה אף לבעלה, לא מבעי' למ"ד מקור מקומו טהור, ודאי לא מצי להיות שטמאה לטהרות ולבעלה תהי' מותרת משום חזקת טהרה, דאי נימא שטמאה לטהרות, מחזקינן שדם טמא הוא, א"כ ממילא צריכה להיות אסורה אף לבעלה, דהא למ"ד הנ"ל, לא מצית למימר דאף שדם טהור הוא אפ"ה טמאה טומאת ערב משום דנטמאת בהמקור, דהא מקור מקומו טהור, אלא אף למ"ד מקור מקומו טמא נמי קשה, דהא אף אם הי' דם טהור, נמי מטמא להאשה טומאת ערב, דהא כיון דנגע בהמקור הרי נטמאת מהמקור, וכיון דסוף כל סוף טמאה טומאת ערב, א"כ ממילא צריך נמי לטמאנה טומאת שבעה משום ספק שמא דם טמא הוא, כמו דאמרינן בנזיר (ח') הנ"ל כיון שחייב לנזירת אחת לא מצי להסתלק מספיקא, וכן בירד לטבול במערה, ונמצא מת משוקע בקרקע, אמרינן שם, אם הי' טמא מקדם מחתינן מספיקא לטומאה אחריתא כמש"ל, א"כ ממילא ה"נ צ"ל כן, כיון שטמאה טומאת ערב בודאי אף אם הי' דם טהור, משום מקור מקומו טמא, א"כ ממילא טמאה נמי לטהרות טומאת שבעה, משום ספק שמא דם טמא, וכיון דאנו מחזקינן לטהרות שדם טמא הוא, הרי ממילא צריכה להיות אסורה אף לבעלה, דהא לא מצית למימר, דלטהרות תהי' טמאה, משום דמחזקינן שדם טמא הוא, ולבעלה תהי' מותרת משום שדם טהור הוא:

אולם זה אינו, דהא איתא בטהרות (פ"ו) המסוכן ברה"י, והוציאוהו לרה"ר, והחזירוהו לרה"י, כשהוא ברה"י, ספיקא טמא, כשהוא ברה"ר ספיקא טהור, ר' שמעון אומר רה"ר מפסקת, וקיי"ל כחכמים, א"כ חזינא אף כשה א ברה"י בחזקת מת, אפ"ה כשבא אח"כ ברה"ר, הרי הוא בחזקת חי' אע"ג דסתרו אהדדי, מ"מ מוקמינן כל אחד לפי דינו, ואין אחד מכריע את חבירו:

וכן הכרו"פ ביו"ד (סי' ד' ס"ק ב') נמי כתב כן, לענין אכילה והנאה, [עי' בתשובה הקודמת] וכן לענין ספק דאורייתא ודרבנן כאחד נמי מוקמינן כל אחד לפי דינו, כמו שהבאתי שם בתשובה, א"כ ה"נ כן, דלטהרות כיון דנגעה בדם והדם טמא מספק משום דאין לו חזקת טהרה, הרי ממילא אשה נמי טמאה לטהרות כיון דנגעה בדם, אבל לבעלה דלא משום נגיעה דנגעה בדם אסרינן לה לבעלה, דנדה לא בשביל טומאה נאסרה לבעלה, אלא משום איסור בפני עצמו, אמרינן שפיר אע"ג דדם טמא מספק משום דאין לו חזקת טהרה, אפ"ה לבעלה כיון דאית לה חזקת שאינה רואה דם וחזקת היתר לבעלה אמרינן שפיר שדם מכה הוא ומותרת:

ועתה לפי מה שחלקתי בין לטהרות ולבטלה, יהי' מיושב נמי קושית הישועות יעקב חיו"ד (סי' י"ח), שהקשה שם, על הא דתני ר' חייא, דם הנמצא בפרוזדור, חייבין עליו על ביאת מקדש, ושורפין עליו את התרומה, אמאי לא נקיט ר"ח אסורה לבעלה ובעלה חייב עלי' ע"ש, אבל לפמ"ש לעיל אתי שפיר, מצי לתרץ ולומר דר"ח נקיט דינו דוקא לטהרות, דלטהרות טמאה ודאי מחזקינן לה משום שאין לה חזקת טהרה, אבל לבעלה דאית לה חזקת שאינה רואה דם וחזקת היתר לבעלה, אמרינן שפיר סמוך מיעוט דם מן העלי', לחזקות הנ"ל, ואיתרע לי' רובא ומותר מה"ת:

א"כ לפ"ז בנד"ד כיון דמיירי לבעלה, צ"ל אע"ג דהרשב"א בהמפלת חתיכה ובשליא בבית כתב, כיון דנגעה בחתיכה או בשליא איתרע חזקת טהרה, אפ"ה בראתה הקרטין הנ"ל לא איתרע חזקת טהרה, וכיון דלא איתרע חזקת טהרה, א"כ ממילא מצי לומר בראתה הקרטין בין וסת לוסת, ואין יכולים לבדקם, ונאבדו בלא בדיקה, מותרת לבעלה משום חזקת שאינה רואה דם, וכן הר"ן בחי' נדה נמי כתב כן וז"ל, וא"ת ואכתי להוי כפלגא ואמאי טהורה לגמרי, וי"ל משום דהעמיד אשה על חזקתה עכ"ל, עוד כתב שם הר"ן בנדה (כ"א) ד"ה אלא אמר ר"נ ז"ל, וא"ת ואכתי ת"ק דמתני' אמאי קאמר וא"ל טהורה ודאי, דהא ת"ק דברייתא ספקא משוי', וי"ל דשאני מתניתין שבדקה ולא מצאה דם, ול"נ דאפילו לא בדקה טהורה, דהעמיד אשה על חזקתה וכו', ע"ש וגם הרמב"ן בת' נדה כתב בתירוץ אחד נמי כן, דאפילו לא בדקה טהורה, משום דמוקמינן לאשה על חזקתה [הובא באחרונים], הרי חזינן מהרמב"ן והר"ן נמי אע"ג דסברו בשליא בבית דאין חזקת בית כלום, כיון שנגעה ונעשית כמוהו, אפ"ה לבעלה אפי' לא בדקה טהורה, משום דהעמיד אשה על חזקתה, א"כ חזינן מהרשב"א והרמב"ן והר"ן דסברו בהמפלת וא"י מה הפילה אפי' לא בדקה טהורה לבעלה אם נאבדה החתיכה, א"כ לפ"ז בנאבדו הקרטין נמי כן, ואף אם נימא, דהא דקאמר הרשב"א בהמפלת חתיכה, כיון דחתיכה הפילה הרי

אין לה חזקת טהרה, אף לבעל קאי, דאף לבעל אין לה חזקת טהרה, וטעמו כיון דהא דאשה אסורה לבעל, הא העיקר משום ראית הדם, א"כ אנו דנין מתחילה על הדם, וכיון דמטמאינן הדם משום דאין לו חזקת טהרה, הרי ממילא אשה נמי טמאה, דאשה נגרר אחר הדם, אפ"ה צ"ל בנאבדו הקרטין בלא בדיקה מותרת לבעלה להרשב"א משום זה, דהרשב"א בחידושיו בש"ס הנ"ל (כ"ב א') ד"ה ועוד נראה לי כתב וז"ל, בקליפות ושערות ועפר הוא דבעי נימוח, משום שאין מצוי שיהא הדם נקרש, ויוצא על הרוב בענין זה, אלא משום חשש בעלמא מטילין אותה למים, ואם נימוחו חוששין להן, ואע"פ שרובן בריות הן כל שיוצאין בענין זה עכ"ל, ועי' בסוף דבריו בד"ה והרז"ה ז"ל שכתב וז"ל, אלא דקליפות מספקין לי' בברי' עד שנראו שנשרו ונימוחו עכ"ל, הרי משמע מדבריו דכ"ז שלא נימוחו הם בחזקת בריות, והבדיקה אינה אלא לחומרא בעלמא, א"כ לפ"ז הרי מיעוט קרטין הוי דם טמא, ורובן בריות הן וטהור, ובה"ג גם הרשב"א מודה אף שהקרטין ודאי ממנה אפ"ה לא איתרע חזקת טהרה מן האשה, דהא כתב שם בהמפלת כיון דמחצה חתיכות מד' מיני דמים הן נפקא איתתא מחזקתה, משמע אי הוי מיעוט מדם טמא, לא הוה איתרע חזקת טהרה, מש"ה צ"ל דמותרת להרשב"א הנ"ל, והרשב"א הנ"ל שלא יהא סותר לדבריו ליה שכתב בתשובה, מצי לחלק, דהתם בספק דם מכה ספק דם מקור יכול לתלות ולומר שאין כאן ריעותא כלל ודם זה היא מדם מכה, מש"ה אית לה חזקת טהרה, אבל בחתיכה הפילה אין לנו לתלות ולומר שאין כאן ריעותא כלל, כיון שודאי חתיכה הפילה וחתיכה היא ספק דם טמא, ואין לה מכה שנוכל לתלות ולומר שממכה הוא, לכך איתרע חזקת טהרה:

ועתה יהי' ניחא נמי קושי' זו, דאיתא בש"ס הנ"ל, המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה וכו', ומסיק הש"ס שם, דפליגו בא"א לפה"ק בלא דם, ובפלוגתא דהני תנאי, דתני קשתה שנים ולשלישי הפילה חתיכה וכו' ע"ש:

ולכאורה קשה, ל"ל הש"ס למימר שר"י ס"ל א"א לפה"ק בלא דם, הא אף אי סבר אפשר לפה"ק בלא דם, מ"מ היתה ספק שמא ראתה דם, ומספק היה צריך לטמאנה, וכמו כן קשה אמאי מטהרי רבנן, הא הוי ספק השקול, אבל עתה ניחא שפיר, דמש"ה צריך הגמ' לומר שר"י ס"ל א"א לפה"ק בלא דם, דאי ל"ה היתה טהורה משום דיש לה חזקת טהרה, דהא הכא הוי ריעותא שיכול לתלות ולומר שאין כאן ריעותא כלל, דהא על החתיכה גופה אין לנו שום ספק טומאה, דאף אם היתה מד' מיני דמים טמאים נמי הוה אשה טהורה, אלא עיקר הספק שמא דם טמא הי' עם החתיכה ואנן הוא דלא חזינן [כמו שכתב שם רש"י בד"ה פה"ק], א"כ לפ"ז כיון דלא ראינן שום דם, ואפשר לפה"ק בלא דם, הוי

ריעותא שיכול לתלות ולומר שאין כאן ריעותא כלל, ולא הי' שם שום דם, וכיון דיכול לתלות ולומר שאין כאן ריעותא כלל, הרי ממילא לא איתרע חזקת טהרתה, מש"ה הוה טהורה אי הוה סבר אפשר לפה"ק בלא דם, ומש"ה מטהרי רבנן, אבל הרשב"א בהמפלת חתיכה כתב לפי מה דס"ד, דפליגו בהמפלת ואינה יודעת מה הפילה, שספיקא הוא על החתיכה גופה אם הוי מדם טמא או מדם טהור, ואם היתה מדם טמא היתה ודאי טמאה, ואין לה מכה בגופה שיכול לתלות החתיכה במכה, א"כ הוי ריעותא שאין לנו לתלות ולומר שאין כאן ריעותא כלל, מש"ה שפיר איתרע חזקת טהרה מן אשה:

נחזור לענייננו, בראתה הקרטין בין וסת לוסת, ואין יכולים לבדקם, ונאבדו בלא בדיקה, להרמב"ן והר"ן מותרת לבעלה משום חזקת טהרה, ולהרשב"א משום רוב בריות הן, אך זה יש לדחות קצת, דהא אנן קיי"ל, בכל מקום שצריך בדיקה ואין אנו בקיאין לבדוק אזלינן לחומרא [עי' ביו"ד סי' מ"ח], ואף באיסור דרבנן כגון בכתמים, בספק דם ספק צבע, נמי איתא (בסי' ק"צ ס"ק ל"א) דעכשיו שאין לנו העברת ז' סימנים מפני שאין אנו בקיאין בקצת שמותם אזלינן לחומרא ע"ש, (ובס"ק מ"ו) שם לענין מקדיר או מגליד, כתב שם החידושי רע"א בשם התפל"מ, והאידנא דאין אנו בקיאין בין מקדיר למגליד אף נאבד אסור, דמיד כשנמצא הכתם נאסרה וכו', וע"י שנאבדו אח"כ לא הותרה, וגם הפמ"ג בש"ד (נ"ג) (ס"ק ט"ו) כתב נמי כן, בספק חסרון ידיעה דאף כשנאבדו אח"כ נמי אסור:

א"כ לפ"ז בראתה הקרטין, ואין אנו יכולים לבדקם מחמת קטנותם, צ"ל דזה הוי משום שאין אנו בקיאין לבדוק, דמי יכול לשייר איזה קורט קטן שא"א לכל העולם לבדוק, דיכול להיות דאף שזה אינו יכול לבדוק את הקרטין, מ"מ אחר שהוא בקי יותר הי' בודק אותם, וזה הוי משום חסרון ידיעה, א"כ צ"ל בראתה הקרטין ואינו יכול לבדקם אזלינן לחומרא ואסורה לבעלה, וכיון באינו יכול לבדקם אסורה, א"כ ממילא כשנאבדו אח"כ בלא בדיקה נמי אסורה, והא דכתב הרמב"ן והר"ן דטהורה אפי' לא בדקה, היא דוקא בזמן הש"ס שהם הי' בקיאין, אבל לא בזמנינו, ע"כ יש להתיר הכא משום ס"ס. ספק שמא מהצדדין הוא, ואת"ל מהמקור, שמא דם טהור הוא והוי ספק ספיקא לקולא, ואף דהראב"ד הבר דרוב דמים הבא מן אשה דם טמא הוא עי' לקמן בתשובה], הא כתב הכרו"פ בבית הספק. שגם הראב"ד (פ"ט) מה' טומאת מת (הי"א), סבר דאמרינן ס"ס במקום רוב ע"ש, והסד"ט בסי' קפ"ג נמי סבר כן, והביאו ראי' מתוס' נדה (י"ח) ד"ה שליא דאמרינן ס"ס במקום רוב ע"ש, ואף דיש לדחות דזה לא הוי ס"ם. דספק מן הצדדין לאו ספק גמיר הוא, דרוב דמים שיוצא מן האשה היא מן המקור, [עי' בט"ז (סי' ק"צ

ס"ק ב'), וגם ספק שמא דם טהור הוא, נמי לאו ספק גמור הוא, דרוב דם הבא מן אשה דם טמא הוא כהנ"ל, ז"א דדוקא גבי דם אמרינן דרוב דם הבא מן אשה דם מקור הוא, אבל בקרטין לא שייך לומר דרוב קרטין הוא מן המקור, אדרבא מיעוטא היא מן המקור, דאין דרכו של מקור להוציא דם פחות מכגריס, כמבואר באחרונים, והוכיחו מתוס' נדה (נ"ב ב') ד"ה שלש גריסין, דמוכח שם שאין דרך של אשה לראות פחות מכגריס ע"ש, א"כ עכ"פ ספק מן הצדדין ודאי ספק גמור הוא, אך להפוסקים דסברו דצריך בס"ס שני הצדדין שקולין ושוין צ"ל דתלוי זה הס"ס באשלי רברבי, בפלוגתא דהראב"ד והרז"ה, דהראב"ד בספר בעלי נפש כתב, דרוב דמים הבא מן אשה דם טמא הוא, ומביא ראי' מהא דאיתא בש"ס הנ"ל (כ"א) קשתה שנים ולשלישי הפילה וכו', דר' יהושע ס"ל א"א לפה"ק בלא דם, מש"ה מביאה קרבן ונאכל, והקשה הראב"ד, נהי דסבר א"א לפה"ק בלא דם, מ"מ מנ"ל דדם טמא שמא דם טהור הוא, ואמאי מביאה קרבן ונאכל, אלא ודאי דאזלינן בתר רוב דמים באשה שהוא דם טמא, ומש"ה מביאה קרבן ונאכל, והרז"ה בהשגתו חולק עליו, וכתב שאין ראי' הראב"ד ראי' כלל, לעולם לא אמרינן דרוב דמים באשה דם טמא הוא, והא דקאמר ר"י מביאה קרבן, הוא מטעם דא"א לפה"ק בלא דם טמא קאמר, אבל לעולם לא אמרינן דרוב דמים באשה דם טמא הוא, א"כ לפ"ז צ"ל להראב"ד אין כאן ס"ס, דספק שמא דם טהור הוא לא הוי ספק, דרוב דמים באשה דם טמא הוא, איכא למיתלי באיסור טפי מבהיתר, אבל להרז"ה איכא ס"ס, דמחצה דמים באשה טהורים הן, א"כ הספק שמא דם טהור הוא הוי ספק השקול [עי' בסד"ט שהביא הפוסקים הנ"ל], ומהתוס' משמע דסברו כהרז"ה, דאיתא בש"ס הנ"ל (ל"ז א'), איבעיא להו, מהו שתעלה, אביי אמר אינה סותרת ואינה עולה. רבא אמר אינה סותרת ועולה ע"ש, והקשה התוס' שם דהא רבא סובר בפ"ב דא"א לפה"ק בלא דם, וא"כ תסתור דהא בעינן שבעה נקיים מדם וכו', א"כ אם נימא דתוס' סברו כהראב"ד קשה, לא מיבעיא לדעת הרמב"ן והרשב"א שכתבו בשם רש"י, דמ"ש א"א לפה"ק בלא דם, הוא מטעם רוב, דרוב פתיחות הקבר יש דם, אבל מיעוט יש דאין בהם דם כלל, ודאי לא קשה קושית התוס' שהקשה דהא רבא סבר א"א לפה"ק בלא דם, א"כ היאך לא תסתרו ז"א, דהא לדעת רש"י, גם למ"ד הנ"ל יש מיעוט פחיתות הקבר בלא דם, א"כ הכא שילדה ולא ראתה דם, אדרבא יותר צ"ל שהאשה זו היא מן המיעוט ולא הי' שם שום דם, דהא כתבו אחרונים דהא דא"א לפה"ק בלא דם היא מטעם רוב, וזהו דוקא היכי שספיקא הי' לנו אם הי' שם שום דם או לא, אבל כשראינו בבירור שאין עמה דם, אדרבא איכא רובא דלא הי' דם, דאם הי' דם הי' נמצא, דהוי מילתא דלא שכיחא לומר דהי' ולא ראינו אותו, עי'

באחרונים שהאריכו בזה] א"כ ה"נ מצי לומר דבדקינן ולא ראינו דם מש"ה אינה סותרת, דאם הי' דם הי' נמצא, אלא אפי' אי נימא דהתוס' אזיל לשיטתם שסברו דמאן דאמר א"א לפה"ק בלא דם, הוא א"א כל בלא דם אמר, ולא מטעם רוב פתיחות הקבר יש בהן דם, [עי' בתוס' בש"ס הנ"ל (י"ח ב') ד"ה למיעוטא רוב דר"י, שמשמע שתוס' סבר כן, נמי לא קשה קושית התוס' כלל אי הוה סבר כהראב"ד, דהא רבא לא אמר רק שהלידה בעצמה אינה סותרת, א"כ מצי לאוקמי שרבא דקאמר אינה סותרת מיירי שיצא בעת לידה דם ממראה טהור ולא שום דם טמא מש"ה אינו סותר, דאמרינן שדם טמא לא הי' שם, דאם דם טמא היתה, הי' נמצא, כמש"ל בשם אחרונים. דהא לדעת הראב"ד יש פתיחת הקבר בלא דם טמא, א"כ מאי מקשה תוס' קושיתו, אע"כ צ"ל דתוס' סברו כהרז"ה שכתב דמ"ד א"א לפה"ק בלא דם, בלא דם טמא קאמר, א"כ מקשה התוס' שפיר, דהא רבא אמר א"א לפה"ק בלא דם טמא, א"כ אמאי לא תסתור דהא בעינן שבעה נקיים מדם, הרי חזינן דהתוס' סברו כהרז"ה, ואין לומר דמכאן אין ראי' דתוס' סברו כהרז"ה, אלא בהא שכתב דאמרינן א"א לפה"ק בלא דם טמא, אבל אין כאן ראי' שסבר ג"כ כהרז"ה דדמים באשה הוי מחצה על מחצה דם טמא ולא רוב דם טמא, אך ז"א דצ"ל, מד"א א"א לפה"ק בלא דם, בלא דם טמא קאמר, סבר שמחצה על מחצה דמים טמאים, ולא רוב טמאים, דהא כל הוכחות הראב"ד היא מדקאמר ר' יהושע מביאה קרבן, ונאכל, ש"מ שרוב דמים טמאים באשה, דאי הוה מחצה על מחצה לא היתה מביאה קרבן, דהא ספק השקול היא שמא דם טהור הוא, א"כ לפ"ז אי הוה סבר א"א לפה"ק בלא דם טמא, לא הי' לנו שום הוכחה שרוב דמים טמאים באשה, א"כ חזינן מאן דסבר א"א לפה"ק בלא דם טמא סבר שמחצה על מחצה דמים טמאים. ע"כ התוס' שסבר א"א לפה"ק בלא דם טמא, צ"ל לפי הסברא דסבר נמי שמחצה על מחצה דמים טמאים, א"כ לפ"ז הוי שפיר היתר הנ"ל משום ס"ס, ספק שמא מהצדדין, ואת"ל מהמקור שמא דם טהור הוא. ועוד מצי להצטרף, ספק שמא לא אדגשה, והוי ספק ספיקא בדרבנן, [עי' בשו"ת שב יעקב שהביא בשם הגאון מו"ה ר' גבריאל ז"ל אבד"ק ניקלשפורק, דחזקת סתם רואה היא בהרגשה, לא נאמר אלא בדם גמור, אבל בקרטין דאין דרך ראי' בכך לא אמרינן כן ע"ש], וגם שמא בריות הן, א"כ לפ"ז, באשה שיש לה וסת, וראתה הקרטין שלא בשעת וסתה, בימי טהרתה, או אפי' בימי ספירתה, רק אחר ג' ימים בימי ליבונה, ונאבדו הקרטין בלא בדיקה אם נימוחו או לא, וגם לא נראה לחכם איזו מראה הי' בהם ודאי מותרת, ואף אם הי' הקרטין בפנינו ואי אפשר לבדקם אם נימוחו או לאו, מצי למימר נמי דמותרת, דהא הרמ"א בסי' ק"י כתב בס"ס אף היכא דאפשר לברר מותר

בלא בדיקה, ואף שהש"ך שם חולק ופסק דצריך לברר היכא דאפשר באין הפסד בדבר, הא כתבו אחרונים דאף לדעת הפוסקים שסברו היכא דאפשר לברר צריך לברר, היינו דוקא היכא דיכול לברר שני הספיקות, היינו לאחר בדיקה יתברר בבירור גמור על שני ספיקות, אבל היכי דאף לאחר בדיקה לא יתברר הדבר על בוריו, אלא דיסתלק הספק ספיקא, אבל ספק שני ישאר במקומו וממילא נאסור הדבר מחמת הספק, בזה אמרינן מהכ"ת נברר הדבר ולאסור מצד הספק, מוטב שלא יברר הדבר ויהי' מותר מצד הס"ס, עי' בנוב"י חיו"ד (סי' נ"ז) ובהישועות יעקב חיו"ד (סי' א'), ובחאו"ח (סי' ח')] א"כ לפ"ז בנד"ד, אף היכי דהקרטין בפנינו והי' אפשר לבדקם אם נימוחו או לא, מ"מ לא יתברר אחר הבדיקה רק על ספק אחד דלא הוי בריות, אבל על הספק שני שמא מהצדדין הוא, לא יתברר כלל אחר הבדיקה, א"כ בנד"ד בראתה הקרטין בימי טהרתה וא"א לבדקם אם. נימוחו, אף אם נימא דאינו אלא מחצה על מחצה בריות ולא רוב בריות, אפ"ה מ"ל דמותרת, אך דזה צריך עי', אבל בנאבדו בלא בדיקה ודאי מותרת כהנ"ל אף בלא אמירת הרופאים כלל:

ועוד נראה לי לומר. דאף אם נימא דרוב דמים הבא מן אשה דם טמא הוא, ונימא דרוב קרטין הבא מן האשה מן המקור הוא ולא מן הצדדין, מ"מ יכול לצרף ב' מיעוטים, [דתרי מיעוטים חשובי כפלגא] מיעוט דם טהור, ומיעוט מן הצדדים, לפלגא דאינו נימוח שהוא נמי טהור, והוי לי' רובא להיתרא, דהא אף היכי דאינו אלא חד מיעוטא, אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא, כ"ש הכא דאיכא תרי מיעוטא, ודאי אמרינן סמוך מיעוט לפלגא, אף דמתוס' כתובות (ט') ד"ה איבעית אימא, משמע דלא אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא, דתוס' הקשה שם וז"ל, וקשה דנוקמי בחזקת היתר לבעלה ותירץ דאונס קלא אית לה והוי לה רצון רובא, ורובא וחזקה רובא עדיף, והקשה עוד דא"כ מס"ס נמי תאסור, דספק אונס כמאן דליתא דמי ע"ש, הרי משמע מתוס', דלא אמרינן סמוך מיעוטא דאונס לפלגא דאינו תחתיו, מ"מ מ"ל, דבנד"ד, אפי' בחד מיעוטא אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא, וכ"ש בתרי מיעוטא ודאי אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא, דאיתא בש"מ בפ"ק דכתובות ט' וז"ל, ונימא סמוך מיעוטא דאונס למחצה דאינו תחתיו וה"ל תחתיו ברצון מיעוטא, והאריך בקושיא זו הריב"ש בתשובותיו, ולא ידעתי מהו, דבשלמא הא דאמרינן סמוך מיעוטא דמפילות למחצה דנקבות והוו להו זכרים מיעוטא, ניחא, דתרווייהו המפילות והנקבות מגרעים כח הזכרים מחד טעמא, ולכך הוו זכרים מיעוטא, ולמיעוטא לא חיישינן, אבל מיעוטא דאונס ומחצה דאין תחתיו שריותיהו לא הוו מחד טעמא, וכל אחד עומד בפני עצמו נגד תחתיו ברצין, מיעוטא דאונס נגד הרצון, ומחצה דאין תחתיו נגד תחתיו, וכיון

שכן, היאך נתמעט הרצון, משום דנצטרף מיעוט האונס בהדי אין תחתיו, והיאך נתמעט תחתיו משום דנצטרף אין תחתיו בהדי מיעוט האונס, כל אחד עומד בפני עצמו, רובא ברצון נגד מיעוטא דאונס, והרי הוא בטל, ולא נשאר אלא ספק תחתיו ספק אין תחתיו, ולהכי קשיא להו לתוס' בספק ספיקא נמי תאסר, דספק אונס כמאן דליתא דמי, ולא נשאר אלא חד ספיקא, ספק תחתיו וכו' עכ"ל הש"מ ע"ש, וגם החוות דעת בבית הספק בס"ק כ"ו פירש נמי כן בתוס' ע"ש, א"כ לפ"ז ניחא שפיר, דהא בנד"ד נמי כן, מיעוט דמים טהורים, ומיעוט מן הצדדים, ומחצה בריות, מתנגד נגד רוב דם טמא מחד טעם, כמו במיעוט דמפילות ומחצה דנקבות, מש"ה אמרינן שפיר סמוך מיעוטא לפלגא:

ולפי שיטה המקובצת הנ"ל, יהי' מיושב נמי קושיא זו, דלכאורה קשה, דהא תוס' סותר דברי עצמו, דבכתובות כתב דלא אמרינן סמוך מיעוטא דאונס למחצה דאינו תחתיו, ובתוס' בבא בתרא (צ"ג א') ד"ה איכא למימר, כתב שם, דאמרינן סמוך מיעוטא דמפילות למיעוטא דמביעתותא הפילה, ואיתרע לה רובא דרוב מתעברות ויולדות, והא מחמת נגיחה הפילה, והוי מחצה על מחצה ע"ש, וכתב שם מהרש"א על זה, דאי הי' מביעתותא פלגא, הוה אמרינן סמוך מיעוטא דמפילות להך פלגא, והוי רובא לפטור ע"ש:

א"כ לפי דברי מהרש"א, הרי תוס' סותר דברי עצמו, דהא הכא סברו, דאמרינן סמוך מיעוטא לפלגא, וכמדומה לי שקושיא זו הובא באחרונים], אבל לפי שיטה המקובצת הנ"ל ניחא שפיר, דהא הכא מיעוט דמפילות ופלגא דמביעתותא, מגרעים הרוב מתעברות ויולדות מחד טעם, והא מחמת נגיחה הפילה, מש"ה אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא, א"כ לפ"ז בנד"ד צריכה להיות מותרת עוד משום דאמרינן סמוך מעוטא לפלגא, ועוד גם לפי הסד"ט והחו"ד בכללי ס"ס בד"ה עמ"ש לקמן בס"ק (ל"ו). שכתב שם, דדוקא בדבר ההווה ורגיל כך, ואינו במקרה והזדמן, שייך לומר סמוך מיעוטא לפלגא והוי רובא, משא"כ בדבר שאינו בהווה ורגיל, רק במקרה והזדמן, כגון באשה שיש לה מכה, או בנשבר רגל עוף, לא שייך לומר דאזלינן בתר רובא דרוב המזדמן מזדמן כך, דבמה שהיא במקרה לא שייך לומר רוב דמקרה נופל לפי ההזדמנות, לפעמים כך ולפעמים כך ע"ש, א"כ לפ"ז בנד"ד נמי לא שייך לומר סמוך מיעוטא לפלגא כמובן, אפ"ה צריכה להיות מותרת נמי משום זה, כיון דאשה הנ"ל הלכה אצל הרופאים, ואמרו שיש לה חולי באותו מקים, ומחמת זה באו הקרטין האלה, עי' בתשו' מהר"ם מלובלין (בסי' קי"א) שכתב שם וז"ל דאם אשה ראתה אפי' דם גמור, ואמרו הרופאים שידוע להם בבירור גמור שיש לה מכה בתוך המקור שממנה הדם יוצא, או שהאשה בעצמה אומרת שידוע לה שיש לה מכה אפי' בתוך המקור עצמה שממנה הדם יוצא, נאמנת

וטהורה וכו' ע"ש, וגם בתשו' ר' חיים כהן חיו"ד (סי' ל"ה) כתב נמי בשם הכני"ח (סי' ל"ד) וגם הוא מסכים לזה, היכא דאין לרופאים ספק סמכינן עלייהו, וכ"ש הכא בנד"ד דיש כמה ספיקות כהנ"ל, ודאי סמכינן על הרופאים ומותרת, ואף שהחתם סופר (בסי' קנ"ג) כתב דאין הרופאים נאמנים לומר שיש לה מכה, דכי עינם ולבם שם הוי ואין לסמוך על המתאתם ושכלם ע"ש, מ"מ בנד"ד שראו בכלי הבטה שיש לה מכה שם, וגם יש הוכחה להרופאים שכן הוא, דמעולם לא מצאה הקרטין הנ"ל כי אם בזוית זה שאמרו לה הרופאים שיש לה מכה, ודאי נאמנים גם להחתם סופר הנ"ל, דהכא אינו דומה לשאר נאמנות הרופאים שאינן אלא מכח אומדנא בעלמא עפ"י חכמת הרפואה, אבל הכא הא כל אדם יכול לראות בכלי הנ"ל שיש לה מכה, וגם יש להם רגלים לדבר שאינה מוצאה כי אם בזוית זה שאמרו לה הרופאים שיש לה מכה ודאי נאמנים, ועוד כיון דכל עת שבדקה לא נמצא דם כי אם במקום אחד, הרי מבואר דין זה (בסי' קפ"ז ס"ק ז'), אם כ"ז שבודקת עצמה, אינה מוצאת כתמים כי אם במקום אחד בצדדין, יש לתלות שממכה באותו צד בא הדם, וכתבו אחרונים, דהמחבר מיירי דאף אינה יודעת בודאי שיש לה מכה, רק זו היא הוכחה שיש לה מכה, כיון דאינו נמצא דם כי אם במקום אחד, ואף באין לה וסת נמי טהורה ע"ש, א"כ כ"ש בנד"ד ודאי מותרת:

היוצא מדברינו, בנד"ד אם אשה יש לה וסת, והקרטין הנ"ל מצאה בין וסת לוסת בימי טהרתה, או בימי ספירתה, ואין יכולים לבדקם מחמת קטנותם ודאי מותרת, וגם עי' בשואל ומשיב מהדורא קמא חלק ג' (סי' קי"ד) שמתיר שם בנדון דידו, וז"ל אשה שמצאה זה יותר משנה נקודות דקות, לפעמים שחורות, ולפעמים אדומות על עד הבדיקה, ומחמת קטנותם אין יכולים לנסות אם הם יבשים, רק נלקחים בחודה של מחט, ולפעמים נופלים מעצמם מן המטלית, ונשאר במקום ההוא זך, ולפעמים נמצאים מצד החוץ, ובצד הפנימי של הבדיקה אין ניכר, ויש לה וסת, והרופאים אומרים שאינן מן המקור, ורואה זאת בימי ספירתה גם בימי טהרתה וכו', ומסיק שם, הנה הרב הגאון מו"ה לייביש באלחובר אבד"ק זאסלאוו, התיר אותה כפי מאמר האשה וצוה לסנן המ"ר, ומצאה קרטין אחת ונהנה התר עפ"י הרב הנ"ל וכו', הרי מבואר שבא מהכליות אף שלא הרגישה כאב, ע"כ נלפע"ד, אף שאין לעמוד במקום גדולים ובפרט נגד הח"צ שהחמיר מאוד בזה, מ"ח כיון שהט"ז התיר בזה, יש לנו עמוד גדול לסמוך עליו, והאשה מותרת, ומה טוב שישאלו עוד גדול בזה, או שתבא לפני הרב הגאון מוהר"ל הנ"ל ותרא' לו זאת ונמטי שיבא, ואף דהרופא מפה אמר שבא מהמרידין, עכ"פ הוא מעיד שאינו מן המקור, ואנן אעדותו של הר"ן ניקם ונסמוך, שמפורסם לרופאים שבא מן הכליות, וגם

בשו"ת עבוה"ג סימן (מ"ב) העיד בשם הרופא שבא מן הכליות, א"כ אין לחוש וסמכינן על הר"ן, שכפי הנראה הי' גם הוא רופא מומחה, וזכות הר"ן והט"ז יעמוד לנו, עכ"ל השואל ומשיב שם.

א"כ לפ"ז בנד"ד ודאי מותרת, ואפי' באין לה וסת נמי מותרת, כיון דהרופאים ראו בכלי הבטה שיש לה חולי המוציא את הקרטין הנ"ל, וגם יש רגלים לדבר שמעולם לא מצאה כי אם בזוית אחד, בזה שאמרו לה הרופאים, א"כ עכ"פ לא גרע מהדין המבואר (בסי' קפ"ז סק"ז) הנ"ל דמותרת, א"כ כ"ש בנד"ד דאיכא כמה צדדים יותר להקל, ועוד דבקרטין לא שייך לומר דרוב קרטין היא מן המקור כמש"ל, ודאי מותרת, ואם בדקה ג' פעמים ולא נימוחו, אפי' בשעת וסתה טהורה בלא בדיקת הקרטין, עי' (בסי' קפ"ח סעיף ה') בש"ך (סקט"ז) שמתיר שם אפי' בשעת וסתה, הגם שהאחרונים השיגו עליו, מ"מ בנד"ד גם הם מודים לזה, ואפי' לא מצאה הקרטין הנ"ל בלל פעם במקום אחד, נמי היתה מותרת בלא הי' עליהם שום לחלוח דם, וכ"ש בנד"ד דאיכא כמה צדדים ודאי מותרת, בבדקה ג' פעמים ולא נימוחו:

סימן ו

תשובה זו היא מאבי הגה"צ ז"ל ב"ה יום ב' פ' בראשית.

שלום וכ"ט לכבוד מחותני הרב הגאון הגדול החריף ובקי סוע"ה כש"ת מוהר"ר יוסף לעווינשטיין שליט"א אבד"ק סעראצק.

מכתבו הגיע לנכון, ועל אודות קידושין ע"ת, הדבר הזה כבר הסכימו האחרונים לדין דמועיל, והדבר הזה אין צריך לפנים, רק מחמת יראת ה' אשר בלב כ"נ. לזאת ביקש ממנו לעיין בדבר ולחוות דעתי, לזאת גם אני באתי להסכים על הדבר הזה, ואומר שמצוה רבה לרחם על האיש החלוש הזה ולקדש על תנאי, ואף שיש לי לפלפל הרבה בדבריו הנחמדים, רק מחמת טרדות ראשי כידוע לכ"ג, ה' יתן לי רפואה שלמה ואז אראה לבא עוד הפעם במכתב באריכות בדבר הזה, וכעת אין לאל ידי לבא בדברים הרבה, זולת אשר הביא הד"ג מחו' נ"י, בשם ס' שערי דיעה (סי' פ"ד) להקשות על הגאונים שכתבו שצריך ב"ד של ג' לעשות כל הענין והם יכתבו ויתנו לראי', משא"כ דאם נעשה כ"ז בפני ב', יהי' אח"כ מפ"כ, מהגמ' דגיטין (דף ל"ב), בפני כמה הוא מבטלו, תנא בפני שנים, רש"א בפני ג', אמר ר"ש מנא אמינא לה דקתני הי' עושה ב"ד, ור"נ לבי תרי נמי ב"ד קרו להו ע"כ הגמ', וקשה דמאי דוחקא דר"נ לאוקמה למתניתין בפני שנים ולבי תרי נמי קרו ב"ד ור"ש מייתי ראי' דצריך ג', מהא דתני ב"ד, הא י"ל בפשיטות, דבאמת ביטלו

סגי גם בפני שנים, רק ז"א במקום שהם לפנינו, משא"כ במקום אחר הי' עושה ב"ד של שלשה כדי לקבל כתבם שהגט בטל, שאם יעשה כן בפני ב' יהי' בזה מפיהם ולא מפ"כ, אע"כ דאין לחלוק בין מעשה ב"ד לעדים לענין מפ"כ, ותי' דס"ל להגאונים הנ"ל כשי' התוס' דעיקר הא דבעינן שנים דביטל הגט הוא מדרבנן, משום תקנת ממזרים, לפ"ז אפשר דס"ל להש"ס דבמקום איסור ועבירה דרבנן לא קפדינן כלל על מפ"כ, דכל שהוא מן התקנות הבו דלא להוסיף עלה עכ"ל, ונ"ל דבריו תמוהים, הנה בראש מ"ש דהתוס' ס"ל דעיקר הא דבעינן שנים בביטול הגט הוא מדרבנן, לא ידעתי היכן מצא כן בדברי התוס', הלא התוספות כתבו בפירוש (דף ל"ג) ד"ה ר' סבר שכתבו וז"ל, דיכול לבטלו בפני אחד חי', אע"ג דאין דבר שבערוה פחות משנים, מ"מ כיון ששליח עצמו אומר שהוא מבטלו הוא מבוטל, א"נ אפילו לא מהני בלא שנים, מ"מ יכול לבטלו זה שלא בפני זה, ואי בטלה כולה אפי' רבי מודה דאינו מבטל אפי' בדיעבד, כדפרישית לעיל, וכו' בפני שנים ביחד לר"נ הוא דמבטלו עכ"ל, וא"כ דברי התוס' סותרים, וצריכים אנו למשכוני נפשין שלא יהא דבריהם סותרים, וצריכים אנו לחלק ולומר, דמש"כ למעלה שהוא רק מדרבנן משום תקנת ממזרים, היינו שתקנו שלא יועיל ביטולו עד שיהי' בפני ב' ביחד, אבל ביטול בפני א' מה"ת לא מהני, משום שאין דבר שבערוה פחות משנים, אלמא דגם התוס' ס"ל דהא דבעי' שנים בביטול הוא מה"ת, וא"כ גם מפ"כ לא מהני, וא"כ חזר הקושי' של שע"ד, לזאת נ"ל לומר דבר חדש, דבביטול הגט לא שייך מפ"כ כלל, לפי מה שכ' הרשב"א בחידושיו לגיטין דף פ"ג בסוגיא דאומר אמרו לעדים שיכתבו, ולעדים ויחתמו דכשר, ולא הוה עד מפי עד, משום דחד לא מהימן, אבל תרי דמהני לומר שהבעל צוה לפלוני ופלוני שיכתבו ויחתמו א"צ להעיד הדבר הזה בב"ד, דע"י אמירתם עדיין לא נגמר שום מעשה, רק שאומרים שהבעל צוה לכתוב אין בזה דין עד מפי עד, א"כ נראה דה"ה עדים המעידים שאמרו להם ב' שהבעל ביטל הגט נמי אין בזה דין עד מפי עד, שהרי לא נתגרשה עדיין רק שהעדים אומרים שלא יתנו לה, ומה לי אם אומרים בשם הבעל שצוה לכתוב וליתנו לה, ומה לי אם אומרים שהבעל מותה שלא ליתנו לה בתרוייהו לא שייך עד מפי עד, ואין אנו צריכים בזה הגדת עדים בב"ד, וכיון שאין אנו צריכים בזה הגדה בב"ד לא שייך מפ"כ כלל, דהא דבעינן הגדה בפה ולא מפ"כ, הוא רק במקום דבעינן הגדה בב"ד, אבל בביטול הגט דלא בעינן הגדה בב"ד לא בעינן מפ"כ כלל אלא דברים:

ידידו הדו"ש ארי' ליב אלגאזי אבד"ק יענדואווע.

סימן ז

תשובה זו היא מאבי הגה"צ ז"ל.

בעזהי"ת היום יום ג' דסדר וארא יום כ"ו לחודש טבת תרס"ו פה ק"ק יענדזאווע.

שלום וכ"ט לכבוד ידי"נ הרב הג' הגדול מצוד ומגדול חו"ב צדיק ונשגב כש"ת מו"ה יוסף לעווינשטיין נ"י אבדק"ק סעראצק:

ע"ד העגונה יענטע פעריל בת חיים ישראל גאגילקאפ, שבעלה מענדיל בר יוסף קארצאווסקי, נשתלח בעד פשעיו למדינת סיביריען זה ערך עשרים ושתים שנים, ובמכתבו שכתב זה שמנה שנים, כ' לה, שבדעתו לברוח משם לעיר לונדון, ומאז הפסיק לכתוב לה, וכתבה האשה לאחיה שבלונדון ידחאיאל נגילקאפ לחקור אחריו, והשיב לה, שנהרג ע"י שטייער, מחמת זנוחו עם אשתו בדרך, וראשו קבור במקום אחד, וגופו במקום אחר, ונודע זאת בחצי עיר לונדון והפאליציע מחפשים אחרי הרוצח, ומלונדון ברח הרוצח למדינת אממריקע ואין ידוע להיכן, עכ"ד אחיה במכתבו שכתב לה, וכ"ג כתב לאחיה שילך להרב שבלונדון לעשות ע"ד גביות עדות כד"ת, ואין רוצה לילך להרב, מחמת קלות דעתו, ע"כ כתב כ"ג שאין רואה שום תקנה לעגונה זו, דדילמא הוא קול הברה עכ"ל כ"ג שי':

הנה מה שכתב כ"ג להסתפק שמא שמע בעד שאמר סתם, שמעתי שפלוני מת, ולא פירש ממי שמע, אי גרע מעד מפי עד, דיש לחוש שמא הוא קול הברה, ולזה לא מהני עדותו, וא"כ בנד"ד לכאורה הי' לחוש לזה, מחמת המכתב שכתב אחיה שבלינדון וז"ל, כי נודע זאת בחצי עיר לונדון, וא"כ מיכל קול הברה, הוא מחמת שבקונטרס עגונות סי' קל"ט כתב וז"ל, יש להסתפק יש להסתפק דילמא שמע קול הברה, אמנם הנה עיינתי בתשו' ב"י, וראיתי כי הדברים של הקונטרס עגונות. הוא של הרב ר' יעקב בר"ש סמוט, ששאל לרבינו ב"י, והוא בתשו' ב"י, והנה המעיין שם יראה שלא אמר הרב הנ"ל, אלא בעובדא דידי', שיצא קול תחילה שנהרג שלמה כרוב, וחקרו שם במישקלאד אחר עדות, ואח"כ אמרו נשים בעיר אחרת ששמעו מאנשים שבאו ממישקלאד, שנהרג שלמה כרוב וז"ל שם, דהא כיון דקאמרו אנשים דמעי' נפק קלא שנהרג שלמה כרוב. אפשר שאותם אנשים שבאו ממישקלאד ואמרו שנהרג הי' מצד הקול דנפק מעיקרא עכ"ל הרב בתשובתו שם:

הרי דלא תלי' טעמא דחששא אלא משום דידעינן דמעיקרא נפק קלא אבל אי לא דנפק קלא פשיטא דלא הוה חייש להא, וכן המעיין שם יראה שכל ראיותיו שהובא שם הוא רק מחמת אומדנות שיש שם דידעי' דמעיקרא נפק קלא, כי סיים שם דה"מ היכא דלא

מוכחא מילתא דאיכא בזה דאמרו מצד רמאות או מצד בדדמי, מה שא"כ בנ"ד שהשכל מחייב והסברא נותנת והדבר נראה מפורסם שע"פ השמועה אמרו כן עכ"ל:

הרי חזינן דמודה דלא חיישינן דאמרו מצד הקול אלא היכא דאיכא אומדנא דאמרו מצד הקול כמו בעובדא דידי', וכ"כ הב"ש (בסי' י"ז ס"ק ל"א) גם בשם הט"ז, וגם ע"ז השיב הב"י וז"ל, על מה שחשש על עדות אנשים דכיון דנפק קלא אפשר שאותן היהודים שאמרו שנהרג הי' מצד הקול, תמה על עצמך, שהרי אורחא דמילתא כשנעלם איזה איש אומרים עליו העולם באומד. הדעת שנהרג, וקול יוצא על כך שנהרג פלוני, ולפי דברי כת"ר לא שבקת חיים שיועיל שום עדות, ואין לנו לבדות דברים מלבנו על דברי העדות לומר שמא כך הי' או כך הי' כדי להחמיר רק דלכתחילה אם אפשר יש לשאול עכ"ל, ואם בכה"ג שהי' אומדנות דמוכח דמצד הקול אמרו זאת, וכבר יצא קול דלא פסיק שנהרג כמ"ש, אפ"ה השיב הב"י עליו וסיים שם וכל המטפל להתירה רוח חכמים נוחה הימנו וכש"כ בנד"ד דלא ידעינן דנפק קלא מעיקרא. רק אפשר דשמא מאיש אחד אשר הי' שם, ואח"כ כאשר יצא לחקור ראה כי גם בעיר יש קלא דלא פסיק שנהרג מענדיל קארצאווסקי ע"י מיניל שטייער לכן אין צריך לחשוש אף לשיטת ר' יעקב בר"ש סמוט. ועוד נראה לי לומר, דהכא בנד"ד מותר מצד קול הברה לבד, משום דגוף הדין דקול הברה הוא בש"ע אהע"ז (סי"ז) שכתב וז"ל לא בא עד וכו' רק יצא קול הברה בעיר שמח, אין משיאין את אשתו, דין זה הביא מרן ב"י מתורתו של הרשב"א בתשו' המיוחסות להרמב"ן (סי' פ'), שנשאל שם, על אשה אחת שהלך בעלה למ"ה, ושמעה בו שמת ותובעת מזונות וכו', והשיב מה שמת בעלה נראה שלא שמעה כן אפי' מפי ע"א אלא קול הברה בעלמא. שיצא בעיר, ואם הדבר כן אינה מותרת להנשא לאחר בקול עכ"ל, והנה לכאורה קשה, אמאי לא הביא הב"י דר' משולם, חולק על זה, וז"ל בתשובה על ראובן שהי' רגיל לילך בסחורה מהלך יום אחד, ואתעכב שם פעמים חודש ופעמים חדשים, פעם אחת הלך לשם ולא חזר, ונשמע שנהרג שם, ולא בא אפילו גוי במסל"ת לומר אני ראיתי הרוג אני הייתי עם הורגו, והשיב כיון ששמעו מפי גוים שנהרג, מכיון שלא נשמע עליו שהוא קיים, סומכים על דברי הגוים ומשיאין את אשתו מפני תקנות עגונות, ושנו חכמים, מעידין לאור הלבנה ומשיאין על פי בת קול, והנה נראה דר' משולם חולק על תשובות הרשב"א והמבי"ט ח"א (ס"ק פ"ח) כתב, כי רבו מהר"י בירב ז"ל, הביא ראי' להתיר מתשו' זו, וגם בסי' שכ"ו הביא ראי' להתיר מתשו' זו, וכתב שם דהרא"ש הביא תשו' זו דר' משולם ז"ל, וכיון דכל הנהו גאוני קמאי סמכו להתיר על פי תשובה זאת ולמה לא הביאה הב"י, ונ"ל לתרץ והוא, דהנה איתא בירושלמי סוטה פרק ששי

וז"נ, מה אנן קיימין אין בהם דשמע ולא ידע מין מאן שמע כעוף הפורח הוא אין בהם דשמע וידע מין מאן שמע כעד מפי עד הוא אלא כי אנן קיימין פלוני מפלוני, ופלוני מפלוני, מלה דלית תמלוסים, ופ' הפ"מ, תימלוסים פ' הערוך יסוד ושורש כלומר שהן אומרות כמדומה ששמעתי מפ' ופלוני מפלוני, כדבר שאין לו עיקר ויסוד, ואפ"ה הואיל ואחר הקינוי הוא יש רגלים לדבר תצא אפי' אין כאן דבר ברור, נמצא דיש שני מיני הברות, היכא דשמע ולא ידע מין מאן שמע כעוף הפורח הוא, ואין בהם דשמע וידע מין מאן דשמע כעמפ"ע, והיכא דאמר כמדומה ששמעתי מפלוני ופלוני מפלוני הברה כזו טוב ומהני דמשום זה תצא, ובזה הייתי רגיל לפרש להחולקים על המ"ב, דס"ל דעד מפי עד צריך שיעיד שאמר לו הראשון שיודע בבירור שמת, דאל"כ הו"ל רק קול הברה, והחולקים ס"ל דדי בזה שיאמר שזה אמר לו שמת סתם, וצריך להבין לדעתם מהו קול הברה, לכן אנכי מפרש לדעתם, דקיל הברה, היינו שכ"א אומר רק ששמע כן, ולא ידע מן מאן שמע, ואח"כ מצאתי בתשו' מהריב"ל ז"ל ח"ג שכתב כן להדיא, וחילוקא של הגאון חת"ס ז"ל דבאומר ששמע מפי רבים כן שמת גרע מפי איש אחד מבורר, לא יכולתי להבין, לכן יש לחלק בין נדון הרשב"א לנדון הר' משולם דהרשב"א ז"ל מיירי בקול הברה שיצא בעיר שמת פלוני, ולא נודע מי הוא האומר הראשון אם הי' גוי או ישראל, בכה"ג אין משיאין את אשתו בקול הברה שיצא בעיר אלא נודע ממי יצא עיקר הדברים דאפשר שנתפשט הקול בדדמי, שאיחר פעמיו לבוא כמנהגו אמרו עליו שמת מכח ס', והברה כזאת הוה, כעוף הפורח כדאמרו בירושלמי, ואיכא ביה תרתי לריעותא, חדא משום שלא נודע מי אומר, ושנית דאמרו עליו שמת, דלשון מיתה הוא כולל כל המיתות, דאפשר דמת על מטתו, ואפשר דנחנק, ואפשר דנהרג, אבל בנדון דר' משולם איכא בי' תרתי לטיבותא, חדא דאמר דשמע מן גוים, אע"ג דלא הזכיר שם הגוי, לא גרע האי קול הברה מהאי דירושלמי דאמר כמדומה לי ששמעתי מפ', ופ' מפ', ובסוטה מהני לענין תצא דצריך לגרשה, לכן מהני האי קול הברה לענין דמותרת להנשא נמי, משום דכיון שביאר הגוי מיתתו נמי דהיתה ע"י הריגה, בכה"ג אע"ג דלא העיד הא"י אני ראיתי הרוג, אלא פלוני נהרג משיאין את אשתו, ולא אמרינן דאמר בדדמי, דא"כ לא הו"ל לומר פלוני נהרג אלא הי"ל פלוני מת דהוא סוג כולל וכן מצאתי בתשו' מהרשד"ם סס"פ, ואין להקשות על הא דהקילו בעדות אשה במת בעלה יותר מעדות אשה דסוטה, דבעדות אשה משיאין אפי' לא נודע ברור ממי שמע, וגבי סוטה בעינן דידע ממאן שמע, ועי' בקרן אור:

ונ"ל לומר שלא יהא מוקשה כ"כ והוא, עפ"י מה שידוע, כעיקר הדברים דעד אחד נאמן בעדות אשה, דס"ל להרבה פוסקים דנאמן מן התורה, ועדות הפסולים כמו קרוב ואשה ועד מפי עד, דזה אינו אלא מדרבנן, ועי' בראשונים לשיטת רש"י בשבת דקמ"ה הוא משום דכל דמקדש אדעתה דרבנן מקדש, והמהרי"ק כתב דרש"י קאי על עד מפי עד, דלכן נאמן עד מפי עד, משום דאפקינהו רבנן לקידושין מיני', ולכך זה דוקא גבי עדי מיתה, ולא גבי עדי סוטה, נחזור לנ"ד דמאחר שביארנו, דהיכא דביאר הא"י מין מיתתו דהיתה ע"י הריגה זה עדיף מקול הברה דלא ביאר מין מיתתו, ובנד"ד שביאר אופן מיתתו שראשו קבור במקום אחד וגופו במקום אחר, והדברים האלה הם יותר עדיף מאמר פלוני נהרג, מאחר שאמר הסימן של מיתתו, לכן הדבר הזה אין לחקור, ובודאי היא מותרת, אך מה שיש להסתפק בנידון זה, מאחר שאין אנו מכירין את האיש הזה מלונדון אשר הוא אתי' של האשה הנ"ל, אם הוא כשר לע"א שמא הוא פסול מדאורייתא, והנה בכה"ג הובא באהע"ז סי' י"ז בהג' הטור אות ל"ד, בשם בנימין זאב, דסתם בני אדם שאין אנו יודעים חיישינן דהם פסולים לעדות מדאורייתא, והנה לכאורה נ"ל ראי' דלא כדבריו, מדברי הרמ"א באע"ז סי' י"ז בהג' ס"ה, דאם אמר סתם ששמע כשר, ולא חיישינן שמא הראשון פסול הי', ואף שהשלטי גבורים מחמיר שם לשאול, משמע דהיינו לכתחילה דוקא, ועי' שם בהגהות הגר"א, אמנם יש לדחות דהתם טעמא כיון שהעד בפנינו הוא ישראל כשר, וכיון שזה אומר סתם שמעתי אנו תולין דהוי כאילו אמר בפירוש ששמע. מישראל כשר, דאל"כ לא הוה אומר סתם שמעתי, ומ"מ אף שאין ראי' מדברי הרמ"א הנ"ל, מ"מ מוכת שפיר דתלינן ברוב ישראל כשרים, מהא דלא חיישינן לצרה, משום דצרה מיעוטא, ה"נ לא חיישינן בישראלים שהם פסולים, רק תלינן ברוב ישראלים שהם כשרים, והנה אף שהרמב"ם פ"א ממאכלות אסורות דין כ"ה פסק דאין לוקחין יין בזה"ז בכל מקום, אלא מאדם שהוחזק בכשירות והובא ברמ"א ביו"ד סי' קי"ט, ולא אמרינן שנלך אחר רוב ישראלים שהם כשרים, אך יש לדחות, דהתם מדרבנן קאמר, והרי קי"ל פסולי עדות מדרבנן כשרים אף לעדות אשה, והנה מצאתי בב"ח סי"ז שכתב שהת"ה הביא לשון א"ז וז"ל, מצא כתוב בשטר ויודע שכתב ישראל ומי הוא הכותב אפי' כתוב בלשון עכו"ם פלוני מת מתירין את אשתו עכ"ל, אלמא דאע"פ דידוע שכתב ישראל, אפ"ה בעינן נמי דידוע מי הוא הכותב, דשמא פסול לעדות מדאורייתא כתבן, והנה אח"כ הביא משאר פוסקים דאפי' בלא מקום משיאין, דסמכינן ארוב ישראל דמן הסתם כשר עד שנדע שהם פסילים מדאורייתא, אכן הב"ש ס"ק כ"ט הביא בשם החמ"ת דמקיל בבא כתב ממרחקים ואין מקום הנמצא כתוב בכתב ישראל דתלינן ברוב ישראלים שהם

כשרים לעדות, והנה נלפענ"ד אפי' לדעת א"ז ושיטת ב"ז דס"ל דסתם בני אדם שאין אנו יודעין בהם חיישינן דהם פסולים לעדות מדאורייתא. מודים לדינא דנן דסתם בני אדם נמי כשר, והוא לפי מה שכתבו אחרונים לחלק דהא דרשע נאמן לגבי איסורים כמו שכתוב בסקכ"ז, היינו היכא, דליכא חזקת איסור סמכינן על חזקה דא"א חוטא ולא לו, אבל היכא דאיכא חזקת איסור אין רשע נאמן, ולכך בעדות אשה אינו נאמן הואיל דאיכא חזקת איסור בא"א ע"ש:

אבל כבר נודע דעת הראשונים דהיכא דאיכא אומדנות דמת כבר פסק חזקת איסור א"א, וא"כ לפ"ז בנ"ד דגם לולא דברי העד חלונדין יש בזה כמה אומדנות שמת, א) שתמיד הי' כותב לה כמה מכתבים, ופתאום נמנע מלהודיע אותה, כמ"ש החת"ס סי' נ"ח, שבזמנינו קבוע בי דואר אלו הי' חי הי' מודיע לה באגרת לביתה, ב) בפרט בזמנינו שנדפס במכה"ע זה איזה שנים, שמחפשים אחריו ואילו הי' ידיעה לאיזה איש הי' נודע לה, שרבים בזמנינו קוראים במכה"ע, אף אם לא נסמוך על אומדנות הנ"ל להתירה, לכה"פ יצאה מחמת אומדנות הנ"ל מחזקת איסור דא"א, ולכך גם פסול הי' נאמן, ומכ"ש דס' פסול נאמן:

ממני ארי' ליב אלגאזי אבד"ק יענדרזאווע פלך לאמזע.

סימן ח

שלום וכ"ט לכבוד מחותני הרב הגאון הגדול חריף ובקי סוע"ה כש"ת מוהר"ר יוסף לעווינשטיין שליט"א.

הנה ע"ד אשר כ"ג [פנה] לכתוב לו אם הממאן בשידוך נקרא תובע או נתבע הנה בתשו' תפארת צבי חאהע"ז סע"ח כתב:

כי הממאן בשידוך (לא) [אינו] נקרא תובע אלא נתבע רק השני התובע הקנס נקרא תובע ומחויב לירד אחר הנתבע וגם בס' ברית אברהם חאהע"ז סצ"ג כתב בהג"ה ג"כ סברא זו של התפארת צבי כיון דלפי דבריו אין עליו איסור חרגמ"ה על ענין איסור זה הוי איהו הנתבע, וכן כתב בתש' הר המור מהגאון ר' מרדכי בנעט (כתב) ג"כ דצד העובר הוא הנתבע, והנה זה זמן כביר כתבתי להגאון דסטאוויסקי זצל"ה ושם כתבתי במכתבי כי אז לא ראיתי את הספרים האלה ושם כתבתי כי הצד העובר נקרא תובע אבל הוא כתב לי כי זאת סברא מחודשת לו וכל הרבנים סוברים כי צד העובר נקרא נתבע:

אלה דברי ידידו הדש"ת המברכו בכל מיני ברכות אשר הי"ת יתן רפואה שלמה לבתו.

והנה אנכי מבקש מאת כ"ג לעשות טיבה לבני היקר מו"ה דוב בעריש ליתן לו היתר הוראה כי הוא ראוי להוראה כי כ"ג יכול לנסות אותו בבקיאות בש"ס כי נסיתי אותו כי הוא יודע כל דיבור של הגמ' או דיבור של התוס' באיזה דף הוא עומד וגם ידע כל דין מהוראה יודע הוא בראשונים ובהאחרונים וגם הוא בקי בח"מ ג"כ וגם הוא יודע לחדש חידושים נפלאים לזאת אבקש אנכי מכ"ג ליתן לו היתר הוראה הגונה אשר שייך לו וידע כ"ג כי אנכי אינני כותב זאת מחמת שהוא בני רק מפני האמת כתבתי זאת כדין המצוה להחזיק תורה:

מנאי ידידו הדש"ת (-) ארי' ליב אלגאזי האבד"ק יענדזאווי.

סימן ט

נשאלתי בקמח של פסח נמצא בשעת עריכה שני גרעיני חטה בשני מצות, וזרקו הנמצאים עם כדי נטילה בסביבותי', ואח"כ נמצא עוד הפעם בעת שלשו עיסה שני' שני גרעינים, וזרקו הנמצאים כמקדם, ועיינו היטב בשעת לישה ועריכה ולא מצאו שם יותר, אם יש לחוש כיון דנמצא ד' שמא יש שם עוד גרעינים אשר לא שלטו עיניהם, והמצות יהא אסורים לאכול לחים, או אף יבשים:

תשובה הנה המג"א (בסי' תנ"א ס"ק ל"ד) כתב, אם אין לו נפה חדשה מוטב שלא ירקדו בקמח ע"ש, והשיג עליו הח"י וז"ל, ולא ידעתי מאי יצא לו דין זה, דהא עינינו רואות דכל שלא רקדו הקמח יש בו כמה חטים שבורים ושלמים, ונאסרה המצה או העיסה וכו', ואם עבר ולש העיסה ולא נתרקד הקמח אפשר לאסור כל העיסה, כי הדבר ידוע שכל שלא ריקדו הקמח מצויים בהם חטים שבורים ושלמים. כאשר באו כמה פעמים מעשה לידינו עכ"ל:

והמקור חיים השיג על הח"י שם, וז"ל, ותמוהין הדברים, דהא בהדיא כתב הטור בסי' תס"ז דאין בו שום חשש, דאם העיסה לא נתחמצה כ"ש החטה שהוא קשה ע"ש, רק דשם אוסר מטעם אחר, דשמא בא החטה מהמים, אבל מהחשש שבא מהקמח ודאי אין בו שום איסור, ואדרבה יותר נראה לפמ"ש הח"י דבשלא ריקדו דמצויין הרבה חטין בקמח, דיש להתיר כשנמצא חטה בהעיסה שנעשה מקמח שלא ריקדו, דתולין במצוי, והחטה בא מהקמח, ואין בו שום חשש, כמ"ש הטור שם עכ"ל:

והקשה לי אחד על המק"ח הנ"ל, שהביא ראי' מהטור בסי' תס"ז שסבר דאם העיסה לא נתחמצה כ"ש החטה שהוא קשה, הא הרשב"א וכן הוקבע בשו"ע שם להלכה לאסור העיסה או אותה מצה שנמצא בה החטה, והשבתי לו דז"א, דהא באמת הרשב"א ודעת

האוסרים נמי סוברים טעמא דאם העיסה לא נתחמצה כ"ש החטה שהיא קשה, והא דאוסרים היא העיקר משום דחוששין שמא בא החטה מהמים, א"כ לפ"ז כתב שפיר המק"ח בלא ריקדו דמצויין הרבה חטין בקמח תולין במצוי, והחטה בא מהקמח, ואין בו שום חשש:

אמנם עוד צריך להתבונן בזה, דהא איתא ביו"ד (בסי' ק"א סעיף ז') חתיכה הראוי' להתכבד שנתערבה בחתיכות היתר, ונחתכה חתיכה א' כו', ואפילו נחתכו רובן, אין תולין לומר שהאיסור מהרוב שנחתכו, אלא כל הנחתכות מותרות, והשלימות אסורות, ומפרש שם הט"ז אע"ג דבכל דוכתי תולין ברוב, יראה דהכא איכא למימר אדרבה, כל שנשתנה מקדמותו מן הרוב הוא, והוה כמו כל דפריש מרובא קא פריש, ונמצא שהאיסור שהוא המועט לא נשתנה והופרש מקדמותו ע"ש, א"כ לפ"ז ה"נ צ"ל כן. אף דהחטה בא מהקמח, מ"מ מסתמא הי' בהחטים נמי מוצמחים, רק דנתבטלו בס', ע"כ צ"ל דהחטים שנטחנים ונשתנו מקדמותו מן הרוב הוא, כמו כל דפריש מרובא קא פריש, והמוצמחים שהיא המועט לא נשתנה מקדמותו, והחטים האלה הי' נמצאים בהעיסה ונתחמצה העיסה מהם, ז"א דא"ל דמיירי שבדקו החטים ולא הי' בהם שום מוצמחים:

ועוד נל"ל בזה, דאיתא ביו"ד (סי' י"ח סעיף י"ג), שחט בסכין בדוק ונאבד קודם שבדקו אחר שחיטה, ואח"כ נמצא והוא פגום שחיטתו כשירה, הואיל ויצא בהיתר כו', והקשה שם הט"ז (מסעיף ט"ו) שכתב אבל מספק אין תולין כו', וכאן אנו מקילין בספק כו', ותירץ שם דהתם (בסעיף ט"ו) לא הי' לו שעת הכושר שום פעם עדיין, אילו בא לשאול קודם שנולד ספק זה של עכשיו שנמצא פגום, לא היינו מורים לו היתר, ואין כאן שייך זמן להיתר, ע"כ יש להחמיר מספק כאלו אין כאן חזקה, משא"כ כאן שנאבד הסכין, והי' לו אז חזקה טובה, ואילו בא אותו פעם לשאול היינו מורים לו היתר, נמצא שבי' זמן להיתר, ע"כ אמרינן דאף בנמצא אח"כ והוא פגום, כיון שאפשר שנפגם אחר שחיטה, וכבר הי' לו היתר אילו בא לשאול, אין הספק אוסרו אח"כ, נמצא הכל על נכון עכ"ל, ועי' בתבואות שור שם ס"ק כ"ט, שהביא ראי' מש"ס כתובות (כ"ד) ומקדושין (ע"א), דדבר שביד האדם בחזקת היתר, אע"ג דלית לי' חזקה ברורה מתחילתו, אין מוציאין ומפקיעין התירו כ"א בראי' ברורה, כמו שאין מוציאין ממון מיד המחזיק בו עכ"ל ע"ש:

א"כ לפ"ז ניחא שפיר, דאחרונים כתבו דהא דאמרינן דכל שנשתנה מקדמותו מן הרוב הוא, והאיסור שהיא המועט לא נשתנה, אין אנו מחליטין בודאי שכן היא שהאיסור לא נשתנה, דכי היכי דאיכא סברא לומר שהאיסור לא נחתך, הרי איכא נמי סברא לומר שהאיסור הוא מהרוב שנחתכו, אלא עיקר סברא זו לא מהני אלא לזה, דלא נימא

דהאיסור היא בודאי מהרוב שנחתך לזה אמרינן דזה אינו, כיון דיש נמי סברא לומר דכל שנשתנה מקדמותו מן הרוב היא, אבל אין לו דין ודאי שכן היא, דאל"כ קשה אמאי אמרינן (בסי' ק"י סעיף ז') בנפל א' לים, או נאכל אחד מהם, אמרינן דאיסור נפל, ולא אמרינן דכל שנשתנה מקדמותו מן הרוב היא, וגם כאן למה הוצרכו הפוסקים להתיר אותן שנחתכו מטעם ממ"נ ולא התירו בפשיטות דבודאי מן הרוב נחתך, אלא ע"כ צ"ל, דלא מהני האי סברא אלא לעשותו ספק ע"ש באחרונים, א"כ לפ"ז ניחא שפיר, דהתם (בסי' ק"א) איתחזק איסורא דמעיקרא הי' כולם אסורים משום חתיכה הראוי' להתכבד, ועתה אתינן להפקיע מחזקתו ולומר דאיסורא ברובא איתא ונחתך, על זה אמר הט"ז דזה אינו, כיון דאיכא נמי, רובא להיפוך לומר דהאיסור לא נשתנה מקדמותו, אזלינן בתר החזקה, משא"כ בנד"ד לא איתחזק איסורא, ואדרבה איתחזק התירה הוא, דאף אם הי' מוצמחים בהחטים, ח"מ הקמח הי' מותר מטעם ביטול בס', והעיסות הי' בחזקת היתר, ועוד יותר מ"ל, דהי' על העיסות חזקת הגוף נמי שלא נעשה בה ענין חדש ולא נתחמצה העיסה, כמו דמוקמינן בכ"מ היין בחזקתו שלא נחמץ. א"כ ה"נ מוקמינן העיסה בחזקתה שלא נתחמצה, היינו שלא בא לשם דבר כזו שע"י זה נתחמץ העיסה, ועתה שנמצא הגרעינים האלה בעיסה, הרי נסתפקנו שמא הגרעינים מוצמחים לא נטחנו ומוצמחים האלה הי' בקמח ונמצאים בהעיסה, ובזה אתינן להפקיע מחזקתם ולומר שנתחמץ העיסה ולאסור המצות, אמרינן כיון דאיכא חזקת היתר, וגם חזקת הגוף, ע"כ צ"ל דאיסורא ברובא איתא ונטחנו, ובהעיסות לא בא גרעין כזו שע"י זה יתחמץ העיסה. והגרעינים האלה הי' כשרים, והמצות מותרין:

ובזה יהי' מיושב נמי קושית האחרונים שהקשו על המהרש"ל, [שכתב שכ"א יאכל מעט קודם הפסח מקמח של פסח, כי שמא הי' שם חשש חימוץ, ויחלה במה שאכל], (מסי' תמ"ז) בהגה"ה, וז"ל שם, אמנם קשה, דהרי (בסי' תמ"ז) בהגה"ה מבואר בפת שנפל ליין אף שהוציא מן היין קודם הפסח, מ"מ אסור לשתות היין בפסח, ולא תלינן במה שהוציא קודם הפסח, וא"כ מה תיקן במה שציוה לאכול מעט קודם הפסח, עכ"ל, אבל לפמ"ש לעיל ניחא שפיר, דהתם (בסי' תמ"ז) כיון שנפל שם פת ליין הרי איתחזק איסורא, וכיון דאיתחזק איסורא, א"א להוציא הדבר מחזקתו אלא בדבר ברור, ולא בספק שמא נטל משם כששתה מקצתו, משא"כ בהמהרש"ל לא איתחזק איסורא כלל בההיא קמח של פסח, כיון דלא ראינו שום נפילת חמץ שם, והא דהי' דורש שיאכל מעט קודם הפסח אינו אלא לחומרא בעלמא. מש"ה תלינן במה שאכל קודם הפסח:

ועתה דמסקינן לחלק, בין איתחזק איסורא ללא איתחזק איסורא, יש להקשות על הנודע ביהודא דהנודע ביהודא מהדורא קמא חיו"ד (סי' כ') כתב שם בחתיכה שבלעה איסור, ונסתפקנו אם נסחט כלו, הוי דינו כנשפך, וז"ל שם, אבל הנלע"ד, דע"כ לא אמרינן בסי' ק"ו שהחתיכה עצמו אסורה לפי שהאיסור אינו נפלט לגמרי, היינו בחתיכה שבלעה איסור שאינו מינו, אבל בחתיכה שבלעה איסור שהיא, מינו, א"כ אפילו את"ל שלא נסחט לגמרי, מ"מ הנשאר עכ"פ היא פחות מחציו, דודאי אי אפשר להפליג מחלוקתן כולי האי כו', וא"כ ודאי שעל כל פנים אם נשאר מה שלא נסחט, מיעוט הוא, וא"כ אם בלע איסור מינו, כבר בודאי נסחט ומותר מה"ת, והספק שמא לא נסחט כלו ונשאר איסור דרבנן, א"כ הוי דינו כנשפך כמבואר (בסי' צ"ח ס"ב) כו', ולפ"ז ה כי דנאסר מתחילה רק במליחה, אי אמרינן דבמליחה לא אמרינן חענ"נ, שפיר יש להתיר אחר הבישול אף בלא קליפה וכנ"ל עכ"ל, ובאמת דברי הנוב"י תמוהים, דלא דמי כלל לנשפך, דהתם בנשפך לא איתחזק איסורא, דהא עיקר הספק הוא אם נפל שם איסור כזה שיכול לאסור התבשיל, או הי' בהם ס' ולא נאסרה התבשיל כלל, מש"ה אמרינן שפיר כיון דאינו אלא ספק דרבנן אזלינן לקולא, אבל בחתיכה שבלעה איסור הרי איתחזק איסורא, דהא היתה אסורה מה"ת, ועיקר הספק היא אינו אלא אם נסחט כלל ונסתלק ממנה האיסור לגמרי או לא נסחט אלא רובו ונשאר איסור דרבנן, ע"כ צריך לאוקמי אחזקתה ואסורה, לכאורה רציתי לתרץ, דהר"ש (בפ"ב) דמקואות כתב בשני מקוואות אחד כשירה ואחד פסולה, וטבלו בהם טמאים ועשאו טהרות, כתב שם הר"ש וז"ל, אלו ואלו תלויות, השתא מחמרינן בטומאה קלה טפי מטומאה חמורה, דהטומאה חמורה אמרינן הראשונות תלוית ושניות טהורות, והיינו טעמא, משום דהכא מעיקרא טומאה קלה ה"ל, דאם במים שאובין סבל בסוף אכתי טומאה קלה אית בי', שהרי בא ראשו ורובו במים שאובין הילכך שתיהן תלויות, אבל גבי טומאה חמורה ספיקא דטומאה חמורה אזלא לה ומספיקא לא מחתינן לטומאה קלה עכ"ל:

א"כ לפי הר"ש, מ"ל באיסור דאורייתא ודרבנן נמי כן, היני דהי' על החתיכה איסור דאורייתא, ונסתלק ממנה איסור דאורייתא בודאי, רק דנסתפקנו אם יש עלי' עוד איסור דרבנן. צ"ל כיון דנסתלק ממנה איסור דאורייתא, מספיקא לא מחתינן לאיסור דרבנן, אבל אם מעיקרא נמי לא הי' עלי' כי אם איסור דרבנן, ועתה נסתפקנו אם נסתלק ממנה לגמרי, ודאי אמרינן דמוקמינן אחזקתה ואסורה, [כמדומה לי שראיתי בישועות יעקב שהוכיח מהר"ש כן, ועתה לפ"ז מ"ל גהנב"י שפיר כיון דמעיקרא היה. אסורה מה"ת, ועתה נסתלק מחנה איסור דאורייתא בודאי, [דהא נסחט רובו] והספק היא אינו אלא

על איסור דרבנן לחוד, אמרינן שפיר כיון דיצאה מחזקתה בודאי, מספיקא לא מחתינן לאיסור דרבנן, והוי דיני כנשפך, ומותרת משום ספק דרבנן, כך רציתי לתרץ, אולם מהנב"י משמע שלא סבר כן, דכתב שם (בסי' נ"ג). באשה שטבלה, וברור לה שעיינה בשערותי', רק מסופקת אם סרקה, אף שנסתלק ממנה איסור דאורייתא בודאי [דהא חציצה דאורייתא, בודאי לא היתה בה] והספק היא אינו אלא על איסור דרבנן לחוד. מ"מ איתחזק איסורא מעיקרא הוי, וז"ל, הנה אם היתה מסופקת אם חפפה כלל, הנה פשוט אם גם על הע"י היתה מסופקת אם עיינה בשערותי' כלל פשיטא ופשיטא שצריכה טבילה מחדש, שהרי יש כאן ספיקא דאורייתא עיון דבר תורה כו' אלא שאם הי' ברור לה שעיינה, רק מסופקת אם סרקה, הנה החפיפה היא מדרבנן מתקנת עזרא, כמ"ש שם בב"ק, וספיקא דרבנן לקולא, אלא שלדעת הש"ך דבחזקת איסור לא אמרינן ס"ס לקולא כמבואר בכללי הס"ס, א"כ מינה דגם ספק דרבנן לא אמרינן לקולא, דכך הוא ספק אחד דרבנן כמו ס"ס באיסור דאורייתא, וכ"מ בט"ז ביו"ד סי' ס"ט. דבחזקת איסור לא אמרינן ספק דרבנן להקל עכ"ל, הרי חזינן אף דהתם נסתלק ממנה איסור דאורייתא בודאי, דהא עיינה בשערותי' בודאי, ועיקר הספק היא אינו אלא על איסור דרבנן, ואפ"ה כתב שם הנב"י דאיתחזק איסורא מעיקרא הוי, וא"כ לא מ"ל כן, וצע"י, הגם שיש לי אריכות דברים בזה, כיון דאינו נצרך לענייננו. וכל זה לא כתבתי אלא בחפזי בדרך אגב בעלמא אקצר:

נחזור לענייננו, בנד"ד לאכול המצות יבשים ודאי מותרים, ואף בלח נמי מותרים, [במי שאינו נזהר לאכול שרוי'] וא"ל כיון דנמצא ג' גרעינים ע"כ יש לחוש שמא יש שם עוד יותר, כמו שמסתפק המג"א (בסי' תס"ה ס"ק ה') [בהבהבו עופות בקש, ואח"כ נמצא ג' גרעינים מחומצים בקש הנותר], לומר, כיון דנמצא ג' גרעינים בקש הנותר, ע"כ יש לחוש שמא הי' שם מחומצים בקש הנשרף א"כ ה"נ כן, ז"א. דהא המג"א (בסי' תס"ז ס"ק י"ב) כתב, בתבשיל שנמצא בו ג' חטין. לא חיישינן שמא יש שם עוד יותר בתבשיל זה שנמצא, א"כ הכא נמי אף שנמצא ג' גרעינים בהמצות בשעת עריכה מ"מ לפי הסברא צ"ל דלא חיישינן למצות אחרות, ואין להקשות הא הטור (בסי' קפ"ז) כתב, באשה שמוחזקת לראות דם מ"ת ונתרפאת, ואח"כ חזרה וראתה דם מ"ת, אפילו לא ראתה אלא פעם אחת, בידוע שלא עלתה לה רפואה, וכתב שם הב"י וז"ל, ומ"ש אם חזרה וראתה כו', נראה שמסברא אמר כן, דלא תימא שאינה נאסרת עד שתראה ג"פ, דכיון שהוחזקה זו להיות רואה מ"ת, אעפ"י שהי' נראה לנו שנתרפאת ע"י הפלת דם, כיון שראתה דם מ"ת אפילו פעם אחת, איגלאי מילתא שלא נתרפאת, וחזרה לחזקתה הראשונה עכ"ל,

א"כ לפ"ז ה"נ צ"ל כן, כיון שנמצא בה ג' חטים, הרי חזינן דלא נטחן ונרקד יפה א"כ הוי כתולעים דמיני' קא רבו, ויש לחוש שמא יש שם עוד יותר ויבואו במרק, [באמת קושי' זו מצי להקשות טל המג"א נמי, דכתב שם בנמצא דגן א' מחומץ בקש הנותר, אין מחזיקין בו איסור, לומר שהי' גרעינים בקש הנשרף נמי, ומהב"י הנ"ל משמע דאף אם לא ראתה אלא פעם אחת חזרה לחזקתה הראשונה, א"כ ה"נ צ"ל כן, כיון דקשים הי' מוחזקים בגרעינים, רק ע"י דישה אזלא חזקתם, א"כ עתה שנמצא בה גרעין אחד, הרי חזינן דלא נידוש יפה וחזרה לחזקתה הראשונה, וכ"ש לפי מה שמשמע בשו"ע הרש"ז (סי' תס"ה) שם דאף אם נמצא הרבה גרעינים מחומצים בקש הנוחר אין מחזיקין בו איסור לקש שמקודם, ודאי יש להקשות מהב"י הנ"ל, רק אין רצוני להאריך בזה] זה אינו, כיון דהנפה הי' טובה ונרקד יפה, א"כ מצוי יותר לתלות דמעלמא נפלו לכאן, ולא נפלו כי אם חטין הנמצאים דבדבר הבא במקרה לא אמרינן חזקה ג"פ, כמו שכתב המק"ח (בסי' תס"ז ס"ק ה'), שהקשה שם, בנמצא ג' מוצמחים בחטין, ניחוש שמא יש שם עוד יותר ולא יועיל כי אם שיבדוק כולן, ותירץ שם דלא אמרינן חזקת ג"פ כי אם בדא כא דבר הגורם דמסתבר שיהי' כך, והשכל מחייבהו שהוא כך, אבל בדבר שנפל מקרה וליכא דבר הגורם דמסתבר אין חזקה למקריים, ומש"ה מותר גבי חטין שצמחו, דאין ראי' מדירדו גשמים על אלו, ירדו ג"כ על המותר, דאימר הני מבטן ערימה כו' עכ"ל, א"כ הנ"כ ועוד כיון דעינו שם גם בשעת לישה ועריכה ולא מצאו עוד, ודאי צ"ל דאין שם יותר, דאם הי' שם נמצא עי' במג"א (סי' תס"ז ס"ק י"ב) וביו"ד (סי' פ"ד) דגם לאחר בישול נמי מועיל בדיקה דכתב שם המג"א עוד להתיר התבשיל שנמצא בו ג' חטין, משום דאפשר לבודקו]:

ועוד לפמ"ש המג"א (בסי' תס"ה ס"ק ה') בהבהבו עופות בקש, ואח"כ נמצא ג' מחומצים בקש הנותר כתב שם וז"ל, מיהו הט"ז כתב בשם רש"ל דלא אמרינן כן אלא בתולעים דמיני' קא רבו, אבל בדבר דאתי מעלמא לא ע"ש, וא"כ הכא י"ל דבשעת דיש נפלו כולם ולא נשאר אלא מה שאנו רואין בעין, ואפי' את"ל שנשאר דגן, שמא לא נתחמץ עכ"ל, א"כ ה"נ מ"ל כן, שמא אין כאן אלא הנמצאים, ואפי' את"ל שנשאר, שמא נאפה יפה, ולא יבואו לידי חימוץ, [עי' באחרונים שכתבו דספק שמא נאפה יפה הוי ספק] והכא הא עדיף טפי מהתם, דהתם לא בדקו מקודם את הקש אם אין שם גרעינים, ויכול להיות שהי' גרעינים מחומצים בקש הנשרף נמי, אבל הכא הא עיינו בשעת לישה ועריכה ולא מצאו שם יותר, וכ"ש לפמ"ש הרש"ז בשו"ע (סי' תס"ה) הנ"ל בפשיטות דאף אם נמצא

הרבה גרעינים מחומצים בקש הנותר, מ"מ אין מחזיקין איסור לקש הנשרף, א"כ הכא ודאי אין מחזיקין שיש שם עוד יותר, דהא עיינו בשעת לישה ועריכה ולא ראו יותר:

אחר כותבי כל זה ראיתי בדרך מקרה בתשו' עזרת ישראל (סי' ס"ח), בשאלה שנשאל, בדבר קמת שמורה שנטחן ברחיים של יד שבורה, וגם לא נרקד יפה, ונמצא בשעת לישה כמה חטים שלמים ושבורים כו', ונשאל שם, אם מותרים לאכול המצות עם מרק, מחמת שמא יש עוד גרעינים אשר לא הי' למראה עיניהם, וכתב שם בדבר החשש שמא יש עוד גרעינים שלמים אשר לא הי' למראה עיניהם לא חיישינן, כיון דבשעת לישה ראו והחבוננו אשר אין עוד חטים, למה לנו לחוש יותר כו', וגם הביא שם השו"מ מה"ק ח"ג (סי' רי"ט) שהקשה על המק"ח (סי' תנ"א ס"ק ט) הנ"ל קושיא הנ"ל שנשאלתי, והוא תירץ שם קושית השו"מ כמעט כתירוצי הנ"ל שהשבתי להשואל, מאוד שמחתי שכיונתי לדעתו הגדולה] וכתב שם שדברי המק"ח הנ"ל נכונים וברורים, ומסיק שם, לזאת לפענ"ד מותר לכתוש המצות ולעשות מהם מיני תבשיל ע"ש, א"כ לפ"ז בנד"ד שנטחן ונרקד יפה ולא נמצא שם כי אם גרעינים הנ"ל, ודאי מותר לפרר המצות ולעשות מהם מיני תבשילין וכ"ח לאכול יבשים

סימן י

שאלה, **אשה** זקינה שכבר פסק וסתה וחדלה להיות לה אורח כנשים, ועכשיו אירע מקרה רעה שמצאו על עד שלו ושלה דם לאחר תשמיש, ולאחר ז' נקיים טבלה, ולאחר תשמיש זה מצאו נמי כן, וגם בפעם ג' מצאו דם לאחר התשמיש, ובכל שלשה פעמים לא הרגישה כלום, ושני חדשים קודם ראיית פעם ראשון, ראה הבעל פעם אחת לא בשעת תשמיש שיצא דם מפי האמה, וגם היא מרגשת צער וכאב בשעת תשמיש:

תשובה. **הנה** איתא בתשו' הרשב"א וז"ל, מי שיצא ממנו דם דרך פי האמה בהרגל פעם או פעמים בחדש בין ער בין ישן בלא הרגשה, ובשעת תשמיש נמצאו בעידי האיש והאשה טיפי דמים, גם לאחר תשמיש כשהאיש מקנח וחוזר ומקנח, מוציא טיפות דם דרך פי האמה, אם יש לחוש בספק נדה, או חולה בבעלה, כמו ששנינו ותולה בבנה ובבעלה וכו', ועוד שהאשה חדל ממנה זה כמה להיות לה אורח כנשים, תשובה, ודאי מסתברא דתולה היא זו דכיון דאיכא ודאי מכה בבעל שהוא מוציא דם אפי' שלא בשעת הטלת המים, ומצאה בשעת תשמיש ודאי תלינן, וכ"ש במסולקת דמים שאפי' הדם טהור בכי הא לכ"ע, וכ"ש האשה, וכדתניא בריש תינוקת, הרואה דם מחמת תשמיש, משמשת פעם ראשונה שניי' ושלישית, וכן נשאת לאחר משמשת וכו', ואם יש לה מכה

תולה במכתה וכו', וכיון שכן אף בנדון שלפנינו תילה בזה, שאין לך מכה גדולה מזו לתלות בה עכ"ל, מובא בב"י סוף (סי' ק"צ):

הרי משמע מהרשב"א, שבעינן דוקא שיהי' רגיל להוציא דם פעם או פעמים בחדש. משום דאין תולין בבעלה רק אם ידעינן בודאי שיש לו מכה שמוציא דם, אבל בספק אם המכה מוציא דם, כגון הכא שלא ראה רק פעם אחת, אין ת לין בבעלה, אבל באמת נלפע"ד לומר, דגם הכא תולין בבעלה, ומתחילה צריך להבין את דברי השואל הנ"ל, דהשואל רוצה שם לחלות בבעלה, דכתב שם כמו ששנינו תולה בבנה ובבעלה וכו', ובאמת לא דמי כלל להתם, דהתם איירי לענין כתמים דאינה אסורה רק מדרבנן, לפיכך תולין בהם, אבל ביצא דם דרך פי האמה. איירי בבדיקה דהוא דאורייתא, ודאי צריך להחמיר, ואח"כ מצאתי שהשבות יעקב חלק ג' (סי' פ') הקשה קושי' זו, והקשה שם עוד על הרשב"א נמי, דמביא ראי' מהא דתולין במכתה, וגם משם אין ראי' מוכרחת וכו', ותירץ שם וז"ל, אלא צ"ל דסמך ג"כ אראי' של השואל דתולין בבנה ובבעלה, אע"ג דכתבתי דאין משם ראי' מוכרחת כלל דכתמים דרבנן, מ"מ צריכין אנו לומר דדעת השואל והרשב"א, כמו דהולכין בכתמים להקל משום דאין האשה טמאה דבר תורה עד שיצא דם מגופה, גם בנדון זה היכ' דלא הרגישה שנפתח מקורה, אעפ"י שבדקה עצמה ומצאה דם אינה טמאה דאורייתא רק מספק, וכדאי' להדיא במיימוני פ"ה מה' נדה דין ה' וז"ל, נמצא דם בפרוזדור חוץ לנקב, הרי טומאתו בספק עכ"ל, א"כ אף בנדון של הרשב"א דלא הרגישה שנפתח מקורה רק על העד מצאה, י"ל דמן הפרוזדור הוא, וליכא רק טומאת ספק, א"כ היכא דאיכא מכה הוי כס"ס ואזלינן להקל וכו', וא"כ שפיר פסק הרשב"א בתשו' בזה, והעתיקו הב"י לפסק הלכה עכ"ל השב"י ע"ש, ויש להקשות על דבריו, איך מצי לצרף ספק מן הפרוזדור לס"ס, דהא דם הנמצא בפרוזדור חזקתו מן המקור, כדאי' בנדה י"ז, ומהמיימוני הנ"ל אין ראי, דמ"ל, דלא אמר שטומאתו בספק, אלא בנמצא הדם בודאי חוץ לנקב, משא"כ בנסתפקנו במקום מציאותו הוי כודאי, וחזקתו מן המקור, כמו שאכתוב לקמן בשם האחרונים, ונל"ל בזה, דאחרונים הוכיחו מש"ס נדה (ס"ו) [מההיא דאתיא לקמי' דר' ואמר לאבדן זיל בעתה וכו'], דרואה דם מחמת תשמיש היא מטעם חולי, וגם מתי' הר"ן נמי משמע כן, וכתב דחולי זו יכול להיות במקור או בצדדים ע"ש, ולפ"ז ע"כ צ"ל, דהא דאמרינן בדם הנמצא בפרוזדור חזקתו מן המקור, לא שייך אלא בדם הבא בטבע נשים, אז כיון דבמקור יש יותר דם מן העלי', אמרינן שפיר דבודאי בא הדם מן המקור, אבל ברואה דם מחמת תשמיש, שהדם בא מחמת חולי, וחולי זה מצוי בצדדין כמו במקור, לא שייך לומר רוב דמים מן

המקור כמובן, א"כ עתה ניחא שפיר, דהכא בהרשב"א, מיירי ברואה דם מ"ת דלא שייך לומר רוב דמים מן המקור כהנ"ל, מש"ה מצרף שפיר ספק מן הצדדין לס"ס, ואף לדעת הפוסקים שסברו דרואה מ"ת היא מטעם וסת, אפ"ה כיון דרוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור, מספקינן שפיר בדם צדדין, כיון דנגד רוב דמים מן המקור, יש רוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור והשבות יעקב בתורת השלמים (סי' ק"צ ס"ק א') כתב נמי כן, דכתב שם, דטעמא דהרמ"א (סימן קפ"ז ס"ק ה') שספק צדדין הוי ספק, היא משום דאיתרע לן רובא, כיון דרוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור, לכן הוי ס"ס גמור ע"ש, א"כ ה"נ צ"ל כן, דהתם בדם הנמצא בפרוזדור ליכא רוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור, מש"ה חזקתו מן המקור, משום דרוב דמים היא מן המקור, משא"כ בהרשב"א איכא רוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור, לכן הוי ספק מן הצדדין ספק, לאצטרופי לס"ס, ועתה הרי מהרמ"א הנ"ל נמי ראי' לדבריו:

ועוד רציתי לתרץ בזה, דהרמב"ם (בפ"ה מהא"ב הל' ה') כתב וז"ל, דם הנמצא בפרוזדור, אם נמצא מן הלול ולפנים, הרי זה טמא, שחזקתו מן התרר, וחייבין עליו על ביאת מקדש, ושורפין עליו תרומה וקדשים, ואין אומרים שמא מן העלי' ירד דרך הנקב, שרוב הדמים הנמצאין כאן מן החדר, נמצא הדם בפרוזדור חוץ לנקב, הרי טומאתו בספק, שמא מן החדר בא או מן העלי' שתת דרך הלול, לפיכך אין שורפין עליו תרומה וקדשים, ואין חייבין עליו על ביאת המקדש עכ"ל, ולכאורה מ"ל בדעת הרמב"ם [איפכא. ממש"ל] דדוקא בנמצא ודאי מן הלול ולפנים היא ודאי טמא, אבל בנמצא בפרוזדור ונסתפקנו במקום מציאותו, הוי נמי ספק, ואין חייבין עליו על ביאת המקדש, ומצי עוד לומר, שהכ"מ שעושה בכתמים ס"ס ספק מעלמא וספק מן העלי', נמי סבר כן בדעת הרמב"ם, הנ"ל:

וכן מצאתי בנב"י מהדורא קמא (סי' נ"ה) שהשואל שם מתרץ הכ"מ בכך, הביא שם קושית הש"י, שהקשה על הכ"מ, שעושה בכתמים ס"ס, ספק מעלמא, ואת"ל מגופה שמא מן העלי', דהא משנה שלימה שנינו בנדה (י"ז) שחזקתו מן המקור, ותירץ שם דמשנתינו קאי בנמצא מן הלול ולפנים, אז אמרינן חזקתו מן המקור, אבל בנמצא בפרוזדור ונסתפק לנו מקום מציאותו וכו', אולי בזה לא משוינן כודאי לומר חזקתו מן המקור עכ"ל, הרי כתב שם, שלכך מצרף הכ"מ ספק מן העלי' לס"ס, משום שלא נמצא ודאי מן הלול ולפנים, והשואל לא כתב שם שהכ"מ לקח דין זה מהרמב"ם, ולפענ"ד מ"ל, שהכ"מ סבר בדעת הרמב"ם נמי כן, ומש"ה מצרף הכ"מ ספק מן העלי' לס"ס, משום שלא נמצא מן הלול ולפנים בודאי, ולפ"ז יהי' ניחא שפיר, דמ"ל שהשבות

יעקב נמי מפרש כן את הרמב"ם, דדוקא בנמצא ודאי מן הלול ולפנים, אבל בנמצא בפרוזדור ונסתפקנו במקום מציאותו הוי נמי ספק, והוא סבר שהרשב"א נמי מפרש כן את הרמב"ם, ולפיכך כתב שפיר שהרשב"א מצרף ספק מן הפרוזדור שהוא ספק מן העלי' לס"ס, משום שלא הי' ברור לנו במקום מציאותו שקיא מן הלול ולפנים, ודם הנמצא בפרוזדור איירי בנמצא מן הלול ולפנים, מש"ה חזקתו מן המקור, כך רציתי לתרץ, אולם מדמתרץ השואל בנודע ביהודה אח הכ"מ בחילוק הנ"ל מסברתו, ולא כתב שהכ"מ מפרש כן בדברי הרמב"ם, והוכיח דין זה מדבריו, משמע שהשואל לא סבר כן בדעת הרמב"ם, וגם מלשון השואל שם משמע שגם לו בעצמו לא הי' ברור לו בודאי חילוק זה, וגם הסד"ט (בסי' ק"צ ס"ק ס"ז) בד"ה אמנם לפי מ"ש לעיל, נמי לא מפרש כן בדברי הרמב"ם, וז"ל דע"כ לא כתב הרמב"ם בנמצא מן הלול ולחוץ דספיקא, היא מטעם דקיי"ל דקורבה דאורייתא היא וכו', וכ"ז כשנמצא קרוב ללול, דהיינו מן הלול ולחוץ, אבל מן הסתם תלינן שבא מן המקור, מש"ה בנמצא בשעת תשמיש, טמאים וחייבים בקרבן עכ"ל, הרי חזינן שהסד"ט נמי לא מפרש כן את הרמב"ם, וגם מהנב"י מהדורא תניינא חלק יו"ד (סי' ק"ד) משמע שהשואל דהתם וגם הנב"י בעצמו לא סברו חילוק הנ"ל, וכיון דחזינן שכל אחרונים הנ"ל לא פירשו כן בדברי הרמב"ם, ולא סברו כן, א"כ לא ניחא לי לתרץ כן, ע"כ צ"ל כמ"ש לעיל, דבדם הנמצא בפרוזדור ליכא רוב נשים אינן רואות מ"ת, אבל בהרשב"א איכא רוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור, ולא שייך לומר רוב דמים מן המקור כהנ"ל, מש"ה מצרפינן שפיר ספק מן הפרוזדור לס"ס:

אמנם עוד צריך לעי' בזה, דזה ניחא דאם הרשב"א הי' מיירי דוקא, בראתה ג' פעמים בעת תשמיש, שאז לא הי' שייך לומר רוב דמים מן המקור, [מדאיתחזקה בג' פעמים לראות בעת תשמיש, הי' לנו הוכחא ברורה שלא מחמת מקרה שקרה ראתה דם בעת תשמיש, אלא או התשמיש גרם לזה, ושמא מהבעל היא, אבל לא מחמת טבעתה ראתה דם ג' פעמים בעת תשמיש, וכיון שלא מחמת מקרה ראתה דם בעת תשמיש, א"כ ממילא לא הי' שייך לומר רוב דמים מן המקור, דרוב דמים מן המקור לא שייך, אלא בדם הבא בטבע נשים, ולא ברואה מ"ת, כמ"ש לעיל], וכיון דלא הי' שייך לומר רוב דמים מן המקור, הי' אמרינן שפיר כיון דיש ספק שמא מהבעל, מצרפינן ספק מן הפרוזדור לספק שמא מהבעל, ולא הוי רואה מ"ת, זה ניחא דאם הרשב"א הי' מיירי דוקא בראתה ג' פעמים בעת תשמיש והספק היא לענין רואה מ"ת, אבל באמת משמע מהרשב"א דאף בראתה פעם אחת או פעמים בעת תשמיש ואף לענין ז' נקיים תולין בבעלה, אף דלא שייך לומר רוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור, או דחולי זה מצוי בצדדין כמו במקור, [כיון

דלא ראתה ג' פעמים בעת תשמיש, יכול להיות שמחמת מקרה שקרה ראתה הדם בעת תשמיש, ולא התשמיש גרם לזה, וממילא צ"ל רוב דמים היא מן המקור, אפ"ה מצרף ספק מן הפרוזדור לספק שמא מהבעל ומותרת, אף בלא ז' נקיים, א"כ הדרא קושיא לדוכתא, איך מצי לצרף ספק מן הפרוזדור לס"ס, הא חזקתו מן המקור, אף דהרשב"א מיירי במסולקת דמים, דלא שייך לומר רוב ומים היא מן המקור כמובן, מ"מ משמע דז"א מעיקר יסוד ההיתר, ואף באינו מסולקת רק בלא שעת וסתה נמי מתיר, ואחרונים נמי כתבו כן בפירש הרשב"א ע"ש:

ע"כ נראה לי לתרץ בזה, דהסד"ט (בסי' קפ"ג ס"ק ב') כתב, אף דאמרינן באשה שראתה דם ע"י בדיקת עד, אף שלא הרגישה טמאה מדאורייתא, משום דאמרינן דהרגישה והיא טעתה ותלתה בהרגשת העד, מ"מ היכא דאפשר למיתלי הדם בדבר אחר תלינן, וטעמא דמילתא היא, כיון דלפעמים חזיא בלא הרגשה, א"כ איכא כאן ס"ס, ספק שמא לאו מגופה היא, ואת"ל דמגופה חזיא, שמא לא בהרגשה אתיא, שהרי לפעמים איכא דם בלא הרגשה, ואע"ג דאכתי מדרבנן טמאה, מ"מ מדאורייתא טהורה משום דאיכא ס"ס, ויצאנו מא"ד, ואינו אלא איסור דרבנן, ומדרבנן תלינן דמעלמא אתיא, וכה"ג כתבו הפוסקים גבי ציר דגים טמאים (בסי' פ"ג), משא"כ היכא דליכא למיתלי, ובודאי מגופה חזיא, אמרינן דטמאה נדה דמסתמא בהרגשה חזיא:

ובזה תירץ שם הט"ז (סי' ק"צ ס"ק כ"ג) (שכתב באשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה ע"י איזה סיבה, ובדקה עצמה בעד הבדוק, ובשעת הבדיקה, נגעה גם שם, דתולה בה שלא בשעת וסתה, דאין כאן ספק דאורייתא, כיון שלא הרגישה בדם המקור] שלא יהא סותר את דבריו (בסי' הנ"ל ס"ק כ"ט), וכתב שם, (דבס"ק כ"ג) כיון דאפשר למיתלי הדם בבית הרעי, איכא ס"ס, משא"כ (בס"ק כ"ט) בהא ד"ר דליכא למיתלי, טמאה מה"ת, ואמרינן דהרגשה הי' ואיהי דקטעי וסברה הרגשת עד הי' עכ"ל, וגם החוות דעת (בסי' ק"צ ס"ק כ"ז) כתב נמי כן לתרץ את הט"ז הנ"ל וכתב דכל שהדם ודאי מגופה וליכא למיתלי בדבר אחר, אף דלא הרגישה טמאה מדאורייתא, דתלינן שהרגישה, והיא טעתה ותלתה בהרגשת עד, דחזקה לדם שבא בהרגשה, כמ"ש הרמב"ם (בפ"ט מהל' א"ב) וכו', אבל כשיש ספק בדם אי מעלמא אתי אי מגופה, תלינן מדאורייתא הדם מעלמא, ובהרגשה, אמרינן דהרגשת עד הוא, כמו שיש לה מכה במקור דטהורה אפי' במרגשת כשידוע שהמכה מוציאה דם, והרגשה תלינן שהיא מחמת דם המכה, כיון שהמכה במקור וכו', הכא נמי תלינן ההרגשה בעד, ואמרינן הרגשת עד היא, דכל שיש לתלות הדם בעלמא, תולין מדאורייתא, רק שטמאה כתם כמו שאר כתמים דרבנן וכו',

וה"נ דטמאה כתם, והיא ברור דכל שיש לה לתלות באיזה דבר ההרגשה והדם במעלמא דתולין מדאורייתא עכ"ל, וגם השואל ומשיב מהדורא קמא ח"א (סי' קנ"ג) כתב נמי כן לתרץ את הט"ז הנ"ל בזה, דבמקום שיכול לתלות נמי שבא מבית הרעי, לא אמרינן דהרגישה ולא אדעתה, אלא דבודאי לא הרגישה, ועל קוטב זה סובב והולך הב"י שהביא הט"ז שם עכ"ל:

ועתה לפ"ז ניחא שפיר, דמ"ל דכוונת השואל היא כך, כמו בכתמים חולין בבנה ובבעלה, א"כ ה"נ כן, ואין להקשות, הא התם בכתמים אינה אסורה רק מדרבנן, והכא איירי בבדיקה שהיא דאורייתא, בז"א, כיון דלא הרגישה ויכול לתלות שבא מהבעל, אמרינן דהרגשת עד היא, והיא לא הרגישה, ואינו אלא כמו שאר כתמים דרבנן, והרשב"א הוסיף לראי' הנ"ל עוד לומר, כמו באם יש לה מכה תולין במכתה משום ס"ם, א"כ ה"נ כיון דודאי איכא מכה בבעל שהוא מוציא דם תולין בהבעל משום ס"ס, ספק שמא מהבעל, ואת"ל מהאשה, שמא מהצדדין היא, אבל בנמצא דם בפרוזדור, לא שייך לומר כן, מש"ה חזקתו מן המקור:

ועוד, לפי מה שכתב הכרו"פ בבית הספק שהראב"ד (פ"ט מה' טומאת מת הי"א), וכן הרשב"א בתשובה, ס"ל, דאמרינן ס"ס במקום רוב, וכן התשו' ישועות יעקב חיו"ד כתב נמי כן בשם הרשב"א דאמרינן ס"ס במקום רוב,] יהי' ניחא שפיר, דהא דאמרינן בדם הנמצא בפרוזדור חזקתו מן המקור, אינו אלא משום דרוב דמים היא מן המקור, ועתה דאמרינן ס"ס במקום רוב מצרפינן שפיר ספק מן הפרוזדור לס"ס כמובן, א"כ לפ"ז בנד"ד לכאורה מ"ל נמי כן, כיון דלא הרגישה ויכול לתלות שבא מהבעל א"כ הוי ס"ם, שמא מהבעל, ושמא מהצדדין היא ומותרת:

אמנם לכאורה יש לדחות, דהא הכא בנד"ד כיון שלא ראה רק פעם אחת, א"כ הספק מהבעל לאו ספק גמור היא. דהא לא הי' רגיל להוציא דם, ולא דמי להך דהרשב"א הנ"ל, דהתם הי' רגיל להוציא דם פעם או פעמים בחדש, משא"כ הכא, ז"א, דהא כיון דבנד"ד מיירי שראתה ג' פעמים בעת תשמיש והספק היא לענין רואה פ"ת, א"כ לא שייך כלל לומר רוב דמים היא מן המקור כמ"ש לעיל ובפרט דבנד"ד מיירי נמי בזקינה שהיתה מסולקת דמים, ודאי לא שייך כלל לומר רוב דמים היא מן המקור כמובן, וממילא מצי לצרף ספק שמא מהבעל לספק שמא מהצדדין ומותרת, [עי' בנב"י מהדורא תניינא חיו"ד (סי' פ"ז) שהשואל שם רוצה להקל בזקינה שראתה מ"ת משום ס"ס הנ"ל, א"כ ה"נ כן], ועוד כיון דכל איסור רמ"ת היא מטעם וסת שאינו קבוע כמ"ש הנב"י, א"כ בזקינה שלא חיישינן לוסת שאינו קבוע [עי' (בסי' קפ"ט סעיף כ"ז) בנקודות הכסף שם שמקיל בזה],

א"כ לא שייך רמ"ת נמי אצלה, ואף אם נימא דמהשואל הנ"ל אין ראי' כ"כ, כי הנב"י השיג עליו, ומסיק שאף בזקינה שם נמי שייך איסור רמ"ת, וממילא לא שייך סברתו הנ"ל נמי להתיר משום וסת שאינו קבוע, מ"מ בנד"ד שהאשה נמי מרגשת צער וכאב בשעת תשמיש א"כ איכא צד לומר שנתהווה בה מכה, ומזה ראתה דם, דאי ל"ה, אמאי לא ראתה מ"ת קודם שהרגישה צער וכאב בשעת תשמיש, בשעה שהיתה ילדה, שהיתה עלולה לראות, שדמים מצויים בה, רק עתה בימי הזקנה שחדל לה אורח כנשים, והמקור אין דרכו להוציא דם, התחילה לראות מ"ת, אלא ע"כ צ"ל כיון דקודם שהרגישה צער וכאב לא ראתה אלא עתה, א"כ איכא רגלים לדבר שלא מ"ת, אלא שיש לה מכה ומזה ראתה דם, או מהבעל היא, ע"כ מכל הנהו צדדים נ"ל להתיר אשה זו ע"י שבעה נקיים, וכעת ראיתי בשבות יעקב ח"א (סי' ס"ח) שהתיר שם בנדון דידי' באשה זקינה שפסקה מלראות זמן רב, ועתה התחילה לראות מ"ת, וגם מרגשת צער וכאב בשעת תשמיש, התיר שם אשה זו בלא בדיקת שפופרת, א"כ כ"ש בנד"ד שגם מהבעל יצא פעם אחת דם מפי האמה, ודאי מותרת ע"י שבעה נקיים:

סימן יא

נשאלתי בשנת תרפ"ד מפילאווע, ס"ת שנמחק ראש הואו משם הקודש אם מותר לתקן, והשבתי דמותר לתקן, וכעת רשמתי לזכרון דברים:

הנה הרמ"א ביו"ד (סי' רע"ו סעיף י"א) כתב, ה' של שם שכרעה נוגעת בגגה, אם נוגע ממש עד שנראית כח' מותר למחוק או לגרד הרגל ולתקנה וכו' ע"ש. וכתב עליו הג"ו חאו"ח (כלל ב' סי' י"ב), וכתל"מ והשואל מנני' מהדורא קמא חיו"ד (סי' ע"ו), דאף בס"ת צריך להיות השם כסדרן, והרמ"א כאן מיירי בה"א אחרונה, הובא בפתחי תשובה שם (ס"ק כ'), וטעמא דמילתא הוא, כתב הג"ו, משום דאיתא בזוה"ק פ' ויקרא ששפע הקדושה יורד מאותיות ראשונות מהשם, על אותיות אחרונות מהשם ולפיכך צריך לכתוב כסדרן אותיות ראשונות מקודם, כדי שיורד הקדושה על אותיות אחרונות מהשם ע"ש, וכתב אף דלא משמע אלא דבשם הקודש צריך להיות כסדרן, מ"מ כיון דבכמה דברים שוים שאר השמות לשם הקודש א"כ ה"נ בזה ע"ש, וגם המנ"ח מצוה תל"ז כתב נמי דצריך להיות כסדרן, ומביא שם ראי' וז"ל, ונראה אם רצה לכתוב שם יוד הי לחוד, אסור לכתוב ואו אח"כ לחוד, דמקלקל השם, דמעיקרא הי' שם יוד הי, ועתה יהו אינו שם כלל, ולכאורה קשה לי, דבכותב שם הוי' ב"ה דכותב יוד הי, והוי שם, ואח"כ כותב הואו ובאותו רגע הוי קלקול, כי אין זה שם, אלא אח"כ כשכותב ה' האחרונה נגמר

השם, ונהי דזה הוי מקלקל ע"מ לתקן, מ"מ בודאי לכתחלה אם יש תקנה שלא לקלקל כלל ודאי עדיף וז"פ, ועי' בנדרים, דלא יאמר לד' חטאת וכו', ה"נ אפשר ת"ו לא יגמור מקלקל השם יוד ק', ולמה לא התקינו חז"ל בכותב שם הוי' ב"ה, דיכתוב היוד לבסוף, ויכתוב תחלה אותיות הוה, ואח"כ יכתוב היוד בראש התיבה, ונגמר השם, ובזה אין שום מכשול, ומזה ראי' ברורה דהשם צריך להיות כסדרן, א"כ א"א בענין אחר ומצותו בכך, ועי' בנב"י מה"ק שם דמביא בפשיטות דהשם צריך להיות נכתב כסדר, ובאמת ל"מ זה בשום מקום, ולפמ"ש יש מכאן ראי' ברורה, מדלא התקינו חז"ל כן ע"כ מבואר דהיוד אסור לכתוב בסוף מחמת שלא כסדרן, ועי' בס' יהושע שכ' ג"כ על ד"ז דלא נמצא בשום מקום, ולענ"ד הוא ראי' ברורה, עכ"ל המנ"ח, א"כ לפ"ז בנד"ד צ"ל דאסור לתקן השם, אך כיון דחומרא זו לא נזכר בש"ס, ומלבד זה היא מצוה להציל היריעה שיש בה כמה אזכרות שלא יבא לידי גניזה [עי' במרדכי בסוף פ' הקומץ שכתב כן]. ע"כ לית לן למנקט חומרי בכה"ג:

הנה החדושי רע"ק שם בסעיף י"א כתב, דלא מצא בדברי הג"ו ראי' ברורה לפסול בדיעבד, דמדברי הזוה"ק אין ראי רק לענין לכתחלה כמ"ש הרב השואל שם, והרב ג"ו לא השיב לו על פרט זה וכו' ע"ש, וגם השואל ומשיב מהדורא קמא חלק ג' (סי' ר"ד) נמי מדחה שם דברי הג"ו הנ"ל, [עי' לקמן בתשובה], והא"ר (סי' ל"ב ס"ק ל"ב) והנב"י במהדורא תניינא (סי' קע"א) כתבו, דבשם אינו מזיק שלא כסדרן, ואף דהם לא כתבו אלא בשם אלקים ולא בשם הקודש, מ"מ הא המג"א סי' ל"ב ס"ק נ"ז, והספר כנפי יונה סי' רע"א, כתבו, דאף בשם הקודש לא בעי' כסדרן, מדמכשיר דפוס בס"ת, ולא חיישינן שמא יהי' נדפס אות ב' מהשם, קודם אות א', הרי חזינן מזה דסברי דלא בעי' כסדרן ע"ש, [הובא בחדושי רע"ק הנ"ל,] וגם בס' יהושע, ובתשו' דברי חיים מהגה"ק מסאנז ז"ל, ח"א (סי' נ"ז), ועוד אחרונים כתבו, דאף בשם לא בעי' כסדרן בס"ת, והביאו שם ראי' לזה מש"ס יומא (ל"ח). ממעשה דבן קמצר שהי' נוטל ארבעה קולמוסין בין אצבעותיו, והי' כותב שם של ד' אותיות בב"א, ומשום שלא רצה ללמד מעשה הכתב הנ"ל, הי' מזכירין אותו לגנאי, והוכיחו מזה דלא בעי' כסדרן, דאי נימא דבעי' כסדרן, א"כ איך הי' כותב שם של ד' אותיות בב"א, והלא קיי"ל בידי אדם א"א לצמצם, אלא ע"כ צ"ל דבשם אין קפידה בשלא כסדרן, ע"ש, הגם דהמנ"ח הנ"ל מדחה שם ראי' זו, וכתב דממעשה דבן קמצר אין ראי' כלל, דמ"ל דהתם הי' כשר לכתוב בב"א, משום דיש שני סברות להכשיר, חדא דלמא צמצם בב"א וכשר, ואפי' אם לא צמצם ולא הי' בב"א, דלמא הי' המוקדם מוקדם, והמאוחר מאוחר, ואין לך אלא חד ספק דלמא הקדים המאוחר, ובזה

יש שני סברות, כמ"ש התוס', ע"כ כשר, ומביא שם עוד ראי' להיפוך, מדלא, התקינו חז"ל שיכתוב תחלה הוה, ואח"כ היוד בראש התיבה, הרי חזינן דבעי' כסדרן לכאורה י"ל המנ"ח ולומר, דאי נימא דבמעשה דבן קמצר הי' מותר רק משום ס"ס, אבל באמת בעי' כסדרן, א"כ איך הי' מותר לכתוב לכתחלה שם בב"א שלא הי' כשר רק ע"י ס"ם, וזה היא מן המובחר, הא הרשב"א בתולין (קיב) כתב שם בספק דרבנן אם אפשר לתקן לצאת מידי ספק אסור, וכן בס"ס בדאורייתא רק בדיעבד מותר, וכן המג"א (בסי' תס"ז ס"ק ב') כתב בשם הרשד"ם, גבי דג הנטבע בנהר, דאסור למכור וכו', אף שהיא ס"ס שמא לא ימכור לישראל, ואת"ל שימכור לישראל, שמא ימכור מעט מעט, ויאכלם הישראל קודם הפסח, אפ"ה אסור, משום דאין לעשות ס"ס בידים, א"כ ה"נ כן, אי הוה בעי' כסדרן, הוה אסור לכתוב לכתחלה שם של ד' אותיות בב"א, אף דהוי ס"ם, משום דאסור לעשות ס"ס בידים, אך ז"א דהא באמת משמע מתוס' זבחים ע"ב ע"א ד"ה נתערבה, דמותר לעשות ס"ס בידים, דכתבו שם דמש"ה לא קתני נתערבו באחרים, גבי צובע מלא הסיט בקליפי ערלה וארגו בבגד ואינו יודע איזהו, וגבי אורג מלא הסיט מצמר בכור בבגד, לא קתני נתערבו באחרים, והיינו טעמא, משום דאם נתערבו בשאר בגדים, יכול להסיר מכל אחד מלא הסיט, ומישתרי מטעם ס"ס, דמותר ע"ש בתוס', ואף להפוסקים דסברו דאסור לעשות ס"ס לכתחלה, מ"מ בנד"ד, דאף אם נימא דבעי' כסדרן, אינו אלא מדרבנן, ועתה כשיכתוב שם הקדוש בן ד' אותיות בב"א, לא יהי' אלא ס"ס באיסור דרבנן, [וס"ס באיסור דרבנן מותר לכתחלה. כמ"ש אחרונים], ובפרט לפי מה שכתב המנ"ח הנ"ל, כשכותב שם הקדוש כסדרן, היינו מקודם היוד הי, ואח"כ הואו, הוי קלקל השם ברגע אתת, רק משום דאי אפשר בענין אחר מש"ה שרי, כמ"ש לעיל, א"כ לפ"ז כתב המנ"ח שפיר, במעשה דבן קמצר שהי' כותב בב"א, ולא הוי קלקול השם אף ברגע אחת, אף שלא הי' כשר רק ע"י ס"ס, נמי הי' כותבים לכתחלה], מ"מ כיון דגם מהראי' שהביא המנ"ח הנ"ל דצריך להיות כסדרן, לא הוכיח אלא דלכתחלה בעת שכותב השם צריך להיות כסדרן, אבל לפסול אף בדיעבד ודאי לא הוכיח מזה כלום, דהא מזה שמביא ראי' כיון שלא התקינו חז"ל בעת שכותב שם הקדוש שיכתוב תחילה אותיות הוה, ואח"כ יכתוב היוד בראש התיבה ונגמר השם, הרי חזינן דצריך להיות כסדרן, לא הוכיח מזה אלא דלכתחלה צריך להיות כסדרן, אבל לפסול אף בדיעבד ודאי לא שמעינן, דמ"ל כיון דלכתחלה צריך להיות כסדרן, מש"ה התקינו חז"ל כן, וכ"ש היכא דמקודם נכתב השם כסדרן, ואח"כ נתקלקל אות אחת מהשם הקדוש הקודם לאחרון, שהתיבות הנשארים בקדושתן קאי, [כמ"ש השו"מ מהדורא קמא חלק ג' (סי' ר"ד) בנמחק אות אחת משמות

הקדושים, שהתיבות הנשארים בקדושתן קאי, והביא שם ראי', מהרמב"ם פ"א מבית הבחירה (הט"ו), מאבני המזבח שנפגמו פסולים ואין להם פדיון אלא נגנזים, הרי חזינן דאף שפסולים, אפ"ה בקדושתן קאי, וצריכים גניזה, והביא שם המשנת חכמים מהגאון מזאמושטץ, שכתב כן מאביו הגאון בפשיטות ע"ש בשו"מ], ודאי מותר לתקן, דהא לפי מה שכתבתי לעיל הטעם מהג"ו שצריך כסדרן, היא משום דאיתא בזוה"ק ששפע הקדושה יורד מאותיות ראשונות. מהשם על אותיות שבסוף השם, א"כ זה לא שייך אלא דלכתחלה צריך להיות כסדרן כדי שיורד הקדושה על אותיות אחרונות מהשם, אבל היכא. שאותיות אחרונות כבר נתקדשו מקודם, ודאי מותר לתקן ועי' בבית אפרים חלק יו"ד (סי' ס"א) בשאלתו שנשאל, בס"ת שנפל דיו על אות יוד משם הקדוש בן ד' אותיות, ולא הי' ניכר כלל אות היוד, והובא הדבר לפני הגאון מו"ה נפתלי הירץ ז"ל, יצוה למחוק את אות היוד בכדי לתקן, כמבואר ביו"ד (סי' רע"ו) והספר כשהתחיל להעביר הדיו מאות היוד, נתקלף הדיו משם, ונתגלה האות ונקרא לכל יוד, ועתה נסתפק הגאון הנ"ל מה לעשות שלהניחו כך הוה חק תוכות וכו', ואם למחוק אות היוד ולכתוב אחרת, ש לחוש לדעת הכל בו וסמ"ק שהביא הב"י, דאחר שנגמר האות אם נפל דיו אין לחוש, וכיון שלדעתם כשר, הר"ז מוחק השם וכו', וכתב שם הבית אפרים דמותר למחוק אות היוד ע"י גרמא, כדי לתקנו, ומוטב לעשות גרם מחיקה זו ע"י קטן, ומכ"ש אם לא הגיע לחינוך, דודאי שרי ע"ש, הרי חזינן שהשואל הנ"ל והבית אפרים סברי דאין צריך כסדרן בשם, ועיקר הספק הוא שם רק משום מחיקת השם הקדוש, וגם שם התיר הבית אפרים לתקנו:

וגם החסד לאברהם במהדורא תניינא (סי' ס"ה) כתב נמי כן דמותר לתקן, שכתב שם בשאלתו, בס"ת שנדבק רגל הה' ראשונה מהשם, דמותר לתקן, והביא שם בשם מוהרמ"פ (סי' פ') שכתב נמי דיכול לתקן גם אותיות ראשונות מהשם ע"ש, וגם השואל ומשיב מהדורא קמא חלק ג' (סי' ד"ד) מדחה שם דברי הג"ו הנ"ל, ומסיק שם דלא בעי' כסדרן, וז"ל ומזה אני מביא ראי' דגם בשם הקדוש כשר שלא כסדרן בס"ת, דלא כשו"ת ג"ו שכתב לפסול בהשם שלא כסדרן בס"ת, דאל"כ מה נעשה בשם הקודש שנמחק אות הראשון ובאופן דלא הוה חק תוכות וא"כ כל שכותבו כעת מחדש הו"ל שלא כסדרן, ומעשים בכל יום דמתקנים ולא חיישינן לזה, וח"ש ראי' מהא דאמרו בשבועות (ל"ה) וכו', לפענ"ד אין ראי' מזה וכו' ע"ש, וגם במהדורא (ד') חלק ג' (סי' ק') כתב נמי כן דלא בעי' כסדרן, בשאלתו שנשאל, בסופר שהגיה ס"ת ומצא שנמחק היוד משם הקדוש, אם מותר לתקן, הביא שם הג"ו וגם הנב"י שסברי דבשם אלקים בעינן כסדרן, [הנה מה

שכתב בשם הנב"י דבשם אלקים בעינן כסדרן, במכ"ת ז"א, דהא מהנודע ביהודה מהד' תניינא חיו"ד (סי' קע"א) הנ"ל, משמע שסבר דבשם אלקים אינו מזיק שלא כסדרן, וגם החדושי רע"ק הנ"ל, כתב נמי כן בדברי הנב"י ע"ש], והביא שם הא"ר הנ"ל, ומסיק שם וז"ל, הנה אמת נכון הדבר דל"צ כסדרן בס"ת אף בשם כמ"ש כל אחרונים, והביאו ראי' מבן קמצר שכתב השם בב"א וא"א לצמצם שלא יהא אחת קודם לחבירו והוי שלא כסדרן אך ראי' מעלתו ממה דתולין השם וכו', א"כ אין ראי' משם, אך הדין דין אמת דא"צ כסדרן אף בשם והדברים פשוטים ע"ש בשו"מ, וגם המחני חיים ת"ב (סי' נ"ד) כתב נמי כן, דאם כבר הי' נכתב השם כסדר, ואח"כ נפסל אות יוד, ואעפ"כ מותר לתקנו וחוזר הקדושה לאיתנו, והשם בקדושתו הוא, ולא שנפסל היריעה כולה כנלענ"ד להלכה ולמעשה בעזה"י ע"ש, וכעת ראיתי בתשובת עזרת ישראל (סי' ק"א) בשאלה, בס"ת שהלמד של אלקים נמחק למעלה הואו שעל הכ', וגם. הכ' נדבק עם ההא שאחריו, והספק היא אם הדיבוק נעשה בתחילת הכתיבה, או שנעשה אח"כ, ודרש השואל אם אפשר לתקן, הביא שם כמה ראי' דאין קפידא במה שהשם נכתב שלא כסדרן, והביא שם נמי בשם עצי לבונה חיו"ד (סי' רע"ו) הנ"ל מבן קמצר, וכתב שהוא ראי' נכונה דלא בעינן כסדרן, והשואל שרצה שם לדחות ראי' הנ"ל מבן קמצר, בזה דדילמא התם מותר משום ס"ם, שמא נכתבו כל האותיות בב"א, ושמא נכתבו כסדרן, דחה לו בזה שרציתי לדחות המנ"ח הנ"ל, משום דאסור לעשות ס"ס לכתחלה, דכתב שם על השואל וז"ל, דאין זה דיחוי, דהא אסור לעשות ס"ס לכתחלה, עי' מ"א (סי' תס"ז ס"ק ב') ואיך הי' רשאי לכתוב את השם בב"א, שמא יכתוב האות האחרון תחילה, והגם שהוא מסיק כן דאי הוה בעי' כסדרן הוה אסור לכתוב לכתחילה שם בב"א משום דאסור לעשות ס"ס לכתחילה, מ"מ נראה לי כמ"ש לעיל, כיון דאינו אלא איסור דרבנן, הוי ס"ס באיסור דרבנן. ועוד הרי בזה שכותב כסדרן, הוי קילקול השם ברגע אחת, רק משום דאי אפשר בענין אחר מש"ה שרי, א"כ אי הוה אפשר לכתוב בב"א, הי' מותר לכתוב לכתחילה בב"א משום ס"ס], וכתב דיותר נראה לו דעת הפוסקים דלא בעינן שיהי' השם נכתב כסדרן וכו', ומסיק שם דמותר לתקן הלמד, ולגרור מקים הדבוק לה"א, רק שיגרור הדיבוק שיש יותר לצד הלמד, לא לצד הה"א, כי תמונת הלמד כבר נתבטל, ואח"כ יתקן הואו אשר למעלה ע"ש בעזרת ישראל, הרי כתב הוא נמי כן דלא בעינן שיהי' השם נכתב כסדרן, א"כ לפ"ז בנד"ד כיון דהמוהרמ"פ והמגן אברהם והכנפי יונה והספר יהושע והבית אפרים והשואל שם והדברי חיים והחסד לאברהם והמחני חיים והשואל ומשיב [וכמדומה לי שהטוב טעם

ודעת (ס' רל"ו) כתב נמי כן שכבר נתפשט המנהג להכשיר אם לא נכתב השם הקדוש כסדרן] והתשו' זר"י, כתבו דמותר לתקן, ע"כ בנד"ד מותר לתקן בלא שום פיקפוק:

סימן יב

נשאלתי מהח"ק דפאפ' כשהייתי רב שם בשנת תרע"ט, אם מותר לקצוץ אילנות מבה"ח שלהם מחמת שקהלתם היא קטנה, ואין יכולת בידם לתקן הגדר מבה"ח, מחמת הוצאה הגדולה, ומלבד זה, גנבים באים לגנוב עצים, וע"ז דורסין על הקברים, ושיברין המצבות והגדר, ועושין שם כ"מ בזיון, ע"כ רוצים לקצוץ אילנות ולמכרם לתקן הגדר, והוריתי שאילנות מבין הקברים מותר לקצוץ, ורשמתי לזכרון:

אך קודם אטייל קצת בענין יניקת האיסור אוסר את ההיתר. הנה הרמב"ם בפרק חמישי מה' מאכלות אסורות (הל' י"ב) כתב. עובר שהוציא אבר ונאסר האבר, ואח"כ נולד והרי היא נקיבה, החלב שלה אסור לשתותו מספק, הואיל והיא בא מכלל האברים, ויש בה אבר אתר אסור, והרי זה כחלב טרפה שנתערב בחלב טהורה ע"ש, דין זה היא מש"ס חולין (ס"ט), והובא ביו"ד (סי' י"ד) נמי, וכן איתא בביצה (ל"ז), שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות, רב אמר חבית מותרת ובהמה אסורה וכו', לעולם קסבר רב יש ברירה, ושאני בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי, אמרו לה רב כהנא ורב אסי לרב, לאיסור מוקצה לא חששו, לאיסור תחומין חששו, שתיק רב, ונסתפקו הפוסקים בשתיקתו של רב, אם הודה להם כיון דלא מצא תשובה לדבריהם וחזר בו, או דילמא לא חשש לדבריהם. אבל לא חזר בו ע"ש, ויש כמה פוסקים דסברו דלא חזר בו רב, וסבר דקא ינקי תחומין מהדדי ואסורה ע"ש, אך קשה, דאיתא בחולין (ס"ח), בהמה המקשה לילד, והוציא העובר את ידו והחזירו, מותר באכילה וכו', אמר רב יהודה אמר רב, ואבר עצמו אסור וכו', ומשמע שם בגמ', דרב סבר דהעובר מותר באכילה בהחזירה, א"כ אם נימא דרב סבר דתחומין ינקי מהדדי, קשה, אמאי עובר מותר באכילה בהחזירה, הא אבר שיצא נתן כת היניקה לשאר אברים, וממילא צריך להיות כל העובר אסור, [עי' בחולין (ק"י) שרב סבר דמב"מ לא בטל] קושי' זו הקשה לי חכם אחד, לפום ריהטא ר"ל בזה, דהנקודות הכסף (בסי' צ"ב ס"ק ט"ז) כתב, דאף לר"י דאמר מב"מ לא בטל, מ"מ כשכח אחר של היתר מעורב בו, חשיב אינו מינו לגבי חתיכות האחרות, והביא שם את הר"ן שסבר נמי כן וז"ל, ואיכא למידק הכא, כיון דרב כרבי יודא ס"ל, למה לי שתתן טעם בחתיכה, דהא אפילו במשהו נמי מיחסרה, כיון דמין במינו לא בטל כו', ונראה לי דכל שלא נתן טעם בחתיכה, אע"ג דמיחסרה, לא חשיב איסור למימר בה חתיכה עצמה נעשית נבילה, וכל שאינה נעשית

נבילה, אינה אוסרת כל החתיכות כולן, דאע"ג דאמר ר"י מין במינו לא בטל לא שמעינן לי' הכי כל שטעם אחר של היתר מעורב בו עכ"ל, ואף בנתן טעם. אם לא אמרינן חתיכה עצמה נעשית נבילה, מקרי נמי כח אחר מעורב בו להר"ן ע"ש:

א"כ לפ"ז ה"נ צ"ל כן, כיון דכח אחר של היתר מכל אברים דהתי' מעורב באבר היוצא, דהא ידוע, דבאבר היוצא גופה, נמי נתערב כח היניקה משאר אברים דהתירה, [ואדרבא, עיקר כח החיות שיש באבר היוצא ובכל העובר, היא מאברים דהתי' שהנשמה תלוי בו, דהא אם יפסוק כח החיות מאבר שהנשמה תלוי בו, הרי יפסוק נמי החיות מאבר היוצא ומכל העובר), וכח זה גופה המעורב, יוצא להעובר, א"כ ממילא לא הוי מב"מ ובטל, ולא נאסרה אלא אבר היוצא לחוד, וכל העובר היא מותר, משא"כ בתחומין דלא שייך לומר כן, סבר רב שפיר דקא ינקי מהדדי ואסורה, כך רציתי לתרץ:

אמנם ז"א, דבאמת צ"ל, דה"נ אין כאן כח אחר של היתר מעורב בו, דהא מכשיצא האבר ונאסר, הרי כל היניקות שנמצא אז באבר היוצא, נאסרה עמו, ובכח זה שנכנס להעובר מאבר היוצא, אין שום כח אתר של היתר מעורב בו, וממילא הוי מב"מ ולא בטל, ועוד אף בלא זה לא נ"ל כן, ע"כ צ"ל בזה, דלכאורה יש להקשות, לפמ"ש המרדכי בחולין סוף פרק הזרוע בשם רבינו משולם, דדבר המעורב בתחלת בריתו לא בטל, ומש"ה יבמה שרקקה דם חליצתה כשירה, לפי שא"א בלא צחצחי רוק, וכיון דאינו ניכר בתחלת בריתו לא בטל ברוב דם, א"כ לפ"ז ה"נ צ"ל כן, כיון דהיניקה מאבר היוצא בא לעולם ע"י תערובות הרי ממילא לא בטל אך ז"א, דמצי לחלק ולומר, דהתם ביבמה שרקקה דם. הרי בתחלת ביאתו לעולם באו מעורב, כי הרוק והדם באו כאחד מש"ה כתב המרדכי שפיר דלא בטל, דהא במין במינו כי האי גוונא אמרינן ברירה, כדאיתא בתוס' תמורה (ל"א, א"כ אף הכא לא שייך לומר דיהי' בטילה, משא"כ באבר היוצא הרי היניקה שבא מאבר היוצא, בא בפ"ע, ונתערבה בהעובר, בזה אמרינן שפיר דאף להמרדכי היא בטילה, עי' באור זרוע הלכות חליצה (סי' תרע"א אות ג') שכתב נמי כן, היכא שבאו שניהם ביחד לא שייך ביטול וז"ל, וקשיא לי אני המחבר, ויבטל רוק בדם, ונ"ל הואיל ורביחי' דהאי רוק הכי, שבאו שניהם מפיו ביחד, אין שייך בו ביטול, שאין שייך ביטול אלא בדבר שהי' זה לבד וזה לבד ונתערבו עכ"ל, א"כ ה"נ מ"ל להמרדכי, כיון דהיניקה מאבר היוצא הי' בפ"ע, ונתערבה בהעובר, היא בטילה כמו כל איסורים שבתורה, [אף שמצי לדחות ראי' הנ"ל מא"ז, מ"מ החילוק היא נכון] ועוד מ"ל בזה, דאחרונים הקשו על המרדכי הנ"ל שכתב דדבר המעורב מתחלת בריתו לא בטל, מהמרדכי מסוף פ"ק דשבת שכתב שם להיפך, שכל איסור שלא הי' ניכר קודם שנתערב, היא בטל אעפ"י שהיא דשיל"מ,

ומש"ה זיתים וענבים שהי' ביין בשבת, אעפ"י שגם בשבת ענבים מתבקעים ויוצאים מהם יין, אפ"ה מותר לשתותם אף בשבת, ותירצו שם ואמרו שיש חילוק, דהתם ביבמה שרקקה דם, המבטל לא הוכר מעולם בפ"ע, כי הרוק והדם באו כאחד, וכיון דהמבטל לא הוכר מעולם בפ"ע, הורע כחו לבטל דבר המעורב מתחלת הוויתו, משא"כ בענבים, היין שהיא המבטל כבר ניכר לעצמו עוד קודם שבת, ובשבת בא המתבטל, [היא טיפות יין מן הענבים] ונתערב תיכף יציאתו ליין שהוא עומד מע"ש, אז דין היא שיתבטל ביותר, אפילו היא דשיל"מ ע"ש, א"כ לפ"ז ה"נ צ"ל כן, כיון דהיתר כבר ניכר לעצמו, רק אח"כ כשיצא האבר ונאסר, בא האיסור [היא היניקה מן אבר היוצא], ונתערב תיכף יציאתו לעובר שהיא ההיתר, מש"ה דין היא שיתבטל ביותר כהנ"ל:

ועתה לפ"ז יהי' מיושב נמי קושי' הנ"ל, דהר"ן בנדרים (נ"ב) כתב, דרבנן ור"י דאיפלגו במב"מ אי בטל או לא וכו' שניהם מקרא אחד דרשו, דכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר, שאע"פ שדמו של פר דמב"מ לא בטל, לפי שכל דבר שהוא דומה לחבירו, אינו מחלישו ומבטלו, אלא מעמידו ומחזקו, ומש"ה סבירא לי' ר"י בכולהו איסורי דמב"מ לא בטיל, ורבנן לא משמע להו, דמכ"מ מב"מ דאיסור והיתר אין דומין זה לזה, כיון דחד איסור וחד שרי וכו', אלא היינו טעמא דדם הפר אינו מבטל דם השעיר, משום דכיון ששניהם עולין, כלומר שכשרים לזריקה, אין מבטלין זה את זה וכו', ולפיכך כל שחלוקין באיסור והיתר אפי' מב"מ בטל, דהוי לי' כמין בשאינו מינו, ומש"ה אמרינן בדשיל"מ נטו רבנן משום חומרא לדר"י, דכיון שאין דבר זה חלוק מן ההיתר לגמרי באיסור והיתר, שהרי אף היא סופו להיות ניתר כמוהו, אמרינן שאינו בטל במינו וכו' ע"ש, הרי חזינן להר"ן דדשיל"מ דלא בטיל היא משום דהוי מב"מ, ולפי מה דאמרינן לעיל, היכא דההיתר כבר ניכר לעצמו וכו', הוא בטיל אפילו היא דשיל"מ, מ"ל לר"י נמי כן, היכא דהמבטל כבר ניכר, והמתבטל אינו ניכר. ונתערב תיכף יציאתו בהמבטל, היא בטיל אפילו היא מב"מ, דהא אינו דומה לדם הפר ושעיר, א"כ לפ"ז ניחא שפיר, דאף אי נימא דסבר רב דתחומין ינקי מהדדי, מ"מ העובר מותר באכילה בהחזירה, משום דהיניקה מאבר היוצא היא בטל בהעובר:

ועוד מ"ל, כיון דאבר היוצא אינו נותן אלא כח בעלמא, ובאמת העובר יכול לחיות בלא יניקת האבר היוצא נמי, דהא היא אבר שאין הנשמה תלוי בו, א"כ לא גרע מהא דאמרינן בכ"מ דזה וזה גורם מותר, [עי' לקמן בתשובה] וכ"ש הכא דע"י אבר היוצא לבד העובר אינו יכול לחיות, [דהא היא אבר שאין הנשמה תלוי בו] וע"י אברים דהתי' העובר יכול לחיות, ודאי אמרינן דמותר, ואינו נאסר אלא אבר היוצא לבד, משא"כ

בתחומין דלא שייך לומר כן, מרובה, קרי לי' דם השעיר, אלמא לא בטיל, וקסבר ר"י דהיינו טעמא, משום מ"ל שפיר דסבר רב דקא ינקי תתומין מהדדי ואסורה, עכ"פ חזינא היתר שיונק מהאיסור היא אסור, וכן איתא במעילה (י"ג), שר"י אומר דהמקדיש את השדה מועלין בהן ובגדילה, והרמב"ם פ"ה מה' מעילה פוסק נמי כן ע"ש, הרי חזינן כיון דהגדולים יונקים מהקרקע של הקדש מש"ה הם נמי אסורים, וכן בקדשי מזבח איתא שם בש"ס הנ"ל (י"ב), דחלב המוקדשין וביצי תורין, לא נהנין מדאורייתא, ע"ש בתוספת, והטור והרמ"א (בסי' שס"ד) כתבו בשם ר"י, דהעפר שמכסין בו המת בתוך הקבר, אסור בהנאה, ובשם הרא"ש ז"ל כתבו שמותר, וגם הטור נמי סבר כן ע"ש, א"כ לפ"ז בנד"ד לכאורה צ"ל, לדעת הר"י ז"ל, עשבים ואילנות מהקברים ודאי אסורים בהנאה, ואף להטור וסייעתו שסברו דעפר הקבר נדון כקרקע עולם, ומותר בהנאה, אפ"ה כיון דאילנות יונקים מהמת שאסור בהנאה, הרי ממילא אילנות נמי אסורים בהנאה, דהא יונקים מאיסור הנאה, וממילא בנד"ד אסור לקוצצם ולמכרם, אולם ז"א, דהא איתא (בע"ז מ"ח) ובהרמב"ם ה' עכו"ם (ה' י"ד). שמותר ליטע תחת אשרה ירקות, בין בימות התמה ובין בימות הגשמים, מפני שצל האשרה שהיא אסור, עם הקרקע שאינה נאסרת, גורמין לירקות אלו לצמוח, וכל שדבר איסור ודבר היתר גורמין לו, הרי זה מותר בכל מקום, לפיכך שדה שזבלה בזבל של אלילים, מותר לזרוע אותם ע"ש, והובא בשו"ע (סי' קמ"ב) נמי, א"כ ה"נ צ"ל כן, כמו שיונקים מהמת, הרי יונקים מקרקע עולם נמי, ואדרבא עיקר יניקתו היא מקרקע עולם, דהמת היא בעומק ששה טפחים בקרקע, ויניקת העשבים היא אינו אלא שלשה טפחים בקרקע, ואף באילנות ח"ל, דמה שיונק ביותר משלשה טפחים, היא אינו אלא יניקת משהו] וממילא בנד"ד דהיא לכבוד המת ודאי מותרים לקוצצם ולמכרם, ואף שהר"י ז"ל כתב, דהעפר שמכסין בו המת בתוך הקבר אסור בהנאה, ז"א, דהא רע"ק (בסי' מ"ה) רוצה לומר שם בדעת הר"י ז"ל שסבר, שאינו אסור בהנאה אלא עפר שהיא כשיעור כסוי פני המת, שזה לכבוד המת, אבל מה שהיא למעלה מזה, י"ל דעושים רק כדי שיהי' הקרקע שוה, שלא יפול הנופל, או לעשות מקום פנוי לקבורת מתים, י"ל דהך עפר מותר בהנאה וכו', ע"ש, א"כ לפ"ז כיון דאף להר"י ז"ל העפר הקבר שהיא למעלה מכסוי פני המת מותר בהנאה. [וכ"ש בקברים ישנים, ודאי יש שם עוד הרבה עפר שבאו אח"כ על הקברים, ע"י סיבות משונות ממקומות אחרים שמותרין בהנאה], הרי ממילא מ"ל נמי להר"י ז"ל, דאילנות מותרין לקוצצם ולמכרם משום זה וזה גורם כהנ"ל, ועוד דאף אי נימא דהעפר שהיא למעלה מכסוי פני המת, נמי הוי לצורך המת, [עי' ברע"ק הנ"ל], מ"מ הגדולים שיונקים מעפר שהיא למעלה

מכסוי פני המת, מ"ל שפיר דמותרים, דבאמת כתב החת"ס (בסי' שכ"ז) [היפוך ממ"ש לעיל] דאף להר"י ז"ל שסבר דהעפר הקבר אסור, מ"מ לא נאסרו עשבים הגדולים על כו' ע"ש, ואף לפמ"ש לעיל דאם העפר אסור בהנאה, הגדולים נמי אסורים, מ"מ מ"ל, דהגדולים שיונקים מעפר שהיא למעלה מכסוי פני המת [דיכול להיות שגם העפר מותר בהנאה משום שאינה לצורך המת אלא לצורך החיים כהנ"ל] מותרים בהנאה אף להר"י ז"ל א"כ לפ"ז בנד"ד כיון דהיא לצורך הק', מ"ל אף להר"י ז"ל, כיון דאילנות יונקים גם מהעפר שהיא למעלה מכסוי פני המת, מותרים לקוצצם ולחכרם משום זה וזה גורם כהנ"ל, ועוד דאף אי נימא לחלק, דדוקא הגדולים שיונקים מעפר שהוא למעלה מכסוי פני המת לבד, היא דמותרים להר"י ז"ל, משא"כ היכא שיונקים נמי מהמת, או מעפר שהיא כשיעור כסוי פני המת, מ"מ הא מהרמ"א (בסי' שס"ת) משמע בפירוש דאילנות מותרין, דכתב שם וז"ל, וכן אין ליקח מקרקע עולם שעל קבר אע"ג דמותר בהנאה, וכל זה אינו אלא משום כבוד המתים, ולכן אם צריך אותו לרפואה שרי, וכן מותר ליהנות מהעשבים שעל הקברות, או פירות אילנות שעליהם לצורך הקברות, כגון שהמושל עובד כוכבים ומזלות מרעה בהמות על הקברים, וא"א למחות בידו, כי אם בהוצאה מרובה, ואין יד הקהל משגת, מוכרין דברים אלו כדי להציל הקברות מיד עובד כוכבים ומזלות, שזהו כבוד המתים וכו', וצ"ל אף שבהרמ"א לא נזכר אלא פירות אילנות מ"מ אילנות גופה נמי מתיר אף אם הם על הקברים עצמן, וכן משמע מד"מ שם שכתב בשם מהרי"ו (סי' ג') כן, וז"ל קברות שלקחו עובד כוכבים ומזלות, וא"א להוציא אלא בדמים מרובים וכו', מותר למכור הגפנים והאילנות שעל בה"ק מידי שנה בשנה, כדי שיהי' להם מעות בריות להוציא מיד נכרי, לא מיבעיא, אם הגפנים אינם על קברות עצמן דשרו, אלא אפי' אם הם על קברות ממש, אפ"ה שרי, דהא לרפואה שרי אעפ"י שאין בו סכנה, וכ"ש לכבוד מתים עצמן, ואין לך כבוד גדול מזה וכו', וכן מצינו בברכות (י') בחזקי' מלך יהודה, שקוצץ דלתות היכל, ושגרן למלך אשור, ואע"ג דקאמר התם דלא הודו לו, התם שאני משום דהו"ל לבטוח בה', אבל לולא זאת, לא הי אסור לחלל דבר הקרש כדי להציל שאר המקדש והעיר עכ"ל ע"ש בד"מ, א"כ חזינן שהרמ"א סובר, דלצורך בה"ק מותר לקצוץ אילנות שעל הקברות ולמכרם, ועי' בשדי חמד מערכת אבילות (סי' קמ"ח). שהביא שם את החת"ס הנ"ל, ואח"כ הביא שם את הגאון מוהרש"ק, שכתב דלצורך תומת בה"ק מותר למכור העשבים הגדולים שם, וז"ל, ועי' להג' מוהרש"ק בשו"ת חכמת שלמה [הנספח לשו"ת הר המור] (סי' ח'), על מה שהורו ב"ד להתיר למכור העשבים שעל הק' לצורך המתים, וסמכו על תשו' חת"ס הנ"ל, ושוב נודע להם שיש תקנה קדומה

שקבלו עליהם לאסור, השיב, דהחת"ס לא התיר, אלא במקום שכן המנהג מימי קדם, והחיים יודעים שימותו ומתלו ליקרייהו, משא"כ בנד"ד, דעכ"פ זה שלשים שנה. שעמדו באיסורן מחמת התקנה, דמתים שכבר מתו באותן שנים לא מחלו כבודם, וא"כ עתה שנודע האסור הקדום, א"א להתיר, ומ"מ לצורך חומת בה"ק מותר, דזה כבוד כל המתים שלא יהי' כדומן עפ"י השדה, ולצורך החיים ודאי אסור, מפני התקנה עכ"ל ע"ש, א"כ בנד"ד ודאי מותר לקצוץ אילנות שעל בה"ק ולמכרם:

סימן יג

הנה בחולין (קל"ה) איתא, ראשית הגז נוהג בארץ ובחוצה לארץ, בפני הבית ושלא בפני הבית, בתולין, אבל לא במוקדשים וכו', במוקדשין מ"ט לא, אמר קרא צאנך, ולא צאן הקדש וכו', אי הכי קדשי מזבח נמי. כתשי, קדשי בדק הבית נמי כחשי, דאמר חוץ מגיזה וכחישה, קדשי מזבח נמי דאמר חוץ מגיזה וכחישה, אפ"ה פשטה קדושה בכולה וכו' ע"ש, הרי חזינן דבקדשי מזבח, אף שאמר בפירוש חוץ מגיזה וכחישה, אפ"ה פשטה קדושה בכולה, ולכאורה יש להקשות ע"ז מהירושלמי דקדושין ר"פ האומר, דאיתא שם, אחר ר' אבהו אמר ר' יוחנן, הרי זה עולה לאחר שלשים יום, מכרה בתוך שלשים יום, אינה מכירה, הקדישה לא קדשה, למה אמר לאחר שלשים יום, לשייר לו גיזה ועבודה, הרי חזינן מזה, דיכול לשייר לעצמו גיזה ועבודה, ולא אמרינן פ"ק בכולה, וקשי' זו הציע לפני כבוד מחותני י"נ הרב הגאון הגדול וכו' כקש"ת מוהר"ר צבי יחזקאל מיכלזאהן שליט"א אבד"ק פלונסק וכעת בועד הרבנים בווארשא, בהיותי במחיצתו:

ונראה לי לתרץ בזה, אך קודם אבאר קצת סברת הגמ', אמאי אמרינן, במקדיש אבר שהנשמה תלוי בו, פ"ק בכולה, דאיתא בביצה (ל"ז), שנים שלקחו חבית ובהמה בשותפות, רב אמר חבית מותר ובהמה אסורה, ושמואל אמר, חבית נמי אסירה וכו', לעולם קסבר רב יש ברירה, ושאני בהמה דקא ינקי תחומין מהדדי, אמרו לה רב כהנא ורב אסי לרב, לאיסור מוקצה לא חששו, לאיסור תחומין חששי, שתיק רב וכו' ע"ש, ונסתפקו הפוסקים בשתיקתו של רב, אם הודה להם כיון דלא מצא תשובה לדבריהם וחזר בו, או דילמא, לא חשש לדבריהם, אבל לא חזר בו ע"ש, ויש ראשונים דסברו, דלא חזר בו רב, וסבר טעמא דקא ינקי תחומין מהדדי, לכאורה יש להקשות, דאיתא בחולין (ס"ח), בהמה המקשה לילד, והוציא העובר את ידו והחזירו, מותר באכילה וכו', אמר רב יהודה אמר רב, ואבר עצמו אסור וכו', ומשמע שם בגמ', דרב סבר, דהעובר מותר באכילה בהחזירו ע"ש, א"כ אם נימא דרב סבר דתחומין ינקי מהדדי, קשה, אמאי עובר

מותר באכילה בהחזירו, הא אבר שיצא נתן כח היניקה לשאר אברים, וממילא צריך להיות כל העובר אסור, עי' בחולין (ק"י) שרב סבר כר' יהודה, דמב"מ לא בטל,] אך ז"א, דמ"ל ולומר, כיון דאבר היוצא אנו אוסרים, ובהעובר אין כאן, אלא כח בעלמא מאבר היוצא, ומיעוט היא, דהא עיקר חיות העובר, היא משאר אברים דהית', וכ"ש אי אבר היוצא הוא אבר שאין הנשמה תלוי בו, הרי העובר יכול לחיות בלא יניקת אבר היוצא נמי, ואין הכרח לאיסור, א"כ עכ"פ לא גרע מהא דאמרינן בכ"מ דזה וזה גורם מותר, וכ"ש הכא דאפשר בלא איסור, ודאי צ"ל מותר, משא"כ בשנים שלקחו בהמה בשותפות דלא שייך לומר כן, מ"ל שפיר דסבר רב דאסורה, עי' לעיל (סי' י"ב) שהבאתי שם זה] אף בתחומין דהיא דרבנן יש ברירה, מ"מ עכ"פ ספק יש שמא חלק חבירו הוא נוטל, רק דאמרינן ברירה ומותר, משום ספק דרבנן לקולא, [עי' בהרמב"ם הלכות גירושין (פ"ג הל' ד') בכסף משנה שם, ובהר"ן גיטין ר"פ כל הגט] א"כ בתחומין דאיכא עוד סברא לאסור משום יניקת האיסור, אף דאיכא נמי גורם דהיתר, מ"מ לפי הסברא לא שייך להתיר משום זה וזה גורם, [הגם דזה עוד לא צירפתי בכור הבחינה, מ"מ נכון לומר כן, ויש עוד לחלק, רק אין רצוני להאריך] ואין להקשות א"כ חלב אמאי אסור, הא הוי זה וזה גורם, ז"א, דחלב אינו בא מכח בעלמא, אלא חלב בעין ממש יוצא מכל אבר ואבר להכחל, היינו שמקודם נעשה חלב באברים גופה, ואח"כ בא החלב מאברים להכחל ונתערב שם [עי' ביו"ד (סי' י"ד) בט"ז שם (ס"ק ז'), ועי' במ"ל (פ"א) מה' מטמאי משכב ומושב, שמשמע שם, שהגאון ר"י אלפנדרי ז"ל סבר כן], א"כ ממילא לא הוי. זה וזה גורם, אלא הרי היא כחלב טרפה ממש שנתערב בחלב כשרה, מש"ה החלב היא אסור, משא"כ לענין העובר אף שהדם ממש מאבר היוצא נתערב בכל אברים מהעובר, [דמ"ש מחלב, דהא הרם נעכר ונעשה חלב], מ"מ הא הדם היא אסור, ואין אני אוכלין הבשר, אלא ע"י צלי או מליחה, ובהבשר מהעובר אין כאן אלא כח בעלמא מאבר היוצא, דע"י זה נתגדל העובר, א"כ ממילא לא הוי אלא זה וזה גורם ומותר] והקרבן נתנאל על הרא"ש שם, מביא בשם החדושי הרמב"ן בבבא בתרא (ס"ב), שכתב דספוקי מספקא לי' בשתיקתו של רב, אם הודה להם, או מיחוש לא חייש להו, מש"ה בספק איסורי לחומרא, וכתב שם דכוונת הרמב"ן ז"ל, דדוקא באיסור דאורייתא אזלינן לחומרא, אבל באיסור דרבנן לא חיישינן משום יניקת האברים ע"ש, א"כ לפ"ז מ"ל, בהא דאמרינן במקדיש אבר שהנשמה תלוי בו. פשטה קדושה בכולה היא נמי משום זה, כיון דאבר הנ"ל, נותן עיקר כח היניקה לשאר אברים דהא אם יחתוך אבר זה, הרי יפסיק החיונה משאר אברים, א"כ חזינן דכל אברים יונקים מאבר הנ"ל, אמרינן שפיר כיון דאבר שהנשמה תלוי בו

היא הקדש, הרי ממילא נתפשט ההקדש בכל האברים, ועתה דאמרינן דפ"ק בכולה היא משום יניקת אברים, הרי ממילא יהי' ניחא נמי הא דאיתא בחולין הנ"ל, דבקדושת מזבח אמרינן פ"ק בכולה, ובקדושת בדהב"י לא אמרינן פ"ק בכולה, אכל עתה יהי' ניחא שפיר, דלפמש"ת הקרבן נתנאל הנ"ל, בין איסור דאורייתא, לאיסור דרבנן, א"כ ה"נ מ"ל כן, דבקדושת הגוף, אינו יכול לשייר לעצמו הגיזה, משום דהגיזה אסורה מה"ת, ובאיסור דאורייתא אמרינן דקא ינקי תחומין מהדדי, א"כ ממילא אמרינן פ"ק בכולה, וגם הגיזה אסורה, אבל במקדיש בהמתו לבדק הבית, דהגיזה אינה אסורה אלא מדרבנן, ובאיסור דרבנן, לא אמרינן דקא ינקי תחומין מהדדי, א"כ ממילא לא אמרינן פ"ק בכולה, ומש"ה יכול להתנות, שהגיזה יהי' שלו, ור"י דאמר בירושלמי הנ"ל, מכרה בתוך הל' יום אינה מכירה וכו', מ"ל דסבר נמי דפ"ק בכולה היא משום יניקת האברים, ובאמת סבר דאינו יכול לשייר לו גיזה ועבודה, רק דכוונת ר"י לומר, דדעת המקדיש הי' רק לשייר לו גיזה ועבודה, אבל לא שההקדש לא יחול מעכשיו, כך הי' דעתו של המקדיש, אבל אינו מועיל דעתו, משום דפ"ק בכולה, היא משום יניקת האברים, כך מ"ל בהירושלמי, שלא יהי' סתירה לש"ס דילן:

אולם עוד צריך לעי' בזה, דאיתא בקדושין (ז') אמר ר"י בהמה של שני שותפים הקדיש חצי', וחזר ולקחה והקדישה, קדושה ואינה קריבה, וטעמא הואיל בשעת הקדישה, לא הוי חזי להקרבה, דלא הי' לו בבהמה אלא חצי', וחלק חבירו אינו יכול להקדיש, א"כ ממילא הוי דחוי מעיקרא ע"ש, וגם הרמב"ם ממעשי הקרבנות (פט"ו הל' ד') שסבר שם, דבבהמת השותפים שהקדיש החצי', קדושה וקריבה, היא העיקר, משום דסבר דאין בעלי חיים ניוחים ע"ש, א"כ אם נימא דפ"ק בכולה היא משום יניקת האברים, צ"ל אף דאינו יכול להקדיש חלק חבירו, מ"מ צריך להיות חלק חבירו נמי הקדש ממילא, כמו דאמרינן בביצה, דכל הבהמה אסורה משום יניקת האברים, דאיסור נתפשט בכל הבהמה, א"כ ה"נ צ"ל כן, דחצי' של הקדש נתפשט בחצי' של חולין, וכל הבהמה נעשה הקדש בקדושת עולה וממילא חזי להקרבה, אך מא דצ"ל, כמו דחצי' של הקדש נתפשט בחצי' של חולין, הרי ממילא החצי' של חולין נתפשט בחצי' של הקדש, וכיון דבבהמה נתערבה הקדש וחולין ביתד, א"כ משום זה לא יתכן, רק לאסור גם החצי' של תולין, אבל לא להכשירנה להקרבה משום זה, דאיך מ"ל דחצי' של חולין יתבטל בחצי' של הקדש שיהי' כשרה להקרבה משום זה, דמאי אולמא האי מהאי, אבל התם בביצה אמרינן שפיר, כיון דכל אחד ואחד מתגדל בחלק של חבירו, הרי ממילא כל הבהמה אסורה כך מ"ל, אמנם עוד יש להקשות, דאי נימא, הא דאמרינן במקדיש אבר שהנשמה

תלוי' בו פשטה קדושה בכולה הוא משום יניקת האברים, קשה, איך חזי' להקרבה, הא הקדש וחולין מתערבין ביחד, כמו דאבר שהנשמה תלוי בו נותן כת היניקה לאברים של חולין, הרי ממילא אברים של חולין נותנים כת היניקה לאבר של הקרש, וממילא לא חזי' להקרבה משום זה כמש"ל, אך כעת ראיתי בהמפורשים על ש"ס קדושין הנ"ל שכתבו, דמר זוטרא דפריך לרב הונא, ונפשטו קדושין בכולה, סברו, דטעמא דפ"ק בכולה היא משום יניקת האברים, וכיון דענין קדושין דאסר לה אכ"ע דמי להקדש ונדרים, א"כ ממילא צ"ל באשה נמי פשטה קדושין בכולה משום טעמא הנ"ל, והגמ' דפריך שם מי דמי, סותר סברת מר זוטרא לגמרי, וסברו דבבהמה נמי לא פשטה קדושה בכולה משום יניקת האברים, אלא משום, דדעתו הי' מעיקרא לכך, שיתפשט ההקדש בכל הבהמה, וע"ז מייתי שפיר ראי' מדר' יוחנן, דסבר נמי כן, כיון דאמר אפי' חזר ולקחה קדושה ואינה קריבה, דלא חזי' להקרבה, ואיס"ד דממילא פשטה איסורי בכולה משום יניקת האברים, א"כ אפי' בדבר של שותפות נמי נתפשט ההקדש בחלק חבירו, ולא הוי דחוי מעיקרא, אע"כ מדאמר ר"י דאינה קריבה, היינו משום דס"ל, דבדעת אחרת לא נתפשטה קדושה בכולה, וא"כ הו"ל שפיר דחוי מעיקרא, דבשעת הקדישה הו"ל חצי' חולין וחצי' עולה, ולא מהני טעמא יניקת האברים לענין איסורין וכו', ומש"ה באשה ודאי אינה מקודשת, דהו"ל חצי' אשה ע"ש, הרי חזינן דסברו, דפ"ק בכולה יכול להיות משום יניקת אברים, וגם סברו, דר"י לא סבר טעמא דפ"ק בכולה היא משום יניקת האברים, אלא משום דדעתו הי' מעיקרא לכך שיתפשט ההקדש בכל הבהמה, ע"כ לפי זה צריך לתרץ ולומר, שר"י מהירושלמי הנ"ל, סבר דיכול לשייר לו גיזה ועבודה, כיון דטעמא דפ"ק בכולה היא משום דדעתו הי' מעיקרא לכך שיתפשט ההקדש בכל הבהמה, א"כ אם הותנה בפירוש שהגיזה יהי' שלו, ודאי יכול להתנות, דהא דעתו הי' מעיקרא שלא יתפשט ההקדש בהגיזה, וש"ס חולין הנ"ל דסברו דאינו יכול להתנות שהגיזה יהי' שלו סברו דטעמא היא משום יניקת אברים כמר זוטרא וכיון שהגיזה אסורה מה"ת הרי ממילא אמרינן פ"ק בכולה, משא"כ במקדיש בהמתו לבדק הבית שהגיזה אינה אסירה אלא מדרבנן לא אמרינן פ"ק בכולה, בענין זה, כבר דברתי הרבה, עוד בימי חרפי, ושמעתי מאאמו"ר הגאון הגדול ז"ל, איזה סברות בזה, רק מחמת שלא רשמתי, נשכח ממני, וכעת באתי לחזור על הישנות, ומגמר בעתיקא קשה מחדתא, עי' ביומא (כ"ט):

סימן יד

ב"ה יום ה' שלושים למב"י לסדר אמור אל הכהנים לפ"ק יענדרזאווע.

שלום וכט"ס לכבוד ידידי וחביבי ה"ה החתן המופלא פרי עץ הדר שוקד ולומד על דלתי התורה המיל"ג כמר ישכר בעריש לעווינשטיין.
הן מכתבך עם ח"ת מאביך היקר הגיעני ומנעימת שלומך תבשרני וסרחי אצל העראה הגדול אלו דבריך היקרים ואשימה עיני עליהם וטעמתי בהם טעם דבש ונופת צופים ד' ימלא את לבך מהם החזק את ידיך בהם אל תרף והן אף כי כתרוני טרדות רבות אשר אין ספורות למו ובכ"ז למען אהבתך אשר כאש עצורה בעצמותי לא אכלא שפתי מלהודיעך מחידושי למלא בקשתך ורצונך וזה החלי בעזר צורי וגואלי:
איתא בגיטין דף נ"ג ע"ב המטמא והמדמע והמנסך בשוגג פטור במזיד חייב איתמר מנסך רב אמר מנסך ממש ושמואל אמר מערב מ"ד מערב מ"ט לא אמר מנסך אמר לך מנסך קילב"מ ואידך כדר"י דאר"י משעת הגבהה הוא דקנה מתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך וכו' עיין שם כל הסוגיא וברש"י שם והנה הסוגיא זו כולה מוקשה:
א' קשה בהא דאמר שם מנסך קילב"מ דהרי הוי מיתה לזה ותשלומין לזה לפי מה דמוקי בחולין מ"א באית לי' שותפות בגוי' דמיתה חייב על חלקו ותשלומין על חלק חברו, ב' בהא דפירש רש"י דאגבה ע"מ לגוזלו שסתר עצמו דבחולין פירש שם רש"י דאגבה ע"מ לאוסרו, ג' קשה סתירת דברי הרמב"ם דבפ"י מהלכות טומאות מת כתב שאין אדם אוסר דשאש"ל אפילו שותף וסתר עצמו בפ"ב מהל' שחיטה שפסק שם דבשותף אדם אוסר דשאש"ל, ד' קשה קושיות הרב"י ביו"ד סוסי"ד לפי מה דמוקי לי' הש"ס בחולין מתנסך דהמנסך במומר אמאי לא אוקמי' בנכרי לפ"מ דמסקינן שם דבנכרי אדם אוסר דשאש"ל ויען כי קצר המצע מהשתרע לא אפרוט כאן אחת לאחת רק לקמן יבארו בעזה"י:
ונלענ"ד לתרץ ומקודם נקדם מה דאמר' בחולין מ' אמר רב הונא היתה בהמת חברו רבוצה לפני עכו"ם כיון ששחט בה סימן אחד אסרה סבר לה כו' הא דאר"י אע"פ שאמרו המשתחוה לבהמת חברו לא אסרה עשה בה מעשה אסרה וכתבו שם התוס' פירש בקונטרוס לא מיבעיא עומדות דכשהגביה והרביצה קנאה ונעשית שלו ואין נראה דכי הגביהה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו אם אין אדם אוסר דשאש"ל דהא גזלו ולא נתיאשו הבעלים שניהן אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו על וזה לפי שאיני ברשותו וכו' ע"ש:
אכן ליישב דעת רש"י נ"ל דהנה אמרינן בסנהדרין דף ע"ב ע"א אמר רב הבא במחתרת ונטל כנים ויצא פטור מאי טעמא בדמים קננהו אמר רבא מסתברא מילתי' דרב בששיבר דליתניהו אבל נטל לא והאלהים אמר רב אפילו נטל דהא יש לו דמים ונאנסו חייב אלמא ברשותו קיימי ה"נ ברשותו קיימי ויש להסתפק בהא דאמר בדמים קננהו אי הוי

קנין גמור או דילמא דלא הוי קנין רק משום דגזלן יש לו קנין בגוף הגזילה רק מחייב בתשלומין ואם הוא בעין רמי עליו חיוב מצות השבת הגזילה מפסוק והשיב הגזילה וכיון דלא רמי עליו רק חיוב תשלומין א"כ הוה כמו בעלמא דאמרינן קילב"מ ופטור מתשלומין ונפן ונלך לתור בחכמה להביא ראי' לצלעו האחת או לצלעו השנית ומצאתי שהוא גמרא ערוכה בכתובות דף ל"ד ע"ב אמר רב פפא היתה פרה גנובה לו וטבחה בשבת חייב שכבר נתחייב בגניבה קודם שיבוא לאיסור שבת ואי נימא דהאי בדמים קננהו הוי קנין גמור ולפ"ז קשה אמאי חייב אטביחה בשבת הלא בעת ששחט נתחייב מיתה וא"כ שלו הוא טובת ומוכר דפטור וא"ל דלא שייך לפטור משום דאמרינן חיוב שבת וחיוב תשלומי דו"ה באין כאחד כמו דאמרינן בגיטין דף ע"ז ע"ב ע"ש גיטו וידו באין כאחד ז"א דחיוב שבת בא מקודם חיוב ממון דחיוב משום מפרק ועיין בתוס' כתובות הע"ב אלא ודאי דלא הוי קנין רק משום דגזלן יש לו קנין בגוף הגזילה לכל מילי ורמי עליו חיוב תשלומין וכיון דאמרינן קילב"מ פטור על חיוב תשלומין:

עוד יש להביא ראי' לדברינו הנ"ל מהא דאמרינן בש"ס ע"ז ע"ב דפריך שם לר"א דאמר משיכה בנכרי אינה קונה מהא דאמר רחב"א אמר ר"י ב"נ נהרג על פחות משוה פרוטה ולא ניתן להשבון וא"א משיכה בנכרי אינו קונה אמאי נהרג עליו ומשני דצערי לישראל וכו' ע"ש והקשו אחרונים דמאי פריך אמאי נהרג עליו לכך חייב דאף דמשיכה בנכרי איני קונה מ"מ כיון דנהרג עליו א"כ בדמים קננהו כמו דאמרינן בסנהדרין שהבאתי לעיל אמנם לפי דברינו ניחא דלא הוי קנין ורק הפטור משום קילב"מ ופריך הגמרא שפיר א"א משיכה בנכרי אינו קונה אמאי נהרג דלא שייך לומר בדמים קננהו ולפטור משום קילב"ם כיון דמשיכה בנכרי אינו קונה וכדברינו הנ"ל מצאתי לאחרונים שכתבו כן דלפי מה דמסביר רבא טעמא דרב דהא יש לו דמים ונאנסו חייב אלמא ברשותו קיימי הכ"נ ברשותו קיימי ס"ל לרב דגזלן יש לו קנין בגוף הגזילה, ולכל מילי ברשותו קיימי רק חיוב תשלומין רמי עליו וראית רב מדמחייב גנב באונסין ע"כ דקנה אבל רבא ס"ל דגנב אין לו קנין בגוף הגזילה והא דחייב באונסין מדין שואל כיון דכל הנאה שלו

ולפי האמור ימחקו דרב הונא עכצ"ל דס"ל דגזלן יש לו קנין בגוף הגזילה דהריטב"א בקידושין מ"ח כתב להסביר הטעם דס"ל לר"ה השואל קרדום מחבירו בקע בו קנאו לא בקע בו לא קנאו אמאי לא קניה שואל במשיכה משום דבשאלה לא מוקני לי' גוף הכלי כלל אלא תשמיש שבו ואין התשמיש ההוא ראי' לקנות במשיכה כשם שאין אותיות נקנית במסירה לענין שעבוד שבהם שאין משיכה קונה אלא במושך גוף דבר הנקנה ע"ש ולפ"ז קשה אמאי גנב קנה במשיכה עיין בב"ב פ"ה ובכתובות ל"א כיון דאין נקנה אלא

לתשמיש שבו אלא ודאי צ"ל לר"ה דס"ל דגנב קנה גוף החפץ לכל מילי ומפני זה הוכיח רש"י דר"ה פליג על ר"י דאמר גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אין יכולין להקדיש וכו' ול"ק קושיות התוס' על רש"י מבואר מזה דרב ור"ה ס"ל דגנב יש לו קנין בגוף הגזילה לכל מילי ולפ"מ שהערכנו א"ש בזה ליישב קושיא ב' דברי רש"י שלא יהיה כסותרין זה את זה:

דהנה בעת תחלת עיוני בסוגיא זו הקשתי ואח"כ מצאתי לאחרונים שהקשו כן לפמ"ש הפנ"י דמתניתן דהמנסך אתיא כר"ש א"כ קשה דהרי ר"ש ס"ל בסנהדרין דרודף אחר ע"ז ניתן להצילו בנפשו ולפ"ז משעת הגבהה הוי רודף והתחיל החיוב מיתה משעת הגבהה ונימא קילב"מ אמנם הדבר נכון מאד דרש"י שמר זה בלשונו ודבריו מצורפים בצרף הכסף שכתב שהגביהו ע"מ לגזלו ולכאורה אין דבריו מובנים דלאיזו צורך כתב כן אבל באמת ניחא דרש"י בא להציל מזו הקושיא דלא הוי רודף משום שהגביהו ע"מ לגזלו ולא ע"מ לנסכו ולא הוי רודף ולפ"ז מתורץ קושית התוס' בד"ה רבוצה שהקשו שם על רש"י דמאי פריך ממתניתן דהמנסך והא מנסך מכי אגבה קניא ולפי האמור ניחא דהגמ' פריך שפיר דאי נימא דאא"א דשאש"ל ורק משום דאגבה קניא וא"כ הא הגביהו ע"מ לנסך ופטור משום קילב"מ דהיה רודף ובזה דברי רש"י נכונים מאד שכתב שהגביהו ע"מ לנסך משום דרש"י אזיל למאי דס"ד דאא"א דשאש"ל ולפמ"ש אשכחנא פתרי לקושית התוס' בחולין מ"א בד"ה ת"ש שהקשו דא"כ היינו מדמע ולפ"ז ניחא דגמ' מתרץ שפיר הכא במ"ע דאית לי' שותפות בגוי' וכיון דאית לי' שותפות א"כ הגביה ע"מ לנסך דבלא"ה אסור בהנאה דיין ביין אסור בהנאה ולא הוי רודף ומש"ה גם על חלק חברו חייב משום מנסך משום דקני בהגבהה:

ובזה עלה על לבי לפרק מה שהקשו אחרונים לפמ"ש התוס' בתמורה דף ל"א דהיכי שהאיסור לא הי' מבורר מעולם ולאחר התערובות נולד האיסור אז סמכינן אברירה וא"כ קשה הכא בא"ל שותפות בגוי' דאינו אסור רק חלקו וחלק חברו אסור משום התערובות דנתערב בחלק המנסך דלא הי' מבורר האיסור קודם התערובות אמאי לא נברר חלק האיסור ונאמר הוברר הדבר למפרע שזה חלק האיסור והשאר היתר הוא אכן לפמש"ל סרה הכל כיון דגם על חלק חברו חייב משום מנסך ובהכי עלה רוחי לתרץ קושיא א' דלא כוי מיתה לזה ותשלומין לזה כיון דאגבה קניא ונעשית שלו ויכול לנסך והוי מיתה ותשלומין לאחד:

ובזה מצאנו פתחא רוחא ליישב קושיא ד' דלא מצי לאוקמי' בכותי דהיכי משכחת לה אי באגבה ע"מ לגוזלו פטור משום קילב"ם לדעת רש"י בע"ז ע"ב משום דבן נח נהרג על

פמש"פ ואי אגבה ע"מ לנסכו נמי פטור משום דהוה רודף כמש"ל אולם עדיין לא צדקו דברי בזה לפי שיטת התוס' בעירובין ס"ב לכן נלענ"ד ליישב דהנה אמרינן בע"ז נ"ט ע"ב אמר רב אשי נכרי שניסך יינו של ישראל מותר ליקח דמים מהאי נכרי דניסך דמקלי קלי' וקאמר מנא אמינא לה דתנן נכרי שניסך יינו של ישראל שלא בפני עכו"ם ר"י בן בתירא ור"י בן בבא מתירים אותו לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי וכתבו התוס' וז"ל שם ותוכן כונתם דעיקר ראית ר"א הוא משום דבאמת הי' לנו לאסור ליקח דמים אף מהאי נכרי דניסך אף דמקלי קלי' ודמי היזקו קא שקיל ומשום דהו"ל רוצה בקיומו דאם ישפך היין לא ישלם לו אמנם כיון דר"י ב"ב ור"י ב"ב מתירים אותו לגמרי אף לדידן דלא קי"ל כותייהו וס"ל דאדם אוסר דאאש"ל מ"מ לא הוי רק חומרא דרבנן ומתירים ליקח ע"כ מהאי נכרי דניסך הדמים ע"כ תוכן דבריהם כ"כ הקדמונים בביאור דבריהם ולפ"ז י"ל דלא מצי לאוקמי בנכרי דניסך דא"כ קשה מהאי נכרי דניסך היכי קתני במזיד חייב לשלם הא אסור ליקח דמים מהאי נכרי דניסך משים דהוה רוצה בקיומו כיון דהוה יין נסך אמנם עדיין לא תעלה ארוכה דעדיין קשה לוקמי בנכרי שניסך במגע דנגע ביין דכותי מנסך במגע וא"ל דאסור משום רוצה בקיומו כיון דאינו אסור אלא מדרבנן לא שייך רוצה בקיומו וגם א"ל דפטור משום קילב"ם כיון דליכא מיתה לכן נ"ל להביא ראי' מכאן לדעת הרמב"ם דס"ל הא דמותר ליקח דמים מהך נכרי דניסך היינו דוקא בניסך בכונה אבל שלא בכונה אסור ליקח דמים משום דבשוגג פטור דהיזק שאי"נ לא שמי' היזק ודמי יין נסך קאשקיל וא"כ לא מצי לאוקמי בניסך במגע בשוגג פטור דמשמע דאינו רק פטור אבל איסור ליכא ובנכרי דניסך במגע איכא נמי איסור ליקח דמים משום דמי יין נסך:

ולפ"ז אמרתי דבר נחמד ליישב קושיות הפני יהושע שהקשה לשמואל אמאי לא קאמר מנסך וא"ל קילב"ם דלוקמי בניסך במגע לפי מה דמוקי במומר דבניסך במגע לא מצי לאוקמי כמש"ל ובזה י"ל מה שהקשה הישיע"ק לפי מה דמוקי בישראל מומר א"כ חל עליו חיוב תשלומין מעת נגיעה א"כ קשה אמאי לא קאמר משעת דנגע נתחייב בתשלומין ולפמש"ל ניחא דהנה הרמב"ן בחידושיו על ע"ז אנהר לן ענין חדש הביאו הישיע"ק דבאמת במנסך לשם עכו"ם ממש ואמר בפה שכונתי לעכו"ם בזה בזורק מכלי אף שלא נגע ביין אסור כמו כן דרך המנסכים וכעין ניסוך פנים אבל מה שגזרו חכמים לאסור מגע יין בהנאה היינו רק במגע עכו"ם בגוף היין ולא מוריק אוריקו דמוריק אוריקו אינו רק כוחו שאינו אסור רק בשתי' ולא בהנאה ולפ"ז לק"מ דהכא מיירי במוריק אוריקו שלא נגע בגוף היין ועכצ"ל דהכא מיירי שלא נגע בגוף היין דא"כ קשה כהנ"ל:

ובדרך זה אמינא עוד ליישב קושיא ג' סתירת דברי הרמב"ם דלכאורה צריך להבין מה דאמרינן לצעורי קא מכוין אמאי לא יהי' נאמן באומר שלא נתכוין לצעורי רק לנסך ומצאתי בפני יהושע שכתב משום דאין אדם משים עצמו רשע ועוד כיון דבא להפסיד ממון חברו אין נאמן ע"א דלא אפקינן ממונא על פי ע"א ומעתה נ"ל לומר דבשותפין לא אמרינן לצעורי קא מכוין משום דלפ"ז קשה אמאי לא אמרינן מתוך שחייב לשלם נאמן לאסור אמנם י"ל לפמ"ש הט"ז באה"ע סי' י"ז ס"ק ט"ז דהיכא דאיכא חזקת היתר לא אמרינן מתוך א"כ י"ל דלא שייך מתוך כיון דאיכא חזקת היתר וא"כ בשותפין דליכא חזקת היתר דעל חלק שלו נאמן א"כ חלק חברו נמי אסור משום דיין ביין אסור בהנאה לא אמרינן לצעורי קא מכוין ומעתה מצאנו פתחא רוחא ליישב דברי הרמב"ם דרמב"ם ס"ל הא דאין אדם אוסר דשאש"ל משום לצעורי קא מכוין וא"כ גבי יין נסך דליכא חזקת היתר וכן גבי בהמה נמי דליכא חזקת היתר נמי אמרינן מתוך משא"כ גבי בית הפרס דאיכא חזקת טהרה לא שייך לומר מתוך איברא דלפ"ז קשה על הרמב"ם בהא דפריך התם על ר"נ מתניתן והמנסך ומשני בישראל מומר אמאי לא מוקי באית לי' שותפות בגוי' ואין לתרץ כמאי שתירצו אחרונים דא"כ היינו מדמע כיון דבשותפות לא אמרינן לצעורי קא מכוין ויכול לנסך חלק חברו:

ונלענ"ד לתרץ דהנה ההפלאה בספר מחנה לוי הקשה בהא דאמר חזקי' דבר תורה בין שוגג ובין מזיד חייבין לשלם היזק שאינו ניכר שמי' היזק ומ"ט אמרו בשוגג פטור כדי שיודיעו למה הוצרכו חכמים לפוטרו בשוגג דאכתי יודיעו שניסך בלא הגבהה דפטור משום קילב"ם והנה אי נימא דחזקי' סבר דאין אדם אוסר דשאש"ל אפילו בנכרי לק"מ די"ל דלא שייך קילב"ם משום דא"כ הוי מיתה לזה ותשלומין לזה אבל א"נ דהא דאין אדם אוסר דשאש"ל משום לצעורי קא מכוין א"כ בשותפין דלא שייך לצעורי קא מכוין א"כ נימא קילב"ם:

ועוד י"ל לפמש"ל דלהכי לא אמרינן ברירה משום דחלק חברו נמי אסור משום מנסך כיון דהגבהה קניא ולפ"ז בניסך בלא הגבהה דלא אסור משום מנסך רק משום התערובות י"ל דאמרינן ברירה אבל בשותפין דלא שייך לצעורי אסור משום מנסך אין לתרץ כמש"ל והנה לכאורה עלה בשעיפי לתרץ דלא שייך קילב"מ לפמש"ל דלא אמרינן בדמים קננהו אלא כיון דאגבה קניא לגוף הגזילה והוי שלו לכל מילי מש"ה אמרינן קילב"מ א"כ בניסך בלא הגבהה י"ל דלא שייך קילב"מ אמנם אין לתרץ כן כיון דאסור בהנאה והוי כשיבר:

ואשר אנכי אחזה בזה לתרץ קושיא הנ"ל דהנה נלענ"ד לומר דבר חדש דאף לחזקי' דס"ל היזק שאינו ניכר שמי' היזק ואינו יכול לומר הרי שלך לפניך כמ"ש התוס' בד"ה

גזלן הוא ממונא מעליא בעי לשלומי משום דקניא בשינו' היינו דוקא בגזלן דקני בשינו' אבל במזיד דלא קני בשינו' כמ"ש התוס' בב"ק י"א ד"ה שמין ובש"מ ע"ש יכול לומר הרש"ל וא"כ בניסוך בלא הגבהה דלא הוי גזלן רק מזיק יכול לומר הרש"ל וכיון דיכול לומר הרש"ל לא שייך קילב"מ אמנם עדיין אין זה נכון לפמ"ש המהרש"ל בישלש"ל דבשומר אין יכול לומר הרש"ל עיין בשעה"מ פ"ג הלכות גזילה וא"כ בשותפין דהוה ש"ש זה לזה אין יכול לומר הרש"ל ואין לפטור אותו מטעם דהוה שמירה בבעלים לפמ"ש המ"ל דבמזיק גם בבעלים חייב ולפ"ז הכא דהוה מזיק לא הוי שמירה בבעלים והדרא קושיא לדוכתי' ולפ"ז י"ל קושיא הנ"ל דלהכי מוקמינן בישראל מומר ולא מוקמי באית לי שותפות בגוי' דא"כ קשה קושיא הנ"ל אבל בישראל מומר לא שייך קילב"מ כיון דהוה מזיק ויכול לומר הרש"ל כנלענ"ד לתרץ דעת הרמב"ם דס"ל דבשותפין לא שייך לצעורי קא מכוין ובזה אשכחנא פתרי לדברי הרמב"ם בפ"ז מהלכות תובל ומזיק העושה מלאכה בפרת חטאת ובמי חטאת במזיד חייב בשוגג פטור וכתב עלי' הראב"ד וז"ל א"א במאי דאמר במזיד חייב לשלם שיבוש הוא שאפי' עשה מעשה בגופן למ"ד היזק שאינו ניכר בו שניר היזק פטור מידי אדם אפי' במזיק וקי"ל יותד וטעמא דמילתא משום דאין מתכוין להזיק אלא להנאתן קא מכוין ומש"ה לא קנסו בו במזיד עי"ש ובהרב המגיד:

ואשר אנכי אחזה בזה לתרץ דעת הרמב"ם דהנה התוס' בב"מ דף ל' הקשו אהא דעושה מלאכה במי חטאת ובפרת חטאת אמאי מיפסלא הא בעינן ניחותא דבעלים ולבעלים ודאי לא ניחא להו ותי' כגון שהי' שותף ועוד דלא בעינן ניחותא דבעלים רק ניחותא דעושה מלאכה והנה נלענ"ד לומר דאפילו אם נאמר דלא בעינן ניחותא דבעלים מ"מ ס"ל דמיירי בשותף דא"כ קשה הא אין אדם אוסר דשאש"ל ולפ"ז קשה דא"נ דמיירי בשותף א"כ אמאי לא פריך גם אר"י וא"ל דהיזק שאינו ניכר לא שמי' היזק הרי שותפין שומרין הן ובשומר אין יכול לומר הרש"ל וכיון דאינו יכול לומר הרש"ל א"כ היזק שאינו ניכר שמי' היזק אמנם באמת על ר"י לא קשה דר"י לשיטתי' אזיל דס"ל בחולין אדם אוסר דשאש"ל ע"י מעשה ולא צריך לאוקמי בשותף ומעתה מה נעמו בזה דברי הרמב"ם דרמב"ם אזיל לשיטתי' דפסיק בפ"ח מהלכות עכו"ם דאין אדם אוסר דשאש"ל אפילו ע"י מעשה ע"כ צריך לאוקמי בשותף וכיון דמיירי בשותף היזק שאינו ניכר לא שמי' היזק וא"ל דפטור מטעם דהוי שמירה בבעלים ז"א דמזיק גם בבעלים חייב אבל הראב"ד אזיל לטעמי' לפמ"ש המ"ל בפכ"א מהל' אישות דהראב"ד מחלק בין נתכוין להזיק ובין לא נתכוין להזיק דבלא נתכוין להזיק פטור מטעם דהוה שמירה בבעלים ולכך כתב

הראב"ד שפיר כיון דלא נתכוין להזיק רק להנאתו קא מכוין פטור מטעם דהוה שמירה בבעלים ואפילו בשותף פטור מהאי טעמא כנלענ"ד ודו"ק:
אסיים החידושים בעזר רם על רמים. ממני צעיר אישים ושפל אנשים דובעריש אלגאזי.
פ"ש לכבוד מחו' הרב הגאון הגדול חו"ב סיוע"ה צמ"ס כש"ת מו"ה יוסף לעווינשטיין שליט"א עכב"ב שיחי'.
ואחרון חביב החתן שלי המופלג פרי עץ הדר המיול"ח כש"ת מו"ה דוב בעריש נ"י.
אחלה פניך לשקוד על דלתו' התורה והיראה מנאי המיולח"ו ארי' ליב אלגאזי.

סימן טו

יענדרזאווע ב"ה היום יום ד' דסדר קרח שנת תרנ"ה.
שלום וכט"ס לכבוד מחו' הרב הגאון הגדול חו"ב סיוע"ה שמו נודע בשערים לשם ולתהלה נחית לעומקא דדינא ומעלה מרגניתא טבא כש"ת מו"ה יוסף לעווינשטיין מנהל עדת ישורון דק"ק סראצק ולבנו החתן המיל"ג יפה פרי תואר כארז בלבנון ישגה מו"ה ישכר בעריש נ"י.
הן אמרותיו היקרים המסולאים מני פז האירו לפני עבר פני ואל יפלא בעיניו מדוע עצרתי עד כה יען אשר טרדות שונות מנעוני ולא יכלתי להפלות כ"א עתה ראשית ביכורי פרי עטך הבאת קצירת אומר מחידושי מר אביך הגאון הן מה שכתב הדר"ג לחדש דלמאן דס"ל דאין אדם אוסר דשאש"ל רק בישראל אמרינן לצעורי קא מכוין כ"ע מודי דאסור באכילה נהי דלענין איסור הנאה אינו נאמן אבל לענין איסור אכילה לא שייך לומר דלא מהמנינן לי' לפמ"ש התוס' בגיטין דף ב' ע"ב ד"ה ע"א נאמן דהא דע"א נאמן בשחיטה אע"ג דאיתחזק איסורא משום דבידו לתקנו ולפ"ז כיון דאנו צריכין לנאמנותו היכא דלא אמר ששחט שחיטה כשרה ממילא אסור באכילה עוד טעמא אחרינא יצא ת"ג לחדש דלהכי נאמן לענין איסור אכילה משום דבידו לעשות אחד מפסולי שחיטה אבל לענין איסור הנאה לא הי' בידו לשחוט לע"ז דאף אם ישחט לע"ז אינו נאמן דאמרינן לצעורי מכוין והא דפליג הרשב"א על הרא"ה וס"ל דמותר באכילה היינו למאן דס"ל אא"א דשאש"ל אף בנכרי אבל אם אדם אוסר והטעם משום לצעורי קא מכוין אף הרשב"א מודה דאסור באכילה אלו תו"ד בקיצור וע"ז בנה כ"ג כל היסוד לתרץ הקושיות הן פליאה נשגבה מאד בעיני על כ"ג איך נעלם מעיניו דברי הראשונים דברי התוס' ורשב"א בב"ק דף ע"ב ע"א דאפילו למ"ד אדם אוסר דשאש"ל מ"מ אמרינן לצעורי קא מכוין וא"כ לא מקשי התוס' מידי כיין דאסור באכילה א"כ לא הוי שחיטה

ראי' כמבואר למעיין שם בסוגיא וגם מדברי הרשב"א במשמרת הבית משמע דאפילו למ"ד אדם אוסר דשאש"ל משום לצעורי קא מכוין נמי מותר באכילה שכתב שם וז"ל ועוד כתב ובגמ' נמי אמרינן ה"מ נכרי אבל ישראל לצעורי מכוין וזה ממה שאמרתי שאינו כותב אלא כמתנמנם דאי לאו מומר ואינו עושה אלא לצער לחברו מותרות לכ"ע אף באכילה כו' עי"ש מוכח דאף למ"ד דס"ל אין אדם אוסר משום לצעורי מכוין מותר באכילה לדעת הרשב"א ומוכרחין אנו לומר לדעתם דלא שייך מ"ש כ"ג דבהמה בחי' בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך במה נשחטה כיון דבעצמו אמר ששחט שחיטה כשרה ולא הי' שום פסול מפסולי שחיטה רק ששחיטתו הי' לע"ז א"כ אף לפי דבריו יצאה הבהמה מחזקת איסור לכן אמרינן פלגינן דיבורא כמ"ד בסנהדרין י"א ע"א דלהא נאמן שאמר ששחט שחיטה כשירה אבל בהא דאמר ששחיטתו הי' לע"ז אינו נאמן משים דא"א משום ע"ר כמ"ש הפ"י דלהכי אמרינן לצעורי מכוין משום דא"א משים עצמו רשע וגם מפקיע עצמו מחזקת כשרות שלו ועוד דהרי הרשב"א במשמרת הבית ב"א דף ז' כתב דלהכי נאמן ע"א בשחיטה משום דרוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן וא"ל דנימא סמוך מיעוטא לחזקה והרוב כמאן דליתא דרוב זה לא דמי לרובא דעלמא כיון דחזקה זו מסתלקת ע"י המתעסקין לסלקה ובביאור דבריו נראה כמ"ש האחרונים אע"ג דלא אמרינן מגו במקום חזקה היינו מגו דלא בא לסתור החזקה אבל מגו בעיקר החזקה שפיר אמרינן מגו במקום חזקה ולפ"ז הנ"ל דרוב זה בעיקר החזקה לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה מבואר מדבריו דאין אנו צריכין לנאמנותו של עד רק משום דרוב זה מגרע החזקה וגם אין להקשות לשיטתם מ"ש כ"ג דהא הוי בידו דלא אמרינן בידו אלא בשוחט ששחט מדעת בעלים שהבעלים מסרוהו לידם כמ"ש הפ"י בביאור דברי הרא"ש שכתב דבידו מטעם בעלים קאתינן עלה היינו כיון שהבעלים מסרוהו ביד מי שיכול לאסור הרי הבעלים המנוהו על שלהן שיהי' כמו שאומר כמו בשליש חו"מ סי' נ"ו אבל כשלא מסרוה הבעלים א"כ לא האמינו אותו ועין בחו"ד יו"ד סי' קכ"ז ס"ק י"א ואף לדעת הרשב"א דס"ל דבידו נאמן מטעם מגו מ"מ הכא נראה דלא שייך מגו דכבר הקשה הרא"ש עלי' דהיכי שייך מגו דיהי' מחויב לשלם והאחרונים תירצו דיכול לומר שוגג הייתי ופטור בהיזק שאינו ניכר דלא שמי' היזק אבל הכא דעל איסור אכילה הוה היזק ניכר כמשא"כ לקמן בעהי"ת ואף בשוגג חייב לא שייך לומר בזה מגו:

ומעתה נבא לבאר דברי הרא"ה והר"ן שכתבו דאפילו למ"ד דס"ל אין אדם אוסר דשאש"ל מ"מ אסורה באכילה אע"ג דהוא לא אסר לה לא שרי לה כיון דהאי גברא לא חזי לשחיטה והוה לה כנותר ודבריהם קשים מאד להבינם כיון דפסקו כר"נ ורב עמרם

דאא"א דשאש"ל א"כ אמאי אסורה באכילה דאפילו נאמין אותו למה שאמר ששחט לע"ז לא היה אסורה באכילה וכבר הרגיש בזה הרשב"א במשמרת הבית ועיין שם שהעיר עוד מש"ס דחולין ד"מ דפריך לעולא דאמר אדם אוסר דשאש"ל ע"י מעשה מברייתא דהשוחט חטאת חוץ בשבת לעכו"ם חייב ג' חטאות ואי אמרת אדם אוסר דשאש"ל ע"י מעשה מכי חתך בה פורתא אסרה אשחוטי חוץ לא ליחייב מחתך בעפר הוא עי"ש ולדברי הרא"ה תיקשי אמאי לא פריך נמי על מ"ד דס"ל אא"א דשאש"ל כיון דמיד אחר התחלת השחיטה הוה לה כנוחר ואסור באכילה אשחוטי חוץ לא ליחייב מחתך בעפר הוא ועוד הקשה מהא דאמר שם ורב עמרם ור"י מדאוקימנא בחטאת העוף דבהדדי קא אתיא הא בבהמה לא ואי אמרת אא"א דשאש"ל אפילו בבהמה נמי ומאי קושיא הא בבהמה לא הוי שחיטה אלא נחירה ופטור אשחוטי חוץ וראיתי בישויע"ק שרצה לבאר דברי הרא"ה עפמ"ש מהרש"ל דאע"ג דלא בעינן כונה לשחיטה מ"מ כשכיון לדבר אחר לא הוי שחיטה ואסור באכילה והכ"נ כיון לדבר אתר מש"ה לא הוי שחיטה אך דברי הרא"ה לא משמע כן שכתב דהאי גברא לא חזי לשחיטה משמע דפסול תלי בגברא:

לכן נראה לי לבאר דברי הרא"ה בדרך נכון מאד דהרא"ה אזיל לטעמי' שכתב בשער הרביעי על הא דאמרינן השוחט בשבת שחיטתו כשרה והקשה הרשב"א והא בעת התחלת שחיטה הוה לה מומר ושחיטת המומר נבלה וכתב שם הרשב"א בשם התוס' דבפעם אחד לא נעשה מומר ואינו נכון שפסולו ופסול שחיטתו באין כאחד אבל ההיא כבר תרגמא רבינו משה דישראל מומר אין שחיטתו נבלה דמ"מ ישראל הוא ולא אמרינן נבלה אלא בשחיטת נכרי וכיון דמהניא ההוא שחיטה לטהרה מידי נבלה דינא הוא דמחייב באותו ואת בנו למ"ד דס"ל דשחיטה שאין ראוי' שמה שחיטה וא"ת משנתינו מיירי בצנעה וכו' עי"ש מבואר מזה דמומר נעשה בפעם אחד ושחיטתו אסורה באכילה אבל שחיטתו לא הוי נבלה מעתה מה נעמו בזה לחיך יטעם אוכל דברי הרא"ה ז"ל דשפיר כתב והיכא דלית בה שותפות לא מתסרא בהנאה אבל אסורה באכילה משום דהאי גברא לא חזי לשחיטה ביאור דבריו כיון דבעת התחלת שחיטה נעשה מומר ושחיטת מומר אסור באכילה והוי לה כנוחר ולא נותר ממש כיון דשחיטתו מטהרת מידי נבלה:

ולפ"ז סרה קושיות המשמרת הבית מהא דפריך מברייתא דהשוחט חוץ בשבת לעכו"ם למ"ד דס"ל אדם אוסר דשאש"ל דלמ"ד דס"ל אא"א דשאש"ל לא קשה דלא הוי מחתך בעפר לענין פטור דש"ח כיון דשחיטתו מטהרת מידי נבלה הוי כמו נשחט חוץ לזמנו דאמרינן בזבחים פ"ד דאם עלו לא ירדו מפני שאירע פסולו בשחיטה הוי פסולו בקודש

ועי"ש בתוס' וכיון דאם עלו לא ירדו חייב בשחוטי חוץ כמ"ד שם ק"ט ע"א ועוד דהא איירי בשוגג ובשוגג לא נעשה מומר ובזה מתורץ נמי דפריך אר"ע ור"י ואי אמרת אא"א דשאש"ל אפילו בבהמה נמי חייב אש"ח ולא פטור מטעם דהוי נתירה כיון דשחיטתו מטהרת מידי נבלה הוי שחיטה ראי' לענין ש"ח אולם עדיין יקשה לפ"מ דמסיק דאא"א דשאש"ל משום לצעורי קא מכוין וא"כ לא כיון לבו לע"ז ולא הוי מומר ואמאי אסור באכילה וכבר הרגיש בזה הרשב"א במשמרת הבית שם שהבאתי לעיל אמנם לאחר העיון והתבוננות הדברים נכונים מאד דלכאורה צריך להבין מה דאמרינן בעלמא מתוך שחייב לשלם נאמן לאסור עיין בהר"ן הנזקין דא"ל כיון דאית לי' פסידא ודאי קושטא קאמר דתינח היכא דלא משוי נפשי רשע אבל היכא דמע"ר אמאי מהימן דהא הוי קרוב ואפילו משה ואהרן פסולים:

והנראה בזה דהנה הרמב"ן ז"ל כתב בהא דאמרינן בסנהדרין דף ל' הרי שבא ע"א ואמר של פלוני הם של מעשר שני הם בבית לא אמר כלום והקשה אמאי אינו נאמן לומר בבית שהוא של מעשר שני הרי ע"א נאמן באיסורין וכאן אמר שהמעות אסורין עליהם ותי' שם דבאמר של הקדש ומעשר שני הם רצו להוציא המעות מרשותן לרשות אחר וכיון שלענין הממון אינו נאמן ממילא אינו נאמן לגבי איסור ומעתה זה הטעם דאין ע"א נאמן לאסור כיון דאוסר הדבר על בעלים א"כ הרי מפסיד ממון בעדותו ולכך אינו נאמן וכ"כ בספר פ"י בגיטין שם וכתב עוד טעם דא"א מע"ר ולפ"ז י"ל דהכי הוא הטעם מתוך שמחויב לשלם א"כ לא מפסיד ממון בעדותו ולא נשאר רק איסורא גרידא ולענין איסור ע"א נאמן, וא"ל דאכתי האיך נאמן הרי מע"ר ז"א דהנה האחרונים הקשו על הפ"י דאמאי לא נאמן לומר דלנסך נתכוין ולא לצעורי אף דמע"ר לפמ"ש התוס' בב"מ דף ג' ע"ב דמש"ה נאמן לומר מזיד היתי אף דמע"ר משום דלעשות תשובה נתכוין שלא להביא חולין בעזרה ולא ליפסל עצמו בא וא"כ הכ"נ דלא בא ליפסל עצמו רק להציל את חברו שלא יהנה מי"נ אך י"ל לפמ"ש הנו"ב מהד"ת אה"ע סי' קנ"ו דלא אמרינן דלעשות תשובה נתכוין אלא לגבי בעלים אבל לא לקלקל אחרים דאינו נאמן בטעם זה לקלקל אחרים עי"ש וא"כ כיון דבא להפסיד ממון חברו אינו נאמן ומעתה היכא שמתחייב עצמו לשלם דלחברו לית לי' פסידא והוי כמו ע"ע אמרינן שפיר דלעשות תשובה נתכוין ולא ליפסל עצמו ועוד הא איתא בתשובות הרשב"א דבעלים נאמנין על שלהם אף היכא דמשוי נפשיהו רשיעי וא"כ הכ"נ דמתחייב עצמו לשלם א"כ הרי נעשה בעליו עליו ונאמן אף דמע"ר כן עלה לישב:

ולפ"ז נפתחו לנו שערי בינה להבין דברי הרא"ה ז"ל דאסור באכילה אף דלצעורי מכוין משום דבהמה ששחט לע"ז הוי היזק ניכר כמ"ש הרמב"ן לענין טבח אומן שקלקל דחייב לשלם והוי היזק ניכר דבאמת ענין השחיטה הוי היזק ניכר דהרי לפניך שחתך הסימנים והוה נבלה ואין לך היזק ניכר יותר מזה רק שאם שחט כראוי התירה התורה ועכשיו ששהה או דרס הרי הזיקו בידים היזק ניכר וא"כ הכ"נ דאי נימא שכיון לבו לע"ז והוי שחיטת מומר כמש"ל אין לך היזק ניכר יותר מזה כיון דאיכא פסול בשחיטה גופא א"כ השחיטה לא התירה והוי כמו נבלה היזקו ניכר לבני אדם דמעיקרא תי' היתה והשתא מתה אבל בהנאה לא מתסרא לשיטת הרא"ה והר"ן שפסקו דאא"א דשאש"ל אפילו בנכרי לא הוי פסול רק משום שחיטת מומר דאסור באכילה אבל לא בהנאה אולם ז"א רק לשיטתיהו שפסקו דאא"א דשאש"ל אפילו בנכרי ולא משום לצעורי מכוין אבל לפ"מ דמסיק דאא"א דשא"ל משום לצעורי מכוין ובנכרי דל"ש לצעורי אדם אוסר דשאש"ל מה לי איסור אכילה לבין איסור הנאה אף דהנאה לא הוי היזק ניכר מ"מ נימא מתוך שמחויב לשלם על איסור אכילה יהא נאמן גם לענין איסור הנאה וא"ל דמע"ר בלאו"ה משים עצמו רשע דאמר שכיון לבו לע"ז:

אמנם באמת זה ניחא דהנה הרא"ה שם בבד"ה ש"א דף ט' כתב שם בהא דאמר ר"א האי נכרי דנסכי לחמרי' דישראל אע"ג דלמזבין אסור משקל דמי מהאי נכרי שרי דמקלי קלי' וקאמר שם מנא אמינא לה מהא דתנן נכרי שניסך יינו של ישראל שלא בפני עכו"ם ר"י בן בתירא מתירים אותו לא כל הימנך שתאסור ייני לאונסי דר"א סבר כריב"ב דמתיר מדאורייתא ואסור רק מדרבנן כשאר מגע נכרי וכיון דאינו אסור אלא מדרבנן לכן מותר למשקיל דמי ולא אסור משום רוצה בקיומו אבל אם הי' אסור מדאורייתא אסור למשקיל דמי אף דהוה דמי היזקו משום דהוה רוצה בקיומו דאם ישפך היין לא יתן לו מאומה וכבר כתבתי מזה בקונטרס הקדום והנה הרשב"א שם במשמרת הבית השיג שם על הרא"ה משום דא"כ מתניתין דהמטמא והמדמע והמנסך דקתני במזיד חייב לשלם היכי משכחת לה דאפילו היזק שאינו ניכר שמי' היזק מ"מ אסור משום רוצה בקיומו וראיתי באחרונים שתירצו דהתם כיון דמיירי דגם אם ישפך היין מחויב לשלם דאצלו אין היין שוה מאומה כיון דאסור בהנאה לא שייך רוצה בקיומו וא"ל דאם ישפך היין יאמר לו לצעורי נתכונתי דז"א לפ"מ דמסיק בישראל מומר דלא שייך גבי' לצעורי אמנם מה דקשה לי דישראל מומר ודאי שייך רוצה בקיומו דיאמר לו בודאי תן לי היין ואשלם לך דחשיד לשתות יין נסך לכן מחוורתא דמילתא דהתם ביין נסך כיון דנעשה עליו גזלן ואף אם ישפך היין מחייב לשלם לכן לא שייך רוצה בקיומו וכן מצאתי לאחרונים שכתבו כן:

לפ"ז נלענ"ד לומר דהלכו נאמן על אכילה ולא על הנאה מפני דעל אכילה מתוך שמחויב לשלם נאמן לאסור אבל אם נאמנוהו גם על הנאה א"כ יהא פטור לשלם דחברו אסור למשקל מני' אף דמי היזקו משום רוצה בקיומו דאם ישפך היין יאמר לו אני לצעורי נתכונתי ול"ש לומר מתוך שמחייב לשלם נאמן לאסור וא"כ ל"ש לומר מתוך שמחייב לשלם על איסור אכילה דגם על איסור אכילה פטור מלשלם אם יהא נאמן לענין איסור הנאה וא"ל דברבוצה דליכא הגבהה מקודם נימא קילב"ם ויפטר לשלם ול"ש לומר מתוך דז"א לפמש"ל הא דחייב לשלם משום דהוה היזק ניכר דמעיקרא חי' היתה והשתא מתה ומאימת חל עליו חיוב ממון לאחר שגמר שחיטתו:

והנה כעת נבוא לחקור אם חייב מיתה בשוחט לע"ז על כל משהו ומשהו או דילמא דאינו חייב מיתה אלא לאחר שגמר שחיטתו והנה בסנהדרין דף ס' ע"ב וכן ברמב"ם פ"ג מהלכות ע"ז ה' בו"ג מבואר דבשאר עבודות שאינו עבודת פנים בעינן שיעבוד אותו דרך עבודתו אבל אם מעבד אותו שלא כדרך עבודתו פטור אבל בארבע עבודת כגון משתחוה וזובח ומקטיר ומנסך אם עבד אחד מכל מיני עכו"ם שלא היתה זה דרך עבודתו בהם חייב משום שהם עבודת פנים ועין שם ה"ה שביאר שם עוד דעכו"ם שעובדין אותה במקל שבר מקל בפניה חייב ונאסרת משום שהוה כעין פנים זרק מקל בפניה חייב ואינה נאסרת מבואר בהדיא דבעבודה כדרכה לא בעינן דומיא דפנים אבל בעבודה שאינה כדרכה אינו חייב עד שיהא עבודת פנים:

ואחרי הוצעה זאת יש לפשוט ספיקא דילן דאם ע"ז זו דרכה בזביחה לא בעינן דומיא דפנים וחייב על משהו ומשהו אף שבפנים לא היתה הכשר שחיטה בקדשים כ"א לאחר שגמר שחיטתו או בסימן א' בחטאת העוף מ"מ חייב על פורתא קמא ששחט כיון דלא בעינן דומיא דפנים אבל באם ע"ז זו לא היתה דרך עבודתו בזביחה כגון מרקילוס דעבודתו שפוער עצמו לו אינו חייב עד שיגמור שחיטתו כיון דבעינן דומיא דפנים ובפנים לא הוי הכשר שחיטתו עד שיגמור שחיטתו והנה הכא בהיתה בהמת חברו רבוצה לפני ע"ז א"כ מיירי בע"ז שדרכה בזביחה מדקאמר ר"ה אף שלא שחט אלא משהו אסרה ואי נימא דמיירי באין דרכה בזביחה א"כ אינו חייב מיתה עד שגמר שחיטתו אמאי אסורה במשהו כמבואר למעין שם דתליא זה בזה דאם אינו חייב מיתה אינה אסורה משום תקרובות ע"ז ועוד מדנקט רבוצה לפני ע"ז משמע וטרם ששחט לע"ז היתה רבוצה לשחוט לע"ז מפני שדרכה בזביחה ומעתה לפמ"ש דחיוב מיתה חל על פורתא קמא ששחט א"כ קדמה החיוב מיתה טרם שיחול עליו חיוב תשלומין לכן לא אמרינן קילב"ם ואף לפ"מ דמבואר בירושלמי כתובות פרק אלו נערות התיב ר' מנא הרי

הצית גדישו של חברו בשבת על שבולת הראשון חייב מיתה מכאן ואילך בתשלומין ולית אמר כן על כל שבולת ושבולת יש בה התראת מיתה וכאן על כל חסימה יש בה התראת מכות ולפ"ז ה"נ מצינו על כל פורתא ופורתא ששחט יש בה התראת מיתה מ"מ הכא דמיירי בלא התרו בו דאם התרו לא שייך לצעורי וא"כ לא שייך לומר הא דירושלמי על כל פורתא ופורתא יש בה התראת מיתה דאף אפורתא קמא ששחט לא התרו בו ועיין בפני ארי' בחידושי' לב"ק דלא אתמר הא דירושלמי רק בהתרו אבל בלא התרו בעינן שיבואו כאחד חיוב ממון וחיוב מיתה:

והנה אמרתי להעיר ע"ז טובא מהא דכתב הרשב"א מובא בשטמ"ק לכתובות בריש אלו נערות אמתניתן דכל המתחייב בנפשו דאע"ג מכי הערה בה נתחייב מיחה ומתחייב בממון לא הוה עד גמר ביאה מ"מ כיון דבתר הכי נמי כל שעתא ושעתא מתעסק בחיוב מיתה עד גמר ביאה פטור מן התשלומין והתם מיירי בלא התרו בו כדמוקי ר"י שם דף ל"ב רישא דמתניתן הרי חזינן דאף בלא התרו במעשה א' לא בעינן שיבואו כאחד אמנם באמת זה ניחא דמהתם ליכא ראי' מידי לפמ"ש התוס' ביבמות דף נד ע"ב ובסנהדרין דף ע"ג ע"ב דקנס מחויב נמי על הראה וא"כ בעינן שבא כאחד:

ולפ"ז עלה על נכון דברי הרשב"א שהבאתי לעיל שכתב דלמאי דמסיק דאמרי' לצעורי מכוין א"כ לא כיון לבו לע"ז מותרות לכ"ע אף באכילה ולכאורה לפ"ז יגדל הפליאה מאד אמאי לא מהמנינן לי' משום מתוך שחייב לשלם אכן לפמ"ש א"ש דהרשב"א אזיל לטעמי' כמש"ל דאף בלא התרו לא בעינן שיבואו כאחר ואמרי' קילב"ם וא"כ ל"ש לומר מתוך שמחייב לשלם נאמן לאסור:

ויען כי באתי עד הלום אמינא בזה לבאר דברי רש"י שכתב אהך דהיתה בהמת חברו רבוצה לא מבעיא הגביה דקנאה ונעשית שלו ותמהו עליו רבותינו בעלי התוס' דמה מועיל הגבהה לענין שתהי' כשלו ועוד דא"כ מאי מקשה מהמנסך הרי התם מיירי ע"כ בהגבהה ולפמ"ש ניחא לא מבעיא דקנאה ונעשית שלו וכיון דקנאה א"כ אפילו יאבד הבהמה מחויב לשלם ולא שייך רוצה בקיומו אפי' אם יהי' אסור בהנאה ומתוך שחייב לשלם נאמן לאסור אלא אפי' רבוצה דלא קנאה ויפטר מתשלומין אם יאבד הבהמה ושייך רוצה בקיומו ולא שייך לומר מתוך והוה אמינא דאמרי' לצעורי מכוין:

ומעתה אשכחנא פתרי לקושיות התוס' ב"ק דף ע"א ד"ה בטובח ע"י אחר שהקשו והרי אמרינן לצעורי קא מכוין אף למאן דאית לי' אא"א דשאש"ל ואמאי הוי שחיטה שאין ראי' ולפ"ז ניחא דהתם ל"ש לומר לצעורי מכוין משום דאמרי' מתוך שחייב לשלם נאמן לאסור בהנאה וא"ל דהוי רוצה בקיומו דמעת דגנבו נתחייב באחריותו ואף אם יאבד

מחויב לשלם להבעלים ובדרך זה אמינא עוד לתרץ קושיות הב"ח דמאי פריך משנים אוחזין בסכין דשחיטתו פסולה לימא דשחיטתו פסולה לענין אכילה דע"כ מיירי לענין אכילה כמ"ד שם מ' ובזה א"ש דהתם דקתני לשם אחד מכל אלו משמע דשחט לבהמה זו לכל מיני עכו"ם אף שלא היתה דרך עבודתו בזביחה והוי שלא כדרכה וכיון דהוי שלא כדרכה לא נתחייב מיתה עד שגמר שחיטתו ובאין כאחד חיוב ממון וחיוב מיחה ואמרי' שפיר קילב"ם ול"ש לומר מתוך שחייב לשלם נאמן לאסור וא"כ מותר באכילה וא"ל דאכתי יהי' אסור באכילה משום שחיטת מומר דשחיטת מומר אסור באכילה דהכא כיון דאחד שחט לשם דבר כשר לא פסל שחיטת מומר כמ"ש הש"ך יו"ד סי' ב' ס"ק ל' בשם א"ז והג"ה רפ"ק דחולין:

עוד יש מילין לאלקי לבאר דברי רש"י הנ"ל דהנה התוס' בגיטין שם בסוגיא דהמנסך הקשו לרב דס"ל מנסך ממש אמאי לא יכול לומר הש"ל והנה אמרתי ליישב קושיות התוס' דלא יכול לומר הש"ל משום דא"כ יהא רוצה בקיומו דאם ישפך היין או יאבד מחויב לשלם [אמנם זה ל"ש לומר רק היכי דהגביה דנתחייב באחריות א"כ אם ישפך היין או יאבד מחויב לשלם לכן רוצה בקיומו כדי שיוכל לומר הרש"ל אבל בלא הגביה דלא נתחייב באחריות ואף אם יאבד יהי' פטור מלשלם לא שייך רוצה בקיומו ומעתה נתיישב דברי רש"י הנ"ל דלא מבעיא הגביה דנתחייב באחריות וא"כ שייך לומר רוצה בקיומו ולא יכול הרש"ל:

ומעתה נתיישב לנכון מה שהקשה הברוך טעם לשיטת הרא"ה דכתב דאף אי נימא אא"א דשאש"ל היינו רק לענין איסור דאורייתא אבל מ"מ מודי דמגע עכו"ם ביינו של ישראל אוסר בשתי' ובהנאה מדרבנן והנה כבר כתבתי שיטת הרא"ה דמומר נעשה בפעם אחד א"כ קשה דמאי פריך מהמנסך הא בניסוכו ע"ג והרי הוא מומר ובא כ"א גם ניסוך היין בנגיעתו בעת שכשוך הניסוך ע"ג אבל לפ"ז ניחא דא"נ דאא"א דשאש"ל ורק דאיסור משום מגע מומר א"כ אמאי במזיד חייב לשלם והא יכול הרש"ל דלא שייך רוצה בקיומו כיון דאסור רק מדרבנן לא אסור להיות רוצה בקיומו כמש"ל בשם הבר"ה ש"א דף ט':

והנה כעת נפן ונסע הלאה לרגל דבריך היקרים מ"ש על קושיתי מכתובות דף ל"ד דאף לפי דברי יקשה קושיא הלז כיון דפטור מתשלומין א"כ שלו הוא טובח ומוכר ואני איני יודע מדוע לא הבנת דברים כאלה פשוטים וברורים דלפמ"ש דבדמים קננהו הוא משום קילב"ם והתם בקנס ל"ש קילב"ם כמבואר שם עוד מ"ש על זה ליישב דבדמים קננהו עכצ"ל דהוא משום קילב"ם דליכא למימר משום קנין דכ"מ דא"ר ל"ת אעל"מ נעלם ממך גמרא ערוכה בב"ק י"א דא"ר אין שמין לגנב ולגזלן דמוכח מזה דס"ל דשינוי קני וא"כ

צ"ל דס"ל לרב כ"מ דא"ר ל"ת אי עביד מהני כמבואר שם בתמורה בדף ו' ועוד דרב ס"ל דיאוש קני כדאמרינן בב"ק דף נ"ז גם מה שהבאת קושיות מהרש"א בסנהדרין שם דכפל היכי משכחת להו ותרצת דבדמים היינו לגוף החפץ אבל הדמים צריך להחזיר ותמוה לי מאד על דבריך דא"כ בהא דפריך ארבא מהגנב כיס בשבח אמאי לא פריך על רב דהתם פטור נמי מדמים משום קיבל"ם כמבואר שם ובכתובות דף צ"ב ע"א ולרב הדמים צריך להחזיר:

ובעיקר הקושיא נלענ"ד להביא ראי' למ"ש בקונטרוס הקדום דבדמים קננהו משום קנין הגבהה נגעו בה כיון שקונה בהגבהה לגוף החפץ רק שחיוב השבה רמי עלי' אמרינן קילב"ם לפ"ז ניחא דמיירי דקניא במשיכה דבהמה דקה נקנית במשיכה כמבואר בקידושין כ"ה ע"ב ומשיכה לא קני ברשות בעלים רק בעת שמוציא אותה מרשותו והתם נפקע ממנו חיוב מיתה ול"ש לומר קילב"ם גם מ"ש טל מה שהבאת קושיות אחרונים בע"ז דף ע"א דקילב"ם ל"ש בנכרי ועוד דא"כ אמאי לא ניתן להשבון הרי חייב לצי"ש ואיני יודע למה לך לדחוק לעייל פילא בקופא דמחטא עדיפא הו"ל למימר דהכא כיון דליכא הגבהה א"כ ל"ש קילב"ם והנה מה שהקשית דלא יהרג עליו ולא יקנה הם הקשו אסיפא דמילתא למאי דמשני דחייב מיתה משום דצערי לישראל א"כ החיוב מיתה לא תלי בקנין דאף אם לא יקנה יהי' חייב משום דצערי':

ועתה אשים מחסום לעטי ובעוד ימים אחדים אגישה לפניך יתר הדברים ממני הדוש"ת דובעריש אלגאזי. הנני דו"ש כבוד מחו' יקירי הרב הגאון החו"ב כ"ש מו"ה יוסף לעווינשטיין נ"י.

ועל אשר ראיתי שם באחרית מכתבו שחרה לכ"ג על אשר אינני ממהר לקיים הסילוק אמין כ"ג כי המניעה היתה מפני אשר אינני בקו הבריאה ומעולם לא נכנס ערמה בלבי לרמות את כ"ג אפס בעוד שבועות אחדים אשע למחנו לקיים הסילוק ממני ידידו מחו' הדש"ת ארי' ליב אלגאזי החפ"ק הנ"ל:

הנני דו"ש המול"ח החריף מו"ה ישכר בעריש מנאי הנ"ל.

סימן טז

שאלה בהמה שנשבר שוק שלה במקום צומת הגידין, כנגד עצם הבולט המונח על עצם השוק, [היא עצם העקום שהגיד העב מונח עליו], ועצם הבולט שהגיד הנ"ל מונח עליו, לא נשבר, והי' נקב קטן בבשר נגד השבר, אך הבשר הי' חופה את השבר כדינו,

והעור הי' שלם, ושחטו הבהמה אחר מעל"ע וחצי משבירת העצם, וראיתי הצוה"ג שהם שלמים ויפים, והי' הפסד גדול מאוד וצורך שבת:

תשובה הנה לכאורה יש לאסור בנד"ד, דהא הרמ"א (בסי' נ"ה סעיף ה'), כתב שם להטריף כל שבירה בעצם במקום שאם נחתך טריפה, ואף אם עור ובשר מקיפין אותו מכל צדדיו ואין שום נקב כלל, מ"מ המנהיג להטריף, אם לא במקום הפמ"ר לפי ראות עיני המורה, יש להקל להורות כהלכה ע"ש, וכתב הלב"ש בפתיחה לטריפות העצמות אות (כ"ו) ולהלן בפירוש הרמ"א ז"ל הנ"ל, שסבר שלא היתר בהפמ"ר, רק אם אין נקב לא בעור ולא בבשר, אבל אם איכא בחד מינייהו נקב, אסור אף בהפמ"ר, וגם הפ"מ והגרע"א בחידושיו סברו נמי כן לאסור בניקב עו"ב אף בהפמ"ר ע"ש, א"כ לפ"ז אף היכא דהשבר היא בשוק למעלה מחצי עצם, יש נמי מקום לאסור אף בהפמ"ר, וכ"ש בנד"ד שהשבר היא במקום צוה"ג, שיש עוד חשש שמא נפסקו הגידין ואין אנו בקיאין לבודקם, אף שאנו רואים שהגידין הם שלמים ויפים, ח"מ לכאורה יש לאסור אף בהפמ"ר וצורך שבת, משום חשש שמא גם נפסקו הגידין, דהא הש"ך (בסי' נ"ו ס"ק י"ג) כתב שם בנשבר העצם במקום צוחה"ג ולא נקשר, כיון דיש ריעותא גדולה כ"כ שהוא שבור, וגם צריך בדיקה לרוב הפוסקים, אין אנו בקיאין בבדיקת צומה"ג, ויש לאסור גם בבהמה ע"ש, וגם הלב"ש מטריפות העצמות (סימן א' סעיף ט') כתב נמי כן, דשוק שנשבר במקום צומה"ג, דהיינו מחצי עצם ולמטה ולא נקשר, טריפה בין בבהמה ובין בעוף. אף אם עור והבשר שלמים ויפים בלי שום נקב וכו', וטעמו נמי, משום דאין אנו בקיאין בבדיקת צומה"ג, א"כ לפ"ז בנד"ד, לכאורה יש לאסור אף בהפמ"ר וצורך שבת, משום נשבר העצם, ומשום חשש שמא נפסקו הגידין, אמנם ז"א דהא דכתב הלב"ש בדעת הרמ"א, שנשבר השוק למעלה מצומה"ג ויש נקב בעור או בבשר יש לאסור אף בהפמ"ר, משמע שם, שלא כתב כן רק לפי שלא רצה להקל נגד הפמ"ג, אבל באמת הי' ניחא לו טפי לפרש את הרמ"א דבהפ"מ אוקמוה על עיקר דין, להתיר אפי' בניקב עו"ב כשעו"ב חופין כדינו, דכתב שם בפתיחא אות (כ"ט) וז"ל:

ולולי דמסתפינא, הייתי אומר, דרמ"א ז"ל מכשיר בהפמ"ר, אפי' יש נקב בעור ובשר, דהכי משמע קצת לשון רמ"א ז"ל, שכתב אם לא בהפמ"ר לפי ראות עיני המורה, שיש להקל להורות כהלכה, דמשמע דבהפ"מ אוקמוה אדינא דגמרא, להתיר כל שעו"ב חופין כדינו, ומה שהביא הפ"מ ז"ל ראי', דביש נקב בעור ובשר אסור אף בהפמ"ר, ממ"ש הש"ך בסק"ט וכו', וא"כ נתבטל ראיית הפ"מ, וא"כ מסתברא, דרמ"א הכשיר בהפ"מ אפילו בנקב, וכן מוכח בהדיא בש"ך (ס"ק י"ז) וכו', ומ"מ ריהטא דמלתא משמע

כדכתיבנא מעיקרא, אלא שאין בידי להקל נגד הפ"מ וכו' ע"ש, הרי חזינן שגם הלב"ש נמי רצה לפרש את הרמ"א להיפוך, דבהפ"מ אוקמוה על עיקר דין, להתיר אפי' בניקב עו"ב, כשעו"ב חופין כדינו, וכן כתב החגורת שמואל (ס"ק כ"ה), והחכמת אדם כלל (כ"ד דין ג'), ועוד אחרונים בביאור הרמ"א הנ"ל, דבפהמ"ר אוקמוה על עיקר דין, להתיר אפי' כשיש נקב בעור ובשר, כל שעו"ב חופין כדינו, א"כ כיון דהם מכשירין אפי' בנשבר עצם הקולית, הרי כ"ש בנשבר השוק למעלה מצומה"ג, ודאי יש מקום להתיר בהפמ"ר, אפי' בניקב עו"ב כשעו"ב חופין כדינו, דהא בנשבר השוק יש הרבה פוסקים דסוברים כהרי"ף והרמב"ם להקל, עי' בשערי דיעה שבמנחי"ו עע"ד, שכתב שם, שהר"י ז"ל בספר המכריע פוסק כהרי"ף והרמב"ם להקל ע"ש, ועי' בהרשב"ם ב"ב (ק"ל ע"ב), משמע שם שסבר נמי כן להקל, בנשבר השוק למעלה מצומת הגידין ע"ש, ועי' בשו"ת הלכות קטנות ח"א (סי' רצ"ג), שכתב דבהפ"מ או בשעהד"ח, יכולין לסמוך על הרי"ף והרמב"ם להקל ע"ש, ועי' במחזיק ברכה מאות (ב') עד אות (ה') שהאריך, והעלה דהעיקר כדעת הכנה"ג, דהיכא שיש הפמ"ר או שעהד"ח, יש להקל ע"ש, [הובא בספרים] א"כ לפ"ז, אף שאנו מחמירין כדעת האוסרין, מ"מ היכא דאיכא עוד ספק, עכ"פ מצי לצרף ספק שמא הלכה כהרי"ף והרמב"ם לספק אחר, דאף הרמ"א שאוסר הוא אינו אלא מחמת ספק דאורייתא, כמ"ש הפ"מ במשבצות (סי' נ"ה ס"ק א') דבשל תורה הלך אחר המחמיר כל"ק ע"ש, וכיון דאינו אלא מחמת ספק, א"כ בנשבר השוק למעלה מצומה"ג, אף שיש נקב בעו"ב, מ"מ כשעו"ב חופין כדינו, מצי להתיר שפיר בהפמ"ר משום ס"ס, שמא הלכה כהרי"ף והרמב"ם להקל, ושמא לא יצא לחוץ, [עי' בדרכי תשובה (סי' נ"ה ס"ק ק"ל), שהביא שם בשם הדעת תורה, שסבר נמי כן להקל, וז"ל עי' בדעת תורה מ"ש בזה, והכריע לדינא כדעת המקילין, וכ' דבנשבר השוק למעלה מצומה"ג, יש להקל בהפמ"ר, בעוב"ח את רובו כדינו. גם בניקב מקצת, וכן אם העור שלם אף בדליכא בשר חופה ברובו, וכן אם הבשר שלם ויש נקב בעור, אבל בעצם הקולית, אין להקל בכל זה אלא בהפמ"ר וגם צורך שבת דוקא ע"ש], וכ"ש היכא שהעור הוא שלם, וגם בהבשר יש דיני חיפוי, רק שיש נקב קטן בהבשר, ודאי יש להקל, א"כ לפ"ז בנד"ד מ"ל שפיר דמותרת, אף דמיירי שהשבר היא במקום צומה"ג ואין אנו בקיאין בבדיקה, כמ"ש הש"ך (סי' נ"ו ס"ק י"ג) הנ"ל, ז"א, דבאמת דברי הש"ך הנ"ל קשה להבין, דהא דכתב שם וכן כתב הישו"ש, כבר הקשו עליו אחרונים, שמהישו"ש לא משמע כן, עי' במקדש מעט (סי' נ"ו ס"ק כ"ג), וכן כתב השלחן גבוה (ס"ק כ"ג) בשם רש"ל להיפוך מהש"ך, דבנקשר ואין ריעותא בעו"ב, א"צ בדיקה בצוה"ג כלל, ובבדיקת צומה"ג, כשר אפי'

ביש ריעותא בעו"ב ע"ש, וגם הא דכתב, כיון שנשבר ויש ריעותא בעצם אין אנו בקיאין בבדיקת צומה"ג, נמי קשה להבין, דבשלמא אם הי' ריעותא קצת בהגידין גופה, ודאי הי' שייך לומר, כיון דיש ריעותא בהגידין, אין אנו בקיאין בבדיקת צומה"ג וטריפה, כמו דאמרי' בכ"מ, שאין אנו בקיאין בבשר שהרופא גוררו, משא"כ הכא, שאין כאן ריעותא בהגידין גופה, רק בעצם, והגידים הם גדולים, ואינם רק ג', איך שייך לומר כאן, שאין אנו בקיאין בבדיקת הגידין, אך ז"א, דמ"ל דעיקר החשש היא, שמא נתקלקלו הגידין ונתרפאו, כמ"ש בהגש"ד (סי' פ"ו) וז"ל, דנוכל לומר, דקים לן, דאי יצא לאויר העולם אינו חוזר להתרפא כלל, אבל שבר במקום צומה"ג, גיד הנפסק הואיל ומכוסה, חוזר להתרפא, וחיישינן שמא לא נתרפא יפה עכ"ל, הובא בגידולי הקדש (סי' נ"ד ס"ק א'), וכן כתב הב"י (ס"ס נ"ו), ועי' בשו"ת מהרי"א ענזיל ז"ל מסטריא (סי' צ"ט) משמע שם נמי כן, שכתב שם בשאלתו שנשאל, בהמה שנשברו רגלי' במקום צומה"ג, ותיכף סמוך לשבירה נשתטה, ובדקו צוה"ג, ומצאן שלימה, והשואל הכשיר הבהמה, ואתר שהוא מקובל מהגאון מטארנופאל ז"ל, בעל תשו' ספר יהודע שהכשיר בזה, וכתב שם, דאם כי מסתימת הפוסקים, משמע שיש להחמיר בנשבר במקום צוה"ג בכל גווני, שאין לסמוך על הבדיקה אפי' בבהמה, מ"מ בכה"ג שהי' השחיטה לאלתר לאחר השבירה, ובדקו צוה"ג ומצאו שלימים, העידו לפני השו"ב דפה, שגם הגאון המובהק מהר"י אבד"ק ליסא ז"ל, בעהח"ת ספר חוות דעת, בשבתו פה על כסא הרבנות, סוף ימיו הכשיר כמה פעמים, כשנשחטה מיד באותו יום אחר שנשבר, ע"י בדיקה בצוה"ג, ובאמת יש לצדד בזה להקל וכו', [הובא בדרכי תשובה (סי' נ"ו ס"ק ע"ה) ע"ש], הרי משמע שסברו נמי כן, דעיקר החשש היא, משום שמא נתרפא, ובאותו יום לא שייך החשש שנתרפא, מש"ה הכשירו ע"י בדיקה בצוה"ג, ואח"כ ראיתי בדברי מלכיאל חלק שלישי (סי' מ"ט) שכתב נמי כן, הא דנשברה השוק במקום צוה"ג אין אנו בקיאין עיקר החשש היא שמא נפסקו הגידין ונתרפאו, ואם נשחטה סמוך לשבירה, שלא שייך החשש שנתרפאו, ודאי אנו בקיאין בבדיקת הגידין, דכתב שם בשאלתו שנשאל, בהמה שנשבר שוק שלה במקום צוה"ג, ורק העצם העקום שבחחתית השוק לא נשבר, והי' עו"ב חופין את השבר מכל עבריו, ורק נקב קטן הי' בעור ובשר נגד השבר, ושחטו תיכף הבהמה, ובדקו צוה"ג, ונמצאו החיצונים שלמים, והפנימים נפסקו, והי' הפ"מ וצורך שבת וכו', הביא שם הש"ך (סי' נ"ו ס"ק י"ג) הנ"ל, והקשה שם נמי כן, וז"ל ומה שיש לצדד בזה להקל, דבאמת מ"ש הש"ך (ס"ס נ"ו) דבנשבר אין אנו בקיאין בבדיקת צוה"ג תמוה לכאורה, דהא יש לנו עינים לראות שהגיד הטב היא שלם ויפה, ואיזה בקיאות שייך בזה. וכ"כ הש"ך בעצמו

(בסק"י), שבקיאים בבהמה, (ובס"ס נ"ו) כתב דמשמע מדברי מהרש"ל ביש"ש (סי' ט"ז) דרק בנקשר בקיאים ולא באינו נקשר, ולענ"ד משמע שם להדיא להיפוך, שעיקר החשש היא, שמא נפסקו הגידים ונתרפאו, כמו שנקשר העצם ונתרפא אך לא נתרפאו יפה, דבזה אין אנו בקיאים, ואף שבהעצם לא חיישינן לזה, היינו משום דקים לן, שאם יצא העצם פעם לאויר, שוב אינו מתרפא לעולם, אבל בגידים שהם מכוסים, שפיר אפשר שיתרפאו עכ"ד, הרי מבואר מדבריו, שאם נשבר העצם לפנינו, ובדקנו הגידים קודם שיש לחוש שנתרפא, שפיר מהני בדיקתינו וכו', והביא שם עוד פוסקים שסברו נמי כן, והעלה שם לדינא, דאם נשחטה סמוך לשבירה, שלא שייך החשש שנתרפא, אף שהשבר הי' במקום צוה"ג, ולא נקשר, וגם ניקב עו"ב נמי, כשעו"ב חופין רובו כדין, מותר בהפ"מ, ע"י בדיקה בצוה"ג כשאנו רואים שהצוה"ג הם שלמים ויפים, ומסיק שם בסוף וז"ל, ולפ"ז בנד"ד דהא דמאחרינן בעו"ב חופין, הוא רק חומרא בעלמא, וכן מ"ש הש"ך דלא מהני בדיקה בצוה"ג דבהמה בנשבר ולא נקשר, היא ג"כ חומרא יתירה, וכבר בארנו בס"ד שאין לחוש לזה, ממילא לא שייך לומר דלהכי נחמיר אם נפסקו צוה"ג הפנימים דהוי תלתא קולי, כי אין לצרף זה כלל, וכנ"ל, ולזה מי שהתיר במקום הפ"מ גדול וצורך שבח, אין מזניחין אותו וכו', וכ"ז כשאין ידוע אם יצא לחוץ, אכן אם ידוע שיצא לחוץ, יש להחמיר לכתחילה, דהא דעת רש"י דביצא לחוץ לא מהני עו"ב חופין, ואף לש"פ, כיון שצריך עו"ב חופין, אין אנו בקיאין בזה, וליכא הכא ס"ס, דהוי ספק מחסרון בקיאות, וגם אפשר נקלף הבשר מהעצם, ובהשאלה לא הוזכר מזה, ובפרט ביחד עם הא דנפסקו צוה"ג הפנימים, בודאי לא הי' ראוי להקל לכתחילה, ובכ"ז בדיעבד, שכבר הוכשר ונאכל הבשר, אין לחוש לשום דבר, אחרי שמעיקר הדין. לדעת רוב הפוסקים, היא כשירה וכאמור, ועי' נוב"י (סי' כ' כ"א) עכ"ל, א"כ לפ"ז בנד"ד, אף שהשחיטה לא הי' באותו יום מ"מ כיון דאינו אלא מעל"ע. וחצי משעת שבירה, נמי לא שייך החשש שנתרפא, [עי' ביו"ד (סי' פ"א) דאיתא שם, דשיעור להעלות ארוכה, היא ג' ימים, ועי' בלב"ש מטריפות העצמות (סי' ט"ו) דכתב שם, בנשברה השדרה, דתוך ג' ימים מועיל בדיקת החוט משום דלא שייך החשש שנתרפא, ועי' בפתחי תשובה (סי' נ"א ס"ק ו') בשם פתח הבית (סי' י"א) שכתב נמי כן, דתוך ג' ימים אין דרכו כ"כ להתרפאות, ועי' בדעת תורה (סי' נ"ו ס"ק כ"ב) שסבר נמי כן, בנשברה השוק במקום צוה"ג, תוך ג' ימים, אין לחוש לנתרפא, ויש לסמוך אבדיקתינו בצוה"ג דבהמה, אף בלא נקשר כלל, [עי' לקמן בתשובה]. ועוד דלענין גיד העב, ודאי לא חיישינן שמא נתרפא, דהא השב יעקב חיו"ד (סי' כ"ה), והפתח הבית (סי' י"א) הנ"ל, ועוד אחרונים

כתבו, דבדבר רחב לא חיישינן שמא הבריא אף לאחר ג' ימים, [השב יעקב והפתח הבית הובא בפ"ת הנ"ל], א"כ כ"ש לענין גיד העב שהוא בתוך ג' ימים, ודאי לא חיישינן שמא הבריא, ומהני בדיקה, ולענין גידין הדקין, כיון דיש הרבה פוסקים דסוברים דהגידין הדקין אינם בכלל צוה"ג, והעיקר היא גיד העב, א"כ עכ"פ לענין זה מצי לסמוך על בדיקתינו לענין גידין הדקין נמי, בצירוף הפוסקים הנ"ל, ובצירוף זה שבתוך ג' ימים לא חיישינן שנתרפא, ועוד עי' בדרכי תשובה (סי' נ"ו ס"ק ע"ה) שהביא בשם הדעת תורה הנ"ל, שכתב שם, בנשבר עצם השוק למטה מד' אצבעות, כנגד עצם העקום, אם עצם העקום לא נשבר, מותר בהפמ"ר לבד, ואם גם עצם העקום נשבר, אם נשחטה תוך ג' ימים לשבירה, מותר בהפמ"ר וצורך שבת, דכתב שם וז"ל, עי' בדע"ת (ס"ק כ"ב) מ"ש בענין זה, והעלה לדינא, דאם כי נכונים בזה פסק החוו"ד הנ"ל, וי"ל. דגם הש"ך ודעימי' מודים לזה, דבנשחט באותו יום, וה"ה בתוך ג' ימים, אין לחוש לנתרפא, ויש לסמוך אבדיקתינו בצוה"ג דבהמה, אף בלא נקשר כלל, מ"מ אין לסמוך רק בהפמ"ר וגם צורך שבת, דהרי הוי ב' קולי בהפמ"ר, וכתב שם תבנא לדינא, דאם נשבר עצם השוק למטה, כנגד מקום שיש כנגדו בצד חוץ העצם העקום הבולט למעלה, כיון שהגיד העב היא ע"ג העצם הבולט מבחוץ, והעצם מבדיל בין העצם השוק ובין הגיד הנ"ל, יש להקל בבהמה בבדיקת ב' גידין הדקין עם צוה"ג הפנימיים, כיון דרוב פוסקים ס"ל, שאינם בכלל צוה"ג, יש לסמוך אבדיקתינו, וה"ה אם הי' השבר מבחוץ למעלה מד' אצבעות, ומצד פנים תוך ד' אצבעות, בכ"ז יש לסמוך להקל בהפ"מ, אבל בלא הפמ"ר בלא זה אסור, מטעם שבירת העצם, ואם נשבר העצם השוק למעלה מכנגד עצם הבולט הנ"ל, ע"פ רוב הוא כבר למעלה מד' אצבעות, ויש להקל ג"כ כמש"ל מהתשו' שם ארי', אכן אם נשבר עצם השוק תוך ד' אצבעות, ולמעלה מכנגד עצם הבולט הנ"ל, אז יש לאסור בלא הפ"מ בלא נקשר, כששהה ג' ימים משעת שבירה עד שעת שחיטה, ולדידן אין להתיר רק בהפ"מ וגם צורך שבת, כיון דהוי תרי קולי, ובבהמה דקה, יש להקל בזה אף בלמעלה רק שיעור אצבע אגודל א', ואם נשבר עצם הבולט לבדו, ולא עצם השוק, ג"כ יש להקל ע"י בדיקת צוה"ג, שהרי ב' גידין הדקין הם דבוקים בעצם השוק, ואין לחוש לפס קתן ע"י עצם הבולט, וא"כ לדידן הוי רוב מנין, גם י"ל דעצם זה איני חזק כ"כ, ואין לחוש ע"י שבירתו לבדיקת צוה"ג, ולפ"ז דינו של הש"ך הנ"ל, היא רק היכא, דנשבר עצם השוק וגם עצם הבולט הנ"ל למטה מד' אצבעות, ואז אא"ב בבדיקת צוה"ג, רק בנשבר ונקשר, ומ"מ אף בלא נקשר כלל, אם נשבר תוך ג"י לשחיטה, יש להקל בהפ"מ

וצורך שבת וכו' ע"ש, א"כ לפ"ז בנד"ד שיש כל הני צדדי התיר' הנ"ל, והפסד גדול מאד וגם צורך שבת, יש להתיר,

סימן יז

שאלה, **בא** לפני, טרפש שנסרך לבית הכוסות, וכנגד הסירכא נמצא מחט, וקלפתי הסירכא מבה"כ, וראיתי שם במקום שהי' הסירכא, לא הי' שום ריעותא, וחתכתי בצד השני השביל ממקום שהי' המחט מונח שם, וראיתי גם במקום שכלה השביל ובכל עובי הבשר שבין הסירכא ובין השביל, הי' שלם ויפה, וראיתי בטרפש במקום הסירכא, הי' הבשר שם מקולקל קצת והי' הפ"מ:

תשובה, **הנה** איתא (בסי' מ"ח סעיף ח') בהג"ה, מחט או קוץ הנמצאים בהמסס ובית הכוסות בחללו, ולא נתחב בהן כלל, כשר בכל ענין, וא"צ שום בדיקה עכ"ל, וכתב שם הטו"ז (בס"ק י"ד) והש"ך (ס"ק ל"א) בפירוש הרמ"א, מדאמר כאן וא"צ שום בדיקה, משמע הא כל שנמצא ק"ד מבחוץ, אפי' לא נתחב כלל טריפה, דאם אין שם מכה, ק"ד מנין ע"ש, אף דזה היא תמוה קצת וקשה להבין, דהא לפי מה שכ' דביש ק"ד מבחוץ אפי' המחט לא נתחב כלל רק נמצא בחללו היא נמי טריפה, ע"כ צ"ל דטריפה אפי' כשהק"ד הי' רחוק מהמחט, דהא במונח המחט בתוכו, א"א לכוון שיהי' הק"ד נגד המחט ממש כידוע] וכיון דבמונח בחללו היא טריפה אפי' כשהק"ד הי' רחוק מהמחט, הרי ממילא צ"ל בנתחבה המחט נמי כן, דטריפה אף שק"ד אינו נגד המחט ממש, [דהא בכל קוץ שנתחב בבה"כ, הרי מקודם הי' מונח בחללו ואח"כ נתחב שם כידוע, וכיון כשהמחט מונחת בחלל בה"כ היא טריפה, אף אם הק"ד הי' רחוק מהמחט, הרי ממילא כשנתחבה אח"כ היא נמי טריפה בכל גונא כמובן], ובאמת כ' שם להיפוך, דבנמצא המחט תחוב בבה"כ אינו טריפה אלא כשהק"ד הי' נגד המחט ממש, באמת מצי לדחוק ולומר, דהש"ך רק לפרושי דברי הב"י אחי, כמ"ש הנחלת עזריאל בחולין (נ"א), עי' בפ"ת שם (ס"ק ז), אך ראיתי בהצמח צדק (סי' מ"ט) שחולק נמי על הטו"ז והש"ך הנ"ל, וסבר דבנמצא מונח בחלל בה"כ ואינו תחוב בו, אף שיש ק"ד בצד השני אין להטריף, והטעם כתב הצ"צ הנ"ל, כיון דרוב הפוסקים, מרדכי בשם ראב"י, וסמ"ק, וספר התרומה, ומרדכי בשם ר"ת וריב"א, כולהו סבירא להו, בניקב בית הכוסות מצד אחד, ונמצא עליו ק"ד, לא מיטרף אלא בנמצא ק"ד נגד פי המחט ממש, משום שכשהוא נגד פי המחט, נראה שעבר לשני צדדים וחזר לפנים, ומתוך כך הוא נגד המחט ממש, אבל לא בנמצא בסביבות הנקב וכו', וא"כ היאך סלקא דעתך למימר, דאפילו אין הקוץ תחוב בו אלא מונח בתוכו דהוי

טריפה, בשביל שנמצא עליו ק"ד מבחוץ, הא אפילו אי הוי תחוב בו, לא הי' מטריף אי לא הוה ממש כנגד פי המחט, אלא סביב הנקב, וא"כ מהי תיתא לומר שהקורט דם היא ממש נגד מקום פי המחט, בשנמצא עתה לפנינו שאינו תחוב בו, אלא מונח בתוכו, והגע עצמך, בשאין הקוץ תחוב בו אלא מונח בתוכו דקיל, שהרי אין צריך בדיקה כלל, יהא אסור אם נמצא בו ק"ד בכל גונא, ובנמצא קוץ תחוב בו דחמור שצריך בדיקה, לא יאסור אלא בנמצא קורט דם דוקא נגד פי המחט, ולא בכל גונא, לכך ודאי דלא מסתבר כלל לומר כך, ואין להחמיר בשאין הקוץ תחוב בו, אפילו בנמצא ק"ד מבחוץ וכו' ע"ש], וגם הנודע ביהודה במהדורא קמא (סי' ט"ו וסי' י"ט), ובהדגול מרבבה שם ביו"ד (סי' מ"ח), חולק נמי על הטו"ז והש"ך הנ"ל, וסבר נמי כן, [וז"ל אבל בגוף הפי' שעלה על דעת האחרונים הש"ך וט"ז (בסי' מ"ח) לפרש דברי הרמ"א להטריף בנמצא בכל מקום שיש ק"ד מבחוץ, לא כן אנכי עמדי ומעולם לא עלה זה על דעת רמ"א לפסוק כן וכו', ואני אומר תדעי שכן הוא, דאל"כ, א"כ בנמצא בכל מקום שימצא ק"ד מבחוץ טריפה, דהרי בנמצא מונח, לא שייך למימר שיהי' כנגדו ממש, והרי אף בנתחב מכשירין אם אין הק"ד נגדו ממש, וכמבואר בש"ך שם (ס"ק י"ז), ובט"ז שם (ס"ק י"ג), וכי תימא היינו טעמא, דבנתחב אין מחזיקין איסור ממקום למקום, ולא חיישינן שהי' תחילה תחוב במקום אחר, ושוב יצא משם ונתחב כאן, אבל בנמצא ואינו תחוב שפיר חיישינן בכ"מ שיש ק"ד מבחוץ שמא שם הי' תחוב המחט, אומר אני דאכתי קשה, דהא בתחוב מבפנים. ויש ק"ד מבפנים ואין שם ק"ד בחוץ כנגדו כשר, כדמוכח בש"ך (ס"ק כ"ו), ובט"ז (ס"ק נ"ג), והא ודאי דק"ד בחוץ דבעינן, היינו נגד מחט ממש, שבזה לא נחלק אדם מעולם דבתחוב בעינן ק"ד נגדו ממש, ואם תחוב וליכא ק"ד מבפנים, ולא נגדו ממש מבחוץ, א"כ הא ודאי שאחר השחיטה היא שנתחב, כיון דליכא במקום הזה ק"ד כלל, וא"כ דינו כמו נמצא ממש, ויהי' טריפה אם יהי' ק"ד מבחוץ באיזה מקום שיהי', וכאן לא שייך אין מחזיקין איסור ממקום למקום, שהרי זה ברור לנו שמקום הזה שתחוב עתה, לא הי' בו מתחילה, שהרי אחר שחיטה הוא שנתחב כאן, וקודם שחיטה הי' מונח, וא"כ יהי' באין ק"ד מבפנים, חמור יותר משיש ק"ד מבפנים, אתמהה ומי הוה הפוסקים הקדמונים שתקי בזה, אלא ודאי הא ליתא, ומעולם לא כיון להטריף בנמצא כלל וכו' ע"ש בנב"י], והביא שם (בסי' י"ט) שגם הפר"ח והפרי תואר נמי פירשו כן דעת השו"ע, ולא כהש"ך וטו"ז הנ"ל, א"כ לפ"ז אף שהפוסקים הנ"ל חולקים על הטו"ז והש"ך הנ"ל, וסברו דבנמצא מונח בחלל בה"כ ואינו תחוב בו, אף שיש ק"ד בצד השני אין להטריף. מ"מ כשהי' פי המחט תחוב נגד הק"ד, או נגד הסירכא ממש, גם הפוסקים

הנ"ל מודים דטריפה, [עי' בצ"צ הנ"ל, ועי' בנב"י מהדורא תניינא (סי' י"ד וסי' נ"ז) שכ' כן, משום דלהצ"צ טפי איכא ריעותא בסירכא מבק"ד, שהרי בנמצא ק"ד בדליכא מחט תחוב כנגדה, ליכא למ"ד שיהי' שום טריפות בכך, ובסירכא לחוד אפי' בדליכא מחט תחובה כנגדה, נמי סבירא להו הרבה פוסקים דמיטרף בכך, כהובא בתרומת הדשן (סי' קס"ג), ומהרש"ל בים של שלמה פרק אלו טריפות (סי' מ"ח), פסק כך, דסירכא מטריף בכל אברים שנקובתן במשהו ע"ש, ולהנודע ביהודה, עכ"פ הוי סירכא כק"ד ע"ש (בסי' נ"ז) הנ"ל, וכיון דבק"ר איתא בחולין (נ"א), במעשה שבא לפני רבי, במחט שהי' נמצאת בעובי בה"כ מצד אחד, הפכה רבי ונמצא עליו ק"ד וטרפה, אמר אם אין שם מכה ק"ר מנין, א"כ כ"ש בסירכא שנמצא מחט תחובה כנגדה, ודאי אמרינן אם אין שם מכה סירכא זו מנין וטריפה, א"כ לפ"ז בנד"ד שנסרך טרפש לבה"כ, ונמצא מחט החובה כנגדה, לכאורה צריך לאסור נמי משום טעמא הנ"ל:

אולם ז"א, דמה שכתב הצ"צ הנ"ל דטפי איכא ריעותא בסירכא מבק"ד, כבר השיג עליו הכרתי ופלתי (בסי' מ"א ס"ק ט'), וכתב דסירכא קיל מק"ד, וז"ל, כי הרב בעל צ"צ דעתו, בתחב המחט, אף כי אין נקוב מעבר לעבר, מ"מ הסירכא שנסרך לטרפש הו"ל כק"ד, דהא לדעת הרבה מחברים הוי סירכא כנקב בכל אברים, וא"כ בכה"ג לכ"ע הוי כק"ד ודקדק מאחר דהעיד ודאי יש מחט וזה אמת ברור כאשר הוא על הרוב, ואם לא ימצא נאבדה בלי ספק בפרש, א"כ בדיקה מה צורך, ודאי יש כאן נקב, וא"כ טריפה, ובדיקה זו מה טובו, א"ו דסירכא גרע מק"ד, כיון די"ל בשאר אברים אין סירכא מטריף, ואמרינן ע"י שהתחיל המחט לנקוב, עלתה במקום ההוא נפוח, כסדר הנקב במחט, ולרבוי הנפוח וכליתות, נסרך לו הטריפה, ואין מוחלט שעבר המחט מעבר לעבר, כמו בק"ד דאמרינן אם אין שם מכה ק"ד מנין, כי סירכא בשאר אברים, בא מחמת ליחות ונפוח, ולכך צוה לבדוק, כי אם אין נקוב מפולש, אין להטריפו וצ"ע, לכך במקום שהי' בלא"ה צדדים, גם ע"ז שמנו לבנו, ומי שדעתו רחבה יכריע, ועי' שו"ת חוט השני שהאריך וצ"ע, אבל אם אין בלא"ה צדדים להתיר ואינו ה"מ, ת"ו להקל כל דהוא עכ"ל, וגם השואל מהצ"צ הנ"ל שהוא הגאון מהר"ר אורי ליפמן ז"ל, נמי סבר כן להכשיר, בטרפש שנסרך לבה"כ, וכנגד אותו מקום נמצא מחט תחוב בבה"כ, אבל לא ניקב מעבר לעבר, ומפרש שם הרמ"א מסוף (סי' מ"א) שכתב, ואם נסרך טרפש הכבד לבה"כ, יש לבדוק בכרס, שבודאי יש שם קוץ או מחט שניקבה, ועל ידי זה בא סירכא וכו' אין כונת הגה"ה שיהי' טריפה אם לא ניקבה מעבר לעבר, ולא בא אלא ללמדינו, דצריך בדיקה אם יש שם קוץ או מחט שניקב מעבר לעבר, ואז הוי טריפה, אבל אם לא ניקב מעבר לעבר, אע"ג דהמחט תחוב

אין להטריף, כדמפורש (בסי' מ"ח) ע"ש, וגם בתשו' תולדות יצחק (סי' ג') חולק נמי על הצ"צ הנ"ל, ומכשיר בהפ"מ, [הובא בפ"ת (סי' מ"א ס"ק י"ד), ועוד אף להצ"צ הנ"ל שכתב דטפי איכא ריעותא בסירכא מבק"ד, משים דבק"ד וליכא מחט תחוב כנגדה, ליכא למ"ד שיהי' שום טריפות בכך, ובסירכא לחוד אפי' בדליכא מחט תחובה כנגדה נמי סבירא להו הרבה פוסקים דמיטרף בכך, כהובא בתרומת הדשן (סי' קס"ג), הרי לדעת התוס' וסייעתו, דסברו דיש סירכא בלא נקב, ועיקר החשש הוא משום סופה להתפרק, הסירכא בבה"כ שעורו עב וחזק, ודאי לא הוי ריעותא כלל, [עי' בתה"ד (סי' קס"ג) שכתב, שלא שייך לאסור סירכא בשאר אברים, כי אם לשיטת רש"י וסייעתו, דסברו דאין סירכא בלא נקב א"כ בשאר אברים נמי שייך לומר דסירכא זו נעשית מחמת נקב, משא"כ לשיטת תוס' דיש סירכא בלא נקב, לא שייך לאסור סירכא בשאר אברים, הובא בצ"צ הנ"ל (סי' ט'), ומשמע שגם הוא סבר כן] וקיל מק"ד, דק"ד עכ"פ מוכיח שניקב שם ועי"ז נעשה שם ק"ד, משא"כ בסירכא לא אמרינן כן, ואף לדעת רש"י וסייעתי דסברו דאין סירכא בלא נקב, א"כ הרי יש כמה פוסקים דאוסרים סירכא בשאר אברים, וממילא הוי ריעותא, מ"מ היכא שבמקום הסירכא הבשר מטרפש מקולקל, והבשר מבה"כ שתחת הסירכא ובין המחט היא שלם ויפה, אע"ג דמחט תחוב כנגדה, מ"מ מ"ל כמו דתלינן שהסירכא היא מבה"כ מחמת מחט התחוב כנגדה, הרי מצי לתלות נמי להיפוך, כיון שהבשר אטרפש היא מקולקל, הרי יש הוכחה שהי' שם נקב ונסתם או מכה, והסירכא נמי בא מזה, דהא בריאה הסרוכה לדופן ויש מכה בדופן כנגדה, הרי מדינא דש"ס וראשונים תלינן דהסירכא נעשית מחמת מכה שבדופן, עי' בחולין (מ"ח) וביו"ד (סי' ל"ט), א"כ ה"נ תלינן דהסירכא בא מהבשר מקולקל שבטרפש, ולא שייך לומר דבאמת בא מבה"כ, והבשר מטרפש נמי נתקלקל מזה ז"א, דעכ"פ בבשר מבה"כ גופא שתחת הסירכא הי' צריך להיות נמי איזה קלקול, כמו בבשר שבטרפש, דהא באמת כתב הצ"צ הנ"ל, בכל בה"כ שנסרך לטרפש, מצי לתלות שהסירכא היא מטרפש, רק דדחה שם אח"כ והקשה, למה נסרכה כאן מכוון כנגד המחט, [וז"ל, הא ליתא, דהרי גבי קורט דם נמי יש לתלות בדבר אחר. והיאך קאמר אם אין שם מכה קורט דם מנין, דאי לאו הכי, תיקשי למה לא מיטרף בק"ד לחוד אפי' בדליכא מחט תחוב כנגדה, מטעם דאם אין שם מכה ק"ד מנין, אע"כ דק"ד לחוד תלינן בשום דבר, ונא מיטרף בכך, ואפילו הכי, היכא דמחט תחוב כנגדה מפרפינן, מטעם דאמרינן אם אין שם מכה ק"ד מנין, כלומר למה נמצא קורט דם מכוון כנגד המחט, אלא ודאי דמחט נקבה, וממנה בא קורט דם, ה"נ בסירכא אע"ג דיכולין לתלות הסירכא בדבר אחר כגון

בטרפש, מ"מ כיון דמחט תחוב כנגדו לפנינו, אמרינן אם אין שם חכה, סירכא זו מנין, כלומר למה נסרכה כאן מכוון כנגד המחט, א"ו שהמחט נקבה, וממנה באה הסירכא וכו' ע"ש] א"כ היכא דבשר מטרפש שתחת הסירכא היא מקולקל, הרי לא שייך ל"כ, דמצי לומר, שהסירכא היא נסרכה כאן מבשר הקלקול בטרפש שכנגד הסירכא, א"כ בכה"ג, מ"ל שפיר דאף להצ"צ תלינן בטרפש וכשירה, ועוד דהא בתשו' רבינו חיים כהן חו"ד (סי' י"א) מדחה שם הצ"צ הנ"ל, וסבר דמצי לתלות הסירכא בטרפש, והסירכא היא קיל מק"ד, דכתב שם וז"ל, אמנם אם לא נכניס ראשינו בין ההרים הגדולים. הט"ז והש"ך ובין הצ"צ, להכריע בדין דנמצא ק"ד והמחט אינו תחוב, מ"מ נלע"ד דבדין נסרך טרפש לבה"כ ונמצא מחט שאינו תחוב יש להכשיר וכו', וכבר העיד הצ"צ דסירכא יותר גרוע מק"ד וכו', ולענ"ד דסירכא דנ"ד קיל מק"ד, מטעם שכ' הצ"צ עצמו ודחה הטעם. ואני אומר שהדיחוי חוזר ונראה וכו', ותמיהני על מה שמדמה סירכא זו לק"ד, דבשלמא בסירכא א"ש הא דלא אמרינן אם אין שם מכה סירכא זו מנין, דהא יש לתלות הסירכא בטרפש, וכשהוא בטרפש נקב לא מיטרף, אבל בק"ד דליכא למיתלי בשום דבר אחר כי אם בהמחט, שפיר אמרינן אם אין שם מכה ק"ד מנין, ומ"ש הצ"צ דאם ליכא למיתלי בשום דבר אחר תיקשי למה לא מיטרף בק"ד לחוד אפי' בדליכא מחט. מטעם דאם אין שם מכה ק"ד מנין ז"א, דבשלמא בדליכא מחט כנגדה, ליכא למימר דאם אין שם מכה ק"ד מנין, דאימא לך ודאי שיש שם מכה, אבל לא שלטה המכה כי אם מצ"א היכי דנמצא ק"ד, ובניקב מצ"א כשר, אבל כשיש מכה כנגדה ומוכת שיש שם מכה מחמת ק"ד, א"כ שלטה המכה מעבר אל עבר, ובניקב מב' צדדים טריפה וכו', אבל גבי סירכא דאיכא למיתלי מנקב שהי' בטרפש הכבד, אם לא נמצא המחט תחוב אין להטריף וכו', ולפ"ז סירכא אינו כק"ד, וא"כ אפי' אם הלכה כהטו"ז והש"ך גבי ק"ד, מ"מ גבי סירכא דנוכל לתלות בטרפש, י"ל דהט"ז והש"ך נמי ס"ל דאם אין תחוב בו לא מיטרף עכ"ל ע"ש, הרי חזינן אף היכא שהטרפש היא שלם ויפה, נמי מצי לתלות הסירכא בטרפש לרבינו חיים כהן, א"כ כ"ש היכא שהטרפש היא מקולקל, ודאי תלינן הסירכא בטרפש, אף שרבינו חיים כהן מיירי התם דוקא היכא דהמחט אינו תחוב בבה"כ, ז"א, דמצי לחלק ולומר דדוקא היכא שבטרפש אין כאן שום ריעותא, היינו שבשר מטרפש הוא שלם ויפה, ובבה"כ איכא ריעותא שמחט תחוב כנגדה, אז אמרינן שפיר כיון דאיכא ריעותא בבה"כ ולא בטרפש, הרי מצוי יותר. שיהי' הסירכא מבה"כ מבטרפש וטריפה, משא"כ היכא דאיכא ריעותא בטרפש, שבשר מטרפש היא מקולקל, והבשר מבה"כ שתחת הסירכא היא שלם ויפה, מ"ל דאף שיש מחט תחוב כנגדה, נמי תלינן הסירכא

בטרפש וכשירה, ועוד דבאמת אין אנו צריכין לכל זה, אך אפילו אם בהטרפש לא הי' שם שום ריעותא, והמחט הי' כנגד הסירכא ממש, נמי מצי להקל בהפ"מ כהכו"פ, אם הבשר שבין הסירכא ובין המחט הי' שלם ויפה, דכעת ראיתי בחידושי מהרא"ל הלכות טריפות, מהגאון מהרא"ל צינץ ז"ל, שהשיג שם נמי על הצ"צ ועל האחרונים שמחמירים בענין זה, וכתב כהכו"פ דסירכא בבה"כ אינו אלא מחמת ליחות וכאב המחט התחוב שם קצת, וכתב שם נמי, דלשיטת התוס' וסייעתו, הסירכא בבה"כ ודאי לא הוי ריעותא כלל, [מאוד שמחתי שכוונתי לדעת הגדולה] א"כ לכאורה כיון דהא שנוהגין למעך בסירכות היא כשיטת התוס', ע"כ סירכא לא הוי ריעותא כלל. וכתב שם עוד, דגם בק"ד נגד המחט, אמרינן אם באמצע שלם, אין סברא כלל להטריף, ומעשה דרבי שהפכה וראה ק"ד והטריף, פירש שם באופן אחר, דכתב שם וז"ל, בדין זה נתחבטו האחרונים במחט תחוב ואינו מעבר לעבר ובצד השני יש סירכא, וראש המדברים בזה בעל צ"צ, דעתו דטריפה בכה"ג, ועיקר ראייתו, דסירכא חמורה מקורט דם, דיש ס"ל דסירכא שייך גם בשאר אברים שנקיבה פוסלת בהם, וראיתי מן האחרונים שמחמירים למאוד אפי' בנמצא על הפרש וכו', ואני אומר אפילו בתחוב יש לדון, אם ראינו שהבשר שלם ויפה תחת התחיבה, אין סברא לומר שכולו קרום מחמת חכה, מאחר שאין רואין ריעותא בבשר, מהיכא תיתי לומר שניקבה המחט וחזרה, הא עיקר החילוק בהא דחיישינן בישב לה קוץ שמא הבריא וכו', אלא דהפוסקים חלקו עליו, דדוקא בושט חיישינן שחזרה המחט משום דפעיא בי' כמבואר זה בפוסקים, משא"כ בבה"כ דמינח נייח, עכ"פ בבה"כ כולן שוין דאין חוששין שניקב וחזר לאחוריו, א"כ כשאנו רואין שהבשר שלם תחת המחט ויפה, אפילו יהי' בצד השני ק"ד, מ"מ הרי לא ניקב מעל"ע, ואין סברא כלל להטריף, וא"כ אי הוה עובדא דרבי בכה"ג שהבשר שלם בצד השני תחת התחיבה, איך אמר בפשיטות מתני' היא המסס ובה"כ שניקבו לחוץ, הא ודאי לא פשיטא הוא, גם קשה, למה השמיטו חידוש זה, הרי"ף והרמב"ם דאם יש ק"ד בחוץ אפילו נתחב במקצת מצד השני ובאמצע שלם ויפה מ"מ טרפה, לכן הדבר ברור לפענ"ד, דאדרבא, אם תחוב במקצת ואינו מעל"ע, א"צ בדיקה כלל וכו', וא"כ רבי שהפכה הוי עובדא שראה שהמחט תחובה בעומק, ולא יוכל להרגיש בצד הפנימי אם אינה עוברת מעל"ע, דאפשר שחור המחט עברה לצד השני כמעט בשוה עם עור החיצון מפולש, רק שהנקב דק מחמת חוד המחט, והפכה רבי לקולא, שמא נשאר איזה חלק כקליפת השום מן העור החיצון שלא ניקב מעל"ע, ובזה יוכשר מחמת שאינו מפולש, ומצא רבי ק"ד היינו צרירת באותו הדק שנשאר שלא עברה המחט, ולזה דן אותו כנקוב. שהרי המחט קלקלה

אותו החלק כקליפת השום שנשאר מן העור, והא ודאי מילתא דפשיטא, שצרירת דם אינו נדון כעור, דכבר ניקב ונתקלקל, רק מחמת צרירת הדם לא נראה פי המחט מעל"ע וכו', א"כ הדבר ברור כדפרישית, דכל שידוע שפי המחט לא עברה ונשאר באמצע בשר שלם אינו מזיק ק"ד שבחוץ כלל, דלו יהי' שניקב משני הצדדין, אין כאן נקב מפולש וכו', אמור מעתה בהתרועע היסוד יפול הבנין שאפי' נדמה סירכא לק"ד, א"כ נאמר אם מחט תחובה בצד אחד והבשר שלם ויפה תחתיו, כיון דהמחט בפנימו וחזינן דלא ניקבה, אפילו יהי' ק"ד בצד שני, אין כאן טריפות, וכ"ש סירכא, ומזה אנו דנין, כיון דרובא דרובא אין המחט רק בקצת מן העור והסירכא מעבר השני, והבשר שלם באמצע, וכן כמה פעמים שתחוב לרוחב בתוך החדרים הקטנים. אשר רחוק למאוד שכבר ניקבה המחט מעבר לעבר וחזרה לאחורי' ונתחבה לרוחב החדרים הקטנים וכו', זה לאות שכל שיש שם תחיבת מחט כל דהוא, גורם הסירכא אף שלא נקב כלל, רק מכח איזו קלקול של הביה"כ וכאב התחיבה ומתחמם העבר עד שע"י לכלוכית המחמצה בגוף בא הסירכא אף בלא נקב וכו', ועוד דעיקר יסודו של בעל צ"צ, הוא משום דסירכא דמי לק"ו, לא יוצדק אלא לפי שיטת רש"י דאין סירכא בלא נקב, י"ל דסירכא זו ג"כ ע"י נקב, אבל לשיטת התוס' וסייעתם דיש סירכא בלא נקב רק משום סופה להתפרק וכו', א"כ אין הסירכא ריעותא כלל ולכאורה סוגיין דעלמא בדינה זו שנוהגין למעך בסירכות, היא כשיטת התוס', דטעם משום דסופה להתפרק ולעשות נקב בריאה וכו', וא"כ. לשיטת התוס' לא שייך ריעותא דסירכא בשאר אברים, מאחר שלא מצינו רק בריאה שקרומים רכים ונוחים להקרע, משא"כ בביה"כ, וא"כ נראה דגם בסירכא אם הבשר שתחת המחט שלם ויפה חזינן דלא ניקב מפולש, וכבר כתבנו דכפי הנראה אף אם יש ק"ד בצד השני אם באמצע שלם אינו מזיק הק"ד כדפרישית, וא"כ די להחמיר באם הסירכא מכוונת נגד המחט, באשר כל גדולי אחרונים החמירו בזה, ואם אין הסירכא מכוונת נגד המחט, עכ"פ נ"ל לבדוק, אם הבשר תחת הסירכא שלם ויפה יש להכשיר, וכן במונח ותחוב בחדרים קטנים לרוחב כמו ששכיח לפעמים, גם יש להכשיר אם הבשר שתחתיו שלם ויפה בלא ריעותא אין להחמיר עכ"ל, ועי' בדרכי תשובה (סי' מ"א ס"ק ע"ט) שהביא שם בשם כמה גאונים שנהגו להקל בהפ"מ כדעת הכו"פ, וז"ל עפמ"ש מ"ש מהכו"פ דאם יש עוד צדדים להקל אפשר להקל היכא דלא ניקב המחט מעל"ע וכו', ולדינא הנה בשו"ת רבינו חיים כהן וכו', ועי' בשו"ת רשמי שאלה חיו"ד (סי' ט"ו) שהעיד, שהמנהג בק"ק ליסא מימים קדמונים להקל בהפ"מ כדעת הכו"פ ע"ש, וכ"כ בספר זבח שמואל בדרישת הזאב סוף דיני בדיקה שכך הוא המנהג בק"ק ליסא משנים קדמניות, והסכים

למנהג זה גם הגאון מהר"י מליסא עי"ש באורך, ועי' מזה במנחת יעקב (כלל פ"ט ס"ק ל"ב), ועי' בשו"ת צמח צדק החדשות חיו"ד (סי' מ"ח), ועי' בשו"ת מגדל השן (סי' נ"ז) מ"ש בזה ובשם הגאון הצדיק מ' יוסף אשר מפרעמיסלא שהקיל טובא בענין זה עי"ש, ועי' בדעת תורה (ס"ק ל"ד) שהעיד ג"כ מכמה עיירות בגאליציען שמקילין בזה, וכ' שכן העידו לפניו, שהגאון הצדיק מ' שלום אבד"ק קאמינקע ז"ל פסק כן להקל, וכן הגה"צ מ' חנוך העניך ז"ל אבד"ק אלעסק, אשר כל הוראותיו הי' ע"פ חותנו הגאון הקדוש מהר"ש מבעלז זצ"ל, וכ' שכן שמע עוד בשם כמה גדולים וצדיקים שנהגו כן עי"ש עכ"ל, וידוע שגם הגאון מ' זאנוויל ז"ל אבד"ק פרעמישלא שלא התיר זה, [עי' בשו"ת בית יצחק חיו"ד (סי' ס"ט)] ובאמת יש כמה צדדים להקל, דמ"ל כדעת הכו"פ ודעימיה, דהסירכא לא בא מחמת נקב רק מחמת תחיבת מחט כל דהוא יצאה הליחות לחוץ ונסרך לטרפש כהנ"ל, ועוד דהא לפי מה שאנו נוהגין למעך בסירכות, היא כשיטת התוס' דיש סירכא בלא נקב, כמ"ש הגאון מהרא"ל צינץ הנ"ל, [באמת י"ל בזה, רק אין רצוני להאריך בזה] ולתוס' הסירכא בשאר אברים לא הוי ריעותא כלל כהנ"ל, ובפרט כשהסירכא עברה מבה"כ ע"י קליפה, דבריאה כה"ג לא הוי סירכא, א"כ בשאר אברים נמי כן, [עי' (בסי' ל"ט) בט"ז שם (ס"ק ו) שכ' דעיקר אנו סומכים בסירכות הריאה על המיעוך ומשמוש, והבדיקות רוק אינה אלא לחומרא בעלמא] ועוד דלדידן דקי"ל דאין סירכא פוסלת אלא בריאה ולא בשאר אברים, משום דבשאר אברים לא הוי סירכא אלא הפשטת ליחות, א"כ ודאי לא הוי ריעותא כלל, ועוד שמא בא הסירכא מטרפש, ועי' בספר בי"ד שהביא שם, שהגאון מרן ר' יצחק אלחנן ז"ל ועוד גדולים נהגו להקל בהפ"מ כהכו"פ, והגאון ר' יצחק אלחנן ז"ל, הי' נוהג להסיר גם הסירכא מבה"כ, וגם במקום המחט או השביל הי' חותך עד שכלה הנקב ומגיע לבשר בריא הניכר הטב שהוא בשר ביה"כ גופא, ואז הי' סומך על הכו"פ ומכשיר בהפ"מ ע"ש, וכעת השגתי הגילוי דעת על טריפות, וראיתי שם בפתיחה להל' טריפות (אות ל"ב) שהביא שם שהבה"ג ורש"י והר"ש שבס' הפרדס (בסי' רי"ד ובסי'. רי"ז) שם והבעהע"ט הל' שחיטה ח"ג והראב"ן והרא"ה הובאה שיטה זו גם באשכול ה' טריפות] כתבו, דהא דאמרינן דקרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום, הוא רק בריאה ובושט. משא"כ בכ"מ הוי קרום, א"כ לשיטה זו גם אם ניחוש שניקב ונתרפה היא נמי מותרת, דקרום שעלה מחמת מכה הוי קרום, א"כ עכ"פ מצי לצרף בהפ"מ שיטה זו לדעת הכו"פ ודעימיה, שכתבו להקל בהפ"מ, א"כ לפ"ז אף אם בהטרפש לא הי' שם שום ריעותא, והמחט הי' כנגד הסירכא ממש, נמי מצי להקל בהפ"מ, [במקום שאין שם מנהג קבוע להחמיר] אם הבשר שבין הסירכא ובין המחט

הי' שלם ויפה, ולסמוך על הכו"פ ועל הגאונים הנ"ל שנהגו להקל, וכ"ש בנד"ד היא ודאי מותר בהפ"מ, עי' בגילוי דעת (בסי' מ"א ס"ק ל"ג, וס"ק ל"ד), שמבואר שם הרבה דינים מענין זה, ושם (בס"ק ל"ד) היקל שם עוד יותר, מחמת שהגילוי דעת אינו מצוי, ע"כ אכתוב כאן כל המבואר שם (מס"ק ל"ג, ומס"ק ל"ד) במי הדעת, וז"ל (מס"ק ל"ג), אם יש סירכא מטרפש להמסס ומחט תחוב בצד פנים בחדרים קטנים שיש בו [שקורין פלידערליך] ולא בגוף ההמסס. אפי' אם יש כנגדו איזו שינוי בבשר ההמסס בצד פנים, כיון שאין השינוי מעל"ע, ונשאר בין המקום ההוא ובין מקום הסירכא בשר שלם ויפה יש להקל, ועמש"ל (ס"ק ל"ד) דגם אם יש מכה מבחוץ תחת הסירכא יש להקל בזה, ואם הסירכא הוא כמו דבק רחב, ורובו נקלף מהטרפש, רק במקום א' הסירכא דבוקה בו בחוזק, זהו הוכחה דשם הוא שורש הסירכא, ואם מחט תחוב בפנים בתוך ההמסס כנגד השורש הנ"ל יש לאסור במקומות שנהגו איסור, ועמש"ל בס"ק שאח"ז], אבל אם המחט כנגד מקום שנקלפה הסירכא מהטרפש, ונשאר בינתים בשר שלם ויפה יש להקל בכל מקום, ואם המחט תחובה מצד פנים באלכסון, וכפי הילוך האלכסון אין פי המחט כנגד מקום שורש הסירכא, אף שהסירכא נגד הילוך השביל יש להקל, וגם אם המחט מונחת לאורך הכרס וניכר שנכנסה מצד פנים, יש להקל אם הסירכא רחבה כמין קרום ונשאר בינתים בשר שלם ויפה, ואפי' אם יש שביל פתוח עוד להלאה ממקום פי המחט, י"ל דע"י טלטול הכרס חזרה קצת לאחורי' לאח"ש, אבל אם יש שם להלאה שביל נרפה קצת ולבן וקשה במשמוש דעי"ז ניכר שחזרה המחט לאחורי' מחיים יש לאסור, ואם יש נקב או מכה או צרורות דם בטרפש במקום שנסרך שם, יש להקל גם בכה"ג, ותולין שמשם באה הסירכא, ואם נסרך הטרפש להמסס ונאבד בלא בדיקה יש לאסור, אבל אם יש מכה בטרפש במקום הסירכא יש להקל בנאבד ההמסס בלא בדיקה, ובכל דינים אלו אם אין המחט בפנים נגד מקום הסירכא ממש, אף שהוא קרוב לו קצת יש להקל, ואם הסירכא אינה דבוקה לכרס ממש, אלא להחלב שע"ג הכרס, וכשקולפין החלב נקלפה גם הסירכא עמו יש להקל גם במחט תחוב בפנים נגד הסירכא, כיון שנשאר בינתים שלם ויפה, וכן יש להקל בכה"ג בנאבד הכרס בלא בדיקה, ומ"מ אם רואין שהאביד הטבח במזיד, יש לקנסו ועמש"ל (ס"ק ל"ו) עוד בזה, (ס"ק ל"ד) יש מקומות שנהגו להקל בנסרך הטרפש לכרס ותחוב מחט בפנים כנגד הסירכא אם נשאר בשר שלם ויפה בינתים, ואין לערער עליהם, וגם אם מבחוץ תחת הסירכא יש ג"כ איזו בועה או מכה, כיון שנשאר בינתים בשר שלם ויפה יש להקל בהפ"מ, ואם הבשר שבין נקב המחט ובין הסירכא נפוח, וקשה קצת במשמוש, אם יש בו איזו שינוי מראה, או חשש מסמוס,

פשוט לאיסור, ואם אין בו שום שינוי יש להקל בשעה"ד לפי ראות עיני המורה, וכל זה אין להקל רק בכרס וביה"כ במקום שיש ב' עורות, אבל בהמסס הוי תרי קולי ואין להקל רק בה"מ וצ"ש, או צורך עניים, ובכל הוראות אלו, אין להשו"ב להורות ולעשות מעשה אלא לפני הרב שבעיר, כמ"ש מהר"ם, ואם יעבור ע"ז, דינו כטבח שלא הראה סכינו לחכם מדין הש"ס עכ"ל מכל המבואר שם במי הדעת, וכתב שם בהדמת תורה, וכ"ז (מס"ק ל"ד) היא במקומות שנהגו להקל, אבל במקומות שהמנהג להחמיר אין להקל רק באופן שנתבאר בס"ק (ל"ג), עכ"פ חזינן שהיקל עוד יותר, וראיתי שם נמי בקונטרוס אחרון להלכות טריפות, שמביא שם את השלחן גבוה שהעתיק את הכנה"ג בהגה"ט (אות כ"ב) בשם ר"י פונון, דמבואר שם נמי שמנהגם להקל בזה, וז"ל ומצאתי בשלחן גבוה (סי' מ"ח סקכ"ה) שהעתיק לשון כנה"ג בהגה"ט (אות כ"ב) בשם ר"י פיגון, וז"ל וצריך שתדע שהמסס וב"ה באים כאחד, כשפותחין הבהמה באים המסס וב"ה דבוקים לטרפש, וכשאנו רואים סירכא שם עם צינור אין לך ק"ד גדול מזה, וגם דע אפי' שאין שם המחט חוזרת לאחורי' בשעת הוצאות הכרם, וכשיש סירכא וצינור טריפה, והצינור הוא סמפון [נ"ל דר"ל שביל הידוע לבקיאים] פעמים בו מוגלא ומטריפין אותה מפני שמחיים נעשה הנקב, ואפי' ליכא מחט ונמצא הסמפון טריפה, ואנו חותכים מבשר הכרס ולוקחין מחט ומשיחין תוך חלל הסמפון, ואם עוברת לתוך הכרס טריפה, שהרי הכרס נקוב ואותו סמפון הוא קרום שעלה מחמ"כ וכו', וכן אמת שלפי דעתי, אם היתה סירכא יוצאת מהכרס לטרפש, ויש מחט תחובה לכרם, אעפ"י שלא עברה המחט, הייתי רוצה להטריף, שאין לך ק"ד גדול מסירכא, אבל אין נוהגין כן אלא כשיש סמפון וכמ"ש, והטריפות הזה מצוי בכל יום עכ"ל, והש"ג סיים דכן המנהג שבודקין הטרפש קודם בדיקת הריאה, ואם נמצא שם סירכא, או גבשושית, חותכין אותו עד שיראה בשר מבה"כ, ואם נראה שם פי הנקב, משימין נוצה ולא מחט שנוקב, ואם הנוצה עובר מעל"ע טריפה, ואו לא כשרה עכ"ל, ומבואר דהמנהג שם כדעת המקילין שהבאתי, ובמדינותינו מנסים כן בקש ובתבן, וע"ע. בשו"ת שע"צ (סי' ע"ד) מ"ש בענין זה עכ"ל ע"ש, א"כ לפ"ז בנד"ד ודאי מותר בהפ"מ, וגם אפילו אם בהטרפש לא הי' שם שום ריעותא, והמחט הי' כנגד הסירכא ממש, נמי יש להקל בהפ"מ, במקום שאין שם מנהג קבוע להחמיר] אם הבשר שבין הסירכא ובין המחט הי' שלם ויפה כהנ"ל:

סימן יח

נשאלתי. מה שנוהגים לפסוק שבועה על תביעות א"י, הא מב"ק קי"ג לא משמע כן, הנה, עי' בתשו' פני הארי' החי (סי' י"ג) שהביא שם הערה זו ומתרץ, וז"ל ומה שנתעורר, על הא דנהגים לפסוק שבועה על תביעות א"י, (מב"ק קי"ג) א"י וישראל שבאין לדין וכו', יפה הערה, וההכרח לומר כדברי מר, דר"ע פליג גם אירשא, ונ"ל להוסיף, דלמסקנא דש"ס דברייתא איירי בהפקעת הלואתו, י"ל דגם ר"י לא אמר אלא בהפקעת הלואתו, דמדינא שרי, ע"כ יתאמץ הדיין או לזכותו בדינינו או בדיניהם, או בעלילה אחרת לפטרו, אבל בגזילה דמדינא אסור, גם ר"י מודה כיון דמדאורייתא היא גזילה, מה יועיל מה שבדיניהם מותר, ור"ע ס"ל, דאף דהפקעת הלואתו שרי, אבל כל היכא שיש לחוש מפני ח"ה, ידינהו בדין תורה כמו ישראל עם ישראל עכ"ל ע"ש, אף שיש לדבר בזה, אך כעת אין יכולת בידי להאריך, מחמת שכעת אני בכמה עגמ"נ ר"ל, וא"א ליתן מנוחה לנפשי אחר העצבון הגדול ואבל כבוד שסבלתי בשבועות האלה, הי' לי רק ילדה אחת שרה רבקה הנולדה ג' אב תרע"ד, ואחר שכבה שלשה שבועות על ערש דוי, נפטרה בווארשע ביום ועש"ק א' טבת תרפ"ו. תנצב"ה מנוחתה על בה"ח מפראגע, ואס 25 קוואטיר 5, ניממער מהקבר 9 יתן לי ה' שאזכה שיהי' לי זש"ק וכט"ס

מפתחות

סימן א, בישוב קושית האחרונים על תוס' פסחים (כ"ט ב') ד"ה ר"א, מפסחים (מ"ו א') כיצד מפרישין חלה בטומאה בי"ט:

סימן ב, בישוב הכרו"פ (סי' ד' ס"ק ב'), שלא יוקשה עליו מחולין (ט') לא בדק מאי:

סימן ג, בסוגיא דאא"א דבר שאינה שלו:

סימן ד, בדין אשה שבדקה עצמה בעד הבדוק, ומצאה דם על העד, והיא יש לה חולי המרידין שמוציאה דם מפי הטבעת, ובאותו יום יצא דם ממקום המרידין ורק ספק אם נגעה במקום המרידין:

סימן ה, בדין אשה שמצאה קרטין, והרופאים ראו בכלי הבטה שיש לה חולי המוציא את הקרטין הנ"ל, וגם מעולם לא מצאה כי אם בזוית אחד:

סימן ו, בדין קידושין ע"ת

סימן ז, בדין העגונה שיש קול שבעלה נהרג:

סימן ח, בדין אם המבטל השידוך מקרי תובע או נתבע:

סימן ט, בדין נמצא שני חטים בשני מצות, וזרקו הנמצאים עם כדי נטילה בסביבותיה, ואח"כ נמצא עוד הפעם בעת שלשו עיסה שני', שני גרעינים, וזרקו הנמצאים כמקדם, ועיינו היטיב בשעת לישה ועריכה ולא מצאו שם יותר, אם יש לחוש שמא יש שם עוד גרעינים אשר לא שלטו עיניהם, והמצות יהא אסורים לאכול לחים או אף יבשים:

סימן י, אשה זקינה שכבר פסק וסתה וחדלה להיות לה אורח כנשים, ועכשיו אירע מקרה רעה שמצאו על עד שלו ושלה דם לאחר תשמיש, ולאחר ז' נקיים טבלה, ולאחר תשמיש זה מצאו נמי כן, וגם בפעם ג' מצאו דם לאתר התשמיש, ובכל שלשה פעמים לא הרגישה כלום, ושני חדשים קודם ראיית פעם ראשון. ראה הבעל שעם אחת לא בשעת תשמיש שיצא דם מפי האמה, וגם היא מרגשת צער וכאב בש"ת:

סימן יא, ס"ת שנמחק ראש הואו משם הקודש אם מותר לתקן:

סימן יב, אם מותר לקצוץ אילנות חבה"ח לתקן הגדר שם:

סימן יג, פלפול בענין פק"ב:

סימן יד, פלפול מאחי הגה"ק ז"ל בסוגיא דהמטמא והמדמע והמנסך:

סימן טו, עוד פלפול מאחי ז"ל בענין אאאדש"ש שני פלפולים אלו נמצאו אצל הגאבד"ק פלונסק שליט"א ונתתי עהד"פ שיהי' לזכרון:

סימן טז, בהמה שנשבר שוק שלה במקום צומת הגידין, כנגד עצם הבולט המונח על עצם השוק ועצם הבולט שהגיד הנ"ל מונח עליו לא נשבר והי' נקב קטן בבשר נגד השבר אך הבשר הי' חופה את הבשר כדינו והעור הי' שלם ושחטו הבהמה אחר מעל"ע וחצי משבירת העצם וראיתי הצוה"ג שהם שלמים ויפים והי' הפמ"ר גדול וצורך שבת:

סימן יז, טרפש שנסרך לביה"כ וכנגד הסירכא נמצא מחט ובכל עובי הבשר שבין הסירכא ובין המחט הי' שלם ויפה וראיתי בטרפש במקום הסירכא הי' הבשר שם מקולקל קצת והי' הפ"מ:

סימן יח, בענין הא שנוהגים לפסוק שבועה על תביעות א"י: